

ปัญหาในการนำโทษปรับมาใช้บังคับในคดีสิ่งแวดล้อม : ศึกษากรณีโทษปรับตามวันและรายได้

นางสาวภัทรพร ระดมสุทธิศาล

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2556

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR) are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

THE PROBLEMS IN ENFORCING FINE PENALTY ON ENVIRONMENTAL CASES : A
STUDY ON DAY FINE

Miss Pattaraporn Radomsuttisal

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2013

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ปัญหาในการนำโทษปรับมาใช้บังคับในคดีสิ่งแวดล้อม :
ศึกษากรณีโทษปรับตามวันและรายได้

โดย

นางสาวภัทรพร ระดมสุทธิศาล

สาขาวิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....คณบดีคณะนิติศาสตร์

(ศาสตราจารย์ ดร.นันทวัฒน์ บรมานันท์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.ชัชชม อรรถภิญโญ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(อาจารย์ ดร.ดล บุนนาค)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(อาจารย์ ชาญณรงค์ ปราณีจิตต์)

ภัทรพร ระดมสุทธิศาสตร์ : ปัญหาในการนำโทษปรับมาใช้บังคับในคดีสิ่งแวดล้อม : ศึกษากรณีโทษปรับตามวันและรายได้. (THE PROBLEMS IN ENFORCING FINE PENALTY ON ENVIRONMENTAL CASES : A STUDY ON DAY FINE) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ. ดร.ปาริณา ศรีวนิชย์, 260 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาถึงการบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย โดยโทษปรับถือได้ว่าเป็นบทลงโทษทางอาญาที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในฐานะที่เป็นบทลงโทษที่ถูกนำมาใช้ลงโทษผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมมากที่สุด ซึ่งการนำโทษปรับมาใช้เป็นบทลงโทษหลักในคดีสิ่งแวดล้อมนี้ เมื่อพิจารณาในแง่ของทฤษฎีแล้วโทษปรับนับว่าเป็นบทลงโทษที่มีความเหมาะสมที่สุด สอดคล้องกับแนวปฏิบัติโดยทั่วไปที่ทุกประเทศมักจะกำหนดให้โทษปรับเป็นบทลงโทษหลักเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า การบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยในปัจจุบันยังไม่สามารถทำให้โทษปรับเกิดประสิทธิผลได้อย่างที่ควรจะเป็น โดยพบว่าการบังคับใช้โทษปรับยังมีปัญหาอยู่หลายประการ ได้แก่ โทษปรับไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษ โทษปรับไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม โทษปรับไม่สอดคล้องกับการได้มาซึ่งประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ ตลอดจนปัญหาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณของรัฐ ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นเหล่านี้มีส่วนสัมพันธ์โดยตรงมาจากรูปแบบของโทษปรับที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันที่กำหนดเอาไว้เป็นจำนวนแน่นอนตายตัวโดยพิจารณาถึงแต่เฉพาะความร้ายแรงของความผิดเพียงอย่างเดียว แต่ไม่ได้คำนึงถึงฐานะทางการเงินของบุคคลที่มีความแตกต่างกันออกไป อันเป็นอุปสรรคขัดขวางทำให้โทษปรับถูกลดประสิทธิภาพลงไป

โทษปรับตามวันและรายได้เป็นโทษปรับในอีกรูปแบบหนึ่งที่ได้รับการพัฒนาและปรับปรุงขึ้นมาเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของโทษปรับแบบตายตัว และเป็นโทษปรับที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในต่างประเทศถึงความมีประสิทธิภาพและความสำเร็จในการนำมาบังคับใช้แทนที่โทษปรับแบบตายตัวมานานแล้ว โดยโทษปรับตามวันและรายได้ไม่เพียงแต่จะพิจารณาถึงความร้ายแรงของความผิดเท่านั้น แต่ยังสามารถนำเอาสภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดเข้ามาเป็นหลักในการพิจารณากำหนดโทษปรับควบคู่กันไป ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ ฐานะรายได้ของผู้กระทำความผิดจึงถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ขนาดของโทษปรับมีความแตกต่างกันออกไป ส่งผลให้โทษปรับตามวันและรายได้มีความเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดและมีประสิทธิภาพเหนือกว่าโทษปรับแบบตายตัว ทั้งยังสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้โทษปรับแบบตายตัวได้เป็นอย่างดี ดังนั้น ผู้เขียนจึงได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย โดยการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้แทนที่โทษปรับแบบเดิม เพื่อให้การบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างสัมฤทธิ์ผลและเกิดประสิทธิผลได้อย่างเต็มที่ต่อไป

สาขาวิชา นิติศาสตร์

ลายมือชื่อนิสิต

ปีการศึกษา 2556

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

5386037134 : MAJOR LAWS

KEYWORDS: PROBLEMS / FINE PENALTY / ENVIRONMENTAL CASES

PATTARAPORN RADOMSUTTISAL: THE PROBLEMS IN ENFORCING FINE PENALTY ON ENVIRONMENTAL CASES : A STUDY ON DAY FINE. ADVISOR: ASST. PROF. PAREENA SRIVANIT, S.J.D., 260 pp.

This thesis is aimed to study the enforcement of fine penalty in environmental cases in Thailand. Fine penalty is regarded as a very significant criminal sanction in environmental cases as it is most commonly used in legal practice in Thailand together with other countries. Theoretically, fine penalty is the most suitable sanction to apply to environmental cases. Nevertheless, according to the study, it is found that the enforcement of fine penalty in Thailand still reports a number of problems. That is to say, fine penalty currently employed does not seem to be in line with the objectives of punishment, the change in society, the economic benefit that could be generated and also leads to the problem related to the government budget. The form of fine penalty being used recently leads to these problems since the amount of fine is fixed and only taking the seriousness of offense into account regardless of the offender's ability to pay. These problems are the obstacles that decrease effectiveness of fine penalty.

Day fine is a different approach of imposing fine which aim to overcome the disadvantages of traditional fixed-sum fine. Since this system takes not only the seriousness of offense but also the financial circumstance of the offender into consideration, it is accepted worldwide that day fine permits a more equitable use of fine and increase more fairly than typical fixed fine. In day fine system, the financial circumstances of an offender is an important factor to determine fine amount that widely varies; therefore, day fine can provide each offender the proportional amount of fine, also it can solve the problems associated with the current enforcement of fine penalty. According to what have been stated above, the author would like to propose the adoption of day fine system as a replacement for the fixed-sum fine currently use in Thai environmental cases in order to bring about effectiveness and efficiency in enforcement of fine penalty.

Field of Study: Laws

Student's Signature

Academic Year: 2013

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก ผศ.ดร. ปาริณา ศรีวินิชย์ ที่อาจารย์กรุณาได้รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และได้สละเวลาให้คำปรึกษา ตรวจสอบ วิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆที่เป็นประโยชน์อย่างมากและเป็นแนวทางที่ถูกต้องแก่ผู้เขียน ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆจนสำเร็จเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนรู้สึกซาบซึ้งใจในความเมตตากรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่าน ดร.ชัชชม อรรถภิญโญ เป็นอย่างยิ่งที่กรุณาสละเวลารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ให้แก่ผู้เขียน ทั้งท่านยังให้โอกาสและให้คำแนะนำในการจัดทำ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอกราบขอบพระคุณท่าน ดร.ดล บุนนาค และท่านชาญณรงค์ ปราณีจิตต์ กรรมการ เป็นอย่างสูง ที่กรุณาสละเวลารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้คำปรึกษา ให้ข้อมูล และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ให้กับผู้เขียนจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จลุล่วงลงด้วยดี

ผู้เขียนใคร่ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ประจำคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งเจ้าหน้าที่ห้องสมุด เจ้าหน้าที่ห้องหลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต และเจ้าหน้าที่ประจำสำนักคอมพิวเตอร์ ที่ได้ให้การช่วยเหลือในการให้ข้อมูล ให้คำแนะนำและการติดต่อประสานงานรวมไปถึงการดำเนินการต่างๆ จนทำให้การทำงานของผู้เขียนราบรื่นไปด้วยดี

ประโยชน์และคุณค่าของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอมอบแต่คณาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนและให้ความรู้แก่ผู้เขียน ทั้งนี้ หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความบกพร่อง ไม่สมบูรณ์ประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียวและขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญภาพ.....	ฏ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย.....	5
1.3 สมมติฐานของการศึกษาวิจัย.....	5
1.4 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย.....	5
1.5 วิธีการในการดำเนินการศึกษาวิจัย.....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย.....	6
บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับโทษปรับและการนำโทษปรับมาบังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อม.....	7
2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับโทษปรับ.....	7
2.1.1 ความหมายและลักษณะของโทษปรับ.....	7
2.1.2 ความเป็นมาของโทษปรับ.....	10
2.1.3 แนวคิดและวัตถุประสงค์ในการลงโทษปรับ.....	13
2.1.4 ข้อดีและข้อเสียของโทษปรับ.....	19
2.1.5 รูปแบบของการกำหนดโทษปรับ.....	21
2.2 การบังคับใช้โทษปรับในประเทศไทย.....	26
2.2.1 ลักษณะการกำหนดโทษปรับ.....	27
2.2.2 การลงโทษปรับและการบังคับ.....	28
2.2.3 มาตรการบังคับกรณีไม่ชำระค่าปรับ.....	31
2.2.3.1 การยึดทรัพย์สินในแทนค่าปรับ.....	32
2.2.3.2 การกักขังแทนค่าปรับ.....	32
2.2.3.3 การทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ.....	34

2.3 คดีสิ่งแวดล้อมและเจตนาารมณของกฎหมาย	36
2.3.1 ความหมายของคดีสิ่งแวดล้อม	36
2.3.2 ลักษณะพิเศษของคดีสิ่งแวดล้อมและเจตนาารมณของกฎหมายสิ่งแวดล้อม	40
2.4 การนำโทษปรับมาบังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อม	46
2.4.1 ลักษณะความผิดอาญาสิ่งแวดล้อมและแนวความคิดการใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อม	47
2.4.2 รูปแบบของโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อม	52
2.4.3 การบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อม	58
บทที่ 3 การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ (Day Fine) ในคดีสิ่งแวดล้อมของต่างประเทศ.....	63
3.1 การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้	63
3.1.1 ความหมายของการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้.....	64
3.1.2 แนวความคิดและความเป็นมาของโทษปรับตามวันและรายได้.....	65
3.1.3 ขั้นตอนและหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้.....	68
3.1.3.1 จำนวนวันปรับ (number of day fine unit)	69
3.1.3.2 จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ (amount of day fine unit).....	70
3.1.3.3 จำนวนเงินค่าปรับทั้งหมดที่ต้องชำระ (total amount of day fine)	72
3.2 การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ของประเทศฟินแลนด์	73
3.2.1 กฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อม... 74	
3.2.2 หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับ.....	77
3.2.3 ขั้นตอนการบังคับโทษปรับตามคำพิพากษา	82
3.3 การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ของประเทศสวีเดน	85
3.3.1 กฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อม... 86	
3.3.2 หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับ.....	88
3.3.3 ขั้นตอนการบังคับโทษปรับตามคำพิพากษา	93
3.4 การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ของประเทศเยอรมนี.....	94
3.4.1 กฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อม... 99	
3.4.2 หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับ.....	101
3.4.3 ขั้นตอนการบังคับโทษปรับตามคำพิพากษา	114

3.5 การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ของประเทศสหรัฐอเมริกา	115
3.5.1 หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับ.....	120
3.5.2 ขั้นตอนการการบังคับโทษปรับตามคำพิพากษา.....	127
บทที่ 4 วิเคราะห์การนำโทษปรับตามวันและรายได้อันบังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย 130	
4.1 วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยในปัจจุบัน	130
4.1.1 โทษปรับไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษ	131
4.1.2 โทษปรับมีความล่าช้าและไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม.....	136
4.1.3 โทษปรับไม่สอดคล้องกับการได้มาซึ่งประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ	145
4.1.4 ปัญหาของโทษปรับในส่วนที่เกี่ยวกับงบประมาณของรัฐ.....	152
4.2 วิเคราะห์ข้อดี ข้อเสียและปัญหาของการนำโทษปรับตามวันและรายได้อันมาใช้.....	155
4.3 วิเคราะห์การนำโทษปรับตามวันและรายได้อันบังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ..	163
4.3.1 การกำหนดจำนวนวันปรับ.....	164
4.3.2 การคำนวณรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ	174
4.3.3 ที่มาของข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิด.....	182
4.3.4 การกำหนดโทษปรับสำหรับบุคคลบางกลุ่ม.....	194
4.3.5 ขั้นตอนก่อนการใช้มาตรการบังคับชำระค่าปรับ	200
4.3.6 มาตรการบังคับในกรณีไม่ชำระค่าปรับ	206
4.3.7 กฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อม. 210	
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	217
5.1 บทสรุป.....	217
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	220
รายการอ้างอิง	230
ภาคผนวก.....	238
ภาคผนวก ก. กฎหมายของต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง	239
ภาคผนวก ข. ตัวอย่างบัญชีกำหนดโทษปรับของศาลอาญาริชมอนต์ (สเตเทน ไอแลนด์) ประเทศ สหรัฐอเมริกา	250
ภาคผนวก ค. ตัวอย่างตารางคำนวณจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับของศาลอาญาริชมอนต์ (สเตเทน ไอแลนด์) ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	256

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์260

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 ตัวอย่างจำนวนอัตราโทษปรับขั้นต่ำสุดและอัตราโทษปรับขั้นสูงสุดที่กำหนดอยู่ใน กฎหมายสิ่งแวดล้อมแต่ละฉบับของไทย	55
ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของจำนวนวันปรับที่ศาลในประเทศเยอรมนีกำหนดสำหรับคดีความผิด อาญาทั้งหมด ในปี ค.ศ. 2000 ค.ศ. 2003 และ ค.ศ. 2006	103
ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของจำนวนวันปรับที่ศาลในประเทศเยอรมนีกำหนดสำหรับคดีความผิด สิ่งแวดล้อม ในปี ค.ศ. 2000.....	104
ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับที่ศาลในประเทศเยอรมนีกำหนด สำหรับคดีความผิดอาญาทั้งหมด ในปี ค.ศ. 2000 ค.ศ. 2003 และ ค.ศ. 2006.....	106
ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับที่ศาลในประเทศเยอรมนีกำหนด สำหรับความผิดสิ่งแวดล้อม ในปี ค.ศ. 2000.....	107
ตารางที่ 6 ข้อมูลดัชนีราคาผู้บริโภคของประเทศไทยในช่วงเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2522 ถึง ปี พ.ศ. 2555 (ปีฐาน พ.ศ. 2554 = 100).....	142
ตารางที่ 7 งบประมาณประจำปี พ.ศ. 2552 ถึง ปี พ.ศ. 2555.....	154
ตารางที่ 8 มาตรฐานค่าใช้จ่ายต่อผู้ต้องขัง ระหว่างปี พ.ศ. 2552 ถึง ปี พ.ศ. 2555	154

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1 แผนภูมิแสดงรายได้ของประชากรไทย จำแนกตามกลุ่มประชากรตามระดับรายได้ (Quintile by Income) ระหว่างปี พ.ศ. 2531 ถึงปี พ.ศ. 2552 135

ภาพที่ 2 แผนภูมิดัชนีราคาผู้บริโภคของประเทศไทยในช่วงเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2522 ถึง ปี พ.ศ. 2555 (ปีฐาน พ.ศ. 2554 = 100)..... 143

ภาพที่ 3 ตัวอย่างแผนภูมิเปรียบเทียบระหว่างอัตราโทษปรับตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 52 กับดัชนีราคาผู้บริโภคของประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2535 ถึง ปี พ.ศ. 2555 144

ภาพที่ 4 ตัวอย่างแผนภูมิเปรียบเทียบระหว่างอัตราโทษปรับตามมาตรา 41 พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 กับดัชนีราคาผู้บริโภคของประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2522 ถึง ปี พ.ศ. 2555..... 145

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏให้เห็นอยู่เป็นจำนวนมากตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาในเรื่องของมลพิษ เช่น น้ำเสีย อากาศเป็นพิษ ปัญหาในเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติ เช่น พื้นที่ป่าไม้ถูกทำลาย จำนวนสัตว์ป่าที่ลดลง หรือปัญหาในเรื่องของภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัย วาตภัย ปัญหาเหล่านี้นับวันยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งในเรื่องของจำนวนปัญหาสิ่งแวดล้อมที่พบเป็นจำนวนมากและมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น และในเรื่องของผลกระทบต่อความเป็นอยู่และความสงบสุขของประชาชนในประเทศ ซึ่งสาเหตุหรือที่มาสำคัญของปัญหาสิ่งแวดล้อมต่างๆเหล่านี้ ไม่อาจปฏิเสธได้ว่ามนุษย์ไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนทำให้ปัญหาสิ่งแวดล้อมรุนแรงขึ้น ในทางตรงข้ามส่วนใหญ่แล้ว ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นล้วนเป็นผลที่เกิดมาจากการกระทำของมนุษย์แทบทั้งสิ้น ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ด้วยเหตุนี้ รัฐจึงจำเป็นที่จะต้องเข้ามาควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมให้อยู่ภายในกรอบมาตรฐานที่รัฐกำหนดเอาไว้ โดยการนำกฎหมายมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จ ซึ่งกระทำโดยการบัญญัติห้ามมิให้บุคคลกระทำการใดหรือบัญญัติหน้าที่ให้บุคคลต้องปฏิบัติ พร้อมทั้งกำหนดสภาพบังคับหรือบทลงโทษในทางอาญาขึ้นมาเพื่อลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามให้เกิดความเกรงกลัวและไม่กล้าที่จะกระทำความผิด

บทลงโทษในทางอาญาที่กำหนดอยู่ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทย ซึ่งมีทั้งที่อยู่ในประมวลกฎหมายอาญา และพระราชบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมฉบับต่างๆนั้น กฎหมายกำหนดบทลงโทษเอาไว้สามประเภท ได้แก่ โทษจำคุก โทษปรับ และโทษริบทรัพย์สิน แต่ส่วนใหญ่แล้วบทลงโทษที่พบได้โดยทั่วไปในกฎหมายก็คือโทษจำคุกและโทษปรับ ส่วนโทษริบทรัพย์สินจะมีเพียงไม่กี่มาตราและจะนำมาใช้ได้เฉพาะในกรณีของทรัพย์สินที่ใช้ในการกระทำความผิดหรือทรัพย์สินที่มีไว้เป็นความผิดเท่านั้น¹ อย่างไรก็ตาม แม้บทลงโทษทางอาญาที่ใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมจะมีทั้งโทษจำคุก โทษปรับ และโทษริบทรัพย์สินก็ตาม แต่โทษปรับถือได้ว่าเป็นโทษที่ถูกนำมาใช้ลงโทษผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมมากที่สุด สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องมาจากว่าในบทบัญญัติของกฎหมายสิ่งแวดล้อมบทลงโทษที่กำหนดเอาไว้ส่วนใหญ่มักจะเป็นโทษปรับเสียมากกว่า อีกทั้งในกรณีที่มีบุคคลเป็นผู้กระทำความผิด โทษจำคุกย่อมไม่อาจนำมาใช้บังคับได้โดยสภาพ โทษที่จะนำมาใช้ได้ก็มีเพียงโทษปรับเท่านั้น ส่วนในกรณีที่บุคคลธรรมดากระทำความผิด แม้จะสามารถลงโทษประเภทอื่นได้ก็ตาม

¹วินัย เรืองศรี, ดุลพินิจการลงโทษอาญาในคดีสิ่งแวดล้อม [ออนไลน์], 29 กรกฎาคม 2552. แหล่งที่มา <http://www.supremecourt.or.th/webportal/maincode/content.php?content=component/library/libview.php&id=4&base=26>

แต่เนื่องจากมีบทบัญญัติกฎหมายหลายมาตราที่บัญญัติเหตุผลโทษหรือเหตุบรรเทาโทษเอาไว้ ทำให้ส่วนใหญ่แล้วศาลมักจะรอการลงโทษและกำหนดโทษปรับไปเพียงสถานเดียว ดังนั้น ด้วยเหตุปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ โทษปรับจึงได้กลายมาเป็นโทษหลักและเป็นโทษที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย

อย่างไรก็ดี ในขณะที่โทษปรับเป็นโทษหลักและเป็นโทษที่มีบทบาทสำคัญในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย แต่โทษปรับกลับยังไม่มีที่เหมาะสมเพียงพอและยังมีปัญหาในการบังคับใช้อยู่มาก ส่งผลให้โทษปรับขาดประสิทธิภาพและไม่สามารถบังคับใช้ให้สัมฤทธิ์ผลได้อย่างเต็มที่ โดยสาเหตุสำคัญสืบเนื่องมาจากการที่โทษปรับตามที่บัญญัติอยู่ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทยมักเป็นการปรับแบบตายตัว (Fixed-Sum System) ซึ่งเป็นการกำหนดอัตราโทษปรับที่แน่นอนเอาไว้ในกฎหมาย โดยกฎหมายจะกำหนดเป็นอัตราโทษปรับขั้นต่ำและขั้นสูงเอาไว้ เช่น ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 237 กำหนดให้ปรับตั้งแต่หนึ่งพันถึงสองหมื่นบาท หรือในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 มาตรา 98 กำหนดให้ปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท เป็นต้น ซึ่งการกำหนดอัตราโทษปรับเอาไว้เป็นที่แน่นอนตายตัวเช่นนี้ ส่งผลทำให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้โทษปรับหลายประการ โดยปัญหาที่เห็นได้ชัดเจน ยกตัวอย่างเช่น อัตราโทษปรับตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมไม่เหมาะสมกับกาลสมัย เนื่องจากกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่ใช้บังคับอยู่ในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นมาตั้งแต่ในอดีตและบังคับใช้มาเป็นระยะเวลาอันยาวนานโดยที่ไม่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของอัตราโทษปรับให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม อัตราโทษปรับที่มีความเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในช่วงเวลาหนึ่ง จึงไม่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจสังคมเมื่อเวลาผ่านไป อัตราโทษปรับตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่จึงมีค่าต่ำมาก และแม้จะมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายอยู่บ้าง แต่ส่วนใหญ่ก็มักเป็นการปรับปรุงแก้ไขในเนื้อหาส่วนอื่น โดยในส่วนของอัตราโทษปรับนั้นยังคงใช้อัตราเดิมโดยที่ไม่ได้มีการแก้ไขปรับปรุงให้มีความเหมาะสมเลย เช่น พระราชบัญญัติรักษาคลอง ร.ศ.121 ซึ่งมีการแก้ไขเพิ่มเติมเมื่อปี พ.ศ.2483 แต่ในมาตรา 6 ก็ยังกำหนดให้ปรับไม่เกินยี่สิบบาทเหมือนเดิม อันเป็นอัตราโทษปรับที่กำหนดไว้ตั้งแต่เมื่อครั้งเริ่มบังคับใช้กฎหมายแล้ว นอกจากนี้ แม้กฎหมายบางฉบับจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของอัตราโทษปรับ แต่การแก้ไขดังกล่าวก็มิบ่อยนัก ทั้งเมื่อแก้ไขแล้วก็บังคับใช้อัตราโทษปรับดังกล่าวต่อมาเป็นเวลานานกว่าจะมีการแก้ไขขึ้นมาอีกสักครั้งหนึ่ง เช่น พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ที่ตั้งแต่มีการตราออกมาบังคับใช้จนถึงปัจจุบันพบว่าการแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับโทษปรับเพียง 3 ครั้ง และตั้งแต่มีการแก้ไขปรับปรุงครั้งล่าสุดจนถึงปัจจุบันนับเป็นเวลาถึง 31 ปี ก็ยังไม่มีแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับอัตราโทษปรับอีกเลย

นอกจากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว โทษปรับที่กำหนดเอาไว้เป็นจำนวนเงินที่แน่นอนตายตัวตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมยังทำให้โทษปรับไม่สอดคล้องหรือไม่เหมาะสมกับผู้กระทำผิดแต่ละราย ซึ่งส่งผลทำให้ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะรายได้น้อยกว่าเทียบกับได้รับผลกระทบที่เกิดจากการลงโทษแตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะในคดีสิ่งแวดล้อมที่ผู้กระทำความผิดอาจมีได้ตั้งแต่ผู้ที่มีฐานะการเงินดีไปจนถึงผู้ที่มีรายได้น้อยหรือไม่มีรายได้ ในการกระทำความผิดอย่างเดียวกัน แม้ศาลจะลงโทษปรับในอัตราที่เท่ากัน แต่เมื่อผู้กระทำผิดมีฐานะทางเศรษฐกิจการเงินที่ไม่เท่ากัน ความสามารถในการชำระค่าปรับของผู้กระทำความผิดก็ย่อมแตกต่างกัน ผู้กระทำผิดที่มีฐานะการเงินดีอาจไม่รู้สึกรังกลัวต่อโทษปรับเนื่องจากจำนวนเงินค่าปรับอาจไม่กระทบต่อการใช้ชีวิตของตนเองหรือครอบครัวมากนัก ผู้กระทำความผิดจึงไม่รู้สึกรังกลัวว่าตนเองกำลังถูกลงโทษหรือได้รับโทษอยู่ เป็นเหตุให้มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยไม่ยั้งคิดและไม่เกรงกลัวกฎหมาย ต่างจากผู้ที่มีฐานะทางการเงินไม่ดี ค่าปรับจำนวนนั้นอาจกระทบต่อการใช้ชีวิตของผู้กระทำความผิดเองหรือครอบครัวอย่างมาก ซึ่งบางครั้งผู้กระทำความผิดอาจไม่สามารถชำระค่าปรับได้จนทำให้ต้องถูกยึดทรัพย์หรือกักขังแทนค่าปรับ ส่งผลให้คำพิพากษาของศาลที่เห็นสมควรกำหนดโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดไม่เป็นไปตามความประสงค์ที่แท้จริงเพราะในท้ายที่สุดผู้กระทำความผิดที่ไม่สามารถชำระค่าปรับได้กลับต้องมาถูกบังคับค่าปรับด้วยมาตรการอื่นแทน

นอกจากนี้ การกำหนดโทษปรับแบบตายตัวยังทำให้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมไม่เหมาะสมหรือสอดคล้องกับผลประโยชน์ตอบแทนที่ผู้กระทำความผิดได้รับจากการกระทำความผิดสิ่งแวดล้อมอีกด้วย เนื่องจากการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่แล้วผู้กระทำความผิดมักทำไปเพราะมีผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจเป็นแรงจูงใจหลัก ในขณะที่โทษปรับซึ่งเป็นโทษในทางทรัพย์สินและบังคับเอากับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดกลับถูกจำกัดโดยกรอบอัตราโทษปรับขั้นต่ำและขั้นสูงที่บัญญัติเอาไว้อย่างตายตัวและยังคงมีอัตราที่ไม่สูงนัก โทษปรับจึงไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดโดยการตัดหรือลดผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับจากการกระทำความผิดได้อย่างที่ควรจะเป็น ประกอบกับในปัจจุบันผลประโยชน์หรือผลตอบแทนจากการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่ก็มักจะมีมูลค่าทางเศรษฐกิจที่สูงมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้เห็นได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นถึงความไม่สอดคล้องกันระหว่างโทษปรับกับผลประโยชน์ตอบแทนที่ได้จากการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อม ยกตัวอย่างเช่น ผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดได้รับจากการลักลอบตัดไม้พะยูนซึ่งจัดเป็นไม้เศรษฐกิจที่มีราคาแพงที่สุดในโลกและมีเหลืออยู่เพียงแห่งเดียวที่ประเทศไทย ทำให้ในปัจจุบันมีการลักลอบตัดไม้พะยูนในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก โดยไม้พะยูนที่ตัดมาได้และนำไปขายจะมีมูลค่าสูงถึงลูกบาศก์เมตรละ 2.5 แสนบาท² และจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏตามข่าวต่างๆ ในการจับกุมผู้กระทำ

²ไทยรัฐออนไลน์, นายภา ขอข้อมูลไม้พะยูน ก่อนเสนอ 'ไซเตส' คุมการค้า [ออนไลน์], 5 มีนาคม 2556แหล่งที่มา <http://www.thairath.co.th/content/edu/330517>

ความผิดแต่ละครั้งก็พบว่ามียุติกรรมไม่พียงที่ถูกลักลอบตัดเป็นจำนวนมาก เช่น จากสถิติการตรวจพบจับกุมของกองทัพภาคที่ 2 โดยกองกำลังสุรนารี ระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2554 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2555 พบว่าสามารถจับกุมการลักลอบตัดไม้พียงได้ 563 ครั้ง ของกลางไม้พียงคิดรวมเป็นปริมาตรได้ 507 ลูกบาศก์เมตร ซึ่งถ้าถูกส่งไปยังประเทศปลายทางที่มีค่าสิ่งซื้อ จะมีมูลค่าสูงถึง 253,500,000 บาท เลยทีเดียว³ เมื่อเป็นเช่นนี้ในคดีสิ่งแวดล้อมผู้กระทำความผิดจึงเลือกที่จะฝ่าฝืนกฎหมายและกระทำความผิดลงไปมากกว่าที่จะปฏิบัติตามกฎหมายนั่นเอง

ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นข้างต้นนี้ล้วนเป็นผลมาจากการกำหนดโทษปรับเอาไว้เป็นอัตราที่แน่นอนตายตัวซึ่งยังไม่มีความเหมาะสม ในขณะที่ต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศในแถบยุโรป อันได้แก่ ประเทศฟินแลนด์ ประเทศสวีเดน ประเทศเยอรมนี รวมทั้งในบางมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า มีการบังคับใช้โทษปรับในอีกรูปแบบหนึ่งที่แตกต่างออกไป กล่าวคือ โทษปรับที่บังคับใช้ในประเทศเหล่านี้ไม่ได้กำหนดอัตราโทษปรับเอาไว้เป็นจำนวนเงินแน่นอนตายตัวเหมือนดังเช่นที่ใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย แต่จะใช้เป็นโทษปรับตามวันและรายได้ (Day Fine) ซึ่งเป็นโทษปรับที่ได้รับการพัฒนาและปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าโทษปรับแบบตายตัวที่ใช้มาเป็นระยะเวลายาวนานและมีความไม่เหมาะสมในหลายด้าน โดยในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้จะนำเอารายได้ของผู้กระทำความผิดมาพิจารณาควบคู่ไปกับการพิจารณาถึงความร้ายแรงของความผิดด้วย ซึ่งจำนวนเงินค่าปรับที่ผู้กระทำความผิดต้องชำระนั้นจะไม่ได้ขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของความผิดเพียงอย่างเดียว แต่จำนวนเงินค่าปรับจะขึ้นอยู่กับรายได้ของผู้กระทำความผิดแต่ละรายด้วย ผู้กระทำความผิดที่กระทำความผิดฐานเดียวกันและถูกลงโทษปรับเท่ากันอาจจะต้องชำระค่าปรับในจำนวนที่แตกต่างกันออกไปก็ได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับว่าผู้กระทำความผิดแต่ละรายมีรายได้เท่าไร โดยจำนวนเงินค่าปรับจะแปรไปตามจำนวนรายได้ของผู้กระทำความผิด ยิ่งผู้กระทำความผิดมีรายได้สูงจำนวนเงินค่าปรับที่ต้องชำระก็จะยิ่งสูงตาม ซึ่งการนำเอารายได้เข้ามาเป็นตัวแปรสำคัญในการกำหนดโทษปรับนี้ ส่งผลทำให้โทษปรับตามวันและรายได้มีความยืดหยุ่นมากกว่าโทษปรับแบบตายตัว เนื่องจากจำนวนเงินค่าปรับไม่ได้ถูกจำกัดเอาไว้ภายในกรอบแคบๆเหมือนดังเช่นโทษปรับแบบตายตัว แต่จะเปลี่ยนแปลงไปตามรายได้ที่แตกต่างกันออกไปของผู้กระทำความผิดแต่ละราย โทษปรับตามวันและรายได้จึงเป็นการกำหนดโทษปรับในอีกรูปแบบหนึ่งที่จะเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาและข้อบกพร่องที่เกิดจากการบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยในปัจจุบันได้

³ วัชรพงษ์ มุฮำหมัด ฝ่ายข่าว สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7, รายการโทรทัศน์ชุด “ห้องข่าว 7 สี” ทำไมลอบตัดไม้พียง จ.ศรีสะเกษ [ออนไลน์], 7 มกราคม 2556 แหล่งที่มา http://news.bugaboo.tv/watch/43240/เหยี่ยวข่าว_7_สี_-_ทำไมลอบตัดไม้พียง_จ.ศรีสะเกษ.html

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรศึกษาถึงการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ของต่างประเทศ ข้อดี ข้อเสีย ตลอดจนปัญหาในการบังคับใช้ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการวิเคราะห์และปรับปรุงแก้ไขโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะทำให้โทษปรับในฐานะที่เป็นบทลงโทษหลักในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยสามารถบังคับใช้ได้โดยสัมฤทธิ์ผลต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีการลงโทษปรับในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวคิด เหตุผล พร้อมทั้งหลักเกณฑ์ของการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ที่บังคับใช้ในประเทศฟินแลนด์ สวีเดน เยอรมนี และสหรัฐอเมริกา
3. เพื่อชี้ให้เห็นถึงข้อดีและข้อเสียของการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาใช้ในคดีสิ่งแวดล้อม
4. เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางที่เหมาะสมในการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย

1.3 สมมติฐานของการศึกษาวิจัย

การลงโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยในปัจจุบันยังไม่มี ความเหมาะสม ทั้งยังขาดประสิทธิภาพในการบังคับใช้ การนำโทษปรับตามวันและรายได้มาใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมจะทำให้การลงโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมมีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการบังคับใช้มากกว่าการลงโทษปรับที่กำหนดเป็นจำนวนเงินที่แน่นอนตายตัว

1.4 ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

วิทยานิพนธ์นี้มีขอบเขตการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีในการลงโทษปรับ ความรับผิดชอบในคดีสิ่งแวดล้อมโดยให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบทางอาญาโดยเฉพาะโทษปรับ การบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย รวมทั้งปัญหาในการนำโทษปรับมาใช้ในคดีสิ่งแวดล้อม จากนั้นจะศึกษาถึงแนวคิด เหตุผล และหลักเกณฑ์ของการลงโทษปรับตามวันและรายได้ และการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อมของต่างประเทศ

1.5 วิธีการในการดำเนินการศึกษาวิจัย

การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยค้นคว้าจากเอกสารข้อมูลตำราและเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ อาทิเช่น ตำรา หนังสือ วารสาร สิ่งตีพิมพ์ ตั๋วบทกฎหมาย บทความ รายงานการวิจัย คำพิพากษาของศาลในประเทศไทยและต่างประเทศ รวมทั้งข้อมูลจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อนำมาเป็นแนวทางวิเคราะห์ให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ที่สุด

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงแนวคิดและทฤษฎีการลงโทษปรับในความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
2. ทำให้ทราบถึงแนวความคิด เหตุผล พร้อมทั้งหลักเกณฑ์ของการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ที่บังคับใช้ในประเทศสวีเดน ฟินแลนด์ เยอรมนี และสหรัฐอเมริกา
3. ทำให้ทราบถึงข้อดีและข้อเสียของการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาใช้ในคดีสิ่งแวดล้อม
4. ทำให้ทราบถึงหลักเกณฑ์และแนวทางที่เหมาะสมในการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับโทษปรับและการนำโทษปรับมาบังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อม

ปัจจุบันสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติได้ถูกทำลายลงไปมากจนปรากฏให้เห็นเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านต่างๆมากมาย อาทิเช่น ปัญหาอากาศเป็นพิษ ปัญหาน้ำเสีย หรือปัญหาในเรื่องของพื้นที่ป่าไม้และจำนวนสัตว์ป่าลดลง เป็นต้น ในขณะที่การกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมกลับไม่ได้มีแนวโน้มว่าจะลดจำนวนลงแต่อย่างใด ซึ่งถ้าหากปล่อยให้มีการกระทำผิดได้อย่างไม่เกรงกลัวกฎหมายแล้ว ปัญหาสิ่งแวดล้อมย่อมจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ โทษปรับซึ่งเป็นบทลงโทษหลักในคดีสิ่งแวดล้อมจึงถือเป็นบทลงโทษทางอาญาที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากที่จะเข้ามาลงโทษผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมให้เกิดความเกรงกลัวและไม่กล้าที่จะกระทำความผิด ดังนั้น ในบทนี้จะได้ศึกษาและนำเสนอถึงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับโทษปรับและการนำโทษปรับมาใช้ในคดีสิ่งแวดล้อม ดังนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับโทษปรับ

ในจำนวนโทษห้าประเภทตามประมวลกฎหมายอาญา อันได้แก่ โทษประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน โทษปรับเป็นโทษที่ใช้ลงแก่ผู้กระทำความผิดมากที่สุด จากสถิติคดีเกี่ยวกับประเภทของการกำหนดโทษในการตัดสินลงโทษของศาลชั้นต้นที่วราชอาณาจักรในระหว่างปี พ.ศ. 2549 ถึง พ.ศ. 2553 โทษปรับเป็นโทษที่ศาลตัดสินลงโทษผู้กระทำความผิดสูงที่สุดเป็นอันดับหนึ่งในบรรดาโทษทุกประเภท¹ ในคดีสิ่งแวดล้อมก็เช่นเดียวกัน โทษปรับก็เป็นบทลงโทษหลักที่นำมาใช้ลงโทษผู้กระทำความผิดมากที่สุด ซึ่งผู้เขียนจะได้นำเสนอเกี่ยวกับโทษปรับ ดังนี้

2.1.1 ความหมายและลักษณะของโทษปรับ

ความหมายของโทษปรับเมื่อดูจากประมวลกฎหมายอาญาจะเห็นได้ว่าไม่มีมาตราใดที่วิเคราะห์ศัพท์หรือให้ความหมายของโทษปรับเอาไว้เลย จะมีก็เพียงมาตรา 28 ที่บัญญัติไว้ว่า ให้ผู้ต้องโทษปรับต้องชำระเงินตามที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาต่อศาลเท่านั้น* แต่เมื่อไปดูในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 จะเห็นว่ามาตรา 17 ได้บัญญัติความหมายของโทษปรับเอาไว้ว่าความ

¹สำนักแผนงานและงบประมาณศาลยุติธรรม, ข้อมูลสถิติคดี [ออนไลน์], 20 ธันวาคม 2555. แหล่งที่มา <http://www.coj.go.th/oppb/info.php?cid=1>

*ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 28 “ผู้ใดต้องโทษปรับ ผู้นั้นจะต้องชำระเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาต่อศาล”

ถึงจำนวนเงินอันกำหนดไว้ในคำพิพากษาให้ปรับเป็นพินัยหลวง* จากความในมาตรา 28 ของประมวลกฎหมายอาญา และ มาตรา 17 ของกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ดังกล่าว ทำให้เห็นได้ว่าทั้งในประมวลกฎหมายอาญาก็ดี ในกฎหมายลักษณะอาญาก็ดี ต่างระบุเอาไว้เหมือนกันว่าโทษปรับจะต้องเป็นเงินเสมอและต้องชำระเป็นพินัยหลวง กล่าวคือ เมื่อชำระแล้วเงินดังกล่าวต้องตกเป็นของแผ่นดินทันที ดังนั้น โทษปรับจึงได้แก่โทษที่ผู้ต้องคำพิพากษาจะต้องนำเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาไปชำระต่อศาล² ซึ่งการชำระเงินค่าปรับต่อศาลนั้นจะต้องชำระเป็นเงินบาทด้วย โดยเป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไปว่าหากเป็นเงินตราต่างประเทศแล้วก็นำมาชำระค่าปรับตามคำพิพากษาของศาลไทยมิได้³

จากความหมายของโทษปรับข้างต้น อาจสรุปได้ว่าโทษปรับมีลักษณะดังต่อไปนี้⁴

(1) โทษปรับเป็นโทษที่บังคับเอาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดซึ่งก็คือเงินเท่านั้น หากบังคับเอาทรัพย์สินอื่นที่ไม่ใช่เงิน เช่น ข้าวของ เครื่องประดับ หรือทรัพย์สินมีค่าประการอื่น ไม่ถือว่าเป็นโทษปรับ และถ้าหากทรัพย์สินอื่นที่ไม่ใช่เงินนั้นไปเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดด้วยการบังคับเอาแก่ทรัพย์สินนั้นถือว่าเป็นโทษริบทรัพย์สิน (Confiscation)** ไม่ใช่โทษปรับแต่อย่างใด

(2) เมื่อมีการลงโทษปรับแล้ว เงินที่ได้จากการปรับนั้นต้องตกเป็นของแผ่นดินหรือของหลวงต่างจากค่าเสียหายทางแพ่งที่เป็นการจ่ายให้แก่ผู้เสียหาย ลักษณะข้อนี้เริ่มชัดเจนมากขึ้นเมื่อมีการเปลี่ยนจากระบบความยุติธรรมโดยเอกชน (Private Settlement) มาเป็นระบบความยุติธรรมโดยรัฐ (Public Settlement) และเมื่อกฎหมายของ Romano-Germanic ได้แยกกฎหมายแพ่งกับกฎหมายอาญาออกจากกัน โทษปรับกับค่าเสียหายจึงมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน โดยมีผู้พยายามอธิบายความแตกต่างระหว่างโทษปรับในทางอาญากับค่าเสียหายในทางแพ่งเอาไว้ดังนี้⁵

* กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 17 “โทษปรับนั้น ท่านหมายความว่า จำนวนเงินอันกำหนดไว้ในคำพิพากษาให้ปรับเป็นพินัยหลวง”

² หยุต แสงอุทัย, กฎหมายอาญาทั่วไป พิมพ์ครั้งที่ 13 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2516), หน้า 309.

³ สมพร พรหมพิตร, “โทษปรับ,” อัยการนิเทศ 31 (2512): 443-458.

⁴ พิรุฬห์ โตศุกลวรรณ, “การลงโทษปรับทางอาญา,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532), หน้า 18-20.

** หากผู้ต้องโทษปรับไม่มีเงินเสียค่าปรับ ก็อาจถูกยึดทรัพย์สินแทนค่าปรับได้ การยึดทรัพย์สินในกรณีนี้จึงมิใช่การริบทรัพย์สินเพราะมิได้กระทำต่อทรัพย์สินอันเกี่ยวกับการกระทำความผิด

⁵ เนติบัณฑิต, “โทษปรับ,” นิติสาส์น แผนกสามัญ 9, 12 (มีนาคม 2479): 1006-1008, อ้างถึงใน พิรุฬห์ โตศุกลวรรณ, “การลงโทษปรับทางอาญา,” หน้า 19.

- (2.1) การปรับในทางแพ่งมีขึ้นเพื่อชดใช้ความเสียหายแก่เอกชนผู้ได้รับความเสียหาย แต่การปรับในทางอาญานั้นมีขึ้นเพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิด
- (2.2) เงินค่าปรับทางแพ่ง คู่กรณีสามารถตกลงกันได้เอง แต่เงินค่าปรับทางอาญากฎหมายจะกำหนดไว้
- (2.3) เงินค่าปรับทางแพ่งจะบังคับให้ผู้ถูกปรับจำคุกหรือกักขังแทนไม่ได้ แต่เงินค่าปรับทางอาญสามารถบังคับให้ผู้ถูกปรับต้องจำคุกหรือกักขังแทนได้
- (2.4) การปรับในทางอาญาดือเป็นโทษซึ่งยอมเป็นที่เสื่อมเสียเกียรติยศของผู้ถูกปรับ แต่การปรับในทางแพ่งไม่ใช่โทษจึงไม่เป็นการเสื่อมเสียเกียรติแก่ผู้ถูกปรับ

(3) โทษปรับเป็นโทษที่สามารถใช้เป็นเอกเทศได้โดยไม่ต้องใช้ควบคู่กับโทษอื่น หรืออาจใช้ควบคู่ไปกับโทษอื่นด้วยก็ได้ ยกตัวอย่างเช่น ในประเทศสหรัฐอเมริกา โทษปรับสามารถใช้เป็นมาตรการทางเลือกทดแทนโทษจำคุกหรือจะใช้เป็นโทษเพิ่มเติมควบคู่ไปกับโทษจำคุกก็ได้ เช่น กฎหมายของมลรัฐเพนซิลวาเนียให้อำนาจศาลที่จะลงโทษปรับสถานเดียวสำหรับความผิดร้ายแรงได้ ทุกฐานยกเว้นความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ส่วนกฎหมายของมลรัฐแคลิฟอร์เนียให้อำนาจศาลในการลงโทษปรับเพิ่มเติมหรือควบคู่ไปกับโทษจำคุก โดยให้ลงโทษปรับได้ไม่เกิน 500 ดอลลาร์ สำหรับความผิดอาญาไม่ร้ายแรง และไม่เกิน 5,000 ดอลลาร์ สำหรับความผิดอาญาร้ายแรง ในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้นโทษปรับสถานเดียวจึงสามารถใช้ลงโทษได้ตั้งแต่ความผิดอาญาเล็กน้อย เช่น ความผิดฐานลักขโมยเล็กน้อย ความผิดฐานคบชู้ ความผิดเกี่ยวกับสุรา หรือ ความผิดเกี่ยวกับการปลอมบปญ ไปจนถึงความผิดอาญาร้ายแรง เช่น ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนา เลยทีเดียว⁶ ส่วนในประเทศไทย โทษปรับที่ใช้ลงแก่ผู้กระทำความผิดก็มีทั้งกรณีที่ถูกกฎหมายบัญญัติให้ลงโทษปรับสถานเดียวและกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ลงโทษปรับควบคู่ไปกับโทษจำคุกเช่นเดียวกัน โดยโทษปรับสถานเดียวมักจะใช้สำหรับความผิดที่สมควรมีโทษเล็กน้อย หรือใช้กับความผิดที่กฎหมายกำหนดให้เป็นความผิดอาญาขึ้นมาใหม่ เช่น ความผิดอาญาทางเศรษฐกิจ ความผิดตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค หรือ ความผิดเกี่ยวกับการค้า⁷ ซึ่งในปัจจุบันพระราชบัญญัติต่างๆที่ตราขึ้นมาใหม่นี้มักจะกำหนดโทษปรับเป็นหลัก และกำหนดในจำนวนที่สูงกว่ากฎหมายอื่น⁸

⁶“Fines and Fining - an Evaluation,” *University of Pennsylvania Law Review*, (May 1953): 1013-1014.

⁷รองพล เจริญพันธ์, “การใช้โทษปรับเป็นมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคในเรื่องค่าพรรณาคุณภาพสินค้าหรือการโฆษณาที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค”, *วารสารนิติศาสตร์* 10, 2 (2521): 316-319.

⁸ณรงค์ ใจหาญ, *กฎหมายอาญาว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543), หน้า 74.

2.1.2 ความเป็นมาของโทษปรับ

โทษปรับเป็นโทษที่เก่าแก่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณและเป็นโทษที่มีมาก่อนโทษจำคุก ที่มาของโทษปรับนั้น ตามประวัติศาสตร์กฎหมายกล่าวว่า ตั้งแต่สมัยที่มนุษย์เพิ่งจะเจริญขึ้นมาก็เริ่มมีการตั้งครอบครัวและอยู่รวมกันเป็นหมู่เป็นเผ่า มีหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้ปกครองดูแล ซึ่งขณะนั้นรัฐยังไม่เป็นรูปเป็นร่างขึ้นมาแน่นอน ทำให้ไม่มีกฎหมายหรือระเบียบอันใดในการลงโทษ หัวหน้าครอบครัวจึงมีอำนาจเด็ดขาดที่จะลงโทษหากมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นระหว่างบุคคลในครอบครัวเดียวกัน ซึ่งการลงโทษก็มักจะรุนแรงถึงตายหรือไม่ก็ขับออกจากครอบครัวไป แต่ถ้าหากเป็นกรณีที่คนในครอบครัวหนึ่งกระทำความผิดต่อบุคคลที่อยู่ในครอบครัวอื่นหรือเผ่าอื่น การลงโทษในที่นี้ก็มีแต่การแก้แค้น ส่งผลให้ทำให้เกิดการต่อสู้ระหว่างครอบครัวหรือระหว่างเผ่าเรื่อยไปจนกว่าฝ่ายที่พ่ายแพ้จะถูกกำจัดหมดสิ้น นอกเสียจากว่าครอบครัวฝ่ายผู้ถูกรานนั้นจะยอมจ่ายทรัพย์สินเป็นค่าไถ่โทษ (Composition) ให้แก่ครอบครัวของฝ่ายที่ถูกถูกรานจนเป็นที่พอใจ จึงจะไม่มี การแก้แค้นทดแทนกันต่อไป ซึ่งเป็นระบบดังกล่าวนี้เรียกว่า ความยุติธรรมโดยเอกชน (private settlement)

ต่อมาเมื่อรัฐเริ่มมีอำนาจปกครองอย่างจริงจังจึงเริ่มค่อยๆพยายามจำกัดอำนาจความยุติธรรมโดยเอกชนนี้ให้ลดลง โดยลดอำนาจของหัวหน้าครอบครัวลงไปก่อน แล้วจึงจำกัดสิทธิแก้แค้นระหว่างครอบครัวให้เหลือเพียงการแก้แค้นที่จะต้องไม่ร้ายแรงเกินกว่าที่ผู้เสียหายได้ถูกกระทำมา อันเป็นที่มาของกฎหมายโบราณที่ว่า “ตาต่อตาฟันต่อฟัน” ซึ่งจากหลักฐานของกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่เก่าแก่ที่สุดที่ค้นพบได้คือ ประมวลกฎหมายสมัยพระเจ้าฮัมมูราบี (The Code of Hammurabi) ของชาวบาบิโลเนียนนั้น ก็ได้กล่าวถึงการแก้แค้นทดแทนหรือหลักตาต่อตาฟันต่อฟันนี้เอาไว้ ซึ่งในระยะต่อมาหลังจากผ่านยุคของการแก้แค้นทดแทนมาได้ไม่นานนัก กฎหมายก็พัฒนาไปอีกขั้นหนึ่ง สิทธิในการแก้แค้นได้เปลี่ยนจากความรับผิดชอบส่วนรวมของครอบครัวเดียวกันมาเป็นความรับผิดชอบเฉพาะตัวผู้กระทำความผิด ในขณะที่เดียวกันรัฐก็พยายามที่จะให้คู่กรณีเลิกต่อสู้แก้แค้นกันโดยยอมรับเอาวิธีการจ่ายทรัพย์สินเป็นค่าไถ่โทษเข้ามาใช้ โดยในระยะแรกจะเป็นไปตามความสมัครใจของคู่กรณี แต่ต่อมาก็กลายมาเป็นการบังคับให้ผู้กระทำผิดต้องจ่ายค่าไถ่โทษ ส่วนผู้เสียหายก็ถูกบังคับให้ยอมรับค่าไถ่โทษและสละสิทธิในการแก้แค้น โดยรัฐกำหนดอัตราค่าไถ่โทษขึ้นเป็นกฎหมาย ดังเช่นที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายสิบสองโต๊ะ เป็นต้น⁹ ในประมวลกฎหมายพระเจ้าฮัมมูราบีนั้นก็ได้กำหนดโทษปรับเอาไว้ด้วยเช่นกัน โดยกฎหมายกำหนดให้ผู้ที่เอาทรัพย์สินของผู้อื่นมาใช้โดยไม่ชอบอาจถูกลงโทษปรับถึงห้าเท่าของมูลค่าทรัพย์สินนั้น ส่วนกรณีการโจรกรรมสัตว์เลี้ยงอาจถูกปรับ

⁹ โกลแมน ภักทริกรมย์, “โทษปรับ,” วารสารอัยการ 14, 163 (กันยายน 2534): 162-163.

ได้ถึงสิบเท่า และถ้าหากเป็นกรณีประทุษร้ายต่อทรัพย์สินของแผ่นดินหรือทรัพย์สินของหลวงแล้ว ผู้กระทำความผิดก็อาจได้รับโทษปรับถึงสามสิบเท่าของราคาทรัพย์สิน¹⁰

ในระยะต่อมาอำนาจของรัฐในการจัดการยุติธรรมเริ่มมั่นคงขึ้นจนมีการยกเลิกระบบความยุติธรรมโดยเอกชนไปและนำเอาระบบความยุติธรรมโดยมหาชนเข้ามาแทนที่ (Public Settlement) รัฐได้บัญญัติให้ความผิดที่ส่งผลเสียหายแก่ประโยชน์ของสังคมเป็นความผิดต่อมหาชน เช่น การทรยศต่อชาติ และความผิดร้ายแรงอื่นๆ ส่วนระบบโทษนั้นยังคงมีอยู่ แต่เปลี่ยนมาเป็นการบังคับให้คู่กรณีจ่ายส่วนหนึ่งของค่าโทษให้แก่รัฐเป็นการตอบแทนการที่รัฐเข้ามาจัดการความยุติธรรมให้ ซึ่งมีลักษณะเสมือนเป็นค่าขึ้นศาลและเป็นภาษีไปในตัว โดยเมื่อระยะเวลาผ่านไป ส่วนที่ต้องจ่ายให้กับรัฐก็เริ่มเพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่ส่วนที่จ่ายให้กับผู้เสียหายก็เริ่มลดน้อยลงไปเรื่อยๆเช่นกัน จนในที่สุดผู้เสียหายได้รับเพียงค่าชดใช้ความเสียหายเท่านั้น โดยส่วนที่รัฐบังคับเอาจากผู้กระทำความผิดนั้นต่อมาก็ได้มีการแยกออกเป็นสองส่วน ส่วนหนึ่งกลายเป็นค่าธรรมเนียมศาลและอีกส่วนกลายเป็น “ค่าปรับ” ในปัจจุบัน¹¹

ในช่วงเวลาก่อนศตวรรษที่ 19 โทษปรับตามกฎหมาย Romano-Germanic ก็ได้พัฒนาไปอีกขั้นหนึ่ง คือ มีการนำโทษปรับมาใช้เป็นโทษสถานเบาสำหรับความผิดเล็กน้อยหรือความผิดลหุโทษ (Petty crimes) ซึ่งผู้กระทำความผิดไม่สมควรที่จะได้รับโทษสถานอื่นเพราะอาจเป็นการลงโทษที่รุนแรงเกินไป นอกจากนี้ กฎหมาย Romano-Germanic ยังได้สร้างหลักเกณฑ์เกี่ยวกับโทษปรับหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่ถือว่ากฎหมายอาญาเป็นกฎหมายมหาชน ทำให้มีการแยกโทษปรับออกจากการใช้ค่าเสียหาย (Compensation) ซึ่งถือเป็นลักษณะสำคัญประการหนึ่งของกฎหมาย Romano-Germanic อีกทั้งยังมีการนำเอาโทษปรับมาใช้ควบคู่กับโทษจำคุกเพื่อให้ศาลลงโทษควบคู่กันไปหรือใช้ดุลพินิจลงโทษอย่างใดอย่างหนึ่งด้วย พัฒนาการต่างๆเหล่านี้ส่งผลทำให้โทษปรับห่างไกลจากความมุ่งหมายที่ต้องการแก้แค้นทดแทนไปทุกที ในขณะที่เดียวกันโทษปรับก็มีผลเป็นการข่มขู่ยับยั้ง (Deter) ผู้กระทำความผิดให้เกิดความหวาดกลัวและเข็ดหลาบได้ดีมากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ โดยนับตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา อาจกล่าวได้ว่ากฎหมาย Romano-Germanic ได้สร้าง

¹⁰Gerhardt Grebing, *The Fine in Comparative Law: A Survey of 21 Countries* (Cambridge: Institute of Criminology, 1982), pp.6-7, อ้างถึงใน สมยศ วัฒนภิรมย์, “การรอกการลงโทษและการรอกการกำหนดโทษปรับ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 34.

¹¹โกเมน ภัทรภิรมย์, “โทษปรับ,” *วารสารอัยการ*: 162-163.

ให้โทษปรับเป็นโทษทางอาญาชนิดหนึ่งที่มีความสมบูรณ์และมีกฎหมายในตัวเองหลังจากได้รับการพัฒนามาอย่างยาวนาน¹²

เมื่อพิจารณาในส่วนของประเทศไทยก็พบว่า ตามกฎหมายไทยโบราณซึ่งมีที่มาส่วนใหญ่จากกฎหมายคัมภีร์พระธรรมศาสตร์นั้น กฎหมายกำหนดให้มีการปรับให้เป็นของหลวงและปรับให้แก่ผู้เสียหายที่เรียกว่า ปรับไหมกึ่ง ฟื้นฟูกึ่ง อันเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเป็นโทษปรับในปัจจุบัน โดยการดำเนินคดีเช่นนี้ถือเป็นลักษณะผสมซึ่งตามกฎหมายฝรั่งเศสเรียกว่า action mixte ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะร้องขอได้โดยไม่เกี่ยวกับอัยการ แม้ต่อมาภายหลังหลักดังกล่าวจะถูกยกเลิกไปในการดำเนินคดีอาญาเพราะถือว่าการปรับเป็นเรื่องในทางอาญาไม่เกี่ยวกับทางแพ่ง แต่ก็นับได้ว่าเป็นที่มาทางหนึ่งของคดีอาญาสินไหมหรือคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาดังที่บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปัจจุบัน¹³ โดยในสมัยกรุงสุโขทัยพบว่ากฎหมายในสมัยดังกล่าวยอมให้มีการปรับด้วย เช่น ในกฎหมายลักษณะโจรสมัยพระธรรมราชาที่ 1 เป็นต้น และเมื่อประเทศไทยมีระบบศักดินาเกิดขึ้น ก็มีการกำหนดให้ปรับตามศักดินาตามที่กำหนดเอาไว้ในพระอัยการนาพลเรือนและนาทหาร เนื่องจากในยุคนั้นถือว่าราษฎรทุกคนมีค่าตัวดั่งที่เรียกว่าศักดินา หากผู้ใดประทุษร้ายต่อผู้อื่น ผู้นั้นก็จะถูกปรับตามศักดินาของผู้เสียหาย

ในยุคสมัยต่อมาก่อนที่จะมีการจัดทำกฎหมายลักษณะอาญานั้น ประเทศไทยเคยมีการตราพระราชบัญญัติลักษณะความผิดล่วงพระราชอาญาอันมีโทษหลวงในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อ ร.ศ.114 ขึ้นมาบังคับใช้ ซึ่งกฎหมายฉบับดังกล่าวมีการกำหนดความผิดอาญาแผ่นดินและกำหนดให้ผู้กระทำความผิดอาญาถูกลงโทษได้ 6 สถาน ได้แก่ โทษประหารชีวิต จำคุกไว้ใช้งานหนัก ชังคุกโดยให้ทำงานรับราชการ เอาสมบัติเป็นของแผ่นดิน ปรับเป็นพินัย และ ฆีเยน ตามลำดับ ซึ่งการปรับเป็นพินัยหรือการปรับให้เป็นของหลวงนั้น กฎหมายกำหนดให้ปรับตามยศถาบรรดาศักดิ์หรือปรับตามศักดินานั้นเอง

ต่อมาเมื่อประเทศไทยจัดทำกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ซึ่งถือว่าเป็นประมวลกฎหมายอาญาฉบับแรกของไทยก็ว่าได้ ก็ได้มีการนำเอาแนวความคิดเกี่ยวกับโทษปรับมาใช้กับกฎหมายไทยด้วย โดยมีการจัดให้เป็นระบบมากขึ้น กล่าวคือ ยกเลิกการปรับตามศักดินา กำหนดวันชำระค่าปรับ กำหนดให้มีการจำคุกแทนค่าปรับ และได้มีการนำเอาความคิดตามหลักอารยประเทศในเรื่องการ

¹²Gerhardt Grebing, *The Fine in Comparative Law: A Survey of 21 Countries*, pp.6-7, อ้างถึงใน สมยศ วัฒนภิรมย์, “การรอลงโทษและการรอกำหนดโทษปรับ,” หน้า 36.

¹³“บันทึกของนายยอร์ช ปาดุซ์ ที่ปรึกษาการร่างกฎหมายของรัฐบาลสยามเกี่ยวกับการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127,” *วารสารนิติศาสตร์* ปีที่ 18 ฉบับที่ 2 (มิถุนายน 2531): 34-35.

ปรับมาใช้ โดยโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะอาญามี 6 สถานเช่นกัน ซึ่งได้แก่ โทษประหารชีวิต จำคุก ปรับ อยู่ในเขตอันมีกำหนด ริบทรัพย์สิน เรียกประกันทัณฑ์บน¹⁴

จนกระทั่งเมื่อมีการจัดทำประมวลกฎหมายอาญาขึ้นมาบังคับใช้ก็ได้มีการปรับปรุงโทษทางอาญาให้มีความทันสมัยมากขึ้น ซึ่งมาตรา 18 ได้บัญญัติโทษทางอาญาเอาไว้ 5 สถาน ได้แก่ โทษประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และ ริบทรัพย์สิน โดยปรับเอาการให้อยู่ในเขตอันมีกำหนด และการเรียกประกันทัณฑ์บน ไปไว้ในส่วนของวิธีการเพื่อความปลอดภัยแทน

2.1.3 แนวคิดและวัตถุประสงค์ในการลงโทษปรับ

ในการลงโทษทางอาญามีแนวคิดและวัตถุประสงค์ในการลงโทษ ดังนี้

2.1.3.1 การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retribution)

การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนเป็นวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่เก่าแก่ที่สุด และมีมาตั้งแต่โบราณในยุคที่มนุษย์ยังเป็นสังคมที่ป่าเถื่อน รูปแบบการลงโทษจะมีลักษณะที่ป่าเถื่อนรุนแรง เช่น การตัดอวัยวะ การเขียนตี การทรมาน เป็นต้น การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนนี้เป็นการลงโทษที่ต้องการจะชดเชยและให้เพื่อให้สาสมกับความผิด เพื่อให้เกิดความยุติธรรมตามหลัก “ตาต่อตา ฟันต่อฟัน” (An eye for an eye, A tooth for a tooth) โดยถือหลักผู้กระทำความผิดกระทำความผิดอย่างใดก็ต้องชดใช้กรรมอย่างนั้น ในปัจจุบันนี้ วัตถุประสงค์ในการลงโทษนี้ถูกลดความสำคัญลงและมีผู้ไม่เห็นด้วยเป็นจำนวนมากเนื่องจากมีจุดอ่อนอยู่หลายประการ อาทิเช่น การลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนไม่ได้พิจารณาว่าการลงโทษนั้นจะมีผลในการป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำความผิดเกิดขึ้นอีกหรือไม่ หรือการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนไม่ได้คำนึงถึงความจำเป็นของสังคม แต่คำนึงถึงแต่ความเหมาะสมของโทษทำให้เมื่อลงโทษไปแล้วสังคมจะไม่ได้อะไรจากการลงโทษเลย เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าในปัจจุบันการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนจะลดความสำคัญลงไป แต่ก็ยังคงมีอิทธิพลเรื่อยมา เนื่องจากการวัตถุประสงค์ของลงโทษยังสอดคล้องกับความรู้สึกของประชาชนและผู้เสียหายที่ต้องการให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษอย่างสาสม¹⁵

2.1.3.2 การลงโทษเพื่อตัดโอกาสการกระทำความผิด (Incapacitation)

วัตถุประสงค์ในการลงโทษนี้มีหลักอยู่ว่าอาชญากรรมย่อมไม่เกิดขึ้นถ้าไม่มีอาชญากรหรืออาชญากรไม่มีโอกาสที่จะกระทำความผิด ทฤษฎีนี้มุ่งที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดหมดโอกาสที่จะ

¹⁴พิรุฬห์ ไตศุกถวรรณ์, “การลงโทษปรับทางอาญา,” หน้า 13-18.

¹⁵ปกรณัม ฉบับปกรณัม, อาชญาวิทยา และ ทัณฑ์วิทยา (กรุงเทพฯ: เอ็ม.ที.เพรส, 2553), 256-257.

กระทำความผิดได้ ซึ่งวิธีการที่จะตัดโอกาสกระทำความผิดได้นั้นทำได้โดยการกั้นอาชญากรออกไปจากสังคมเพื่อป้องกันสังคมให้ปลอดภัย เช่น การเนรเทศให้ไปอยู่ที่อื่น การตัดอวัยวะที่ใช้กระทำความผิดเช่นการตัดมือพวกลักขโมย การจำคุกตลอดชีวิตหรือการจำคุกชั่วระยะเวลาหนึ่ง หรือการประหารชีวิต เป็นต้น¹⁶

2.1.3.3 การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งการกระทำความผิด (Deterrence)

การลงโทษเพื่อข่มขู่ป้องปรามและยับยั้งการกระทำความผิด เป็นผลมาจากแนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยาตั้งเดิมที่มีความเชื่อว่า การกระทำความผิดเกิดมาจากการที่ผู้คนไม่เกรงกลัวกฎหมายหรือการบังคับใช้กฎหมายมีความอ่อนแอ ทั้งนี้ เนื่องจากมนุษย์มีเหตุมีผลและมีเจตจำนงอิสระ (free will) ที่จะตัดสินใจเลือกหรือไม่เลือกที่จะกระทำความผิด โดยเลือกที่จะทำในสิ่งที่ตนเองคิดว่าเกิดประโยชน์และพึงพอใจ แต่ไม่เลือกกระทำความผิดที่จะทำให้ตนเองเกิดความทุกข์หรือความเจ็บปวด การที่บุคคลกระทำความผิดนั้นจึงเกิดจากการที่เขาตัดสินใจเลือกที่จะกระทำเองเพราะเห็นว่าตนเองจะได้รับประโยชน์หรือผลดีมากกว่า เขาจึงต้องรับผิดชอบการกระทำของตนเอง การลงโทษจึงควรที่จะมีขึ้นเพื่อป้องกันการกระทำความผิด โดยการทำให้ผู้กระทำความผิดเห็นว่าผลจากการกระทำความผิดนั้นก่อให้เกิดความทุกข์ความเจ็บปวดหรือผลร้ายและไม่ได้รับประโยชน์อย่างใดจากการกระทำดังกล่าว ซึ่งจะส่งผลให้เขาตัดสินใจที่จะไม่ทำความผิดนั้นเมื่อเห็นว่าผลเสียมากกว่าผลดี การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งการกระทำความผิดนี้สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท อันได้แก่

การข่มขู่ยับยั้งเฉพาะราย (specific deterrence) หมายถึง การลงโทษเพื่อให้ผู้กระทำความผิดเกรงกลัว เกิดความเข็ดหลาบและไม่กล้ากลับมากระทำความผิดซ้ำขึ้นอีก เพราะได้รับรู้รสชาติของความเจ็บปวดจากการถูกลงโทษ เป็นผลทำให้ผู้กระทำความผิดคิดไตร่ตรองว่าหากกลับมากระทำความผิดอีกจะคุ้มหรือไม่กับความทุกข์ทรมานที่เคยได้รับมา

การข่มขู่ยับยั้งโดยทั่วไป (general deterrence) หมายถึง การลงโทษเพื่อให้สังคมเห็นเป็นแบบอย่างและเกรงกลัวไม่กล้าที่จะกระทำความผิดขึ้น เป็นการลงโทษเพื่อข่มขู่หรือป้องกันไม่ให้คนอื่นในสังคมกระทำความผิดแบบเดียวกัน เพราะหากกระทำความผิดแล้วจะต้องได้รับความลำบากและความเจ็บปวดดังเช่นผู้กระทำความผิด¹⁷

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 259.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 258.

นอกจากการข่มขู่ที่ยังเฉพาะรายและการข่มขู่ที่ยังโดยทั่วไปแล้ว ในปัจจุบัน เอกสารและงานวิจัยต่างๆยังได้มีการแบ่งประเภทของการลงโทษเพื่อข่มขู่ที่ยังเพิ่มขึ้นมาอีก 2 ประเภทด้วย ซึ่งได้แก่¹⁸

การข่มขู่ที่ยังที่มีขอบเขตจำกัด (marginal deterrence) ซึ่งเป็นการวัดประสิทธิผลของการลงโทษแต่ละประเภทสำหรับความผิดฐานต่างๆว่าจะมีผลเป็นการข่มขู่ที่ยังเฉพาะรายหรือข่มขู่ที่ยังโดยทั่วไปสำหรับความผิดฐานใดบ้าง ยกตัวอย่างเช่น หากสถิติแสดงให้เห็นว่าผู้ที่เมาแล้วขับนั้นกลับมาก่อทำความผิดซ้ำหลังจากได้รับโทษปรับมากกว่าผู้ที่เมาแล้วขับที่ได้รับโทษจำคุก ในกรณีนี้แสดงให้เห็นได้ว่าการลงโทษจำคุกผู้กระทำความผิดที่เมาแล้วขับ มีผลเป็นการข่มขู่ที่ยังเฉพาะรายได้ดีกว่าโทษปรับนั่นเอง

การข่มขู่ที่ยังบางส่วน (partial deterrence) ซึ่งเป็นการวัดประสิทธิผลของการลงโทษว่าสามารถข่มขู่ที่ยังการกระทำความผิดได้บ้างหรือไม่ ยกตัวอย่างเช่น หากบุคคลมีความคิดอยากได้ทรัพย์สินของผู้อื่นแล้วได้ทำการลักทรัพย์ผู้อื่นโดยวิธีการฉกฉวยไปแทนที่จะใช้อาวุธปืนจี้ข่มขู่เนื่องจากเขาเกรงกลัวต่อโทษของความผิดฐานลักทรัพย์โดยใช้อาวุธซึ่งหนักกว่า ในกรณีนี้ถือได้ว่าบทลงโทษตามกฎหมายมีประสิทธิผลบางส่วน เพราะสามารถข่มขู่ที่ยังไม่ให้ผู้นั้นกระทำความผิดได้ในระดับหนึ่ง

2.1.3.4 การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Restoration/Rehabilitation)

แนวคิดของการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูนี้ เป็นการลงโทษเพื่อวัตถุประสงค์ในอนาคต โดยเน้นไปที่ตัวผู้กระทำความผิดมากกว่าการกระทำความผิด แนวความคิดนี้มีความเชื่อว่าผู้กระทำความผิดสามารถเปลี่ยนแปลงได้ภายใต้การบำบัดดูแลที่เหมาะสม กล่าวคือ เมื่อผู้กระทำความผิดได้รับโทษแล้วจะสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและกลับตัวเป็นคนดีเพื่อกลับเข้าสู่สังคมได้อีกครั้งโดยไม่เกิดปมด้อย¹⁹ การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูจึงเป็นการให้โอกาสผู้กระทำความผิดที่จะปรับปรุงตัวและกลับตัวไม่ถลำลึกไปสู่การกระทำความผิดอีก และพยายามหลีกเลี่ยงที่จะลงโทษโดยวิธีการที่จะเป็นการทำลายศักยภาพในการกลับเข้าสู่สังคมของผู้กระทำความผิด แต่จะใช้วิธีการลงโทษที่ไม่ก่อให้เกิดรอยมลทินแทน เช่น การใช้มาตรการคุมประพฤติแทนการลงโทษจำคุก หรือการลงโทษปรับ

¹⁸Terance D. Miethe and Hong Lu, *Punishment: A comparative historical perspective* (Cambridge: Cambridge University Press, 2005), pp. 20-21.

¹⁹สทนต์ รัตน์ไพจิตร, “ความประสงค์ของการลงโทษอาญา: ศึกษาเฉพาะประเทศไทยสมัยใช้กฎหมายลักษณะอาญาและประมวลกฎหมายอาญา,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527), หน้า 60.

แทนการจำคุก เป็นต้น²⁰ วัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูนี้เป็นแนวคิดสมัยใหม่ที่เน้นการฟื้นฟูตัวผู้กระทำความผิดทั้งด้านร่างกายและจิตใจเพื่อป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม โดยเห็นว่าการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทนนั้น นอกจากจะไม่เกิดผลดีแล้วยังกลับให้โทษแก่สังคมอีกด้วย แต่ถ้าหากเป็นการกระทำความผิดร้ายแรง การลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟูเพียงอย่างเดียวไม่อาจบรรลุวัตถุประสงค์ในการลงโทษได้ ดังนั้น ในปัจจุบันจึงมีการอบรมให้ความรู้และฝึกวิชาชีพให้แก่ผู้ที่ถูกจำคุกด้วย²¹

จากที่กล่าวมาสรุปแล้วแนวคิดและวัตถุประสงค์ในการลงโทษนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ประการ ซึ่งโทษทางอาญาแต่ละประเภทมีขึ้นก็เพื่อตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ในการลงโทษเหล่านี้ โดยโทษประเภทหนึ่งอาจจะตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ในการลงโทษมากกว่าหนึ่งวัตถุประสงค์ก็ได้ โดยในส่วนของ การลงโทษปรับนั้น โทษปรับถือเป็นการลงโทษในทางทรัพย์สินหรือเป็นการลงโทษโดยทำให้ศูนย์เสียในด้านทรัพย์สิน เนื่องจากผู้กระทำความผิดเมื่อได้รับโทษปรับแล้วก็ต้องชำระเงินค่าปรับให้แก่รัฐ การลงโทษปรับจึงเป็นการลงโทษโดยมุ่งหมายที่จะบังคับเอาทรัพย์สินเงินทองของผู้กระทำความผิด²² ซึ่งในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่าโทษปรับเป็นโทษที่ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence) ได้ดีกว่าการลงโทษประเภทอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในความผิดที่กระทำไปเพราะสิ่งชักจูงใจคือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือทรัพย์สินเงินทอง การลงโทษปรับมีผลทำให้ผู้กระทำความผิดมิกล้าที่จะกระทำความผิดซ้ำอีก และในขณะเดียวกันก็มีผลทำให้ผู้อื่นเกิดความเกรงกลัวและไม่กล้ากระทำความผิดเช่นกัน ศาสตราจารย์ คาร์ล ทอร์ป (Carl Torp) นักทฤษฎีอาชญาวิทยาชาวเดนมาร์กได้ให้ความเห็นในเรื่องนี้ว่า แม้วัตถุประสงค์ในการลงโทษจะมีอยู่หลายวัตถุประสงค์ แต่สำหรับโทษปรับแล้ว นับว่าเข้ากันได้ดีที่สุกกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence) โดยเฉพาะในยุคที่เศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญสำหรับทุกคนทั้งในสังคมเกษตรกรรมและสังคมอุตสาหกรรม ซึ่งการปรับให้ตรงกับจุดอ่อนของผู้กระทำความผิดจะก่อให้เกิดผลในทางข่มขู่ยับยั้งการกระทำความผิดได้ดีที่สุด²³ ในเรื่องของการลงโทษปรับเพื่อข่มขู่ยับยั้งการกระทำความผิดนี้ งานวิจัยที่พบในหลายๆประเทศสามารถช่วยยืนยันประสิทธิผลของโทษปรับในเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี โดยต่างก็พบว่าโทษปรับมีผลในทางป้องปรามข่มขู่ยับยั้งผู้กระทำความผิดมิให้ก่อความผิด

²⁰ ปกรณ์ มณีปกรณ์, *อาชญาวิทยา และ ทฤษฎีอาชญาวิทยา*, หน้า 260.

²¹ วีระพงษ์ บุญญากาศ และคณะ, รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการพัฒนามาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับและมาตรการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา, หน้า 12. [ออนไลน์], 4 มกราคม 2551 แหล่งที่มา <http://www.oja.go.th/doc/Lists/doc1/DispForm.aspx?ID=377>

²² ชาย เสวิกุล, *คำสอนชั้นปริญญาตรี อาชญาวิทยา และทฤษฎีอาชญาวิทยา* (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2509), หน้า 230.

²³ Gerhardt Grebing, *The Fine in Comparative Law: A Survey of 21 Countries*, pp. 86-87, อ้างถึงใน พิรุฬห์ โศกุลวรรณ, "การลงโทษปรับทางอาญา," หน้า 69.

ขึ้น อาทิเช่น งานวิจัยในประเทศญี่ปุ่น ในปี ค.ศ. 1960 พบว่า โทษปรับมีผลเป็น Deterrent Effect กล่าวคือ มีผลต่อผู้กระทำผิดในทางเช็ดหลายवादกลัว และยังเป็นการป้องกันมิให้ผู้กระทำผิดกระทำความผิดซ้ำ งานวิจัยของประเทศอังกฤษ ในปี ค.ศ. 1969 พบว่า ผู้กระทำความผิดที่ได้รับโทษปรับมีแนวโน้มที่จะไม่กระทำความผิดซ้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่มีการลงโทษปรับที่หนักและรุนแรง งานวิจัยในประเทศแคนาดา ในปี ค.ศ. 1971 พบว่า ผู้พิพากษาส่วนใหญ่เห็นว่าโทษปรับมีผลในทางทำให้ผู้กระทำผิดเช็ดหลายवादกลัวยิ่งกว่าโทษประเภทอื่น²⁴ งานวิจัยในประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐแคลิฟอร์เนียในช่วงปี 1981 ถึง 1987 ซึ่งใช้วิธีการด้านเศรษฐมิติในการประมาณการประสิทธิผลของค่าปรับในการป้องปรามการกระทำผิดซ้ำ พบว่า โทษปรับมีประสิทธิผลในการป้องปรามการกระทำผิด โดยการกระทำความผิดจะลดลงตามการเพิ่มขึ้นของจำนวนเงินค่าปรับและทรัพย์สินที่ยึดได้ต่อจำนวนผู้ต้องหา ความน่าจะเป็นในการจับกุม ความน่าจะเป็นในการตัดสินลงโทษ และระยะเวลาในการจำคุก ส่วนงานวิจัยของสถาบันแมกซ์ แพลงก์ (Max Planck Institute) ในประเทศเยอรมนี พบว่า โทษปรับมีประสิทธิผลในการป้องปรามการกระทำผิดซ้ำมากกว่าโทษจำคุก โดยกลุ่มที่ถูกลงโทษปรับมีอัตราการกระทำความผิดซ้ำอยู่ที่ร้อยละ 16 ต่างจากกลุ่มที่ถูกลงโทษจำคุกที่มีอัตราการกระทำความผิดซ้ำสูงถึงร้อยละ 50 เลยทีเดียว²⁵

ด้วยเหตุที่การลงโทษปรับมีประสิทธิผลในการยับยั้งการกระทำความผิดได้เป็นอย่างดี ทำให้ในความผิดอาญาที่จำเลยหรือผู้ต้องหาไม่สมควรถูกลงโทษถึงขนาดตัดรอนเสรีภาพ จึงมีการนำโทษปรับมาใช้เพื่อทดแทนโทษที่เกี่ยวกับเสรีภาพหรือเนื้อตัวร่างกายโดยเฉพาะอย่างยิ่งโทษจำคุกระยะสั้น ซึ่งนักอาชญาวิทยาเห็นพ้องกันว่าไม่ได้ผลในการปราบปรามการกระทำความผิดและไม่ได้ผลในทางแก้ไขปรับปรุงตัวผู้กระทำความผิด การลงโทษจำคุกนั้นมีวัตถุประสงค์ก็เพื่อให้ผู้กระทำผิดเช็ดหลายवाद แต่โทษจำคุกที่มีระยะเวลาสั้นเกินไปไม่สามารถทำให้บุคคลบางกลุ่มเช็ดหลายवादได้ ในทางกลับกันกลับก่อให้เกิดผลร้ายแทน ผู้กระทำผิดที่ไม่ได้กระทำความผิดร้ายแรงหรือกระทำความผิดเพียงเล็กน้อย ไม่ได้มีจิตใจเป็นอาชญากร หรือผู้กระทำผิดที่ตั้งใจจะกลับตัวเพื่อกลับเข้าสู่สังคมเมื่อได้รับโทษคุกอาจทำให้เกิดความท้อแท้ เกิดเป็นตราบาบแก่ชีวิต ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมและคนรอบข้าง หรือที่ร้ายไปกว่านั้นการเข้าไปปะปนอยู่ในสมาคมอาชญากร ทำให้ได้รับการฝึกฝน สั่งสมประสบการณ์ รู้วิธีการกระทำความผิดอื่นๆเพิ่มขึ้นและเชี่ยวชาญมากกว่าเดิม ส่งผลให้กลายเป็นอาชญากรที่ร้ายกว่าเดิม การได้รับโทษจำคุกบ่อยๆทำให้เกิดความเคยชิน กลายเป็นว่าการลงโทษไม่เป็นที่ไปตามวัตถุประสงค์ แต่สำหรับโทษปรับนั้นเห็นกันว่าแม้ผู้กระทำผิดได้รับโทษปรับบ่อยๆ ก็ไม่มี

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 63.

²⁵ สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และ สุนทร ตันมันทอง, นิติเศรษฐศาสตร์ของระบบยุติธรรมทางอาญาของไทย โครงการวิเคราะห์กฎหมายและกระบวนยุติธรรมทางอาญาด้วยเศรษฐศาสตร์ รายงานฉบับสมบูรณ์เล่มที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2554), หน้า 79.

ทางที่จะเกิดความเคยชินได้และถูกปรับไม่เพียงกี่ครั้งก็เซ็ดหลาบได้²⁶ เนื่องจากโทษปรับเป็นการลงโทษในทางทรัพย์สิน จึงย่อมกระทบกระเทือนต่อฐานะทางเศรษฐกิจความเป็นอยู่ของผู้กระทำผิดหรืออีกนัยหนึ่งเป็นเรื่องของเงินทองนั่นเอง

ในเรื่องการลงโทษปรับนี้ นอกจากมิติของกฎหมายแล้ว แนวคิดทางนิติเศรษฐศาสตร์* ซึ่งเป็นการนำเอาระเบียบวิธีทางวิทยาศาสตร์มาวิเคราะห์กฎหมายและสังเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ก็ได้อธิบายเกี่ยวกับการลงโทษปรับในมุมมองของเศรษฐศาสตร์เอาไว้ในทำนองเดียวกัน กล่าวคือ ตามมุมมองความคิดของนิติเศรษฐศาสตร์นั้นเป้าหมายหลักของระบบยุติธรรมทางอาญา คือ การป้องปรามหรือข่มขู่ยับยั้ง (deterrence) ไม่ให้มีการกระทำความผิดผ่านการกำหนดบทลงโทษทางกฎหมาย การอธิบายปัญหาการกระทำความผิดในทางนิติเศรษฐศาสตร์นั้นจะมุ่งเน้นไปที่การตัดสินใจเชิงพฤติกรรมส่วนบุคคลของตัวผู้กระทำความผิดเองเป็นหลัก โดยแนวคิดหลักในการวิเคราะห์การกระทำความผิดก็คือ ทฤษฎีการก่ออาชญากรรมโดยเลือกอย่างมีเหตุผล (rational choice theory of crime) ซึ่งกล่าวไว้ว่าบุคคลจะตัดสินใจกระทำความผิดหากประเมินแล้วว่าผลประโยชน์ที่เกิดจากการกระทำความผิดนั้นสูงกว่าต้นทุนของการกระทำความผิด อย่างไรก็ตาม ผลประโยชน์ที่เกิดจากการกระทำความผิดและต้นทุนของการกระทำความผิดนั้นตั้งอยู่บนความไม่แน่นอนซึ่งเป็นเรื่องในอนาคต โดยผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการกระทำความผิดจะขึ้นอยู่กับความสำเร็จของการกระทำความผิดซึ่งยังไม่แน่นอนว่าจะกระทำความผิดได้สำเร็จเสมอไปหรือไม่ ในขณะที่ต้นทุนในการกระทำความผิดจะขึ้นอยู่กับการประเมินความเสี่ยงที่จะถูกจับกุมมาดำเนินคดีและถูกลงโทษตามกฎหมาย เมื่อเป็นเช่นนี้ การประเมินผลประโยชน์และต้นทุนในการกระทำความผิดของบุคคลจึงต้องเป็นการเปรียบเทียบระหว่าง “ประโยชน์ที่เขาคาดคะเน” (expected benefits) กับ “ต้นทุนที่เขาคาดคะเนจะเกิดขึ้น” (expected costs) โดยประโยชน์ที่เขาคาดคะเนก็คือประโยชน์ที่บุคคลคาดว่าจะได้จากการกระทำความผิด ยกตัวอย่างเช่น ในความผิดฐานลักทรัพย์ ประโยชน์ที่คาดคะเน คือ มูลค่าทรัพย์สิน

²⁶โกเมน ภัทรภิรมย์, “โทษปรับ,” วารสารอัยการ: 163-164.

*นิติเศรษฐศาสตร์ (Law and Economics) หรือเศรษฐศาสตร์วิเคราะห์ด้วยกฎหมาย (Economic Analysis of Law) เป็นศาสตร์ว่าด้วยการศึกษาประเด็นสำคัญทางกฎหมาย ทฤษฎีกฎหมาย การตีความกฎหมาย การออกแบบกฎหมาย การประเมินคุณค่าของกฎหมาย และผลกระทบของกฎหมายต่อพฤติกรรมของตัวละครที่เกี่ยวข้องและสังคม โดยใช้ระเบียบวิธีหรือวิธีวิทยาทางเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก (Neoclassical Economics) เป็นกรอบและเครื่องมือในการวิเคราะห์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแบบจำลองว่าด้วยการเลือกอย่างมีเหตุผล (Rational Choice Model) นิติเศรษฐศาสตร์จะให้ความสำคัญกับมิติด้านประสิทธิภาพของกฎหมาย ระบบกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม และมีเป้าหมายเพื่อบรรลุสวัสดิการสังคมสูงสุด โดยมุ่งเน้นการศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสิ่งจูงใจ หรือกฎกติกา ต่อพฤติกรรมของปัจเจกบุคคล ทั้งพฤติกรรมของผู้บังคับใช้กฎหมาย และผู้อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย รวมถึงการออกแบบกฎหมายให้สามารถใช้กำกับควบคุมพฤติกรรมของคนในโลกแห่งความเป็นจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อยกระดับสวัสดิการของสังคม (ปกป้อง จันวิทย์, การวิเคราะห์กฎหมายด้วยหลักเศรษฐศาสตร์: แนวคิดและวรรณกรรมปริทัศน์ โครงการวิเคราะห์กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้านเศรษฐศาสตร์ รายงานฉบับสมบูรณ์เล่มที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2554), หน้า 1.)

กับความน่าจะเป็นที่จะลักทรัพย์ได้สำเร็จ ส่วนต้นทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้น คือ ความน่าจะเป็นที่จะถูกจับกุมมาดำเนินคดีคุณด้วยบทลงโทษสำหรับความผิดฐานนั้น เช่น ค่าปรับ เป็นต้น²⁷

ด้วยเหตุนี้ ตามแนวคิดนิติเศรษฐศาสตร์ การป้องปรามการกระทำความผิดจึงทำได้โดยการลดประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดคาดหวังและเพิ่มต้นทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ซึ่งการเพิ่มต้นทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้นนั้นอาจทำได้โดยการเพิ่มบทลงโทษให้หนักขึ้น หรือเพิ่มความน่าจะเป็นในการจับกุมให้สูงขึ้น แต่การเพิ่มโทษบางประเภทอย่างเช่น โทษปรับ ไม่เป็นการเพิ่มต้นทุนให้แก่รัฐหรือหากจะมีต้นทุนก็เป็นต้นทุนที่ต่ำ เนื่องจากการลงโทษปรับเป็นเพียงการโอนทรัพย์สินจากผู้กระทำความผิดไปให้แก่รัฐ ซึ่งมีต้นทุนในการจัดเก็บไม่สูงมากนัก ในขณะที่การเพิ่มโทษประเภทอื่นโดยเฉพาะการลงโทษจำคุกหรือการเพิ่มความน่าจะเป็นในการจับกุมก่อให้เกิดต้นทุนทางสังคมที่สูงกว่ามาก²⁸ ประกอบกับในความเป็นจริงโอกาสในการจับกุมผู้กระทำความผิดก็มีระดับที่ค่อนข้างต่ำอยู่แล้วในทุกกรณี²⁹ การเพิ่มความน่าจะเป็นในการจับกุมจึงเป็นไปได้ยาก ดังนั้น ในทางทฤษฎีโทษปรับจึงเป็นบทลงโทษที่มีต้นทุนต่ำที่สุดและมีประสิทธิภาพสมควรที่จะนำมาใช้ลงแก่ผู้กระทำความผิด ซึ่งโทษปรับที่ใช้ขึ้นควรจะต้องสามารถป้องปรามพฤติกรรมการกระทำความผิดของบุคคลได้โดยการกำหนดให้เหมาะสมเพื่อลดประโยชน์ที่เขาคาดคะเนและเพิ่มต้นทุนของการกระทำความผิดให้สูงขึ้น³⁰

2.1.4 ข้อดีและข้อเสียของโทษปรับ

นอกจากโทษปรับจะสามารถป้องปรามยับยั้งการกระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพดังที่กล่าวมาแล้ว การนำโทษปรับมาใช้เป็นบทลงโทษนั้นยังมีข้อดีอีกหลายประการโดยอาจสรุปได้ดังนี้

1) โทษปรับถือเป็นโทษที่มีต้นทุนในการจัดการต่ำแต่มีผลในทางป้องปรามยับยั้งการกระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง เนื่องจากการลงโทษปรับไม่ได้ทำให้รัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายหรือเสียค่าใช้จ่ายต่ำต่างจากการลงโทษประเภทอื่น อย่างเช่น โทษจำคุก เป็นต้น แต่ในขณะเดียวกัน

²⁷ ปกป้อง จันวิทย์, การวิเคราะห์กฎหมายด้วยหลักเศรษฐศาสตร์: แนวคิดและวรรณกรรมปริทัศน์ โครงการวิเคราะห์กฎหมายและกระบวนการทางอาญาด้วยเศรษฐศาสตร์ รายงานฉบับสมบูรณ์เล่มที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2554), หน้า 17-19.

²⁸ สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ, นิติเศรษฐศาสตร์ของระบบยุติธรรมทางอาญา โครงการวิเคราะห์กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยเศรษฐศาสตร์ รายงานฉบับสมบูรณ์เล่มที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2554), หน้า 18-21.

²⁹ ปกป้อง จันวิทย์, การวิเคราะห์กฎหมายด้วยหลักเศรษฐศาสตร์: แนวคิดและวรรณกรรมปริทัศน์ โครงการวิเคราะห์กฎหมายและกระบวนการทางอาญาด้วยเศรษฐศาสตร์ รายงานฉบับสมบูรณ์เล่มที่ 2, หน้า 34.

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 20.

โทษปรับก็ยังสามารถป้องปรามยับยั้งการกระทำความผิดได้เป็นอย่างดีไม่ด้อยไปกว่าโทษอื่นหรืออาจจะดีกว่าโทษอื่นหากมีการกำหนดโทษปรับได้อย่างเหมาะสม³¹

2) โทษปรับถือว่าเป็นโทษที่ดีกว่าโทษจำคุกระยะสั้นซึ่งไม่ได้ผลในทางปราบปรามการกระทำความผิดเนื่องจากผู้ต้องโทษไม่เช็ดทาบ และไม่ได้ผลในทางแก้ไขปรับปรุงเนื่องจากมีระยะเวลาที่สั้นเกินไป การนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าไปปะปนอยู่กับนักโทษอื่นๆในคุก ทำให้ผู้นั้นได้รับถ่ายทอดนิสัยและพฤติกรรมอาชญากรออกมา และทำให้ผู้นั้นมีจิตใจแข็งกระด้างและเป็นอาชญากรมากขึ้นกว่าเดิม อีกทั้งเมื่อได้รับโทษจำคุกหลายๆครั้งก็เกิดความเคยชิน แต่โทษปรับนั้นแม้ถูกลงโทษปรับหลายครั้งก็ไม่อาจเกิดความเคยชินได้ ถูกปรับไม่เพียงก็ครั้งก็เช็ดทาบ³²

3) โทษปรับไม่ทำให้ผู้ต้องโทษลดคุณค่าความเป็นคน เนื่องจากมักไม่ค่อยมีคนรู้ว่าผู้นั้นต้องโทษปรับ ต่างจากโทษจำคุกที่คนส่วนใหญ่มักไม่ค่อยยอมรับและไม่คบหาสมาคมด้วย³³ ทำให้ผู้ที่ได้รับโทษจำคุกมาก่อนนั้นเข้าสังคมได้ยาก

4) โทษปรับสามารถกำหนดให้เหมาะสมกับตัวผู้กระทำความผิดได้ กล่าวคือ หากผู้กระทำความผิดมีฐานะยากจนก็สามารถกำหนดโทษปรับให้น้อยได้ แต่ถ้าผู้กระทำความผิดมีฐานะดีก็สามารถกำหนดโทษปรับให้รุนแรงขึ้นได้ และสำหรับความผิดที่กระทำไปเพราะความโลภ การใช้โทษปรับนับว่าเป็นการแก้ไขที่ตรงจุดมากที่สุด เช่น ในความผิดฐานลักทรัพย์ การไปลักของผู้อื่นมาเพราะความอยากได้ทรัพย์สินของผู้อื่น หากถูกลงโทษปรับแล้วก็เท่ากับต้องเอาทรัพย์สินของตนเองไปชำระเงินค่าปรับซึ่งแทนที่จะได้ทรัพย์มาแต่กลับต้องเสียทรัพย์สินของตนไปแทน

5) หลังจากศาลพิพากษาให้ลงโทษปรับแล้ว หากต่อมาพบว่าศาลพิพากษาคิดพลาดไปเนื่องจากมีพยานหลักฐานเพิ่มเติมในภายหลังปรากฏว่าผู้นั้นมีได้กระทำความผิด ยังมีทางแก้ไขได้โดยการคืนเงินค่าปรับที่ได้ชำระไปแล้ว ต่างจากโทษจำคุกที่ไม่อาจแก้ไขได้ จะคืนให้ไม่ได้ จะคิดค่าทดแทนเป็นเงินให้ก็ไม่คุ้ม³⁴

6) โทษปรับเป็นทางแก้ไขในกรณีที่ไม่สามารถลงโทษสถานอื่นได้ เช่น กรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล³⁵

7) โทษปรับทำให้รัฐไม่ต้องขาดรายได้และสูญเสียกำลังแรงงานคนไปเพราะเอาไปขังไว้ทำให้รัฐไม่ต้องเสียงบประมาณในการดูแลเลี้ยงดูผู้ถูกคุมขัง และในขณะเดียวกันกลับทำให้รัฐมีรายได้เป็นจำนวนไม่น้อยจากเงินค่าปรับที่ชำระให้แก่รัฐ³⁶ ในประเทศสหรัฐอเมริกามีการประมาณการว่ารัฐ

³¹ สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ, นิติเศรษฐศาสตร์ของระบบยุติธรรมทางอาญา โครงการวิเคราะห์กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยเศรษฐศาสตร์ รายงานฉบับสมบูรณ์เล่มที่ 1, หน้า 79.

³² โทเมเน ภทธรภิรมย์, “โทษปรับ,” วารสารอัยการ: 163-164.

³³ ณรงค์ โจหาญ, กฎหมายอาญาว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย, หน้า 73.

³⁴ โทเมเน ภทธรภิรมย์, “โทษปรับ,” วารสารอัยการ: 164.

³⁵ คัมภีร์ แก้วเจริญ, “โทษปรับผ่อนส่งได้หรือไม่,” วารสารอัยการ ปีที่ 2 ฉบับที่ 14 (กุมภาพันธ์ 2522): 60.

³⁶ โทเมเน ภทธรภิรมย์, “โทษปรับ,” วารสารอัยการ: 164.

มีรายได้จากการบังคับโทษทางทรัพย์สินปีละกว่าสองพันล้านเหรียญสหรัฐ และในจำนวนนี้เป็นรายได้ที่มาจากโทษปรับถึงกว่าหนึ่งพันล้านเหรียญสหรัฐเลยทีเดียว³⁷

8) โทษปรับสามารถทำให้ยืดหยุ่นได้ เช่น การผ่อนชำระค่าปรับ การรอกการลงโทษปรับ หรือการรอกการกำหนดโทษปรับ ซึ่งก็แล้วแต่กฎหมายของแต่ละประเทศว่าจะกำหนดความยืดหยุ่น โดยไม่ก่อให้เกิดผลร้ายแก่ผู้ถูกลงโทษและไม่ส่งผลเสียหายต่อการกระบวนการยุติธรรม³⁸

อย่างไรก็ดี แม้โทษปรับจะมีข้อดีอยู่หลายประการ แต่ก็พบว่าโทษปรับยังมีข้อเสียอยู่บ้าง ดังนี้³⁹

1) โทษปรับเป็นโทษที่ไม่เสมอภาคเท่าเทียมกันระหว่างผู้กระทำความผิดที่มีฐานะดีกับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจน สาเหตุก็เนื่องมาจากความเดือดร้อนและผลกระทบกระเทือนที่จะเกิดแก่ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะแตกต่างกันจะไม่เท่ากันนั่นเอง

2) โทษปรับหากกำหนดในจำนวนที่น้อยหรือโทษปรับเพียงเล็กน้อยย่อมไม่ก่อให้เกิดผลในทางข่มขู่ยับยั้งการกระทำความผิดได้ ผู้กระทำความผิดจะไม่เข็ดหลาบต่อโทษปรับที่เคยได้รับ ส่วนผู้ที่กำลังจะกระทำความผิดก็ไม่เกิดความเกรงกลัวหากต้องได้รับโทษปรับ

3) ในทางปฏิบัติโทษปรับล้มเหลวเพราะไม่สามารถเก็บค่าปรับจากผู้กระทำความผิดได้ ทำให้ต้องเปลี่ยนมาใช้มาตรการอื่นแทนการชำระค่าปรับซึ่งมักจะได้แก่ การจำคุกหรือกักขังแทนค่าปรับ ส่งผลให้การลงโทษปรับไม่เป็นไปตามความมุ่งหมายที่ต้องการลงโทษต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด

4) โทษปรับมีผลทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับโทษปรับต้องได้รับผลกระทบไปด้วย เช่น เงินรายได้ที่จะนำมาใช้จุนเจือครอบครัวกลับต้องนำมาชำระค่าปรับแทน

2.1.5 รูปแบบของการกำหนดโทษปรับ

รูปแบบของการกำหนดโทษปรับที่ใช้อยู่ในประเทศต่างๆ นั้นอาจกำหนดเอาไว้แตกต่างกันออกไปตามความเหมาะสมของแต่ละประเทศ โดยรูปแบบของการกำหนดโทษปรับเท่าที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 รูปแบบ ได้แก่ โทษปรับที่กำหนดเป็นอัตราขั้นสูงสุดและขั้นต่ำสุด โทษปรับที่กำหนดตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดหรือตามวัตถุประสงค์แห่งการกระทำความผิด โทษปรับตลอดเวลาที่กระทำความผิด และ โทษปรับตามวันและรายได้ ซึ่งส่วน

³⁷Susan Turner and Judith Greene, "The FARE probation experiment: Implementation and outcomes of day fines for felony offenders in Maricopa county," *Justice System Journal* (1999): 1.

³⁸สมยศ วัฒนภิรมย์, "การรอกการลงโทษและการรอกการกำหนดโทษปรับ," หน้า 142.

³⁹โกเมน ภัทรภิรมย์, "โทษปรับ," *วารสารอัยการ*: 164.

ใหญ่แล้วประเทศต่างๆรวมทั้งประเทศไทยมักจะไม่ได้กำหนดโทษปรับเอาไว้เพียงรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งเท่านั้นแต่จะกำหนดโทษปรับเอาไว้มากกว่าหนึ่งรูปแบบขึ้นไป ทั้งนี้ เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะของการกระทำความผิดฐานต่างๆที่มีอยู่มากมายและแตกต่างกันออกไป และเพื่อให้การลงโทษปรับเกิดประสิทธิภาพในการบังคับใช้ได้อย่างเต็มที่

2.1.5.1 โทษปรับที่กำหนดเป็นอัตราขั้นสูงสุดและขั้นต่ำสุด

โทษปรับที่กำหนดเป็นอัตราขั้นสูงสุดและขั้นต่ำสุด หมายถึง โทษปรับที่กฎหมายกำหนดอัตราค่าปรับเอาไว้เป็นจำนวนเงินที่แน่นอนตายตัว (Fixed Sum) โดยกฎหมายจะกำหนดเพดานขั้นต่ำและขั้นสูงของอัตราค่าปรับเอาไว้ อันถือได้ว่าเป็นการกำหนดกรอบของค่าปรับไปในตัว ซึ่งอัตราโทษปรับที่ศาลลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้น จะต้องไม่ต่ำกว่าไปกว่าอัตราขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนดและจะต้องไม่เกินไปกว่าอัตราขั้นสูงที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ด้วย โดยโทษปรับที่กำหนดเป็นอัตราขั้นสูงสุดและขั้นต่ำสุดนี้อาจจะระบุเอาไว้เป็นอัตราเดียว เช่น ระวังโทษปรับ 500 บาท หรือระบุเฉพาะอัตราขั้นสูง เช่น ระวังปรับไม่เกิน 5,000 บาท หรือระบุเฉพาะอัตราขั้นต่ำ เช่น ระวังโทษปรับไม่ต่ำกว่า 2,000 บาท หรืออาจจะเป็นการระบุเอาไว้ทั้งอัตราขั้นสูงและขั้นต่ำก็ได้ เช่น ระวังโทษปรับไม่ต่ำกว่า 1,000 บาท แต่ไม่เกิน 5,000 บาท หรือ ระวังโทษปรับตั้งแต่ 1,000 ถึง 10,000 บาท เป็นต้น การกำหนดโทษปรับในรูปแบบนี้ถือเป็นการเปิดโอกาสให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจกำหนดโทษปรับได้ตามที่ศาลเห็นสมควรภายในกรอบที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ ซึ่งศาลจะต้องกำหนดโทษปรับดังกล่าวให้ได้สัดส่วนและเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละราย มิฉะนั้นแล้วการลงโทษปรับอาจไม่มีผลต่อสถานะทางเศรษฐกิจหรือความเป็นอยู่ของผู้กระทำความผิดสมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายสำหรับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี หรืออาจส่งผลเกินกว่าวัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับสำหรับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจนได้⁴⁰ ดังนั้น ในการกำหนดโทษปรับสำหรับผู้กระทำความผิดแต่ละรายโดยหลักแล้วจึงต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์หรือปัจจัยประกอบการพิจารณา คือ การกำหนดโทษปรับต้องให้ได้สัดส่วนกับภัยอันตรายหรือความผิด (Proportionment according to Harm and Guilt) และต้องให้ได้สัดส่วนกับภาวะเศรษฐกิจและการเงินของผู้กระทำความผิด (Proportionment according to Economy or Financial Circumstances) โดยหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับให้ได้สัดส่วนกับภัยอันตรายหรือความผิดนี้จะใช้หลักการเดียวกันกับการกำหนดโทษจำคุกให้ได้สัดส่วนกับความรุนแรงของการกระทำความผิด ซึ่งในบางกรณีการกำหนดโทษปรับอาจคำนึงสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นประกอบการพิจารณากำหนดโทษปรับด้วยก็ได้ ส่วนการกำหนดโทษ

⁴⁰ วัชรพงษ์ บุญญภาส และคณะ, รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการพัฒนามาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับและมาตรการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา, หน้า 19. [ออนไลน์], 4 มกราคม 2551 แหล่งที่มา <http://www.oja.go.th/doc/Lists/doc1/DispForm.aspx?ID=377>

ปรับให้ได้สัดส่วนกับภาวะเศรษฐกิจและการเงินนั้น ในเรื่องนี้นักนิติศาสตร์และนักอาชญาวิทยาได้พยายามคิดหาวิธีการหรือหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการพิจารณาโดยได้เสนอวิธีการต่างๆ หลายวิธี แต่อย่างไรก็ดี ในเรื่องการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษปรับให้เหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจและการเงินของผู้กระทำความผิดก็ยังคงมีปัญหาอยู่ว่าควรมีหลักเกณฑ์อย่างไร⁴¹ เพราะเมื่อพิจารณาถึงรูปแบบของโทษปรับที่กำหนดเอาไว้เป็นจำนวนเงินที่แน่นอนตายตัวแล้ว อาจไม่สามารถกำหนดโทษปรับให้สัดส่วนและเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละรายอย่างแท้จริงได้

โทษปรับที่กำหนดเป็นอัตราขั้นสูงสุดและขั้นต่ำสุดนี้เป็นรูปแบบของโทษปรับโดยทั่วไปที่บังคับใช้อยู่ในหลายประเทศ อาทิเช่น ประเทศอิตาลี โปแลนด์ ฮังการี เบลเยียม ฝรั่งเศส ซึ่งประเทศเหล่านี้ส่วนใหญ่มักจะกำหนดอัตราโทษปรับเอาไว้ทั้งอัตราขั้นต่ำและขั้นสูง ในขณะที่ประเทศญี่ปุ่นและเนเธอร์แลนด์นิยามกำหนดเอาไว้เฉพาะอัตราขั้นต่ำเท่านั้น ส่วนประเทศสวิสเซอร์แลนด์จะกำหนดเอาไว้แต่อัตราโทษปรับขั้นสูง นอกจากนี้ยังมีประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย และประเทศไทยที่ใช้โทษปรับในรูปแบบนี้เป็นหลัก แต่ทั้งนี้ในหลายๆประเทศจะกำหนดข้อยกเว้นให้ศาลสามารถกำหนดโทษปรับให้ต่ำกว่าหรือสูงกว่าเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ด้วย⁴²

2.1.5.2 โทษปรับตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดหรือตามราคาของวัตถุแห่งการกระทำความผิด

โทษปรับที่กำหนดตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดหรือตามราคาของวัตถุแห่งการกระทำความผิดนี้มักพบได้มากในกฎหมายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการคุ้มครองเศรษฐกิจหรือผลประโยชน์ของสาธารณะ เนื่องจากการฝ่าฝืนกฎหมายที่มีเนื้อหาในลักษณะดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดความเสียหายต่อสังคมในวงกว้างและส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศชาติ โทษปรับที่กำหนดเอาไว้จึงเป็นโทษปรับที่หนักและมุ่งที่จะคุ้มครองผลประโยชน์ของสาธารณะมากกว่าที่จะคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำผิดว่าผู้กระทำผิดจะมีเงินเพียงพอที่จะชำระค่าปรับหรือไม่ ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้กระทำผิดเข็ดหลาบไม่กล้าที่จะกระทำความผิดอีก⁴³ การกำหนดโทษปรับในรูปแบบดังกล่าวนี้ มูลค่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดหรือราคาวัตถุแห่ง

⁴¹Gerhardt Grebing, *The Fine in Comparative Law: A Survey of 21 Countries*, p.86, อ้างถึงใน วรากรณ์ ศิริสังข์วัฒน์, “โทษปรับ: ศึกษากรณีระบบวันปรับ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 42.

⁴²พิรุฬห์ โตศกุลวรรณ, หน้า 61-69.

⁴³พิชยนต์ นินาสพงษ์, “โทษปรับโดยกำหนดตามวันและรายได้,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542), หน้า 14.

การกระทำความผิดถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะต้องมีการพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบและอาศัยข้อมูลที่ครบถ้วนรอบด้าน เพื่อให้สามารถคำนวณออกมาได้อย่างถูกต้องและตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด ซึ่งจะส่งผลทำให้การลงโทษปรับเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายได้อย่างแท้จริง

ประเทศที่มีการกำหนดโทษปรับในรูปแบบนี้ อาทิเช่น ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศไทย ยกตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติป่าไม้ของประเทศอังกฤษหรือ Forestry Act 1967 มาตรา 17(1) บัญญัติให้ปรับไม่เกินสองเท่าของมูลค่าต้นไม้ที่ถูกตัดทำลาย หรือประมวลกฎหมายอาญาสหรัฐอเมริกา มาตรา 3571 บัญญัติให้ลงโทษปรับผู้กระทำความผิดที่ได้รับผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินจากการกระทำความผิดหรือก่อให้เกิดความเสียหายทางทรัพย์สินไม่เกินสองเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับหรือมูลค่าความเสียหายทางทรัพย์สินดังกล่าว หรือพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 มาตรา 296 บัญญัติให้ลงโทษปรับเป็นเงินไม่เกินสองเท่าของผลประโยชน์ที่บุคคลนั้นได้รับไว้หรือพึงจะได้รับ พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 มาตรา 201 บัญญัติให้ปรับเป็นสองเท่าของมูลค่าหุ้นที่ถือหรือรับจําหน่ายไว้ พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 27 บัญญัติให้ปรับเป็นสี่เท่าของราคาของซึ่งรวมค่าอากรเข้าด้วยแล้ว พระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 มาตรา 38 ทวิ บัญญัติให้ปรับตามปริมาณน้ำสุราที่ชน และพระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 มาตรา 50 บัญญัติให้ปรับกรัมละ 3 บาท เป็นต้น

2.1.5.3 โทษปรับตลอดเวลาที่กระทำความผิด

โทษปรับตลอดเวลาที่กระทำความผิด ได้แก่ โทษปรับที่กำหนดเอาไว้เป็นรายวันหรือรายปี ซึ่งถือว่าการกระทำความผิดในกรณีนี้เป็นความผิดต่อเนื่องหรือเป็นความผิดเกิดขึ้นตลอดเวลา จนกว่าจะยุติการกระทำ โดยกฎหมายบางฉบับจะบัญญัติเอาไว้อย่างชัดเจนว่าการกระทำความผิดดังกล่าวนี้ถือเป็นการกระทำความผิดต่อเนื่อง เช่น พระราชบัญญัติการทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. 2499 มาตรา 19 และมาตรา 20 พระราชบัญญัติการทำเหมืองแร่ พ.ศ. 2461 มาตรา 79 เป็นต้น ในขณะที่กฎหมายบางฉบับแม้จะไม่ได้บัญญัติเอาไว้ว่าการกระทำความผิดนั้นเป็นความผิดต่อเนื่อง เช่น พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 75 มาตรา 80 และมาตรา 84 พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 มาตรา 55 และมาตรา 57 หรือพระราชบัญญัติกำหนดความผิดเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด สมาคมและมูลนิธิ พ.ศ. 2499 มาตรา 4 มาตรา 5 และมาตรา 6 แต่การที่กฎหมายบัญญัติให้ปรับเป็นรายวันก็แสดงให้เห็นในตัวว่าความผิดดังกล่าวเป็นความผิดต่อเนื่อง ซึ่งความผิดประเภทนี้ถือเป็นการกระทำความผิดกรรมเดียว เมื่อฟ้องร้องเป็นคดีเรื่องหนึ่งแล้วแม้จะปรากฏว่าผู้กระทำผิดจะได้กระทำความผิดต่อเนื่องกันมาหลายวันก็ลงโทษได้เพียงครั้งเดียวตามอัตราที่ระบุไว้ในกฎหมาย และถ้าหากผู้กระทำผิดยังไม่ยุติการกระทำผิดต่อมาก็จะ

สามารถฟ้องร้องได้อีกหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับว่ากฎหมายในเรื่องนั้นๆ กำหนดวิธีการบังคับให้ยุติการกระทำ ความผิดเอาไว้ด้วยหรือไม่ หากกำหนดเอาไว้ก็ต้องเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด การที่กฎหมาย บัญญัติให้ปรับเป็นรายวันหรือรายปีเช่นนี้ถือเป็นข้อยกเว้นของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90 ดังนั้น ศาลจึงสามารถลงโทษซ้ำในการกระทำผิดกรรมเดียวกันได้ ซึ่งหากกฎหมายไม่บัญญัติเอาไว้ เช่นนี้แล้วก็จะย่อมจะลงโทษซ้ำไม่ได้เพราะเป็นการขัดกับมาตรา 90 ดังกล่าวนั่นเอง⁴⁴

สำหรับการกระทำที่เป็นความผิดตลอดระยะเวลาที่ยังไม่ยุติการกระทำนี้ บทบัญญัติ ในกฎหมายของประเทศไทยยังบัญญัติข้อความไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ส่งผลทำให้การตีความโทษ ปรับแก้คดีต่างๆไม่ลงรอยกันเท่าใดนัก⁴⁵ ยกตัวอย่างเช่น ความผิดตามพระราชบัญญัติการทำเหมืองแร่ พ.ศ. 2461 มาตรา 79 ฐานไขน้ำจากเหมืองแร่ในเขตประทานบัตรหนึ่งไปใช้ในอีกประทานบัตร หนึ่งโดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งศาลฎีกาลงโทษปรับจำเลย 40 บาท และปรับเพิ่มเติมอีกวันละ 5 บาท โดยศาลฎีกาตีความว่าบทบัญญัตินี้ดังกล่าวบัญญัติให้ปรับตลอดเวลาที่กระทำความผิดต่อเนื่องกันมา ต่างกับความผิดตามพระราชบัญญัติการทะเบียนพาณิชย์ พ.ศ. 2499 มาตรา 19 ที่มุ่งหมายให้ปรับ ตามอัตราแรกก่อน คือ ปรับไม่เกิน 500 บาท และหลังจากนั้นหากไม่ปฏิบัติให้ถูกต้องก็ปรับได้อีกวัน ละไม่เกิน 100 บาท จนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง นอกจากนี้ ยังมีกรณีที่ศาลฎีกาพิพากษาให้ลงโทษ ปรับตามอัตราแรกอยู่แม้จะได้ฟ้องร้องเมื่อพ้น 1 ปี นับแต่วันแรกที่กระทำความผิดมาแล้วก็ตาม ในขณะที่มี คำพิพากษาฎีกาอีกคดีที่ศาลเห็นว่าแม้จะเป็นความผิดต่อเนื่องกันมา แต่โจทก์ฟ้องร้องเมื่อพ้น 1 ปี ก็ ย่อมลงโทษปรับตามอัตราแรกไม่ได้เพราะขาดอายุความแล้ว แต่ศาลสามารถลงโทษปรับจำเลยในวัน ต่อๆมาที่ยังไม่ขาดอายุความได้*

นอกจากในส่วนของกฎหมายไทยตามที่กล่าวมาแล้ว ประเทศที่มีการกำหนดโทษ ปรับในรูปแบบดังกล่าวนี้เอาไว้ในกฎหมาย อาทิเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศนิวซีแลนด์ ประเทศไนจีเรีย ประเทศอินเดีย ประเทศฟิลิปปินส์ และประเทศมาเลเซีย ยกตัวอย่างเช่น Clean Water Act ของประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งในมาตรา 309 ของกฎหมายฉบับ ดังกล่าวบัญญัติให้ลงโทษปรับสำหรับการกระทำความผิดฐานทำให้เกิดมลพิษทางน้ำวันละไม่ต่ำกว่า 2,500 เหรียญสหรัฐ แต่ไม่เกิน 25,000 เหรียญสหรัฐ ตลอดเวลาที่มีการกระทำความผิด หรือ Protection of the Environment Operations Act 1997 ของประเทศออสเตรเลีย มาตรา 120 ที่ บัญญัติให้ลงโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดฐานทำให้เกิดมลพิษทางน้ำเป็นเงินไม่เกิน 250,000 เหรียญ

⁴⁴จิตติ ดิงศกัทธิ์, กฎหมายอาญา ภาค 1 พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2536), หน้า 881-883.

⁴⁵เรื่องเดียวกัน, หน้า 886.

* คำพิพากษาฎีกาที่ 38/2472 เทียบกับ คำพิพากษาฎีกาที่ 1206/2499

และให้ปรับต่อไปอีกวันละไม่เกิน 60,000 เหรียญ ตลอดระยะเวลาที่กระทำความผิด หรือ Resource Management Act 1991 มาตรา 339(1A) ของประเทศนิวซีแลนด์ที่บัญญัติให้ปรับผู้กระทำความผิด วันละไม่เกิน 10,000 เหรียญ ตลอดระยะเวลาที่ยังคงมีการกระทำความผิด หรือ The Environment Protection Act of 1986 ของประเทศอินเดีย มาตรา 15 ที่บัญญัติให้ลงโทษปรับวันละไม่เกิน 5,000 รูปี ตลอดระยะเวลาที่ยังมีการฝ่าฝืนกฎหมาย หรือ The Philippines Pollution Control Law ซึ่งแก้ไขโดย Presidential Decree No.984 (1976) มาตรา 9 ที่บัญญัติให้ลงโทษปรับวันละไม่เกิน 5,000 เปโซ ตลอดระยะเวลาที่การกระทำความผิดยังคงปรากฏอยู่ เป็นต้น

2.1.5.4 โทษปรับตามวันและรายได้

โทษปรับตามวันและรายได้เป็นโทษปรับในอีกรูปแบบหนึ่งที่แตกต่างออกไปจากโทษปรับที่กล่าวมาข้างต้น โดยโทษปรับตามวันและรายได้เป็นโทษปรับที่ได้รับการพัฒนาและปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าโทษปรับในรูปแบบอื่นที่นำมาเป็นระยะเวลายาวนานและยังคงมีข้อบกพร่องและข้อเสียอยู่มาก โทษปรับตามวันและรายได้นี้ไม่ใช่โทษปรับในรูปแบบใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้นหรือเพิ่งเริ่มมีการบังคับใช้แต่เป็นโทษปรับที่มีการใช้บังคับกันอย่างแพร่หลายในต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศในแถบยุโรปมายาวนานมากกว่าศตวรรษแล้ว ทั้งยังเป็นที่ยอมรับกันในประเทศต่างประเศอีกด้วยว่าโทษปรับตามวันและรายได้เป็นรูปแบบของการลงโทษปรับที่เหมาะสมและก่อให้เกิดประสิทธิผลในการบังคับใช้ได้ดียิ่งกว่าการลงโทษปรับแบบตายตัวแบบเดิมที่มักจะคำนึงถึงแต่ความร้ายแรงของความผิดเพียงอย่างเดียวโดยไม่ได้นำเอารายได้หรือสภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดที่ตามความเป็นจริงแล้วย่อมมีความแตกต่างกันออกไปเข้ามาพิจารณาด้วย แตกต่างไปจากโทษปรับตามวันและรายได้ที่ได้นำเอาข้อบกพร่องในส่วนนี้ไปปรับปรุงและพัฒนาโดยการนำเอาฐานะรายได้ของผู้กระทำความผิดเข้ามาใช้เป็นหลักในการกำหนดโทษปรับร่วมกับการพิจารณาถึงความหนักเบาของความผิดด้วย ซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้นั้นผู้เขียนจะนำไปกล่าวไว้โดยละเอียดในบทที่ 3 ต่อไป

2.2 การบังคับใช้โทษปรับในประเทศไทย

การบังคับใช้โทษปรับในประเทศต่างๆจะมีความแตกต่างกันออกไปตามที่แต่ละประเทศได้กำหนดเอาไว้ สำหรับการบังคับใช้โทษปรับในประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นความผิดอาญาประเภทใด การลงโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดย่อมใช้หลักเกณฑ์เดียวกันทั้งหมด โดยหลักเกณฑ์ต่างๆที่เกี่ยวกับการลงโทษปรับจะบัญญัติอยู่ในส่วนของกฎหมายสารบัญญัติ อันได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไปและยอมนำไปบังคับใช้กับการลงโทษปรับทุกกรณี ซึ่งการบังคับใช้โทษปรับในประเทศไทยอาจแยกพิจารณาได้ดังนี้

2.2.1 ลักษณะการกำหนดโทษปรับ

ลักษณะการกำหนดโทษปรับในประเทศไทยในปัจจุบันที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายฉบับต่าง ๆ นั้น โดยทั่วไปแล้วจะกำหนดโดยสัมพันธ์กับความร้ายแรงของความผิด ความผิดที่มีความร้ายแรงมาก อัตราโทษปรับที่กำหนดเอาไว้จะมีอัตราที่สูงกว่าความผิดที่มีความร้ายแรงน้อย และจากการศึกษา พบว่าลักษณะการกำหนดโทษปรับของไทยกำหนดเอาไว้ทั้งหมด 3 รูปแบบ อันได้แก่

1) การกำหนดโทษปรับเป็นอัตราขั้นสูงสุดและขั้นต่ำสุด โทษปรับที่กำหนดเป็นอัตราขั้นสูงสุดและขั้นต่ำสุดนี้นับเป็นรูปแบบของการกำหนดโทษปรับที่พบได้โดยทั่วไปและพบได้มากที่สุด ในกฎหมายของไทยและเป็นรูปแบบของโทษปรับที่ใช้ลงแก่ผู้กระทำความผิดมากที่สุด ในคดีอาญาทุกประเภท โดยประเทศไทยใช้การกำหนดโทษปรับในรูปแบบนี้เป็นหลักในกฎหมายทุกฉบับ ซึ่งบทกำหนดโทษในกฎหมายฉบับต่างๆที่กำหนดให้ลงโทษปรับ ทั้งที่บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายอาญาและในพระราชบัญญัติต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกรณีกฎหมายกำหนดให้ลงโทษปรับอย่างเดียวหรือกรณีกฎหมายกำหนดให้ลงทั้งโทษจำคุกและโทษปรับด้วยนั้น ส่วนใหญ่แล้วพบว่ากฎหมายมักจะบัญญัติเอาไว้เฉพาะอัตราขั้นสูงเพียงอย่างเดียว ยกตัวอย่างเช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 ที่บัญญัติให้ปรับไม่เกินหกพันบาท หรือในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 มาตรา 16/1 ที่บัญญัติให้ปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท เป็นต้น ในขณะที่โทษปรับที่บัญญัติเอาไว้ทั้งอัตราขั้นต่ำและขั้นสูงจะพบได้น้อยกว่า ยกตัวอย่างเช่น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 153 ที่บัญญัติให้ปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท หรือ พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 มาตรา 31 ที่บัญญัติให้ปรับตั้งแต่ห้าพันถึงห้าหมื่นบาท เป็นต้น

2) การกำหนดโทษปรับตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดหรือตามราคาของวัตถุแห่งการกระทำความผิด การกำหนดโทษปรับตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดหรือตามราคาของวัตถุแห่งการกระทำความผิดนี้เป็นรูปแบบของการกำหนดโทษปรับที่พบบได้น้อยกว่าการกำหนดโทษปรับในรูปแบบแรก โดยส่วนใหญ่แล้วมักจะพบในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความผิดทางเศรษฐกิจหรือประโยชน์ของประชาชนส่วนรวม ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือความผิดเกี่ยวกับการประทุมิชอบ ยกตัวอย่างเช่น โทษปรับที่บัญญัติอยู่ในพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 พระราชบัญญัติยาสูบ พ.ศ. 2509 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติมาตรการปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 เป็นต้น

3) การกำหนดโทษปรับตลอดเวลาที่กระทำความผิด โทษปรับในรูปแบบนี้ของไทยสามารถพบได้ในพระราชบัญญัติเฉพาะฉบับต่างๆ ซึ่งมักจะกำหนดให้ปรับเป็นรายวันจนกว่าจะเลิกกระทำการที่เป็นการฝ่าฝืนหรือจนกว่าจะมีการปฏิบัติให้ถูกต้อง ยกตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติ

ควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 มาตรา 65 ที่บัญญัติให้ปรับรายวันอีกวันละไม่เกิน 10,000 บาท ตลอดเวลาที่ฝ่าฝืนหรือจนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง พระพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 มาตรา 90 ที่บัญญัติให้ปรับอีกวันละห้าพันบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่ พระพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 มาตรา 122 ที่บัญญัติให้ปรับอีกไม่เกินวันละหนึ่งพันบาทตลอดเวลาที่ยังมีได้ ปฏิบัติให้ถูกต้อง เป็นต้น

2.2.2 การลงโทษปรับและการบังคับ

การลงโทษอาญาแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ศาลอันเป็นองค์การของรัฐซึ่งใช้อำนาจตุลาการในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์เท่านั้นที่เป็นผู้มีอำนาจกำหนดให้ลงโทษอาญาได้ และการกำหนดให้ลงโทษอาญาต้องทำเป็นคำพิพากษา ซึ่งถึงแม้ว่าในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 2 จะมีได้บัญญัติไว้โดยตรง แต่ก็เป็นที่เห็นได้ชัดแจ้งจากความในมาตราต่างๆหลายแห่ง เช่น ความในมาตรา 2 วรรคสอง มาตรา 3 มาตรา 20 มาตรา 21 มาตรา 22 มาตรา 24 มาตรา 28 มาตรา 32 และมาตรา 35 เป็นต้น ที่แสดงให้เห็นว่าการลงโทษทางอาญาเป็นอำนาจและหน้าที่ของศาลเท่านั้นที่จะพิพากษาให้ลงแก่ผู้กระทำความผิดได้⁴⁶ โทษปรับถือเป็นโทษทางอาญาอย่างหนึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 การลงโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดจึงเป็นอำนาจและหน้าที่ของศาลที่จะพิพากษาลงแก่ผู้กระทำความผิดเช่นเดียวกัน และเนื่องจากโทษปรับเป็นโทษทางอาญา โทษปรับจึงมีลักษณะเป็นการเฉพาะตัวบุคคลและใช้ลงแก่บุคคลผู้กระทำความผิดเป็นคนๆไปเท่านั้น ดังจะเห็นได้จากความในมาตรา 18 ที่บัญญัติเอาไว้ว่า “โทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำความผิดมีดังนี้.....”⁴⁷ ซึ่งเมื่อพิจารณา มาตรา 18 ประกอบกับมาตรา 2 แล้วจะเห็นได้ว่าบุคคลที่โทษปรับใช้บังคับนั้นต้องเป็นผู้ที่กระทำความผิดในขณะที่มีกฎหมายบัญญัติให้เป็นความผิดและกำหนดโทษปรับเอาไว้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ บุคคลที่จะถูกลงโทษปรับได้นั้นต้องเป็นผู้กระทำความผิดเท่านั้น โทษปรับจะไปบังคับกับบุคคลอื่นที่ไม่ได้มีส่วนในการกระทำความผิดไม่ได้ อย่างไรก็ตาม มีบางกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติให้บุคคลต้องรับผิดชอบในการกระทำของผู้อื่นด้วย เช่น พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 มาตรา 298* ซึ่งแม้บุคคลจะไม่ได้ร่วมกระทำหรือใช้หรือสนับสนุน ก็อาจต้องรับผิดชอบได้แม้เป็นการกระทำของบุคคลอื่น ซึ่งในกรณีเช่นนี้จะต้องมีกฎหมายบัญญัติเป็นพิเศษให้เห็นได้เช่นนั้นด้วย⁴⁸

⁴⁶จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค 1, หน้า 840-841.

⁴⁷เรื่องเดียวกัน, หน้า 847.

*พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 มาตรา 298 “ในความคิดอย่างใดๆต่อพระราชบัญญัตินี้ ถ้าผู้ควบคุมเรือหรือควบคุมเครื่องจักรของเรือกำปั่นและเรือเล็กต่าง ๆ ลำใดซึ่งเป็นจำเลยนั้น หลบหนีตามตัวไม่ได้ ท่านว่าศาลมีอำนาจลงโทษปรับแก่เจ้าของเรือหรือแก่ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตสำหรับเรือลำนั้นได้ตามที่กฎหมายนี้บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นๆ”

⁴⁸จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค 1, หน้า 477.

ในการลงโทษและบังคับใช้โทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ด้วยเหตุที่ว่าโทษปรับเป็นโทษในทางทรัพย์สินและเป็นการลงโทษที่บังคับเข้ากับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด โทษปรับจึงเป็นโทษที่มีขอบเขตในการลงโทษและบังคับใช้ที่กว้างขวางกว่าโทษประเภทอื่น เนื่องจากโทษปรับสามารถใช้บังคับได้กับทั้งผู้กระทำความผิดที่เป็นบุคคลธรรมดาและผู้กระทำความผิดที่เป็นนิติบุคคล ต่างจากโทษประหารชีวิตและโทษจำคุกที่เป็นการลงโทษต่อเนื้อตัวร่างกายของผู้กระทำความผิด ซึ่งโดยสภาพแล้วย่อมบังคับใช้ได้เฉพาะกับบุคคลธรรมดาเท่านั้น โดยผู้กระทำความผิดที่ถูกลงโทษปรับนี้อาจมีทั้งกรณีผู้กระทำความผิดคนเดียวและกรณีผู้กระทำความผิดหลายคนรวมกันก็ได้

ในกรณีผู้กระทำความผิดคนเดียว ศาลย่อมพิพากษาลงโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดไปตามอัตราโทษที่กฎหมายบัญญัติเอาไว้ โดยกฎหมายอาจจะบัญญัติอัตราเป็นโทษปรับขั้นสูงและขั้นต่ำหรืออาจจะบัญญัติให้ปรับเป็นจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับหรือปรับตามราคาของวัตถุแห่งการกระทำความผิด หรืออาจจะบัญญัติให้ปรับเป็นรายวันหรือรายปีตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ส่วนกรณีของผู้กระทำความผิดร่วมกันหลายคน ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 31 บัญญัติให้ลงโทษปรับเรียงตามรายตัวบุคคล ศาลต้องปรับผู้กระทำความผิดเป็นรายบุคคลโดยกำหนดให้ชัดเจนว่าจำเลยแต่ละคนชำระเงินค่าปรับเป็นจำนวนเท่าใด ตามหลักการลงโทษตามรายตัวบุคคล (Individualisation of punishment) เช่น ผู้กระทำความผิด 3 คน ร่วมกันชิงทรัพย์ในทางสาธารณะ ซึ่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 396 บัญญัติให้ปรับไม่เกินห้าร้อยบาท หากศาลลงโทษปรับเป็นเงินห้าร้อยบาท จำเลยทั้งสามคนต้องชำระค่าปรับคนละห้าร้อยบาท ต่างกับกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 22 ที่ให้อำนาจศาลสามารถลงโทษปรับจำเลยทุกคนหรือปรับจำเลยคนใดคนหนึ่งจนครบหรือที่เรียกว่าปรับด้วยกันหรือปรับแทนกันก็ได้ ทำให้เดิมนั้นศาลมองว่าเป็นการปรับให้เป็นค่าสินไหมทดแทนแก่รัฐบาล ศาลจึงตีความว่าผู้กระทำความผิดทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกันไม่เกินโทษที่กฎหมายกำหนดเอาไว้⁴⁹ แต่เมื่อมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญา การลงโทษปรับจึงต้องเรียงตามรายตัวผู้กระทำความผิดเท่านั้น แต่ไม่ได้หมายความว่าศาลต้องลงโทษปรับผู้กระทำความผิดเท่ากันทุกคนเสมอไป ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจในการกำหนดค่าปรับที่ผู้กระทำความผิดแต่ละคนต้องชำระให้แตกต่างกันได้ ผู้กระทำความผิดไม่จำเป็นต้องรับโทษปรับเท่ากัน⁵⁰

อย่างไรก็ดี มาตรา 31 นี้ต้องอยู่ภายใต้บังคับของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 17 ด้วย ถ้าหากมีกฎหมายอื่นบัญญัติไว้เป็นพิเศษให้ลงโทษปรับเป็นอย่างอื่นก็ต้องบังคับตามกฎหมายพิเศษนั้นๆ ยกตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 27 ที่บัญญัติว่าในความผิดครั้งหนึ่งๆ ให้

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 879.

⁵⁰ อุททิศ แสนโกศิก, กฎหมายอาญาภาค 1 (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ กองวิชาการ กรมอัยการ, 2525), หน้า 255.

ปรับเป็น 4 เท่าของราคาของซึ่งรวมค่าอากรเข้าด้วยแล้ว ดังนั้น ในความผิดครั้งหนึ่งศาลต้องลงโทษปรับไม่เกิน 4 เท่าของราคาของซึ่งรวมค่าอากรเข้าด้วยแล้วไม่ว่าจะมีผู้กระทำความผิดกี่คนก็ตาม หากศาลปรับจำเลยแต่ละคน คนละ 4 เท่า ก็ย่อมเป็นการปรับจำเลยครั้งหนึ่งเกินกว่า 4 เท่า ซึ่งขัดกับข้อความในมาตราดังกล่าว* ในมาตรา 27 ทวิ ของพระราชบัญญัติดังกล่าวก็เช่นเดียวกันแม้ว่าจะไม่มีบัญญัติว่าในความผิดครั้งหนึ่งๆก็ตาม ดังนั้น ในกรณีที่มีกฎหมายอื่นบัญญัติเอาไว้เช่นนี้จึงนำประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 31 มาใช้บังคับไม่ได้ ศาลต้องลงโทษปรับไปตามที่กฎหมายฉบับนั้นๆกำหนดไว้

ในการชำระค่าปรับตามคำพิพากษานั้น เมื่อศาลพิพากษาให้ลงโทษปรับแล้ว ผู้กระทำความผิดที่ต้องโทษปรับตามคำพิพากษาก็มีหน้าที่ที่จะต้องชำระค่าปรับตามจำนวนที่กำหนดเอาไว้ในคำพิพากษา เนื่องจากมาตรา 28 บัญญัติโดยใช้ถ้อยคำว่า “ผู้ใดต้องโทษปรับ ผู้นั้นจะต้องชำระ” อันเป็นการวางหลักว่า ผู้ต้องโทษปรับจะต้องชำระเงินค่าปรับ แม้ค่าปรับจะเป็นหนี้ซึ่งในทางแพ่งยอมให้บุคคลภายนอกชำระแทนได้ก็ตาม แต่เมื่อกฎหมายวางหลักเอาไว้ให้ผู้ต้องโทษปรับเป็นผู้ชำระค่าปรับ ศาลจึงรับชำระค่าปรับจากบุคคลภายนอกที่ชำระค่าปรับแทนไม่ได้⁵¹ แต่มีข้อน่าสังเกตว่า โทษปรับอาจมีการประกันการชำระเงินค่าปรับได้ตามที่มาตรา 29 บัญญัติไว้ โดยให้ศาลมีอำนาจสั่งเรียกประกันได้ จึงทำให้มีกรณีที่ผู้อื่นชำระค่าปรับได้หากจำเลยไม่ชำระตามที่ศาลสั่งไว้ แต่การชำระเงินค่าปรับของผู้ค้ำประกันดังกล่าวนี้ก็เป็นการชำระตามสัญญาประกันเท่านั้น ไม่ใช่การลงโทษปรับแก่บุคคลอื่นแต่อย่างใด

สำหรับระยะเวลาในการชำระค่าปรับตามคำพิพากษานั้น ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 วางหลักเกณฑ์เอาไว้ว่าผู้ต้องโทษปรับต้องนำเงินค่าปรับมาชำระภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ศาลพิพากษา ไม่ว่าจะมีการยื่นอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาหรือไม่ก็ตาม ย่อมไม่เป็นการขัดขวางแก่การที่ศาลจะต้องบังคับคดีไปตามมาตรา 29 ซึ่งถ้าหากเป็นกรณีที่จะต้องรอให้คดีถึงที่สุดก่อนจึงจะบังคับคดีได้นั้น กฎหมายย่อมกำหนดเอาไว้โดยตรงดังเช่นที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 92 มาตรา 98 มาตรา 99 และ มาตรา 100 เป็นต้น⁵² ดังนั้น ในการชำระเงินค่าปรับตามคำพิพากษา ผู้ต้องโทษปรับจึงต้องชำระภายในระยะเวลา 30 วัน นับแต่วันที่ศาลพิพากษาซึ่งหมายถึงวันที่ศาลอ่านคำพิพากษาให้จำเลยฟัง แต่อย่างไรก็ดี ศาลอาจจะขยายระยะเวลาการชำระเงินค่าปรับออกไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 ก็ได้

* ดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 664/2506 , 1964/2506 , 203/2520

⁵¹พิพัฒน์ จักรางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2525), หน้า 91.

⁵²จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค 1, หน้า 931.

ในทางปฏิบัติ เมื่อศาลพิพากษาจำนวนเงินค่าปรับไว้ในคำพิพากษาแล้ว ผู้ต้องโทษปรับจะต้องชำระเงินจำนวนนั้นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลผู้มีหน้าที่รับเงินภายในระยะเวลาที่กำหนดเอาไว้ ซึ่งผู้ต้องโทษปรับจะได้รับใบเสร็จรับเงินจากเจ้าหน้าที่เป็นหลักฐานว่าได้ชำระแล้ว หลังจากนั้นพนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลก็จะนำเงินค่าปรับที่รับไว้ขึ้นชื่อแสดมภ์ฤชากรมาปิดในคำพิพากษาหรือรายงานเจ้าหน้าที่แล้วจึงนำเสนอต่อศาลเพื่อตรวจและขีดฆ่าแสดมภ์ฤชากรนั้นด้วยตราประจำวันของศาลอันเป็นการป้องกันมิให้มีการนำไปใช้ซ้ำได้ต่อไป⁵³

มีข้อน่าสังเกตว่า อัตราโทษปรับตามที่กฎหมายบัญญัติเอาไว้ในกฎหมายของไทยมิได้กำหนดอัตราอย่างสูงเอาไว้ดังเช่นในกรณีของโทษจำคุกที่ต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 ฉะนั้น ในกรณีที่มีการกระทำความผิดหลายกรรมต่างกัน ศาลจึงมีอำนาจที่จะกำหนดโทษปรับในแต่ละกรรมเป็นจำนวนเท่าใดก็ได้ แม้ว่ารวมจำนวนเงินค่าปรับทุกกระทงความผิดแล้ว จำนวนเงินค่าปรับทั้งหมดจะมีจำนวนที่สูงมากก็ตาม⁵⁴

2.2.3 มาตรการบังคับกรณีไม่ชำระค่าปรับ

เมื่อผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับภายในกำหนดไม่ว่าจะเป็นเพราะไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะชำระค่าปรับได้หรือหลีกเลี่ยงไม่ยอมชำระค่าปรับทั้งที่มีทรัพย์สินเพียงพอก็ตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29* ได้กำหนดวิธีการในการบังคับค่าปรับเอาไว้ 2 ทาง ซึ่งศาลมีอำนาจเลือกกระทำได้อย่างใดอย่างหนึ่งได้ตามสมควร คือ การยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ หรือการกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งโดยหลักการแล้วศาลจะต้องยึดทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับมาใช้แทนค่าปรับก่อน การกักขังแทนค่าปรับจะพึงกระทำได้ก็ต่อเมื่อไม่มีทางจะได้เงินค่าปรับแล้วเท่านั้น เนื่องจากเมื่อใดที่มีคำพิพากษาให้ลงโทษปรับเป็นเงินแล้วก็ย่อมเป็นความประสงค์ของกฎหมายที่จะบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษา** ถ้าหากไม่มีทรัพย์สินที่จะยึดมาใช้แทนค่าปรับได้ หรือยึดทรัพย์สินมาขายทอดตลาดแล้วได้เงินมาไม่เพียงพอชำระค่าปรับแล้ว ผู้ต้องคำพิพากษาดังกล่าวจึงอาจจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับต่อไป

⁵³ สุปัน พูลพัฒน์, คำอธิบายเรียงมาตราประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1 บทบัญญัติทั่วไป พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จักรสีนทวงศ์, 2523), หน้า 140.

⁵⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 141-142.

* ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 “ผู้ใดต้องโทษปรับและไม่ชำระค่าปรับภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา ผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ หรือมีฉะนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ แต่ถ้าศาลเห็นเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ศาลจะสั่งเรียกประกันหรือจะสั่งให้กักขังผู้นั้นแทนค่าปรับไปพลางก่อนก็ได้

ความในวรรคสองของมาตรา ๒๔ มิให้นำมาใช้บังคับแก่การกักขังแทนค่าปรับ”

** คำพิพากษาฎีกาที่ 429/2476

อย่างไรก็ดี นอกจากวิธีการบังคับค่าปรับตามมาตรา 29 แล้ว ในมาตรา 30/1 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมเมื่อปี พ.ศ. 2545 ยังกำหนดให้ผู้ต้องโทษปรับที่อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดอาจยื่นคำร้องต่อศาลขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้ ดังนั้น ในปัจจุบันหากผู้ต้องคำพิพากษาให้ปรับไม่สามารถชำระค่าปรับได้แล้ว นอกจากจะถูกยึดทรัพย์สินแทนค่าปรับหรือกักขังแทนค่าปรับแล้ว ยังอาจขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้อีกด้วย

2.2.3.1 การยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับ

การยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับ คือ การยึดทรัพย์สินมาแล้วนำออกขายทอดตลาด ดังเช่นการบังคับคดีแพ่งทั่วไป เงินที่ได้จากการขายทอดตลาดนั้น เมื่อได้มาแล้วก็ต้องนำไปชำระค่าปรับตามคำพิพากษา เงินส่วนที่เหลือจากการชำระค่าปรับแล้วก็ต้องคืนจำเลยไป แต่ถ้าหากการยึดทรัพย์สินนั้นเป็นการยึดมาใช้ค่าอย่างอื่นด้วยนอกจากค่าปรับ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 251 บัญญัติให้ชำระตามไปลำดับ คือ ให้ชำระค่าธรรมเนียมการยึดและขายทอดตลาดเป็นลำดับแรก ต่อมาให้ชำระราคาทรัพย์สินหรือค่าสินไหมทดแทนตามคำพิพากษาส่วนแบ่งในคดีอาญาที่มีค่าขอแบ่งมาด้วยเป็นลำดับที่สอง และให้ใช้ค่าปรับในคดีอาญาเป็นลำดับสุดท้าย หากชำระค่าอย่างอื่นในลำดับก่อนๆ แล้วเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดไม่เพียงพอที่จะนำมาชำระค่าปรับได้ ก็ถือว่าค่าปรับยังค้างชำระอยู่ จำเลยก็อาจถูกกักขังแทนค่าปรับได้⁵⁵ อย่างไรก็ตามในการยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับนั้น หากศาลมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้นั้นจะไม่ชำระค่าปรับ ศาลอาจเรียกประกันหรือสั่งขังไปพลางก่อน แต่ในทางปฏิบัติการยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับมักไม่ค่อยมีนัก แต่จะใช้วิธีการกักขังแทนค่าปรับซึ่งสะดวกกว่า⁵⁶

2.2.3.2 การกักขังแทนค่าปรับ

เดิมที่กฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 18 กำหนดมาตรการการบังคับค่าปรับเอาไว้เป็นการจำคุกแทนค่าปรับ ดังเช่นที่ใช้ในหลายๆประเทศในปัจจุบัน แต่เมื่อมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 ได้บัญญัติให้เปลี่ยนมาเป็นการกักขังแทนค่าปรับ โดยสถานที่กักขังแทนค่าปรับนั้นต้องกักขังในสถานที่ของราชการเท่านั้น เพราะมาตรา 29 วรรคสอง บัญญัติมิให้นำความในวรรคสองของมาตรา 24 มาใช้บังคับ ดังนั้น ศาลจะสั่งให้กักขังไว้ในที่อยู่อาศัยของจำเลยเอง หรือที่ของผู้อื่นที่ยินยอมรับผู้นั้นไว้ หรือสถานที่อื่นที่อาจกักขังไม่ได้ ทั้งนี้ เนื่องจากการกักขังแทนค่าปรับเป็นเพียงมาตรการในการเร่งรัดชำระค่าปรับเท่านั้น

⁵⁵ สมพร พรหมพิตร, การบังคับคดีอาญา พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2553), หน้า 57.

⁵⁶ อุทิศ แสนโกศิก, กฎหมายอาญาภาค 1, หน้า 250.

ระยะเวลาของการกักขังแทนค่าปรับ มาตรา 30 บัญญัติให้ถืออัตรา 200 บาทต่อหนึ่งวัน ศาลไม่มีอำนาจกำหนดเป็นอย่างอื่น เช่น จำเลยต้องค่าพิพากษาให้ปรับเป็นเงินจำนวน 1,000 บาท เมื่อไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะชำระค่าปรับแล้ว ก็จะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ 5 วัน ศาลจะกำหนดให้กักขัง 2 วัน ไม่ได้ แต่ไม่ว่าผู้กระทำความผิดจะได้กระทำความผิดกระทงเดียวหรือหลายกระทงจนศาลจะพิพากษาให้ปรับเป็นเงินเท่าใดก็ตาม ห้ามมิให้กักขังเกินกว่า 1 ปี เช่น จำเลยถูกศาลพิพากษาให้ปรับเป็นเงิน 78,000 บาท ซึ่งเมื่อคำนวณแล้วจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ 390 วัน แต่จากมาตรา 30 ทำให้กักขังได้เพียง 1 ปี เท่านั้น อย่างไรก็ตาม มีข้อยกเว้นหากศาลพิพากษาให้ปรับตั้งแต่ 80,000 บาท ขึ้นไป ศาลอาจสั่งให้กักขังเกินกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 2 ปี ก็ได้ ซึ่งศาลจะสั่งเช่นนั้นหรือไม่ก็ได้ ถือเป็นดุลยพินิจของศาล หากศาลจะให้กักขังเกินกว่า 1 ปี ก็ต้องกำหนดเอาไว้เป็นพิเศษในคำพิพากษาด้วย⁵⁷ และในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ปรับจำเลยหลายคนรวมกัน เช่น ในความผิดตามพระราชบัญญัติศุลกากร มาตรา 27 การกักขังแทนค่าปรับต้องนับวันกักขังของจำเลยรวมทุกคนแล้วไม่เกิน 1 ปี หรือ 2 ปี แล้วแต่กรณี ไม่ใช่ในวันกักขังของจำเลยแต่ละคนแยกกัน *

การคำนวณระยะเวลาการกักขังแทนค่าปรับ มาตรา 30 วรรคสอง ให้นับวันที่เริ่มกักขังแทนค่าปรับรวมเข้าไปด้วย และนับเป็นหนึ่งวันเต็มโดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนชั่วโมง เช่น ศาลพิพากษาปรับจำเลยเมื่อเวลา 23.00 น. ของวันที่ 1 พฤษภาคม จึงเริ่มกักขังแทนค่าปรับตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคมเป็นต้นไป ทั้งนี้ต้องเป็นกรณีที่เมื่อศาลพิพากษาให้ปรับแล้วจำเลยแถลงว่าไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะชำระค่าปรับได้ศาลจึงให้กักขังแทนค่าปรับไปทันที หากศาลขยายระยะเวลาให้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 23 แล้วก็ต้องเริ่มต้นนับวันอื่น⁵⁸

หากผู้ต้องโทษปรับถูกคุมขังมาแล้วก่อนพิพากษา ต่อมาศาลพิพากษาให้ลงโทษปรับเพียงอย่างเดียว ก็ต้องหักวันที่ถูกคุมขังก่อนพิพากษานั้นออกจากจำนวนเงินที่ถูกลงโทษปรับในอัตรา 200 บาทต่อหนึ่งวัน ตามมาตรา 30 วรรคสาม เช่น ผู้กระทำความผิดถูกคุมขังระหว่างการสอบสวนของพนักงานสอบสวนมาแล้ว 10 วัน ต่อมาถูกศาลพิพากษาลงโทษปรับเป็นเงิน 10,000 บาท เมื่อหักจำนวนวันที่ถูกคุมขังก่อนพิพากษาจำนวน 10 วัน ออกจากจำนวนเงินค่าปรับ 10,000 บาท แล้วเหลือค่าปรับที่ต้องชำระอีก 8,000 บาท ดังนั้น ระยะเวลาที่ต้องถูกคุมขังแทนค่าปรับก็คือ 40 วัน

แต่ถ้าหากผู้กระทำความผิดต้องค่าพิพากษาให้ลงโทษทั้งจำคุกและปรับด้วยแล้ว ก็ต้องหักวันที่ถูกคุมขังก่อนพิพากษาออกจากระยะเวลาจำคุกก่อนตามมาตรา 22 เว้นแต่ค่าพิพากษานั้น

⁵⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 252.

* คำพิพากษาฎีกาที่ 535/2493

⁵⁸ สมพร พรหมพิตร, “โทษปรับ,” อัยการนิเทศ เล่ม 31 (2512): 470.

จะกล่าวไว้เป็นอย่างอื่น จากนั้นจึงหักออกจากจำนวนเงินที่ถูกลงทะเบียนปรับในอัตรา 200 บาทต่อหนึ่งวัน เช่น ผู้กระทำความผิดถูกศาลพิพากษาให้จำคุก 30 วัน และปรับ 8,000 บาท แต่ถูกคุมขังก่อนพิพากษามาแล้ว 60 วัน เมื่อหักวันที่ถูกคุมขังก่อนพิพากษาออกจากระยะเวลาจำคุก ทำให้ไม่ต้องรับโทษจำคุก และยังมีเหลือวันที่ต้องนำไปหักออกจากจำนวนเงินค่าปรับได้อีก 30 วัน ทำให้เหลือค่าปรับที่ต้องชำระอีกเพียง 2,000 บาท เมื่อผู้ต้องโทษปรับถูกกักขังแทนค่าปรับจนครบกำหนดแล้ว ก็จะถูกปล่อยตัวไปในวันถัดจากวันที่ครบกำหนด แต่ถ้าหากมีการนำเงินมาชำระค่าปรับจนครบแล้ว ก็ต้องปล่อยตัวผู้ถูกกักขังไปทันที ตามมาตรา 30 วรรคท้าย

อย่างไรก็ตาม แม้วายังไม่ครบกำหนดระยะเวลา 30 วัน ตามมาตรา 29 ศาลก็อาจสั่งเรียกประกันหรือสั่งให้กักขังไปพลางก่อนได้ หากศาลเห็นเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ในทางปฏิบัติเมื่อศาลพิพากษาลงโทษปรับ จำเลยก็มักจะนำเงินมาชำระค่าปรับในวันพิพากษานั้นเอง ถ้าไม่ชำระค่าปรับในวันนั้น ศาลก็มักจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับไปพลางก่อนเสมอ เว้นแต่จำเลยจะขอวางประกันและศาลมีคำสั่งอนุญาต⁵⁹

สำหรับหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในขั้นตอนของการบังคับคดีกักขังแทนค่าปรับนี้ก็คือ กรมราชทัณฑ์ ซึ่งมีหน้าที่ต้องบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลในคดีอาญาในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ลงโทษประหารชีวิต จำคุก หรือกักขัง ซึ่งรวมไปถึงการกักขังแทนค่าปรับด้วย

2.2.3.3 การทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ

การทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับนั้น มาตรา 30/1 กำหนดหลักเกณฑ์เอาไว้ว่าผู้ต้องโทษปรับต้องเป็นบุคคลธรรมดาเท่านั้น นิติบุคคลไม่อาจขอตามมาตรานี้ได้ และต้องเป็นกรณีที่ศาลพิพากษาให้ปรับไม่เกินแปดหมื่นบาทด้วย ซึ่งผู้ต้องโทษปรับอาจยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีนั้นเพื่อขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนการชำระค่าปรับได้ เมื่อศาลได้รับคำร้องแล้วศาลก็จะพิจารณาถึงฐานะการเงิน ประวัติ สภาพความผิดของผู้ต้องโทษปรับ และหากศาลเห็นสมควรจะสั่งให้ผู้นั้นทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับก็ได้ โดยให้อยู่ภายใต้การดูแลของพนักงานคุมประพฤติ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์การซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อการบริการสังคม การกุศลสาธารณะหรือสาธารณประโยชน์ที่ยินยอมรับดูแล

ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ กฎหมายให้ศาลกำหนดลักษณะหรือประเภทของงาน ผู้ดูแลการทำงาน วันเริ่มทำงาน ระยะเวลา

⁵⁹ อุททิศ แสนโกศิก, กฎหมายอาญาภาค 1, หน้า 250.

ทำงาน และจำนวนชั่วโมงที่ถือเป็นการทำงานหนึ่งวัน โดยคำนึงถึงเพศ อายุ ประวัติ การนับถือศาสนา ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ สิ่งแวดล้อมหรือสภาพ ความผิดของผู้ต้องโทษปรับประกอบ และศาลอาจกำหนดเงื่อนไขอย่างใดให้ผู้ต้องโทษปรับปฏิบัติเพื่อ แก้ไขฟื้นฟูหรือป้องกันมิให้กระทำความผิดขึ้นอีกก็ได้ ซึ่งถ้าหากในภายหลังความปรากฏแก่ศาลว่า พฤติการณ์เกี่ยวกับการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ของผู้ต้องโทษปรับ เปลี่ยนแปลงไป ศาลก็อาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งที่กำหนดไว้ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร

ในเรื่องระยะเวลาทำงานนั้นกฎหมายกำหนดให้นำบทบัญญัติมาตรา 30 มาใช้บังคับ โดยอนุโลม และสำหรับในกรณีที่ศาลมิได้กำหนดให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานติดต่อกันไปนั้น การทำงาน ดังกล่าวต้องอยู่ภายในระยะเวลาสองปีนับแต่วันเริ่มทำงานตามที่ศาลกำหนด และประธานศาลฎีกามี อำนาจออกกระเปียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมกำหนดจำนวนชั่วโมงที่ถือเป็นการทำงานหนึ่งวัน สำหรับงานบริการสังคมหรืองานสาธารณประโยชน์แต่ละประเภทได้ตามที่เห็นสมควร

หากภายหลังจากที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงาน สาธารณประโยชน์แทนค่าปรับแล้ว ความปรากฏแก่ศาลเองหรือตามคำแถลงของโจทก์หรือเจ้า พนักงานว่าผู้ต้องโทษปรับมีเงินพอชำระค่าปรับได้ในเวลาที่ยื่นคำร้องตามมาตรา 30/1 หรือผู้ต้องโทษ ปรับฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ศาลจะเพิกถอนคำสั่งอนุญาตดังกล่าว และสั่งให้ปรับหรือกักขังแทนค่าปรับ โดยหักจำนวนวันที่ทำงานมาแล้วออกจากจำนวนเงินค่าปรับก็ได้ และถ้าหากในระหว่างการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ หากผู้ ต้องโทษปรับไม่ประสงค์จะทำงานดังกล่าวต่อไปก็อาจขอเปลี่ยนแปลงไปเป็นการรับโทษปรับ หรือกักขัง แทนค่าปรับก็ได้ ในกรณีนี้กฎหมายกำหนดให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำร้อง โดยให้หักจำนวนวันที่ ทำงานมาแล้วออกจากจำนวนเงินค่าปรับด้วย

จากที่กล่าวมาทั้งหมดการบังคับคดีในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับนั้น แม้ว่า กฎหมายจะเปิดโอกาสให้ศาลมีอำนาจเลือกที่จะใช้มาตรการบังคับค่าปรับอย่างใดอย่างหนึ่งได้ตามที่ เห็นสมควรก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติศาลมักจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับไปก่อนเสมอ โดยไม่ได้ใช้ มาตรการอื่นตามที่กฎหมายเปิดช่องไว้ เนื่องจากการใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับในทันทีเป็นวิธีที่ ง่ายกว่าในทางปฏิบัติและเป็นมาตรการที่ได้ผลในเชิงการบังคับคดี เพราะในทางปฏิบัตินั้นการใช้ มาตรการอื่นอาจมีปัญหาและอุปสรรค ดังต่อไปนี้

ก. หากศาลเปิดโอกาสให้จำเลยชำระค่าปรับภายในสามสิบวันแล้วปล่อยตัวไปก่อน ถ้า ต่อมาจำเลยไม่ยอมชำระค่าปรับ จะทำให้เกิดความยุ่งยากในการที่จะต้องไปตามตัวจำเลยมาชำระ ค่าปรับ ซึ่งก็อาจไม่ได้ตัวผู้กระทำความผิดมาบังคับคดี การลงโทษปรับก็จะล้มเหลว ส่วนจำเลยที่มี

ฐานะดี แม้จะไม่มี ความยุ่งยากในการบังคับชำระค่าปรับ แต่ก็เป็นการเพิ่มภาระให้แก่ศาลในการบังคับให้ชำระค่าปรับ ทั้งอาจทำให้เห็นว่ามี การเลือกปฏิบัติได้

ข. การเรียกหลักประกันจากจำเลย ศาลไม่อาจทราบได้ว่าบุคคลนั้นพร้อมที่จะยื่นหลักประกันแทนหรือไม่ เพราะอาจเป็นการเพิ่มภาระแก่บุคคลนั้นได้

ค. การให้จำเลยทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ มีข้อจำกัดตรงที่จำเลยต้องเป็นฝ่ายยื่นคำร้องขอเข้ามา ทั้งยังต้องเป็นกรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษปรับไม่เกินแปดหมื่นบาทด้วย

ง. การยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับทำได้ยาก ไม่สะดวก ต้องผ่านกระบวนการหลายขั้นตอน ทั้งยังต้องใช้งบประมาณ บุคลากร และเสียเวลาอีกด้วย⁶⁰

2.3 คดีสิ่งแวดล้อมและเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยมาโดยตลอดและมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ทั้งกรณีปัญหาทรัพยากรธรรมชาติลดลงและปัญหามลพิษต่างๆ ซึ่งปัญหาสิ่งแวดล้อมเหล่านี้ก่อให้เกิดความเสียหายและส่งผลกระทบต่อสังคมเป็นวงกว้างจนก่อให้เกิดข้อพิพาทหรือคดีสิ่งแวดล้อมตามมา ส่งผลให้ในปัจจุบันคดีสิ่งแวดล้อมเป็นที่ถูกกล่าวถึงอย่างมาก ทั้งจำนวนคดีสิ่งแวดล้อมก็มีปริมาณที่เพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ เพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับคดีสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี ผู้เขียนจึงได้นำเสนอรายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวกับคดีสิ่งแวดล้อมดังต่อไปนี้

2.3.1 ความหมายของคดีสิ่งแวดล้อม

ในปัจจุบันคำว่าสิ่งแวดล้อมนั้นมีการให้นิยามหรือความหมายเอาไว้อย่างหลากหลายในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับว่าในบริบทนั้นๆ ผู้ให้ความหมายของคำว่าสิ่งแวดล้อมต้องการจะให้ความหมายอย่างไรหรือมีขอบเขตเพียงไร ในบางบริบทคำว่าสิ่งแวดล้อมอาจมีความหมายที่กว้างมากครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่าง ในขณะที่เมื่อนำไปใช้ในอีกบริบทหนึ่งการให้ความหมายของคำว่าสิ่งแวดล้อมอาจจะจำกัดอยู่ในกรอบที่แคบกว่า ดังนั้น คำว่าสิ่งแวดล้อมจึงไม่อาจให้นิยามหรือความหมายที่แน่นอนได้แต่ต้องพิจารณาไปตามที่ได้กำหนดเอาไว้ในแต่ละบริบท การให้ความหมายของคำว่าสิ่งแวดล้อมในเชิงกฎหมายที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายฉบับต่างๆ จะกำหนดนิยามของสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันออกไป* โดยประเทศที่มีกฎหมายสิ่งแวดล้อมเฉพาะด้าน เช่น กฎหมาย

⁶⁰ สัมภาษณ์ อาจารย์เพ็ญ เพ็งนิติ, ผู้พิพากษาอาวุโสในศาลอาญา และ อาจารย์สรารุช เบญจกุล, รองเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม อ้างถึงใน วีระพงษ์ บุญโญภาส, รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาวิจัยเรื่องการลงโทษอย่างอื่นแทนการปรับ เสนอสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา [ออนไลน์], 2548 แหล่งที่มา http://www.lawreform.go.th/lawreform/index.php?itemid=11&id=293&option=com_content&task=view, page 104

* ความหมายของสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายต่างๆ ยกตัวอย่างเช่น The Environmental Protection Act 1974 ซึ่งเป็นกฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศออสเตรเลีย ให้ความหมายของ “สิ่งแวดล้อม” ว่าหมายถึง ทุกสิ่งที่อยู่ล้อมรอบมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็น

ว่าด้วยมลพิษทางอากาศ กฎหมายมลพิษทางน้ำ ก็จะกำหนดนิยามของสิ่งแวดล้อมเอาไว้โดยเฉพาะตามขอบเขตและวัตถุประสงค์ของกฎหมายนั้นๆ ซึ่งย่อมแตกต่างกันไปจากกฎหมายฉบับอื่น อันเป็นการบ่งบอกถึงขอบเขตปัญหาของสิ่งแวดล้อมที่กฎหมายฉบับนั้นๆ ประสงค์จะใช้บังคับไปถึง⁶¹ ในส่วนของประเทศไทย ถ้าหากยึดเอาตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 มาตรา 4 คำว่า "สิ่งแวดล้อม" ก็จะหมายถึงถึง สิ่งต่างๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพและชีวภาพที่อยู่รอบตัวมนุษย์ซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์ได้ทำขึ้น อันเป็นการบัญญัติให้ความหมายของสิ่งแวดล้อมตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525

เมื่อพิจารณาถึงคดีสิ่งแวดล้อมก็เช่นเดียวกัน คำว่า "คดีสิ่งแวดล้อม" (Environmental Cases) ก็เป็นอีกคำหนึ่งที่มีความหมายกว้างมาก ในปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายฉบับใดไม่ว่าของต่างประเทศหรือของประเทศไทยให้คำจำกัดความไว้อย่างชัดเจน และจากการค้นคว้าเอกสารทางวิชาการหลายฉบับที่เกี่ยวกับคดีสิ่งแวดล้อมก็ไม่ได้ระบุถึงความหมายหรือคำจำกัดความของคดีสิ่งแวดล้อมเอาไว้ และหากจะใช้บริบทความหมายของสิ่งแวดล้อมแล้วตีความว่า คดีสิ่งแวดล้อมหมายถึง ข้อพิพาทหรือความขัดแย้งต่างๆ ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมแล้วก็คงจะครอบคลุมไปถึงคดีทุกประเภทจนไม่มีขอบเขตจำกัด ซึ่งไม่น่าจะถูกต้องเพราะจะเป็นการให้ความหมายที่กว้างเกินไป⁶²

อย่างไรก็ตาม การกำหนดนิยามของคดีสิ่งแวดล้อมย่อมมีส่วนสัมพันธ์โดยตรงต่อเขตอำนาจศาลในการพิจารณาคดี รวมไปถึงกฎหมายที่จะนำมาใช้ในการพิจารณาคดีและพิพากษาคดี จากการศึกษาพบว่าในประเทศที่มีการบังคับใช้ประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อมหรือมีการจัดตั้งศาลสิ่งแวดล้อมแยกออกมาต่างหากจากศาลอื่นนั้น โดยทั่วไปแล้วแม้จะไม่ได้บัญญัตินิยามของคดีสิ่งแวดล้อมเอาไว้โดยตรง แต่กฎหมายในประเทศเหล่านี้จะบัญญัติหลักเกณฑ์ในการพิจารณาว่าคดีใดบ้างที่อยู่ในอำนาจของศาลสิ่งแวดล้อมและต้องใช้วิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะ ยกตัวอย่างเช่น The Swedish Environmental Code หรือประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศสวีเดน

ส่งผลกระทบต่อมนุษย์แต่ละบุคคลหรือต่อกลุ่มชนที่รวมกันในสังคมก็ตาม การให้ความหมายเช่นนี้มีลักษณะของการให้ความหมายที่ชัดเจนมากขึ้น โดยคำนึงไปถึงผลกระทบที่มนุษย์จะได้รับจากสิ่งแวดล้อมด้วย (สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2542), หน้า 3-4.)

The Environment Protection Act (EPA) 1990 กฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ให้ความหมายของ "สิ่งแวดล้อม" ว่าหมายถึง สิ่งต่างๆ อาทิเช่น อากาศ น้ำ พื้นดิน สภาพอากาศซึ่งรวมถึงสภาพอากาศภายในอาคาร โรงเรือน และสภาพอากาศภายในสิ่งปลูกสร้างทั้งที่อยู่เหนือพื้นดินหรืออยู่ใต้ดิน และไม่ว่าจะเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือที่มนุษย์สร้างขึ้น (Susan Wolf and Anna White, Environmental Law (London: Cavendish Publishing, 1995), p. 1.)

⁶¹ สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2542), หน้า 3-4.

⁶² วลัย เรื่องศรี, "ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมในศาลยุติธรรม," ใน โครงการผลักดันนโยบายสาธารณะเพื่อพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม, สุนทรียา เหมือนพะวงศ์, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: 2550), หน้า 232.

ซึ่งบทบัญญัติใน chapter 20 และ chapter 21 จะบัญญัติหลักเกณฑ์ที่ศาลจะใช้พิจารณาว่าคดีใด เป็นคดีที่ต้องพิจารณาโดยศาลสิ่งแวดล้อมและใช้ประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อมมาปรับแก้คดีบ้าง และ นอกจากสองหมวดนี้ก็ยังมียกข้อยกเว้นในมาตราอื่น ๆ ที่กำหนดไว้เป็นพิเศษถึงคดีที่อยู่ในขอบเขตของ ประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อมด้วย หรือ ใน Land and Environment court Act 1979 กฎหมาย ด้านสิ่งแวดล้อมของรัฐนิวเซาท์เวล ประเทศออสเตรเลีย ก็มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคดี ที่จะเข้าสู่การพิจารณาของศาลแห่งนี้เอาไว้ใน Part 3 Division 1 เป็นต้น ซึ่งการกำหนดกรอบหรือ ขอบเขตว่าคดีใดบ้างควรอยู่ในอำนาจพิจารณาของศาลสิ่งแวดล้อมหรือต้องใช้กฎหมายเกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะนั้น บางประเทศอาจจะมีการกำหนดขอบเขตเอาไว้อย่างกว้างขวาง เช่น ใน ประเทศสวีเดนที่กำหนดให้คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลสิ่งแวดล้อมครอบคลุมไปถึงคดีที่เกี่ยวกับ กฎหมายแรงงานในส่วนสภาพแวดล้อมของสถานที่ทำงานด้วย* ซึ่งการกำหนดขอบเขตของคดีที่จัดว่า เป็นคดีสิ่งแวดล้อมนี้ย่อมเป็นไปตามแนวความคิดพื้นฐานที่ประเทศต่าง ๆ มุ่งที่จะอนุรักษ์คุ้มครอง สิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ ซึ่งย่อมจะมีความแตกต่างกันไปตามนโยบายของแต่ละประเทศในการแก้ไข ปัญหาสถานการณ์สิ่งแวดล้อมที่กำลังเผชิญอยู่ ว่าจะให้ความสำคัญหรือเน้นหนักไปที่เรื่องใดบ้าง นั้นเอง⁶³

สำหรับประเทศไทย การกำหนดขอบเขตของคดีสิ่งแวดล้อม ที่เห็นได้ว่าพอจะถือเป็นหลัก และเป็นรูปธรรมที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดในปัจจุบันก็คือ การให้คำนิยามของคดีสิ่งแวดล้อม ที่ระบุอยู่ใน คำสั่งประธานศาลฎีกาที่ 30/2547 ในการจัดตั้งแผนกคดีสิ่งแวดล้อมในศาลฎีกา ซึ่งออกมาเพื่อเป็น แนวทางในการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมของศาลฎีกา โดยในคำสั่งดังกล่าวได้ให้นิยามของ “คดีสิ่งแวดล้อม” ว่าหมายถึง คดีอาญาและคดีแพ่งที่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมด้านทรัพยากรธรรมชาติและมลพิษ รวมทั้งคดีที่ประธานศาล ฎีกาเห็นสมควรกำหนดให้เป็นคดีสิ่งแวดล้อม ซึ่งกลุ่มกฎหมายสิ่งแวดล้อมด้านทรัพยากรธรรมชาติและมลพิษนั้นมีทั้งหมดจำนวน 24 ฉบับ ดังต่อไปนี้

(1) กลุ่มกฎหมายสิ่งแวดล้อมด้านทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่

- (1.1) พระราชบัญญัติรักษาคลองรัตนโกสินทรศก 121 (พ.ศ. 2445)
- (1.2) พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484
- (1.3) พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

*The Swedish Environmental Code, Chapter 1 section 3 “.....The provisions of the Work Environment Act (1997:1160) shall be applicable to prevention of illness and accidents at work and to other matters relating primarily to the work environment.”

⁶³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 232.

- (1.4) พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507
 - (1.5) พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535
 - (1.6) พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510
 - (1.7) พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514
 - (1.8) พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456
 - (1.9) พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485
 - (1.10) พระราชบัญญัติน้ำบาดาล พ.ศ. 2520
 - (1.11) พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490
 - (1.12) พระราชบัญญัติการขุดดินและถมดิน พ.ศ. 2543
 - (1.13) พระราชบัญญัติการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ. 2535
- (2) กลุ่มกฎหมายสิ่งแวดล้อมด้านมลพิษ ได้แก่
- (2.1) ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 28 (24 ธันวาคม 2514)
 - (2.2) พระราชบัญญัติควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2542
 - (2.3) พระราชบัญญัติพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ พ.ศ. 2504
 - (2.4) พระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530
 - (2.5) พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535
 - (2.6) พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535
 - (2.7) พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522
 - (2.8) พระราชบัญญัติควบคุมการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543
 - (2.9) พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535
 - (2.10) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535
 - (2.11) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

นอกจากคดีสิ่งแวดล้อมตามกลุ่มกฎหมายทั้ง 24 ฉบับดังกล่าวแล้ว ในประมวลกฎหมายอาญายังมีการบัญญัติเกี่ยวกับความผิดที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมเอาไว้ด้วย ได้แก่

- (1) ความผิดฐานทำให้เกิดอุทกภัยหรือความไม่สะดวกต่อการใช้น้ำ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 228
- (2) ความผิดฐานเอาของมีพิษเจือปนลงไปในอาหารหรือน้ำ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 237

- (3) ความผิดฐานทำให้เกิดปฏิญญาแก่น้ำที่ประชาชนใช้สอย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 380

2.3.2 ลักษณะพิเศษของคดีสิ่งแวดล้อมและเจตนารมณ์ของกฎหมายสิ่งแวดล้อม

คดีสิ่งแวดล้อมเป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีทั่วไปอยู่หลายประการ ทั้งเจตนารมณ์ของกฎหมายสิ่งแวดล้อมก็มีความพิเศษและเฉพาะตัวแตกต่างไปจากกฎหมายอื่น การศึกษาถึงลักษณะของคดีสิ่งแวดล้อมและเจตนารมณ์ของกฎหมายสิ่งแวดล้อมถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ทราบถึงมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมที่จะนำมาบังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมเพื่อให้สมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายต่อไป ดังนั้น ผู้เขียนจึงได้นำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะของคดีสิ่งแวดล้อมและเจตนารมณ์ของการบัญญัติกฎหมายสิ่งแวดล้อมดังต่อไปนี้

2.3.2.1 ลักษณะพิเศษของคดีสิ่งแวดล้อม

ลักษณะพิเศษของคดีสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างไปจากคดีอื่นๆ อาจสรุปได้ดังนี้

1) ลักษณะของการกระทำความผิดไม่แสดงออกให้เห็นถึงความรุนแรงอย่างชัดแจ้ง

การกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปมักมีลักษณะการกระทำความผิดที่รุนแรงและส่งผลกระทบต่อคนในสังคม แต่ด้วยเหตุที่การกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมไม่ได้กระทำเพื่อประสงค์ต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ หรือ ทรัพย์สินของบุคคลอื่นโดยตรง และไม่ได้เกิดจากการกระทำที่มีลักษณะรุนแรงดังเช่นคดีอาญาทั่วไป ไม่มีการใช้กำลัง ประทุษร้ายหรือไม่มีลักษณะเขย่าขวัญ ดังนั้น คนในสังคมจึงไม่รู้สึกลัวหรือรู้สึกว่าการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นอันตรายหรือเป็นภัยแต่อย่างใด⁶⁴ ทั้งๆที่ในความเป็นจริงการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอาจจะมีลักษณะที่รุนแรงมากกว่าการกระทำความผิดในคดีอื่นๆเสียอีก เพียงแต่คนในสังคมไม่ได้ตระหนักถึงเท่านั้น โดยส่วนใหญ่มักเห็นว่าเป็นเพียงการฝ่าฝืนกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่มีบทลงโทษทางอาญาเท่านั้น และบางครั้งการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมบางฐาน คนในสังคมก็รู้สึกว่าเป็นความผิดอาญาที่กฎหมายจะต้องลงโทษด้วยซ้ำไป ยกตัวอย่างเช่น การถางป่าเล็กน้อยเพื่อเตรียมที่ดินเพาะปลูก เป็นต้น

⁶⁴ จันทน์ นาคเจริญวารี, “การกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 32.

2) ก่อความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นสาธารณสมบัติของประชาชน หรือที่ประชาชนใช้ร่วมกัน⁶⁵

คดีสิ่งแวดล้อมจะพบอยู่เสมอว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นส่วนใหญ่จะเป็นความเสียหายที่เกิดกับทรัพยากรธรรมชาติที่ประชาชนใช้ร่วมกัน ไม่ใช่ทรัพย์สินของผู้ใดผู้หนึ่งโดยเฉพาะ และในบางครั้งก็ไม่ใช่ทรัพย์สินของผู้ฟ้องคดีอีกด้วย เช่น มลพิษที่เกิดทางน้ำ มลพิษทางอากาศ พื้นดินเสื่อมโทรมจากสารพิษปนเปื้อน สภาพป่าไม้เสื่อมโทรม หรือการลักลอบฆ่าสัตว์ป่า เป็นต้น ดังนั้น ส่วนใหญ่แล้วคดีสิ่งแวดล้อมจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิหรือผลประโยชน์ของสาธารณะมากกว่าที่จะเป็นเรื่องของเอกชนคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ

3) ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนจำนวนมาก⁶⁶

เมื่อสิ่งแวดล้อมถูกทำลายหรือเกิดความเสียหายแล้ว ผลจากความเสียหายดังกล่าวย่อมกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมเป็นวงกว้างทำให้มีผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจำนวนมาก ผลกระทบเกิดขึ้นกับบุคคลทุกระดับตั้งแต่ในระดับชุมชน อำเภอ จังหวัด ประเทศจนกระทั่งในระดับระหว่างประเทศ ยกตัวอย่างเช่น หากคุณภาพแม่น้ำเจ้าพระยาอยู่ในระดับต่ำจนเกิดปัญหาน้ำเน่าเสียเป็นพิษ ผู้คนที่ได้รับผลกระทบจะมีจำนวนมากซึ่งผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดคงจะเป็นจังหวัดลุ่มในแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งมีหลายจังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี และ นครสวรรค์ ปัญหาที่มักเกิดขึ้นคือกระบวนการพิจารณาคดีที่มีคู่ความและพยานจำนวนมาก⁶⁷ ทั้งนี้เนื่องจากสิ่งแวดล้อมหนึ่งจะมีความเกี่ยวเนื่องกับสิ่งแวดล้อมอื่นเสมอ สิ่งแวดล้อมที่มีชีวิตอาศัยรวมกันอยู่อย่างเป็นระบบเรียกว่าระบบนิเวศน์ (Ecosystem) หากสิ่งแวดล้อมหนึ่งถูกทำลายจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอื่นๆอย่างต่อเนื่องด้วย⁶⁸ เมื่อระบบนิเวศน์เกิดความไม่สมดุลย่อมแสดงออกให้เห็นในรูปของปรากฏการณ์ต่างๆ เช่น น้ำเสีย อากาศเสีย พื้นที่ป่าลดน้อยลงรวมถึงภาวะภัยธรรมชาติต่างๆที่เกิดขึ้น เช่น วัตภัย อุทกภัย เป็นต้น ซึ่งปรากฏการณ์ที่เกิดกับธรรมชาติดังกล่าวย่อมส่งผลกระทบต่อคนในสังคมจำนวนมากอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

⁶⁵วินัย เรืองศรี, เอกสารประกอบการบรรยายหลักสูตรการศึกษาอบรมผู้ช่วยผู้พิพากษารุ่นที่ 55 ภาควิชาการ หัวข้อวิชา กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม วันที่ 24 มิถุนายน 2551 ณ สถาบันพัฒนาบุคลากรฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม กรุงเทพมหานคร, หน้า 8-10.

⁶⁶เรื่องเดียวกัน, หน้า 8-10.

⁶⁷มณิศรา เทพหัสติน ณ อยุธยา, “การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีสิ่งแวดล้อม,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), หน้า 15.

⁶⁸อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์, กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2554), หน้า 35-36.

4) แรงจูงใจในการกระทำความผิดมักเป็นเรื่องผลประโยชน์

การกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่แล้ว ผู้กระทำความผิดมักจะมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นแรงจูงใจให้กระทำความผิด⁶⁹ ผู้กระทำมักมุ่งหวังถึงผลประโยชน์ที่จะได้จากการกระทำความผิดมากกว่า ไม่ได้มุ่งที่จะประทุษร้ายหรือมุ่งกระทำต่อบุคคลใดโดยตรง ซึ่งผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมจะพบได้ในทุกระดับ ตั้งแต่บุคคลที่ไม่มีรายได้อะไรหรือคนยากจนไปจนถึงบุคคลที่มีฐานะร่ำรวย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีสิ่งแวดล้อมนั้นมักเป็นการกระทำความผิดที่มีนายทุนที่มีฐานะร่ำรวยอยู่เบื้องหลังโดยมีชาวบ้านเป็นผู้กระทำความผิดส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งมักเป็นการกระทำความผิดโดยนิติบุคคลอย่างเช่นโรงงานอุตสาหกรรม ทั้งนี้ ไม่ว่าจะจะเป็นบุคคลใดหรือมีฐานะรายได้อยู่ในระดับใด ส่วนใหญ่จะเข้าไปเพราะมุ่งถึงผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ยกตัวอย่างเช่น การลักลอบตัดไม้เถื่อนที่มักมีนายทุนใหญ่เป็นผู้บงการอยู่เบื้องหลังในฐานะผู้ใช้ให้กระทำความผิด และมีผู้ถูกใช้เป็นชาวบ้านหรือคนทั่วไปที่ไม่ได้มีรายได้อะไรนัก และไม้ที่ตัดมาได้เมื่อนำไปขายนายทุนก็จะได้ผลประโยชน์มหาศาล ส่วนผู้กระทำความผิดที่เป็นตัวการก็ได้รับค่าจ้างหรือส่วนแบ่งในจำนวนที่สูงเช่นเดียวกัน หรือ ในกรณีของโรงงานอุตสาหกรรมที่พบบ่อยก็คือการลักลอบปล่อยมลพิษออกสู่สิ่งแวดล้อมเพราะมุ่งหวังจะลดค่าใช้จ่ายในการบำบัดน้ำเสียของกิจการมากกว่าที่จะคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม⁷⁰ เป็นต้น

5) ต้องใช้ระยะเวลาในการแสดงผลของความเสียหาย⁷¹

บางกรณีความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อบุคคลอื่นเนื่องมาจากสารเคมี สารพิษ หรือวัตถุใดๆ ในกระบวนการอุตสาหกรรมมิได้เกิดผลกระทบขึ้นในทันทีทันใด แต่ต้องอาศัยระยะเวลาในการบ่มเพาะของสารนั้นๆในร่างกาย หรือจะต้องมีปริมาณสะสมของสารพิษให้ได้ในระดับหนึ่งก่อน โดยอาจต้องใช้เวลาในการก่อตัวของสารพิษนั้นเป็นเวลานานและในปริมาณที่มากพอจนภูมิคุ้มกันตามธรรมชาติของร่างกายทนไม่ไหว จึงจะแสดงปฏิกิริยาต่อร่างกายของมนุษย์ออกมาเป็นอาการเจ็บป่วย โดยระยะเวลาที่จะเริ่มแสดงอาการเจ็บป่วยออกมาในแต่ละบุคคลย่อมไม่พร้อมกัน ในกรณีเช่นนี้ปัญหาที่จะเกิดขึ้นในการพิจารณาคดีของศาลก็คือการพิสูจน์ถึงความเกี่ยวข้องหรือความสัมพันธ์ระหว่างสารเคมีกับความเสียหายต่อสุขภาพร่างกายของโจทก์ ทั้งในบางครั้งผลร้ายหรืออาการที่รุนแรงของโรคอาจจะ

⁶⁹Robyn Bartel, Sentencing for environmental offences: An Australian exploration, [Online], February 2008. Available from <http://njca.anu.edu.au/Professional%20Development/programs%20by%20year/2008/Sentencing%20Conference%202008/papers/Bartel.pdf>

⁷⁰จันทน์ นาคเจริญวารี, “การกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542,” หน้า 33.

⁷¹วินัย เรืองศรี, เอกสารประกอบการบรรยายหลักสูตรการศึกษาอบรมผู้ช่วยผู้พิพากษา รุ่นที่ 55 ภาควิทยาการ หัวข้อวิชา กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม, หน้า 8-10.

เกิดขึ้นหลังจากคดีเสร็จสิ้นไปแล้วเป็นระยะเวลาไม่นานก็ได้ ในกรณีความเสียหายเกิดขึ้นต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็เช่นเดียวกัน ผลความเสียหายจะไม่แสดงให้เห็นในทันทีที่มีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจนกว่าจะถึงระดับที่ธรรมชาติไม่อาจรักษาความสมดุลในตัวเองได้แล้วจึงปรากฏให้เห็นผลความเสียหาย เช่น การปล่อยสารพิษหรือทิ้งขยะลงในแม่น้ำ ในระยะแรกแม่น้ำจะยังมีคุณภาพอยู่ในระดับที่เป็นมาตรฐานไม่เกิดปัญหาน้ำเสียปรากฏให้เห็น แต่เมื่อมีการปล่อยสารพิษหรือทิ้งขยะเรื่อยมา มีการสะสมที่ละน้อย คุณภาพน้ำจะเริ่มลดต่ำลงจนกลายเป็นน้ำเน่าเสียเกิดเป็นปัญหามลพิษทางน้ำในที่สุด

6) การพิสูจน์ถึงความเสียหายต้องใช้พยานผู้เชี่ยวชาญ⁷²

การกระทำความผิดคดีสิ่งแวดล้อมนั้นถือได้ว่าเป็นคดีที่มีความละเอียดซับซ้อน การพิสูจน์พยานหลักฐานในคดีสิ่งแวดล้อมนี้ก็เป็นเรื่องยากโดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับการรั่วไหลของมลพิษหรือการแพร่กระจายของมลพิษจนก่อให้เกิดความเสียหายนั้นต้องใช้เวลาอันพอสมควรและแหล่งที่ก่อให้เกิดมลพิษรั่วไหลหรือแพร่กระจายก็มักเป็นโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งเป็นสถานที่ที่ไม่เปิดเผยให้บุคคลทั่วไปมองเห็น⁷³ การนำสืบพยานหลักฐานและการพิสูจน์ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลซึ่งคือความเสียหายในคดีสิ่งแวดล้อมนั้น ส่วนใหญ่ต้องอาศัยความรู้เฉพาะทาง เช่น ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ทางการแพทย์ ทางเภสัชศาสตร์ วิศวกรรมหรือความรู้ด้านอื่นๆ เนื่องจากในคดีสิ่งแวดล้อมนั้นการพิสูจน์ถึงสารเคมีต่างๆ ปัจจัยที่มีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมหรือสาเหตุของการเกิดโรคร้าย จำเป็นต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้ในด้านนั้นๆ เป็นผู้ให้ข้อมูลตามหลักวิชาการสาขาต่างๆที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ข้อเท็จจริงที่ได้นั้นตรงกับความเป็นจริงที่สุด ซึ่งเป็นเรื่องและผู้เสียหายและศาลไม่มีความรู้ความเข้าใจ ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยบุคคลผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญหรือความชำนาญในเรื่องนั้นๆ มาถ่ายทอดเรื่องราวดังกล่าวต่อศาลเพื่อให้ศาลรับรู้และเข้าใจเรื่องราวนั้นๆ ได้⁷⁴ ทั้งนี้เพื่อให้ศาลสามารถอำนวยความสะดวกแก่คู่ความได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7) จำเป็นต้องมีมาตรการเยียวยาแก้ไขที่รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์⁷⁵

คดีสิ่งแวดล้อมนั้น ความเสียหายที่เกิดขึ้นมักสร้างความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติเป็นอย่างมาก และผลกระทบก็ค่อนข้างรุนแรง หากปล่อยให้ระยะเวลาเนิ่นนาน

⁷² เรื่องเดียวกัน, หน้า 8-10.

⁷³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 41

⁷⁴ ชนาธิป เหมือนพะวงศ์, “พยานผู้เชี่ยวชาญในคดีแพ่งที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550), หน้า 21.

⁷⁵ วินัย เรืองศรี, เอกสารประกอบการบรรยายหลักสูตรการศึกษาอบรมผู้ช่วยผู้พิพากษา รุ่นที่ 55 ภาควิทยาการ หัวข้อวิชากฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการพิทักษ์คดีสิ่งแวดล้อม, หน้า 8-10.

ออกไปอาจยากต่อการแก้ไขให้กลับสู่สภาวะปกติหรืออาจต้องใช้เงินจำนวนมากและต้องอาศัย วิทยาการสมัยใหม่หรือขั้นสูงที่จะแก้ไข ดังนั้น บางกรณีจึงจำเป็นต้องอาศัยมาตรการทางกฎหมายบาง ประการที่จะหยุดหรือระงับการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นโดยเร็วที่สุด เช่น กรณีของการ ก่อให้เกิดมลภาวะทางน้ำ หรือทางอากาศ ที่จะสร้างความเสียหายแก่มนุษย์และทรัพยากรธรรมชาติ จำนวนมาก ศาลอาจมีคำสั่งให้ระงับการกระทำใดที่อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมไว้ ชั่วคราวก่อนพิพากษา⁷⁶ เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดความเสียหายหรือบรรเทาให้น้อยลงและเป็น การระงับความเสียหายที่เกิดขึ้นให้รวดเร็วที่สุด

2.3.2.2 เจตนารมณ์ของกฎหมายสิ่งแวดล้อม

ในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับคดีสิ่งแวดล้อมให้ดียิ่งขึ้น จำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่ตราขึ้นมาด้วย โดยเจตนารมณ์ของกฎหมาย สิ่งแวดล้อมอาจจำแนกออกได้เป็น 3 ประการ ดังนี้⁷⁷

1) เพื่อป้องกัน (prevention) ไม่ให้เกิดมลพิษและความเสียหายกับ สิ่งแวดล้อม

การปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลายเสียหายจนก่อให้เกิดผลกระทบต่อ สังคมถือเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดของกฎหมายสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุผลที่ว่า การป้องกันมิให้ สิ่งแวดล้อมถูกทำลายย่อมเป็นวิธีการที่ดีที่สุดเนื่องจากเป็นแก้ไขที่ต้นเหตุ เมื่อสิ่งแวดล้อมไม่ถูกทำลาย เสียหายก็ย่อมไม่มีผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมต่างๆตามมา ประชาชนก็สามารถดำรงชีวิตได้ อย่างปกติสุขและรัฐก็ไม่ต้องเสียงบประมาณจำนวนมากในการจัดการกับผลกระทบที่เกิดจากปัญหา สิ่งแวดล้อม ดังนั้น โดยหลักแล้วการบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมจึงเป็นไปเพื่อปกป้องคุ้มครอง สิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาวะที่ดีไม่ก่อให้เกิดผลกระทบในทางเสียหาย แต่อย่างไรก็ดี วัตถุประสงค์ในข้อ นี้เป็นการป้องกันมิให้มีการกระทำที่จะทำให้เกิดมลพิษหรือความเสียหายขึ้นใหม่เท่านั้น แต่ถ้าหาก เป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นและสั่งสมมาตั้งแต่ในอดีตแล้ว วัตถุประสงค์นี้ก็ไม้อาจสำเร็จได้ หากแต่ต้อง นำการแก้ไขเยียวยามาใช้แทน

⁷⁶ สุณีย์ มัลลิกะมาลย์, พงษ์เดช วานิชกิตติกุล และคณะ, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการการศึกษาวิเคราะห์คดี สิ่งแวดล้อมในศาลยุติธรรม (กรุงเทพมหานคร: 2547), หน้า 21.

⁷⁷ Susan Wolf and Anna White, *Environmental Law* (London: Cavendish Publishing, 1995), pp. 9-10.

2) เพื่อกำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม (setting environmental quality standards)

ด้วยเหตุที่ว่าในการทำกิจกรรมต่างๆของมนุษย์นั้นไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงมิให้มีการทำลายสิ่งแวดล้อมได้ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงต้องยอมรับว่าการทำลายสิ่งแวดล้อมย่อมต้องเกิดขึ้นเสมอ ซึ่งถ้าหากความเสียหายที่เกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมนั้นยังอยู่ในระดับที่สิ่งแวดล้อมสามารถปรับสมดุลทางธรรมชาติได้เองแล้วก็ไม่ก่อให้เกิดปัญหาใดๆ แต่ถ้าความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเกินกว่าที่สิ่งแวดล้อมจะรับได้แล้วย่อมก่อให้เกิดปัญหาและส่งผลกระทบต่อมนุษย์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องควบคุมการกระทำของมนุษย์ให้อยู่ในระดับที่ไม่สร้างความเสียหายให้กับสิ่งแวดล้อมจนเกินไป

การกำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นการกำหนดระดับของมลพิษที่ปล่อยจากภาคอุตสาหกรรมที่กฎหมายยอมรับได้ เนื่องจากการตระหนักถึงความจำเป็นที่ต้องให้ภาคอุตสาหกรรมดำเนินกิจการและการประกอบอุตสาหกรรมก็ย่อมก่อให้เกิดมลพิษขึ้น ทั้งการประกอบกิจกรรมที่ก่อให้เกิดมลพิษนั้นเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดสินค้า บริการ การจ้างงาน ความมั่งคั่งและความสะดวกสบายแก่มนุษย์ สังคมไม่อาจดำรงอยู่ต่อไปได้หากไม่มีกระบวนการทางอุตสาหกรรม ดังนั้น จึงต้องผ่อนปรนให้มีการปล่อยมลพิษได้บ้างแต่ให้อยู่ในระดับที่กฎหมายกำหนดไว้

3) เพื่อแก้ไขเยียวยาสิ่งแวดล้อมที่ได้รับความเสียหาย (clean-up/remediation)

เมื่อวัตถุประสงค์ที่กล่าวมาข้างต้นไม่อาจสำเร็จลุล่วงได้ กล่าวคือ ในกรณีที่บทบัญญัติของกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่มีวัตถุประสงค์ในการป้องกันไม่ให้มีการทำลายสิ่งแวดล้อมหรือกำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมนั้นถูกละเมิดหรือไม่สามารถบังคับใช้ได้โดยมีประสิทธิภาพจนเกิดความเสียหายกับสิ่งแวดล้อมแล้ว การแก้ไขเยียวยาสิ่งแวดล้อมให้กลับคืนสู่สภาวะปกติจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องกระทำเพื่อลดปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้น ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมนอกจากบทบัญญัติที่บัญญัติขึ้นมาเพื่อป้องกันการกระทำความผิดและกำหนดมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมแล้ว จึงจำเป็นต้องมีการบัญญัติมาตรการต่างๆออกมาเพื่อการเยียวยาแก้ไขสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายไปให้กลับคืนสู่สภาพที่ดีดังเช่นก่อนที่จะถูกทำลายหรืออย่างน้อยให้กลับคืนสู่สภาพที่ใกล้เคียงสภาพเดิมมากที่สุด

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าคดีสิ่งแวดล้อมเป็นคดีที่มีความแตกต่างไปจากคดีอาญาอื่นๆ และเจตนารมณ์ของกฎหมายสิ่งแวดล้อมโดยภาพรวมแล้วก็คือการปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

ไม่ให้ถูกทำลายจนเกิดความเสียหายซึ่งถือเป็นหัวใจหลักสำคัญของกฎหมายสิ่งแวดล้อม ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของคดีสิ่งแวดล้อมและเจตนารมณ์ดังกล่าว ในคดีสิ่งแวดล้อมจึงได้มีการนำเอาโทษทางอาญาซึ่งเห็นได้ชัดว่าสามารถควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมได้ดีที่สุดเข้ามาใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมไม่ให้มีการกระทำความผิดสิ่งแวดล้อมต่อไป

2.4 การนำโทษปรับมาบังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อม

ในคดีสิ่งแวดล้อมเมื่อมีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ความรับผิดที่กฎหมายสิ่งแวดล้อมกำหนดเอาไว้ทั้งความรับผิดทางอาญา ความรับผิดทางแพ่ง และความรับผิดทางปกครอง ซึ่งวัตถุประสงค์และความมุ่งหมายของความรับผิดทางแพ่ง ความรับผิดทางปกครอง และความรับผิดทางอาญามีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน ส่งผลให้การนำมาใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมย่อมมีความแตกต่างกันออกไปด้วย โดยความรับผิดทางแพ่งมีวัตถุประสงค์และความมุ่งหมายก็เพื่อเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยการกำหนดให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย ซึ่งหลักการพื้นฐานของการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนก็คือเพื่อให้ผู้เสียหายสามารถกลับคืนสู่ฐานะเดิมเสมือนไม่ได้มีการกระทำละเมิดเกิดขึ้น⁷⁸ โดยที่ไม่ได้มุ่งเพื่อลงโทษผู้กระทำผิดและยังถือได้ว่าเป็นการแก้ไขที่ปลายเหตุเนื่องจากเป็นการเยียวยาเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นแล้ว ส่วนความรับผิดทางปกครองนั้นถือเป็นเครื่องมือทางการบริหารของเจ้าหน้าที่รัฐอย่างหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ดำเนินการได้โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการทางศาลและมุ่งที่จะใช้บังคับเป็นการเฉพาะรายกับผู้ที่ได้รับคำสั่งเท่านั้น โดยกฎหมายจะให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐในการดำเนินการต่างๆ เพื่อควบคุมดูแลสิ่งแวดล้อม ซึ่งมาตรการทางปกครองนี้แม้จะมีลักษณะใกล้เคียงกับการลงโทษอาญาแต่ก็ไม่กระทบต่ออิสรภาพของผู้กระทำความผิดและไม่ได้มีผลเป็นการลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืนแต่อย่างใด⁷⁹ อีกทั้งคำสั่งของเจ้าหน้าที่ยังอาจถูกเพิกถอนได้ ฉะนั้น จะเห็นได้ว่าทั้งความรับผิดทางแพ่งและความรับผิดทางปกครองไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดให้เกรงกลัวหรือเข็ดหลาบไม่กล้าที่จะกระทำความผิดแต่อย่างใด ทำให้คนในสังคมยังคงกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่องและเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ

ในขณะที่การนำความรับผิดทางอาญามาใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมนั้น โดยหลักแล้วมีวัตถุประสงค์ก็เพื่อป้องปรามมิให้การกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้น โดยการกำหนดบทลงโทษในทางอาญาสำหรับผู้ที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ทั้งนี้ เพื่อต้องการให้คนในสังคมเกิดความเกรงกลัวต่อโทษทางอาญาที่มีความเข้มงวดและรุนแรงกว่ามาตรการอื่นๆ จนไม่กล้าที่จะกระทำความผิดหรือรู้สึกเข็ดหลาบไม่กล้าที่จะกระทำความผิดซ้ำอีก โดยบทลงโทษทางอาญาที่นำมาใช้ในคดีสิ่งแวดล้อม

⁷⁸ ศนันท์กรณ โสทธิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และลากมิควรได้ พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553), หน้า 296.

⁷⁹ อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์, กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พิมพ์ครั้งที่ 3, หน้า 510.

จะแตกต่างไปจากคดีอาญาทั่วไปเนื่องจากโทษที่กำหนดเอาไว้มักได้แก่โทษจำคุกและโทษปรับ แต่โดยส่วนใหญ่แล้วในคดีสิ่งแวดล้อมมักจะลงโทษปรับเป็นหลัก ส่วนโทษจำคุกนั้นจะใช้ในกรณีการกระทำความผิดที่มีความรุนแรงเท่านั้น

2.4.1 ลักษณะความผิดอาญาสิ่งแวดล้อมและแนวคิดการใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อม

ลักษณะของความผิดอาญาที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมต่างๆสามารถสรุปได้ดังนี้

1) ความผิดอาญาในคดีสิ่งแวดล้อมกำหนดขึ้นโดยมุ่งประสงค์จะป้องกันมิให้มีการก่อให้เกิดมลพิษแก่ประชาชน หรือ มีพฤติการณ์น่าจะก่อให้เกิดอันตรายหรือก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เป็นพิษมากขึ้น เนื่องจากการก่อให้เกิดมลพิษถือเป็นอันตรายและสร้างความเสียหาย ให้กับสังคมส่วนรวม ไม่ใช่เพียงแต่ปัจเจกชนคนใดคนหนึ่งเท่านั้น ซึ่งหากสิ่งแวดล้อมเกิดความเสียหายแล้วรัฐต้องสูญเสียงบประมาณจำนวนมากในการบำบัดและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษ การลงโทษความผิดอาญาในคดีสิ่งแวดล้อมจึงมุ่งเน้นลงโทษไปที่การกระทำที่อาจก่อให้เกิดมลพิษได้⁸⁰ กฎหมายของไทยที่บัญญัติเกี่ยวกับการกระทำที่ก่อให้เกิดมลพิษก็เช่น การเทหรือทิ้งสิ่งปฏิกูลลงบนถนนหรือในน้ำ หรือ การระบายอากาศเสียออกสู่สาธารณะ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 380 พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มาตรา 73/1 และ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 มาตรา 64, 65 และ 102 เป็นต้น

2) ความผิดอาญาในคดีสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่มักเป็นความผิดเกี่ยวกับการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามข้อห้าม ข้อกำหนด หรือ มาตรการทางกฎหมายหรือคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งออกมาเพื่อควบคุมหรือป้องกันมิให้มีการกระทำที่จะก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม กฎหมายสิ่งแวดล้อมหลายๆฉบับได้ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานในการออกคำสั่งหรือคำเตือนแก่บุคคลให้ปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำเตือนภายในเวลาที่กำหนดได้ เนื่องจากกฎหมายมุ่งที่จะป้องกันและควบคุมมิให้มีการกระทำใดๆที่จะก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมและเพื่อให้มีการแก้ไขในกรณีสิ่งแวดล้อมถูกทำลายให้กลับคืนสู่สภาวะปกติ ดังนั้น การไม่ปฏิบัติตามคำเตือนหรือคำสั่งของเจ้าพนักงานภายในกำหนดจึงถือเป็นความผิดอาญาอย่างหนึ่งและระวางโทษตามที่กฎหมายกำหนดเอาไว้⁸¹ เช่น การไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ในกรณีที่เจ้าพนักงานสั่งให้ผู้นั้นระงับการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายหรือแก้ไขปรับปรุงหรือปฏิบัติให้ถูกต้องภายในเวลาที่กำหนด เป็นต้น ความผิดในลักษณะนี้

⁸⁰ ณรงค์ ใจหาญ, “การประสานความร่วมมือในการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ก่อมลพิษ,” (รายงานวิจัยหลักสูตรผู้บริหาร กระบวนการยุติธรรมระดับสูง รุ่นที่ 6 วิทยาลัยการยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม, 2546), หน้า 19.

⁸¹ Susan Wolf and Anna White, *Environmental Law*, p. 15.

ส่วนใหญ่จะเป็นกรณีที่ฝ่าฝืนหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ประกาศ คำสั่ง หรือเงื่อนไขในใบอนุญาต⁸²

3) ความผิดอาญาในคดีสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการละเลยไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด⁸³ เช่น เจ้าของหรือผู้ครอบครองกำเนิดมลพิษมีหน้าที่ที่จะต้องส่งน้ำเสียหรือของเสียไปบำบัดในระบบบำบัดน้ำเสียรวม หรือ หน้าที่ที่จะต้องรักษาความสะอาดในบ้านเรือน เพื่อมิให้เกิดปัญหาอันเป็นผลกระทบต่ออนามัยสิ่งแวดล้อมตามกฎหมายสาธารณสุข* เป็นต้น

4) ความผิดอาญาในคดีสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น เช่น ผู้จัดการหรือกรรมการของนิติบุคคลจะต้องร่วมรับผิดชอบกับนิติบุคคลที่ก่อให้เกิดมลพิษหรือกระทำการอันฝ่าฝืนกฎหมายสิ่งแวดล้อม เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนร่วมในความผิดนั้น โดยหลักแล้วบุคคลคงต้องรับผิดชอบเป็นการเฉพาะตัวเท่านั้น การกำหนดให้บุคคลต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้อื่นโดยผลของกฎหมายจึงถือเป็นข้อยกเว้นจากหลักดังกล่าว เหตุผลส่วนหนึ่งคงเนื่องมาจากการกระทำของนิติบุคคลนั้นแท้จริงแล้วเกิดจากการตัดสินใจในการดำเนินงานของบุคคลธรรมดาผู้มีอำนาจในการบริหารจัดการงานของนิติบุคคลนั้น บุคคลเหล่านี้มีการกระทำที่ถือว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการฝ่าฝืนกฎหมาย ดังนั้นจึงต้องร่วมรับผิดชอบทางอาญาด้วย⁸⁴

5) ความผิดอาญาซึ่งเจ้าพนักงานที่มีหน้าที่ตามกฎหมายละเลยไม่บังคับใช้กฎหมาย เจ้าพนักงานดังกล่าวต้องรับโทษเท่ากับผู้กระทำความผิด แตกต่างไปจากที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 เนื่องจากกฎหมายต้องการให้เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายนั้น ปฏิบัติหน้าที่อย่างเข้มงวดจริงจังเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ทราบว่ามีผู้กระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วแต่เจ้าพนักงานไม่ดำเนินการตามกฎหมาย

ในเรื่องของแนวคิดในการนำโทษปรับเข้ามามาใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมนั้นมึรากฐานที่สำคัญมาจากเจตนารมณ์ของกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่ต้องการจะปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อม จึงได้มีการบัญญัติกฎหมายขึ้นมาเพื่อควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ให้อยู่ในขอบเขต ซึ่งการบัญญัติกฎหมายกำหนดให้บุคคลกระทำการหรือห้ามกระทำการใดๆเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้นจำเป็นต้องมีบทบังคับหรือสภาพ

⁸² ธีรรงค์ ใจหาญ, “การประสานความร่วมมือในการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ก่อมลพิษ,” หน้า, 18-19.

⁸³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 20.

* ยกตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 71, 72, 104 และพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 มาตรา 6, 53

⁸⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 20.

บังคับในกรณีที่มีการฝ่าฝืน ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องตามเจตนารมณ์ของกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่ต้องการปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลายจนก่อให้เกิดความเสียหาย โดยแรกเริ่มนั้นมีการนำเอาความรับผิดชอบทางแพ่งและความรับผิดทางปกครองมาใช้เป็นสภาพบังคับกับการกระทำที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายสิ่งแวดล้อม แต่อย่างไรก็ตามแม้ความรับผิดทางแพ่งและทางปกครองจะมีบทบาทสำคัญในการจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ในระดับหนึ่ง แต่ก็ยังไม่สามารถป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้⁸⁵ การกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้สิ่งแวดล้อมถูกทำลายลงไปเรื่อยๆ ทั้งนี้เนื่องจากลักษณะของความรับผิดทางแพ่งที่มุ่งเน้นไปในทางเยียวยาเมื่อความเสียหายได้เกิดขึ้นแล้วซึ่งเป็นการแก้ไขที่ปลายเหตุไม่ได้มุ่งลงโทษผู้กระทำความผิดและไม่มีสภาพบังคับที่รุนแรง นอกจากนี้ในแง่ของผู้กระทำความผิดเอง เมื่อคิดคำนวณถึงจำนวนเงินที่ต้องเสียไปในการปฏิบัติตามกฎหมายเปรียบเทียบกับจำนวนเงินค่าเสียหายทางแพ่งที่ต้องชดใช้ในกรณีฝ่าฝืนแล้ว ค่าเสียหายในทางแพ่งตามกฎหมายถือเป็นเรื่องเล็กน้อยกว่ามาก ผู้กระทำความผิดโดยเฉพาะอย่างยิ่งนิติบุคคลจึงไม่ลังเลที่จะกระทำความผิดเพราะมองว่าการลงโทษในทางแพ่งถือเป็นเพียงต้นทุนในการประกอบธุรกิจของตนเองเท่านั้น จากเหตุผลดังกล่าวทำให้สังคมเริ่มมองหามาตรการลงโทษที่มีผลในทางป้องปรามยับยั้งการกระทำความผิดสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น⁸⁶ ประกอบกับจากสภาพข้อเท็จจริงของปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัยร่างกายและชีวิตของประชาชนเป็นจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ทั้งสร้างความเสียหายต่อสังคมและเศรษฐกิจของประเทศอันเป็นภัยร้ายแรงกระทบถึงประโยชน์ส่วนรวม คนในสังคมส่วนใหญ่จึงเริ่มเห็นว่าการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมิได้เป็นเพียงแค่การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายอีกต่อไป แต่ถือเป็นการกระทำความผิดอาญาร้ายแรง ผู้กระทำความผิดย่อมเข้าใจและรู้ดีถึงผลร้ายที่จะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมและบุคคลอื่น⁸⁷

ด้วยเหตุนี้ จึงมีการให้ความสนใจในการนำโทษอาญาเข้ามาใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมมากขึ้น จนกระทั่งโทษอาญาได้กลายมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการป้องกันการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมในที่สุด ซึ่งหลายประเทศต่างก็ตระหนักดีว่าการเจริญเติบโตของประเทศนั้นจะเป็นที่จะต้องมีการใช้ทรัพยากรสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปด้วย จึงเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ที่จะห้ามมิให้ใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมไปเลยทีเดียว ดังนั้น ส่วนใหญ่แล้วกฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศต่างๆจึงมีเนื้อหาเน้นไปที่การควบคุมพฤติกรรมของคนในประเทศให้ใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมภายใน

⁸⁵“Expanding the arsenal for sentencing environmental crimes: Would therapeutic jurisprudence and restorative justice work?,” *William and Mary Environmental Law and Policy Review* (Winter 2008): 483.

⁸⁶Yingyi Situ and David Emmons, *Environmental Crime: The Criminal Justice System’s Role in Protecting the Environment* (London: Sage Publications, 2000), p. 11.

⁸⁷Environmental crime at the crossroads: The intersection of environmental and criminal law theory: 488-489.

ขอบเขตที่จะไม่เป็นการทำลายหรือทำให้สิ่งแวดล้อมเสียหาย และเพื่อเป็นการยืนยันให้มั่นใจว่าคนในประเทศจะปฏิบัติตามสิ่งที่กฎหมายกำหนด ประเทศต่างๆเหล่านั้นจึงได้นำเอาโทษทางอาญามาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการป้องกันมิให้คนในสังคมประพฤดิหรือปฏิบัติเกินขอบเขตที่กำหนดเอาไว้
นั่นเอง⁸⁸

ในประเทศสหรัฐอเมริกาเริ่มมีความคิดในการนำโทษทางอาญามาบังคับใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมก็เนื่องมาจากความวิตกกังวลของคนในสังคมถึงผลกระทบของปัญหาการปนเปื้อนที่มีต่อสุขภาพของประชาชนและสิ่งแวดล้อม โดยนาย Richard Thornburgh อัยการของสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นผู้ที่สนับสนุนอย่างเต็มที่ให้ประเทศสหรัฐอเมริกามีการลงโทษทางอาญามาใช้ในคดีสิ่งแวดล้อม ได้กล่าวข้อความที่น่าสนใจเอาไว้ตอนหนึ่งว่า สิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุดในจักรวาล และสิ่งแวดล้อมได้กลายมาเป็นเหยื่อของอาชญากรรม โดยผู้ที่ก่อให้เกิดมลพิษถือได้ว่าเป็นอาชญากรที่ฝ่าฝืนต่อสิทธิและความศักดิ์สิทธิ์ของสิ่งมีชีวิตระบบที่ใหญ่ที่สุดในจักรวาล ดังนั้น จึงมีความชอบธรรมอย่างยิ่งที่จะใช้การลงโทษทางอาญาจัดการกับบุคคลที่ทำลายสิ่งมีชีวิตที่ใหญ่ที่สุดในจักรวาล ซึ่งก็คือสิ่งแวดล้อมของโลกนั่นเอง⁸⁹ ความสำคัญและประโยชน์ของการลงโทษทางอาญาในคดีสิ่งแวดล้อมนี้เอง ทำให้สภาองเกรสเห็นความจำเป็นในการนำโทษทางอาญามาบังคับใช้กับการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม จึงได้กำหนดให้การกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นความผิดอาญาและลงโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดสิ่งแวดล้อม การลงโทษทางอาญากับความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงเป็นประเด็นที่นักกฎหมายให้ความสำคัญเป็นอย่างมากเรื่อยมาจนกระทั่งในปัจจุบัน

ประเทศแคนาดาก็เริ่มหันมาให้ความสนใจในการนำโทษทางอาญามาใช้กับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเช่นเดียวกัน จากความคิดที่ว่ามนุษย์เป็นศูนย์กลางของจักรวาล (Homocentric) ได้เปลี่ยนมาสู่ความคิดว่าสิ่งแวดล้อมคือศูนย์กลางของจักรวาล จึงเริ่มมีการสนับสนุนให้ลงโทษผู้ที่ทำลายสิ่งแวดล้อมให้มีความรุนแรงมากขึ้น และยังสนับสนุนให้คนในสังคมต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองในฐานะที่มีส่วนทำให้สิ่งแวดล้อมเกิดความเสียหายแม้ว่าการกระทำของตนเองเพียงเล็กน้อยจะไม่ส่งผลเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม แต่ในที่สุดการกระทำของคนหลายๆคนแม้เพียงเล็กน้อยแต่เมื่อรวมกันแล้วก็จะทำให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม และอาจเป็นการขยายไปสู่การกระทำ

⁸⁸Susan F. Mandiberg and Michael G. Faure, "A graduated punishment approach to environmental crimes: Beyond vindication of administrative authority in the United States and Europe," *Columbia Journal of Environmental Law* (2009): 448.

⁸⁹R. Christopher Locke, "Environmental Crimes: The Absence of "Intent" and the Complexities of Compliance, Symposium on Environmental Crimes: "Crimes Against the Environment: Current Policies and Future Trends in Environmental Criminal Enforcement," *Columbia Journal of Environmental Law* (1991): 312-313.

ความผิดที่ร้ายแรงต่อสิ่งแวดล้อมได้ ดังนั้น จึงมีการให้ความสำคัญกับลงโทษอาญาต่อผู้กระทำความผิดสิ่งแวดล้อมมากขึ้น⁹⁰

ในกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปเองก็ให้ความสำคัญในการนำความรับผิดชอบทางอาญามาใช้กับคดีสิ่งแวดล้อม โดยคณะกรรมการสหภาพยุโรปสรุปความเห็นว่ามีมาตรการลงโทษทางอาญาจะเข้ามามีบทบาทเป็นเครื่องมือที่จำเป็นอย่างยิ่งเมื่อประชาชนไม่เกรงกลัวต่อมาตรการอื่นๆ และมาตรการอื่นที่มีอยู่นั้นไม่สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่มีความเหมาะสมเพียงพอ และได้กำหนดแนวทางในการนำโทษทางอาญามาใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมให้กับประเทศสมาชิกได้ปฏิบัติตามอีกด้วย⁹¹

โทษทางอาญาที่นำมาใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของหลายๆประเทศนั้น โดยหลักแล้วจะได้แก่การลงโทษจำคุกและการลงโทษปรับ ซึ่งเป็นไปตามความหนักเบาของการกระทำความผิด หากความผิดที่กระทำความผิดรุนแรงมาก โทษที่ลงก็อาจถึงขั้นจำคุกได้ อย่างไรก็ตามแม้โทษจำคุกจะมีประสิทธิภาพในการป้องปรามยับยั้งการกระทำความผิดได้ดี แต่ก็เป็นที่เห็นตรงกันว่าโทษจำคุกก็ยังมีข้อเสียอยู่มาก กล่าวคือ โทษจำคุกที่มีระยะเวลาสั้นเกินไปนั้นไม่ทำให้เกิดผลในทางปราบปรามการกระทำความผิดได้ เนื่องจากผู้ต้องโทษมักไม่เข็ดหลาบ และโทษจำคุกก็ไม่ได้เป็นโทษที่ดีที่สุดหากผู้กระทำความผิดเป็นนิติบุคคล เนื่องจากนิติบุคคลนั้นโดยสภาพย่อมไม่อาจถูกจำคุกได้ นอกจากนี้การลงโทษจำคุกทำให้ผู้ต้องโทษสูญเสียรายได้ที่ควรได้รับจากการประกอบอาชีพในระยะเวลาที่ถูกจำคุกและยังทำให้รัฐต้องสูญเสียงบประมาณในการดูแลผู้ต้องโทษจำคุกอีกด้วย เมื่อคำนึงถึงประโยชน์ในทางเศรษฐกิจแล้วเห็นได้ว่าโทษจำคุกไม่ได้ทำให้สังคมได้รับประโยชน์อย่างใด ทำให้เห็นตรงกันว่าหากโทษจำคุกมีผลในทางป้องปรามยับยั้งการกระทำความผิดได้ดีเพียงไร โทษปรับก็มีประสิทธิภาพในการป้องปรามยับยั้งการกระทำความผิดได้ดีไม่แพ้กัน⁹² นอกจากนี้ ยังมีความเห็นว่าการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมมักเกี่ยวข้องหรือมีแรงจูงใจมาจากผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจเป็นตัวกระตุ้น⁹³ การนำโทษปรับมา

⁹⁰เอกชัย ฤทธิศักดิ์, “อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม : ศึกษากรณีโรงงานอุตสาหกรรม,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), หน้า, 53-61.

⁹¹Nancy K. Kubasek, M. Neil Browne and Carrie Williamson, “The Role of Criminal Enforcement in Attaining Environmental Compliance in The United State and Abroad,” *University of Baltimore Journal of Environmental Law* (Spring 2000): 131.

⁹²Yingyi Situ and David Emmons, *Environmental Crime: The Criminal Justice System’s Role in Protecting the Environment*, p. 172.

⁹³Robyn Bartel, Sentencing for environmental offences: An Australian exploration Presenting at the sentencing conference National Judicial College of Australia/ ANU College of Law, p. 1. [Online], February 2008 Available from <http://njca.anu.edu.au/Professional%20Development/programs%20by%20year/2008/Sentencing%20Conference%202008/papers/Bartel.pdf>

บังคับใช้จะตรงกับลักษณะของคดีสิ่งแวดล้อมมากกว่าซึ่งจะทำให้การลงโทษทางอาญาในคดีสิ่งแวดล้อมเกิดประสิทธิภาพที่สุด

จากข้อเสียของโทษจำคุกที่มีอยู่มากและความมีประสิทธิภาพสูงของโทษปรับในการยับยั้งการกระทำความผิดสิ่งแวดล้อม ทำให้มีความเห็นว่าในคดีสิ่งแวดล้อมควรใช้การลงโทษปรับเป็นอันดับแรกก่อน เมื่อไม่สามารถลงโทษปรับให้สูงไปกว่าที่กฎหมายกำหนดได้แล้วจึงจะนำโทษจำคุกมาใช้บังคับ เนื่องจากไม่ว่าจะเป็นโทษปรับหรือโทษจำคุกต่างก็มีผลในทางป้องปรามยับยั้งการกระทำความผิดเหมือนกัน ดังนั้นการป้องปรามยับยั้งการกระทำความผิดจึงสมควรที่ใช้มาตรการการลงโทษประเภทที่ทำให้รัฐไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายก่อน แล้วจึงค่อยมาพิจารณาถึงมาตรการการลงโทษอื่นเป็นลำดับต่อไป⁹⁴

จากข้อพิจารณาเหล่านี้จึงทำให้โดยทั่วไปแล้ว หลายๆ ประเทศรวมทั้งประเทศไทยมักจะนำโทษปรับมาใช้เป็นโทษหลักสำหรับลงโทษผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมแทนการลงโทษจำคุก เว้นแต่เป็นกรณีการกระทำความผิดที่มีความรุนแรงมากจึงจะใช้การลงโทษจำคุกแทน

2.4.2 รูปแบบของโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อม

โทษทางอาญาที่ใช้ลงโทษผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมนั้น โดยทั่วไปที่พบก็คือโทษจำคุกและโทษปรับ แต่ส่วนใหญ่แล้วไม่ว่าในทางทฤษฎีหรือในทางปฏิบัติ ในคดีสิ่งแวดล้อมนั้น โทษปรับเป็นโทษที่ถูกนำมาบังคับใช้มากที่สุดทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ จากรายงานการศึกษาถึงการบังคับใช้มาตรการทางอาญาในประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปพบว่า ประเทศสมาชิกที่ทำการศึกษาข้อมูล ซึ่งได้แก่ ประเทศเยอรมนี ฟินแลนด์ ออสเตรีย เบลเยียม เดนมาร์ก อิตาลี โปรตุเกส สเปน สวีเดน และ สหราชอาณาจักร ต่างก็นำโทษปรับมาใช้เป็นบทลงโทษมากที่สุดในคดีสิ่งแวดล้อม ส่วนโทษจำคุกนั้น ในทางปฏิบัติแล้วถูกนำมาใช้เป็นบทลงโทษในคดีสิ่งแวดล้อมน้อยมากหรือจะนำมาใช้เฉพาะกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่สามารถชำระเงินค่าปรับได้เท่านั้น⁹⁵ ซึ่งโทษปรับที่กำหนดเอาไว้ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทยนั้น จากการศึกษาผู้เขียนพบว่า รูปแบบของโทษปรับที่ในคดีสิ่งแวดล้อมกฎหมายกำหนดเอาไว้ 3 รูปแบบ ได้แก่ การปรับตามจำนวนที่กฎหมายกำหนดเป็นขั้นสูงหรือขั้นต่ำ การปรับตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดหรือการปรับตามราคาของ

⁹⁴Charles J. Babbitt, Dennis C. Cory and Beth L. Kruchek, "Discretion and the Criminalization of Environmental Law," *Duke Environmental Law and Policy Forum*, (Fall 2004): 47.

⁹⁵Michael G. Faure and Günter Heine, *Criminal Enforcement of Environmental Law in the European Union Report*, pp. 62-63. [Online], July 2000. Available from <http://impel.eu/wp-content/uploads/2010/02/2000-04-criminal-enforcement-FINAL-REPORT.pdf>

วัตถุประสงค์การกระทำความผิด และการปรับตลอดเวลาที่กระทำความผิด แต่ส่วนใหญ่แล้วรูปแบบของโทษปรับที่พบได้โดยทั่วไปในกฎหมายสิ่งแวดล้อมก็คือการปรับตามจำนวนที่กฎหมายกำหนดเป็นขั้นสูงหรือขั้นต่ำ ส่วนการปรับตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดหรือการปรับตามราคาของวัตถุประสงค์การกระทำความผิด และการปรับตลอดเวลาที่กระทำความผิดนั้นจะพบได้ในกฎหมายบางฉบับเท่านั้น โดยรูปแบบของโทษปรับที่บังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของไทยสามารถแบ่งออกได้ ดังนี้

2.4.2.1 โทษปรับที่กำหนดเป็นจำนวนขั้นสูงสุดหรือขั้นต่ำสุด

โทษปรับที่กำหนดในรูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่พบได้ทั่วไปในกฎหมายสิ่งแวดล้อมทุกฉบับของประเทศไทย อันที่จริงแล้วถือได้ว่าเป็นรูปแบบพื้นฐานของโทษปรับที่กำหนดอยู่ในกฎหมายทุกฉบับของประเทศไทยไม่เพียงเฉพาะแต่กฎหมายสิ่งแวดล้อมเท่านั้น จากการศึกษาพบว่าในกฎหมายสิ่งแวดล้อมนั้น โทษปรับที่กำหนดในรูปแบบเช่นนี้สามารถแยกออกได้เป็นสองกรณี คือ กรณีที่กฎหมายกำหนดเฉพาะอัตราโทษปรับขั้นสูง กับกรณีที่กฎหมายกำหนดทั้งอัตราโทษปรับขั้นต่ำและขั้นสูง

1) กรณีที่กฎหมายกำหนดเฉพาะอัตราโทษปรับขั้นสูง

การกำหนดเอาไว้เฉพาะอัตราโทษปรับขั้นสูงนี้ ถือเป็นลักษณะของการกำหนดอัตราโทษปรับที่มีอยู่ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมทุกฉบับ โดยกฎหมายจะกำหนดเอาไว้เฉพาะแต่อัตราขั้นสูงเท่านั้นแต่จะไม่ได้กำหนดอัตราขั้นต่ำของโทษปรับเอาไว้ด้วย ดังนั้น จำนวนอัตราค่าปรับที่ลงแก่ผู้กระทำความผิดจึงมีจำนวนเท่าใดก็ได้ เพียงแต่ต้องไม่เกินจำนวนที่กฎหมายกำหนดเอาไว้เท่านั้น*

2) กรณีที่กฎหมายกำหนดทั้งอัตราโทษปรับขั้นต่ำและขั้นสูง

การกำหนดทั้งอัตราโทษปรับขั้นต่ำและขั้นสูงนั้น เป็นการกำหนดให้เกณฑ์อัตราค่าปรับว่าต้องไม่ต่ำไปกว่าและไม่สูงเกินกว่าจำนวนที่บัญญัติเอาไว้ในกฎหมาย ดังนั้น จำนวนอัตรา

* ยกตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2474 มาตรา 71 บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๓๕ มาตรา ๓๖ มาตรา ๔๔ วรรคสอง หรือมาตรา ๕๗ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท”

พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 มาตรา 55 บัญญัติว่า “เจ้าของโรงงานควบคุม เจ้าของอาคารควบคุม หรือผู้รับผิดชอบด้านพลังงานผู้ใดไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงที่ออกตามความในมาตรา ๙ หรือมาตรา ๒๑ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองแสนบาท”

พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 มาตรา 56 บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๑๐ วรรคหนึ่ง มาตรา ๑๒ มาตรา ๑๖ วรรคหนึ่ง มาตรา ๑๗ หรือมาตรา ๑๘ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท”

ค่าปรับที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดจึงต้องอยู่ภายในช่วงจำนวนเงินที่กฎหมายกำหนดเอาไว้เท่านั้น ซึ่งบทบัญญัติมาตราในกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่กำหนดเอาไว้ทั้งอัตราโทษปรับขั้นต่ำและขั้นสูงสุดด้วยกันนั้นจะมีอยู่เฉพาะในกฎหมายบางฉบับเท่านั้น ได้แก่ พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456 พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 พระราชบัญญัติการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติควบคุมการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543^{*}

^{*} ยกตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 มาตรา 72 ตรี วรรคสอง บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๕๔ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในกรณีความผิดตามมาตรา ๕๔ นี้ ถ้าได้กระทำเป็นเนื้อที่เกินยี่สิบห้าไร่ ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท”

พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 มาตรา 39 บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๔ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงห้าปี และปรับตั้งแต่ห้าพันบาทถึงห้าหมื่นบาท

ในกรณีความผิดตามมาตรา ๑๔ นี้ ถ้าได้กระทำเป็นเนื้อที่เกินยี่สิบห้าไร่หรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่

(๑) ไม้สัก ไม้ยาง ไม้สนเขา หรือไม้หวงห้ามประเภท ข. ตามกฎหมายว่าด้วยป่าไม้ หรือ

(๒) ไม้อื่นเป็นต้นหรือเป็นท่อนอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่างรวมกันเกินยี่สิบต้น หรือท่อน หรือรวมปริมาตรไม้เกินสี่ลูกบาศก์เมตร หรือ

(๓) ต้นน้ำลำธาร

ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนห้าหมื่นบาท”

พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 มาตรา 62 ตรี บัญญัติว่า “บุคคลใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๙ หรือมาตรา ๒๐ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงห้าปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท”

ตารางที่ 1 ตัวอย่างจำนวนอัตราโทษปรับขั้นต่ำสุดและอัตราโทษปรับขั้นสูงสุดที่กำหนดอยู่ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมแต่ละฉบับของไทย

กฎหมาย	อัตราโทษปรับขั้นต่ำสุดที่ กฎหมายกำหนด		อัตราโทษปรับขั้นสูงสุดที่ กฎหมายกำหนด	
	มาตรา	จำนวน (บาท)	มาตรา	จำนวน (บาท)
พระราชบัญญัติรักษาคลองรัตน โกสินทรศก 121 (พ.ศ. 2445)	-	-	มาตรา 6, มาตรา 9	ไม่เกิน 20
พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484	มาตรา 69 วรรคท้าย, 73 วรรคท้าย, 73 ทวิ	ตั้งแต่ 5,000	มาตรา 69 วรรคท้าย, 73 วรรค ท้าย	200,000
พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504	-	-	มาตรา 24	ไม่เกิน 20,000
พระราชบัญญัติป่าสงวน แห่งชาติ พ.ศ. 2507	มาตรา 31 วรรคแรก	ตั้งแต่ 5,000	มาตรา 31 วรรคท้าย	150,000
พระราชบัญญัติสงวนและ คุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535	-	-	มาตรา 54	ไม่เกิน 100,000
พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510	มาตรา 132 ตรี วรรคท้าย	ตั้งแต่ 200	มาตรา 135	500,000
พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514	มาตรา 110	ตั้งแต่ 50,000	มาตรา 110	500,000
พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535	-	-	มาตรา 73/2	ไม่เกิน 100,000

ตารางที่ 1 (ต่อ) ตัวอย่างจำนวนอัตราโทษปรับขั้นต่ำสุดและอัตราโทษปรับขั้นสูงสุดที่กำหนดอยู่ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมแต่ละฉบับของไทย

กฎหมาย	อัตราโทษปรับขั้นต่ำสุดที่กฎหมายกำหนด		อัตราโทษปรับขั้นสูงสุดที่กฎหมายกำหนด	
	มาตรา	จำนวน (บาท)	มาตรา	จำนวน (บาท)
พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. 2456	มาตรา 51, 75, 126, 130, 161	ตั้งแต่ 100	มาตรา 119 ทวิ	ไม่เกิน 60,000
พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485	-	-	มาตรา 37 วรรคสอง	ไม่เกิน 100,000
พระราชบัญญัติน้ำบาดาล พ.ศ. 2520	-	-	มาตรา 37	ไม่เกิน 20,000
พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490	มาตรา 65	ตั้งแต่ 5,000	มาตรา 64 ทวิ	ไม่เกิน 200,000
พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535	-	-	มาตรา 98 วรรคสอง, 99	ไม่เกิน 500,000
พระราชบัญญัติการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ. 2535	มาตรา 58	ตั้งแต่ 100,000	มาตรา 58	10,000,000
พระราชบัญญัติควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2542	-	-	มาตรา 69(3), 77 วรรคสาม	ไม่เกิน 400,000
พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535	-	-	มาตรา 52 วรรคสอง	ไม่เกิน 400,000

2.4.2.2 โทษปรับที่กำหนดตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดหรือตามราคาของวัตถุแห่งการกระทำความผิด

โทษปรับที่กำหนดตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์หรือตามราคาของวัตถุแห่งการกระทำความผิดนั้นมีอยู่ไม่มากนัก ซึ่งพบได้ในกฎหมายบางฉบับเท่านั้น ได้แก่ พระราชบัญญัติรักษาคลองรัตนโกสินทรศก 121 (พ.ศ. 2445) พระราชบัญญัติแรม พ.ศ. 2510 พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 และ พระราชบัญญัติน้ำบาดาล พ.ศ. 2520 *

2.4.2.3 โทษปรับตลอดเวลาที่กระทำความผิด

การกำหนดโทษปรับในรูปแบบนี้มีบัญญัติอยู่ในพระราชบัญญัติแรม พ.ศ. 2510 พระราชบัญญัติการขุดดินและถมดิน พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติควบคุมการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 และ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 **

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่ารูปแบบของโทษปรับในกฎหมายสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่จะกำหนดในรูปแบบของอัตราขั้นสูงหรือขั้นต่ำ และที่พบได้โดยทั่วไปจะเป็นการกำหนดเฉพาะอัตราขั้นสูงเอาไว้เท่านั้น จำนวนเงินค่าปรับจึงอาจมีจำนวนเท่าใดก็ได้เพียงแต่ต้องไม่เกินจำนวนที่กฎหมายกำหนดไว้

* ยกตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติรักษาคลองรัตนโกสินทรศก 121 (พ.ศ. 2445) มาตรา 7 บัญญัติว่า “การที่จะพาสัตว์พาหนะ คือ ช้าง, ม้า, โค, กระบือ, ชามคลองนั้น ให้ขึ้นลงได้ทำซึ่งกำหนดไว้ให้เป็นที่สำหรับข้ามสัตว์พาหนะ ห้ามมิให้ผู้หนึ่งผู้ใดพาสัตว์พาหนะขึ้นลงในคลองนอกจากทำข้ามเป็นอันขาด ถ้าผู้ใดกระทำความผิดมาตรานี้ ผู้นั้นมีโทษ ให้ปรับผู้นั้นรายตัวสัตว์พาหนะ เป็นเงินไม่เกินตัวละ ๑๐ บาท”

พระราชบัญญัติแรม พ.ศ. 2510 มาตรา 148 บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๐๕ หรือมาตรา ๑๐๘ ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งเท่าถึงห้าเท่าของมูลค่าแรมตามราคาที่กำหนดโดย กฎหมายว่าด้วยพิกัตอัตราค่าภาคหลวงแรมที่ใช้บังคับอยู่ในวันกระทำความผิด และรัฐมนตรีมีอำนาจเพิกถอนประทานบัตรชั่วคราว ประทานบัตร หรือใบอนุญาตนั้นเสียได้เมื่อปรากฏว่า

(๑) มีแรมจากที่อื่นไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาตในเขตเหมืองแรม เขตแต่งแรม เขตโลหกรรม สถานที่เก็บแรม หรือสถานที่ซื้อแรมหรือ

(๒) ขนแรมจากเขตเหมืองแรม เขตแต่งแรม เขตโลหกรรม สถานที่เก็บแรม หรือสถานที่ซื้อแรม ออกไปนอกเขตหรือสถานที่ดังกล่าวโดยไม่ได้รับอนุญาตขนแรม

หากการฝ่าฝืนตาม วรรคหนึ่งเกิดขึ้นในเขตควบคุมแรม ผู้ฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่สองเท่าถึงหกเท่าของมูลค่าแรมตามราคาที่กำหนดโดยกฎหมายว่า ด้วยพิกัตอัตราค่าภาคหลวงแรมที่ใช้บังคับอยู่ในวันกระทำความผิด หรือทั้งจำทั้งปรับ และรัฐมนตรีมีอำนาจเพิกถอนประทานบัตรชั่วคราว ประทานบัตร หรือใบอนุญาตนั้นได้เมื่อมีเหตุตาม (๑) หรือ (๒)”

** ยกตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 มาตรา 55 บัญญัติเอาไว้ว่า “ผู้ใดประกอบกิจการโรงงานในระหว่างที่ได้มีคำสั่งให้หยุดประกอบกิจการโรงงานหรือภายหลังที่มีคำสั่งให้ปิดโรงงาน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้ปรับอีกวันละห้าพันบาทจนกว่าจะหยุดประกอบกิจการ”

สำหรับความผิดนั้น ส่วนการกำหนดโทษปรับในรูปแบบของการปรับตามจำนวนผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดหรือวัตถุประสงค์แห่งการกระทำความผิด และการปรับตลอดเวลาที่กระทำความผิด จะพบได้เฉพาะในกฎหมายบางฉบับเท่านั้น โดยที่กฎหมายฉบับหนึ่งอาจจะกำหนดโทษปรับเอาไว้เพียงรูปแบบเดียวหรือหลายรูปแบบก็ได้ ส่วนอัตราโทษปรับสำหรับแต่ละฐานความผิดในกฎหมายแต่ละฉบับนั้นจะแตกต่างกันออกไป แต่สิ่งที่เห็นได้ชัดก็คือกฎหมายบางฉบับกำหนดอัตราค่าปรับเอาไว้ในจำนวนที่สูง ในขณะที่กฎหมายอีกฉบับกลับมีอัตราค่าปรับในจำนวนที่ต่ำมาก

2.4.3 การบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อม

จากที่ได้กล่าวถึงรูปแบบของโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมในหัวข้อที่ผ่านมา ในการบังคับใช้โทษปรับนั้นโดยปกติแล้วกฎหมายจะบัญญัติลักษณะของการบังคับใช้โทษปรับเอาไว้ 3 ประเภทด้วยกัน คือ

1) บทบัญญัติที่กำหนดให้ลงโทษปรับ หรือโทษจำคุก หรือทั้งจำทั้งปรับ

การบัญญัติลักษณะของการบังคับใช้บทลงโทษปรับในลักษณะเช่นนี้ เป็นลักษณะของการบัญญัติบทลงโทษปรับที่พบเห็นได้มากที่สุดตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย โดยทั่วไปแล้วกฎหมายสิ่งแวดล้อมทุกฉบับจะมีบทบัญญัติที่กำหนดให้ลงโทษปรับ หรือโทษจำคุก หรือทั้งจำทั้งปรับอยู่เป็นจำนวนมาก รวมไปถึงบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมด้วย จากการศึกษาค้นคว้าพระราชบัญญัติพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ พ.ศ. 2504 ถือเป็นกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเพียงฉบับเดียวที่บัญญัติบทลงโทษปรับเอาไว้ลักษณะนี้ทั้งหมด* ในทางตรงกันข้าม

* บทบัญญัติของกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่บัญญัติการบังคับใช้โทษปรับในลักษณะนี้ ผู้เขียนขอยกตัวอย่างให้เห็นพอสังเขป ดังนี้

1. พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 มีบทบัญญัติที่กำหนดโทษปรับหรือโทษจำคุกหรือทั้งจำทั้งปรับอยู่ 6 มาตรา ได้แก่ มาตรา 69 วรรคแรก มาตรา 71 ทวิ มาตรา 72 มาตรา 72 ทวิ วรรคแรก มาตรา 72 ตริ และ มาตรา 73 วรรคแรก เช่น

มาตรา 69 วรรคแรก “ผู้ใดมีไว้ในครอบครองซึ่งไม้หวงห้ามอันยังมีได้แปรรูป โดยไม่มีรอยตราค่าภาคหลวงหรือรอยตรารัฐบาลขาย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าไม้เหล่านั้นมาโดยชอบด้วยกฎหมาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

2. พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มีบทบัญญัติที่กำหนดโทษปรับหรือโทษจำคุกหรือทั้งจำทั้งปรับอยู่ 2 มาตรา ได้แก่ มาตรา 24 และมาตรา 25 เช่น

มาตรา 24 “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๖ (๑) (๒) (๓) (๔) หรือ (๕) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

3. พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 มีบทบัญญัติที่กำหนดโทษปรับหรือโทษจำคุกหรือทั้งจำทั้งปรับอยู่ทั้งหมด 11 มาตรา ได้แก่ มาตรา 68/1 มาตรา 69 ถึง 72 มาตรา 73 วรรคแรก มาตรา 73/2 มาตรา 74 มาตรา 79 และ มาตรา 80 ถึง 81 เช่น

มาตรา 68/1 “ผู้ใดฝ่าฝืนกฎกระทรวงซึ่งออกตามมาตรา ๖ ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับมูลฝอยติดเชื้อหรือมูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ถือเป็นกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเพียงฉบับเดียวเท่านั้นที่ไม่พบว่ามีกรบัญญัติบทลงโทษในลักษณะเช่นนี้

2) บทบัญญัติที่กำหนดให้ลงโทษปรับเพียงสถานเดียว

บทบัญญัติที่กำหนดโทษปรับเพียงสถานเดียวนั้น เป็นลักษณะของการบัญญัติบทลงโทษที่พบเห็นได้มากในกฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยรองลงมาจากการบัญญัติลักษณะของการบังคับใช้โทษปรับในลักษณะแรก ซึ่งกฎหมายสิ่งแวดล้อมทุกฉบับจะมีการบัญญัติบทบัญญัติที่ให้ลงโทษปรับสถานเดียวเอาไว้ ยกเว้นก็แต่พระราชบัญญัติพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ พ.ศ. 2504 ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่ามีแต่การบัญญัติไว้แต่เพียงลักษณะแรกลักษณะเดียวนั้น จากการศึกษาพบว่าพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเพียงฉบับเดียวที่บทลงโทษทั้งหมดกำหนดให้โทษปรับสถานเดียว ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 7 มาตรา ได้แก่ มาตรา 52 ถึง 58*

3) บทบัญญัติที่กำหนดให้ลงโทษปรับควบคู่กับโทษจำคุกพร้อมกันสองสถาน

บทลงโทษที่บัญญัติไว้ในลักษณะเช่นนี้ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมพบได้ไม่มากนัก จากการศึกษาพบเพียงไม่กี่มาตราหรือพบในสัดส่วนที่น้อยมากเมื่อเทียบกับการบัญญัติบทลงโทษปรับในสองลักษณะแรก โดยบทบัญญัติที่บัญญัติให้ลงโทษปรับในลักษณะเช่นนี้สามารถพบได้ในพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 มาตรา 69 วรรคท้าย มาตรา 72 วรรคท้าย มาตรา 72 ตรี วรรคสอง มาตรา 73 วรรคท้าย มาตรา 73 ทวิ พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 มาตรา 31 พระราชบัญญัติ

* บทบัญญัติของกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่บัญญัติการบังคับใช้โทษปรับในลักษณะนี้ ผู้เขียนขอยกตัวอย่างให้เห็นพอสังเขป ดังนี้

1. พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 มีบทบัญญัติที่กำหนดโทษปรับสถานเดียวอยู่ใน มาตรา 71 “ผู้ใดฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม มาตรา ๓๕ มาตรา ๓๖ มาตรา ๔๔ วรรคสอง หรือมาตรา ๕๗ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท”

2. พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 มีบทบัญญัติที่กำหนดโทษปรับสถานเดียวอยู่ทั้งหมด 2 มาตรา ได้แก่ มาตรา 26 และมาตรา 27 เช่น

มาตรา 26 “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๖ (๒) (๓) (๔) หรือ (๗) ถ้าปรากฏว่าสัตว์หรือทรัพย์สินที่เก็บหาหรือนำออกมีราคาเพียงเล็กน้อย หรือความเสียหายที่เกิดขึ้นมีเพียงเล็กน้อย ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท”

3. พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มีบทบัญญัติที่กำหนดโทษปรับสถานเดียวอยู่ใน มาตรา 52 “ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๒๕ หรือมาตรา ๒๘ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท”

4. พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 มีบทบัญญัติที่กำหนดโทษปรับสถานเดียวอยู่ทั้งหมด 22 มาตรา ได้แก่ มาตรา 132 มาตรา 132 ตรี มาตรา 133 ทวิ มาตรา 134 มาตรา 136 มาตรา 138 มาตรา 138 ทวิ มาตรา 139 ถึง 142 มาตรา 144 ถึง 147 มาตรา 148 วรรคแรก มาตรา 148 ทวิ ถึง 151 มาตรา 152 ทวิ และ มาตรา 152 ตรี ซึ่งเกือบทุกมาตราจะเป็นกรณีการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดในกฎหมายหรือใบอนุญาตหรือคำสั่งของเจ้าพนักงาน เช่น

มาตรา 133 ทวิ “ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงซึ่งออกตามมาตรา ๑๗(๓) (๓ ตรี) (๔) (๕) หรือ (๖) ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท”

ปีโตรเลียม พ.ศ. 2514 มาตรา 105 และ 110 พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ.2490 มาตรา 62 ทวิ และ 62 ตริ พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 มาตรา 71/1 และ พระราชบัญญัติควบคุมการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 มาตรา 59^{*}

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าลักษณะของการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้โทษปรับนั้นมีอยู่ทั้งหมดด้วยกันสามประเภท ซึ่งศาลสามารถใช้ดุลพินิจลงโทษผู้กระทำความผิดได้ตามที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ แต่โดยปกติแล้วในทางลงโทษของศาลพบว่าในทางปฏิบัติศาลจะตัดสินลงโทษจำเลยตามบัญญัติอัตราโทษ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วศาลจะใช้ดุลพินิจลงโทษจำเลยสถานเบา หรือมักจะใช้ดุลพินิจรอกการลงโทษจำคุกและลงโทษปรับ⁶ หรือในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ลงโทษจำคุกหรือปรับหรือทั้งจำทั้งปรับนั้น ศาลก็มักจะใช้ดุลพินิจลงโทษปรับอย่างเดียวโดยไม่กำหนดโทษจำคุกไปด้วย ส่งผลให้โทษที่จำเลยได้รับจริงตามคำพิพากษาก็คือโทษปรับเสียเป็นส่วนใหญ่ ผู้เขียนขอยกตัวอย่างคำพิพากษาของศาลในการบังคับใช้โทษปรับมาพอสังเขป ดังนี้

ก. คำพิพากษารณการลงโทษจำคุกและลงโทษปรับเพียงอย่างเดียว

(1) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2110/2544

คดีนี้ศาลชั้นต้นพิพากษาว่า จำเลยทั้งห้ามีความผิดตามพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 มาตรา 32(2), 65 จำคุกคนละ 2 เดือน ปรับคนละ 5,000 บาท จำเลยทั้งห้าให้การรับสารภาพ มีเหตุบรรเทาโทษ ลดโทษให้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 กึ่งหนึ่ง คงจำคุกคนละ 1 เดือน ปรับคนละ 2,500 บาท โทษจำคุกให้รอกการลงโทษไว้ 1 ปี ไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 29, 30 ริบสัตว์น้ำของกลาง ค่าขออภัย

^{*} บทบัญญัติของกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่บัญญัติการบังคับใช้โทษปรับในลักษณะนี้ ผู้เขียนขอยกตัวอย่างให้เห็นพอสังเขป ดังนี้ พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 มาตรา 73 ทวิ “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๕๓ ตริ หรือผู้รับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัตินี้ ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในใบอนุญาตหรือข้อกำหนดที่รัฐมนตรีกำหนดให้ปฏิบัติเพิ่มเติมตามมาตรา ๕๘ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงห้าปี และปรับตั้งแต่ห้าพันบาทถึงห้าหมื่นบาท”

พระราชบัญญัติปีโตรเลียม พ.ศ. 2514 มาตรา 105 “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา ๖๑ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสี่แสนบาท”

พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ.2490 มาตรา 62 ทวิ “บุคคลใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๙ หรือมาตรา ๒๐ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงห้าปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท”

พระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2522 มาตรา 71/1 “ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๓๙/๑ วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีและปรับตั้งแต่สี่หมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท”

⁶ วรานุช ภูวรักษ์, “ปัญหาการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมในศาลชั้นต้น,” (รายงานการศึกษาหลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 10 วิทยาลัยการยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม,2555), หน้า 31.

(2) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2572/2544

คดีนี้ศาลฎีกาได้วินิจฉัยในส่วนของโทษเอาไว้ว่า "พิพากษาแก่เป็นว่าไม่ปรับบทลงโทษจำเลยทั้งสองตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 มาตรา 11 ให้ปรับจำเลยทั้งสองตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 38, 54 วรรคหนึ่ง คนละ 5,000 บาท กับปรับจำเลยทั้งสองตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 มาตรา 29 ทวิ วรรคหนึ่ง, 71 ทวิ คนละ 1,000 บาท อีกสถานหนึ่ง รวมปรับจำเลยทั้งสองคนละ 6,000 บาท ลดโทษให้คนละกึ่งหนึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 คงปรับคนละ 3,000 บาท ส่วนโทษจำคุกให้รอการลงโทษไว้มีกำหนด 2 ปี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29, 30 นอกจากที่แก้ไขให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ภาค 2"

(3) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2741/2544

คดีนี้พนักงานอัยการโจทก์อุทธรณ์เฉพาะประเด็นข้อกฎหมายในเรื่องริบทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 และ 37 เพียงประเด็นเดียว ประเด็นที่ที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลฎีกาจึงมีเพียงเรื่องริบทรัพย์ ส่วนประเด็นอื่นไม่ได้มีการอุทธรณ์ ดังนั้น ประเด็นอื่นจึงยุติตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้นพิพากษา ซึ่งศาลชั้นต้นพิพากษาว่า "จำเลยมีความผิดตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 98 วรรคหนึ่ง จำคุก 10 เดือน ปรับ 80,000 บาท จำเลยให้การรับสารภาพเป็นประโยชน์แก่การพิจารณามีเหตุบรรเทาโทษ ลดโทษให้กึ่งหนึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 คงจำคุก 5 เดือน ปรับ 40,000 บาท ไม่ปรากฏว่าจำเลยได้รับโทษจำคุกมาก่อนเห็นสมควรให้ออกาสจำเลยกลับตัว จึงให้รอการลงโทษจำคุกไว้มีกำหนด 2 ปี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29, 30 ส่วนที่โจทก์ขอให้ริบทรัพย์นั้นเห็นสมควรไม่สั่งริบจึงให้ยกคำขอส่วนนี้ของโจทก์"

(4) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1276/2550

คดีนี้ศาลชั้นต้นพิพากษาว่า "จำเลยทั้งสามมีความผิดตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 มาตรา 11 วรรคหนึ่ง, 48 วรรคหนึ่ง, 73 วรรคหนึ่ง พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 มาตรา 14, 31 วรรคหนึ่ง ประกอบประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 และจำเลยที่ 1 ยังมีความผิดตามพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 27 ทวิ การกระทำของจำเลยทั้งสามเป็นความผิดหลายกรรมต่างกัน ให้เรียงกระทงลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 91 ฐานทำไม้เป็นกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบท ลงโทษตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติฯ ซึ่งเป็นบทที่มีโทษหนักที่สุดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 90 จำคุกคนละ 6 เดือน ปรับคนละ 5,000 บาท

ฐานแปรรูปไม้ จำคุกคนละ 6 เดือน ปรับคนละ 5,000 บาท ฐานมีไม้แปรรูป จำคุกคนละ 6 เดือน ปรับคนละ 5,000 บาท รวมจำคุกคนละ 18 เดือน ปรับคนละ 15,000 บาท จำเลยทั้งสามให้การรับสารภาพ เป็นประโยชน์แก่การพิจารณา มีเหตุบรรเทาโทษ ลดโทษให้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 กึ่งหนึ่ง คงจำคุกคนละ 9 เดือน ปรับคนละ 7,500 บาท ให้รอการลงโทษไว้มีกำหนด 2 ปี ไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29, 30 ธิบของกลาง ให้จ่ายสินบนนำจับแก่ผู้นำจับกึ่งหนึ่งของค่าปรับ ให้ยกฟ้องโจทก์ตามพระราชบัญญัติเลื่อยโซยนต์ พ.ศ. 2545”

อย่างไรก็ดี เมื่อคดีไปถึงศาลอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้เป็นว่า “จำเลยที่ 1 มีความผิดตามพระราชบัญญัติเลื่อยโซยนต์ พ.ศ.2545 มาตรา 4 วรรคหนึ่ง และ 17 วรรคหนึ่ง ลงโทษจำเลยที่ 1 ฐานมีเลื่อยโซยนต์ไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับใบอนุญาต จำคุก 6 เดือน และปรับ 5,000 บาท ฐานซื้อหรือรับไว้ซึ่งเลื่อยโซยนต์โดยรู้ว่าเป็นของที่มีผู้อื่นนำเข้ามาในราชอาณาจักรโดยหลีกเลี่ยงอากร ปรับจำเลยที่ 1 เป็นเงิน 52,000 บาท ฐานแปรรูปไม้จำคุก จำเลยทั้งสามคนละ 3 เดือน และปรับคนละ 3,000 บาท ฐานมีไม้แปรรูปไว้ในครอบครอง จำคุกจำเลยทั้งสามคนละ 3 เดือน และปรับคนละ 3,000 บาท เมื่อรวมกับโทษฐานทำไม้ในป่าสงวนแห่งชาติ จำคุกจำเลยทั้งสามคนละ 6 เดือน และปรับคนละ 5,000 บาท ตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น รวมเป็นจำคุกจำเลยที่ 1 มีกำหนด 18 เดือน และปรับ 68,000 บาท จำคุกจำเลยที่ 2 และที่ 3 มีกำหนดคนละ 12 เดือน และปรับคนละ 11,000 บาท จำเลยทั้งสามให้การรับสารภาพลดโทษให้กึ่งหนึ่ง คงจำคุกจำเลยที่ 1 มีกำหนด 9 เดือน และปรับ 34,000 บาท จำคุกจำเลยที่ 2 และที่ 3 มีกำหนดคนละ 6 เดือน และ ปรับคนละ 5,500 บาท โทษจำคุกให้รอการลงโทษไว้ 2 ปี ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ไม่จ่ายเงินสินบนนำจับเฉพาะความผิดฐานทำไม้ นอกจากที่แก้ให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น”

ข. ตัวอย่างคำพิพากษาที่ศาลใช้ดุลพินิจลงโทษปรับเพียงอย่างเดียว

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 11584/2553 คำพิพากษาคดีนี้เป็นกรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำเลยตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ซึ่งมาตรา 50 นั้น บัญญัติให้ลงโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งในกรณีนี้ศาลใช้ดุลพินิจลงโทษปรับเพียงอย่างเดียวคดีนี้ศาลชั้นต้นพิจารณาแล้วพิพากษาว่าจำเลยทั้งสองมีความผิดตามพระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ.2535 มาตรา 12 วรรคหนึ่ง, 50 วรรคหนึ่ง ปรับคนละ 100,000 บาท ไม่ชำระค่าปรับสำหรับจำเลยที่ 1 ให้จัดการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 ส่วนจำเลยที่ 2 ให้จัดการตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 29, 30

บทที่ 3

การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ (Day Fine) ในคดีสิ่งแวดล้อมของต่างประเทศ

เมื่อได้ศึกษาทำความเข้าใจถึงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับโทษปรับ รวมถึงการบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยแล้ว ในบทนี้จะเป็นการศึกษาถึงการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อมของต่างประเทศซึ่งเป็นการกำหนดโทษปรับในอีกรูปแบบหนึ่งที่แตกต่างไปจากโทษปรับที่ใช้อยู่ในประเทศไทย เพื่อที่จะได้ทราบถึงแนวความคิด หลักเกณฑ์และสาระสำคัญของการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ ตลอดจนรายละเอียดเกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ของประเทศไทย โดยประเทศที่ผู้เขียนนำมาศึกษามีทั้งหมดสี่ประเทศ ได้แก่ ประเทศฟินแลนด์ ประเทศสวีเดน ประเทศเยอรมนี และประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งประเทศเหล่านี้ต่างก็ถือได้ว่าประสบความสำเร็จอย่างมากในการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้ ทั้งยังเป็นประเทศต้นแบบให้กับอีกหลายประเทศที่สนใจนำโทษปรับตามวันและรายได้ไปบังคับใช้อีกด้วย การศึกษาถึงการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยจึงนับว่ามีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำมาใช้เป็นแนวทางพัฒนาและปรับปรุงการลงโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้นต่อไป

3.1 การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้

โทษปรับตามวันและรายได้เป็นโทษปรับในอีกรูปแบบหนึ่งที่แตกต่างไปจากโทษปรับแบบตายตัวและเป็นโทษปรับที่ได้รับการพัฒนาและปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าโทษปรับแบบตายตัวที่ใช้มาเป็นระยะเวลายาวนานและยังคงมีข้อบกพร่องอยู่มาก เนื่องจากการกำหนดโทษปรับแบบตายตัวนั้นจะมุ่งเน้นไปที่ความหนักเบาของความผิดเพียงอย่างเดียว โดยไม่ได้นำเอาสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดมาเป็นหลักในการพิจารณา ในขณะที่การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้จะพิจารณาถึงสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดและความหนักเบาของความผิดไปพร้อมๆกัน สอดคล้องกับความเป็นจริงที่ฐานะรายได้ของผู้กระทำความผิดแต่ละรายย่อมแตกต่างกันไป ส่งผลให้โทษปรับมีขนาดที่เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละรายและก่อให้เกิดผลกระทบแก่ผู้กระทำความผิดอย่างเท่าเทียมกัน ด้วยเหตุนี้ โทษปรับตามวันและรายได้จึงมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับบังคับใช้กันอย่างแพร่หลายในต่างประเทศมาเป็นเวลานาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในแถบยุโรปที่ได้นำเอาโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้เป็นโทษหลักแทนที่โทษปรับแบบเดิมกับคดีอาญาทุกประเภทรวมถึงคดีสิ่งแวดล้อมจนประสบความสำเร็จอย่างเห็นได้ชัด โดยหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีอาญาโดยรวมถึงคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยนั้น จะมีหลักเกณฑ์ที่เหมือนกันและเป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบ

กฎหมายแบบซีวิลลอว์หรือคอมมอนลอว์ ระบบกฎหมายไม่มีผลทำให้หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับแตกต่างกันแต่อย่างใด ความแตกต่างที่ปรากฏให้เห็นจะเป็นเรื่องของรายละเอียดปลีกย่อยที่ประเทศต่างๆกำหนดเอาไว้แตกต่างกันไปตามความเหมาะสมอันเป็นเรื่องของนโยบายภายในประเทศนั้นๆ ดังนั้น เพื่อให้เข้าใจถึงการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ ในส่วนนี้ผู้เขียนจึงขอกล่าวถึงความหมายของการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ แนวความคิดและความเป็นมาของโทษปรับตามวันและรายได้ และ ขั้นตอนและหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ ส่วนรายละเอียดการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ของประเทศต่างๆนั้น จะได้กล่าวโดยละเอียดต่อไป

3.1.1 ความหมายของการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้

การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ (Day Fine) หมายถึง การกำหนดโทษปรับให้เหมาะสมกับความร้ายแรงของความผิดและสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดไปพร้อมๆ กัน¹ โดยโทษปรับตามวันและรายได้มีแนวคิดพื้นฐานที่ว่า การลงโทษปรับควรจะต้องได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของความผิด (proportionate) และในขณะเดียวกันต้องก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจต่อผู้กระทำความผิดที่มีฐานะรายได้แตกต่างกันอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันด้วย (equitable)² ดังนั้น การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้แก่ผู้กระทำความผิดจึงไม่ได้กำหนดออกมาในรูปของจำนวนเงิน แต่จะกำหนดในรูปของจำนวนวันปรับแทน (number of day fine unit) ซึ่งจำนวนวันปรับนี้จะแปรไปตามความร้ายแรงของความผิด ความผิดที่มีความร้ายแรงน้อยจำนวนวันปรับก็ย่อมมีจำนวนไม่มาก ส่วนความผิดที่มีความร้ายแรงมากขึ้นจำนวนวันปรับก็จะมากขึ้นตามไปด้วย จากนั้นจึงแปลงจากจำนวนวันปรับให้มาอยู่ในรูปของจำนวนเงิน โดยใช้รายได้ของผู้กระทำความผิดเข้ามาเป็นตัวแปรในการแปลงหน่วยดังกล่าว ซึ่งโดยหลักจะกำหนดให้หนึ่งวันปรับมีค่าเท่ากับรายได้เฉลี่ยสุทธิหรือบางส่วนของรายได้เฉลี่ยสุทธิที่ผู้กระทำความผิดได้รับต่อวัน³ (amount of day fine unit) ฉะนั้น ผู้กระทำความผิดที่มีรายได้ต่างกัน แม้จะถูกลงโทษปรับเป็นจำนวนวันปรับที่เท่ากัน แต่จำนวนเงินค่าปรับที่ต้องชำระนั้นย่อมเป็นคนละจำนวนกัน ในทำนองเดียวกันผู้กระทำ

¹Douglas C. McDonald, Judith Greene and Charles Worzella, U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, National Institute of Justice, Day fines in American courts: The Staten Island and Milwaukee experiments, p. 2 [Online], April 1992. Available from <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/Digitization/136611NCJRS.pdf>

²Susan Turner and Judith Greene, "The FARE probation experiment: Implementation and outcomes of day fines for felony offenders in Maricopa county," *Justice System Journal* (1999): 2.

³Douglas C. McDonald, Judith Greene and Charles Worzella, U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, National Institute of Justice, Day fines in American courts: The Staten Island and Milwaukee experiments, p. 2.

ความผิดที่มีรายได้เท่ากันแต่ถูกลงโทษปรับเป็นจำนวนวันปรับต่างกัน จำนวนเงินค่าปรับที่ต้องชำระก็ย่อมเป็นคนละจำนวนกันนั่นเอง

ตัวอย่างที่หนึ่ง นาย ก. และ นาย ข. ต่างกระทำความผิดฐานทิ้งสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยในที่สาธารณะเหมือนกัน โดยทั้งสองคดีศาลพิพากษาให้ลงโทษปรับเป็นจำนวน 20 วันปรับ เช่นเดียวกัน ในกรณีนี้หากกฎหมายบัญญัติให้หนึ่งวันลงโทษปรับมีค่าเท่ากับ 1 ใน 4 ของรายได้เฉลี่ยสุทธิที่ผู้กระทำความผิดได้รับต่อวัน และปรากฏว่า นาย ก. มีรายได้เฉลี่ยสุทธิต่อวันเท่ากับ 100 บาท ส่วน นาย ข. มีรายได้เฉลี่ยสุทธิต่อวันเท่ากับ 400 บาท ดังนั้น จำนวนเงินค่าปรับทั้งหมดที่นาย ก. ต้องชำระจึงเท่ากับ 500 บาท ($20 \times 100 \times \frac{1}{4} = 500$) ในขณะที่นาย ข. ต้องชำระเงินค่าปรับเป็นเงินทั้งหมด 2,000 บาท ($20 \times 400 \times \frac{1}{4} = 2,000$) ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงกว่า

ตัวอย่างที่สอง นาย ค. ถูกศาลพิพากษาลงโทษปรับในความผิดฐานลักลอบล่าสัตว์ป่าสงวนเป็นจำนวน 90 วันปรับ ส่วนนาย ง. ถูกศาลพิพากษาลงโทษปรับในความผิดฐานตัดไม้หวงห้ามเป็นจำนวน 60 วันปรับ โดยกฎหมายบัญญัติให้หนึ่งวันลงโทษปรับมีค่าเท่ากับ 1 ใน 4 ของรายได้เฉลี่ยสุทธิที่ผู้กระทำความผิดได้รับต่อวัน และปรากฏว่าทั้งนาย ค. และ นาย ง. ต่างก็มีรายได้เฉลี่ยสุทธิต่อวันเท่ากับ 800 บาท ดังนั้น จำนวนเงินค่าปรับทั้งหมดที่นาย ค. จะต้องชำระจึงเท่ากับ 18,000 บาท ($90 \times 800 \times \frac{1}{4} = 18,000$) ในขณะที่นาย ง. ต้องชำระค่าปรับเป็นจำนวนทั้งหมด 12,000 บาท ($75 \times 800 \times \frac{1}{4} = 12,000$)

3.1.2 แนวความคิดและความเป็นมาของโทษปรับตามวันและรายได้

โทษปรับตามวันและรายได้เป็นโทษที่ได้รับความนิยมและใช้บังคับกันอย่างแพร่หลายในประเทศแถบยุโรปมาเป็นเวลายาวนานกว่าศตวรรษแล้ว แนวความคิดในเรื่องโทษปรับตามวันและรายได้นี้มีที่มาจากหลักการลงโทษที่สำคัญสองประการ ได้แก่ การลงโทษต้องได้สัดส่วนกับความผิด (proportionality) และ การลงโทษต้องมีความเป็นธรรมและเสมอภาค (equity) ซึ่งโทษปรับแบบตายตัวที่ใช้อยู่แม้จะเป็นการลงโทษที่ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิด แต่ก็ยังไม่สามารถทำให้การลงโทษปรับเกิดความเป็นธรรมและเสมอภาคได้อย่างที่ควรจะเป็น เนื่องจากตามสภาพความเป็นจริงผู้กระทำความผิดแต่ละรายย่อมมีฐานะรายได้ อีกทั้งภาระหน้าที่ทางการเงินที่แตกต่างกันไป ผู้กระทำความผิดที่กระทำความผิดฐานเดียวกัน แม้จะถูกลงโทษปรับเป็นจำนวนเงินที่เท่ากัน แต่ผลในทางลงโทษหรือผลกระทบต่อผู้กระทำความผิดแต่ละรายย่อมไม่มีทางที่จะเท่ากันได้ ดังนั้น โทษปรับตามวันและรายได้จึงมีแนวคิดพื้นฐานที่ว่าโทษปรับต้องได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของความผิดที่ได้กระทำลงไปและในขณะเดียวกันก็ต้องก่อให้เกิดความเป็นธรรมและความเสมอภาคแก่ผู้กระทำความผิดที่มี

ฐานะทางการเงินที่แตกต่างกันด้วย ด้วยเหตุนี้ การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้อาจได้จึงได้นำเอาปัจจัยในเรื่องของฐานะทางการเงินของผู้กระทำความผิดเข้ามาใช้ในการพิจารณากำหนดโทษปรับควบคู่ไปกับการพิจารณาถึงความหนักเบาของความผิดด้วย

จุดเริ่มต้นของโทษปรับตามวันและรายได้นั้นเริ่มมาจากกลุ่มประเทศในแถบสแกนดิเนเวีย⁴ โดยในปี ค.ศ. 1900 ศาสตราจารย์ คาร์ล ทอร์ป (Carl Torp) นักทัณฑวิทยาชาวเดนมาร์ก ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งโทษปรับตามวันและรายได้อันได้เขียนหนังสือชื่อว่า Transactions of the Danish Society of Criminologists ให้ความเห็นว่าการลงโทษการลงโทษเพื่อแก้ไขผู้กระทำความผิดให้กลับตนเป็นคนดีน่าจะใช้ไม่ได้ผลกับการลงโทษปรับ เนื่องจากการลงโทษปรับนั้นผู้กระทำความผิดไม่ได้อยู่กับรัฐ เมื่อปรับแล้วก็แล้วกันไป รัฐไม่มีการอบรมนิสัย ไม่มีโอกาสที่จะสังเกตบุคลิกภาพ อารมณ์ จิตใจ แต่เห็นว่าการลงโทษปรับเข้ากันได้ดีที่สุดกับทฤษฎีป้องปราม (Deterrence) เพราะจะทำให้ผู้กระทำความผิดไม่กล้าที่จะกระทำความผิดอีก โดยเฉพาะในสถานะที่เศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญ การได้เงินมาย่อมได้มาด้วยความยากลำบาก การลงโทษปรับให้ตรงกับจุดอ่อนของผู้กระทำความผิดย่อมมีผลเป็นการป้องปรามได้อย่างดีที่สุด และถ้านำเอาฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดมาเป็นหลักในการกำหนดโทษปรับแล้วย่อมจะก่อให้เกิดความเป็นธรรมระหว่างผู้กระทำความผิด 2 คนที่มีฐานะแตกต่างกันมากกว่าการลงโทษปรับแบบตายตัว⁵ และอีก 10 ปีต่อมา ศาสตราจารย์ โยฮัน ไทเรน (Johan Thyren) ชาวสวีเดนก็ได้เขียนหนังสือ The Principles for Reform of the Penal Code สนับสนุนแนวความคิดดังกล่าวเอาไว้เช่นกัน⁶

กระทั่งต่อมาในปี ค.ศ. 1921 ประเทศฟินแลนด์ก็ได้นำเอาแนวความคิดการลงโทษปรับตามวันและรายได้นี้มาบังคับใช้ให้เกิดผลจริงเป็นประเทศแรก โดยสาเหตุหลักสำคัญนั้นมาจากการลดลงอย่างรวดเร็วของค่าเงินในประเทศ⁷ และในปี ค.ศ. 1931 ประเทศสวีเดนก็เป็นอีกประเทศที่ได้นำเอาโทษปรับตามวันและรายได้อีกมาใช้บังคับ ตามมาด้วยประเทศเดนมาร์กในปี ค.ศ. 1939⁸ ต่อมาในปี ค.ศ. 1975 ประเทศเยอรมันตะวันตกและประเทศออสเตรเลียก็ได้รับเอาโทษปรับตามวันและรายได้อีกมาใช้ภายในประเทศ เช่นเดียวกันกับประเทศฮังการีที่นำโทษปรับตามวันและรายได้อีกมาใช้บังคับในปี ค.ศ.

⁴วีรพล ปานะบุตร, “โทษปรับในสวีเดน,” วารสารอัยการ ปีที่ 2 ฉบับที่ 14 (กุมภาพันธ์ 2522): 28.

⁵Gerhardt Grebing, *The Fine in Comparative Law: A Survey of 21 Countries*, pp.86-87, อ้างถึงใน พิรุฬห์ โดศกุลวรรณ, “การลงโทษปรับทางอาญา,” หน้า 69-70.

⁶วีรพล ปานะบุตร, “โทษปรับในสวีเดน,” วารสารอัยการ ปีที่ 2 ฉบับที่ 14: 28.

⁷Hans-jörg Albrecht, “Sanction policies and alternative measures to incarceration – European experiences with intermediate and alternative criminal penalties,” in *UNAFEI resource material series no.80*, p. 33 [Online], March 2010. Available from http://www.unafei.or.jp/english/pdf/RS_No80/No80_07VE_Albrecht.pdf

⁸Edwin W.Zedlewski, National Institute of Justice, Alternatives to custodial supervision: The day fine, p. 3 [Online], April 2010. Available from <http://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/230401.pdf>

1978 และประเทศโปรตุเกสและฝรั่งเศส* ในปี ค.ศ. 1983⁹ นอกจากนี้ ประเทศอังกฤษก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่เคยนำโทษปรับตามวันและรายได้อีกมาใช้ โดยใช้ชื่อว่า Unit Fine และเป็นการบังคับใช้ในศาลมาจิสเตรท 4 แห่ง ซึ่งรายได้ที่นำมาเป็นฐานในการคำนวณโทษปรับนั้นจะใช้เป็นรายได้ต่อสัปดาห์ไม่ใช่รายได้อีกต่อวันดังเช่นที่ใช้ในประเทศอื่นๆ และจากการประเมินผลการบังคับใช้โทษปรับดังกล่าวโดย Home Office Research และ Planning Unit ในประเทศอังกฤษพบว่า การบังคับใช้ให้ผลเป็นไปในทางที่ดี ส่งผลให้มีการประกาศบังคับใช้โทษปรับดังกล่าวอย่างเป็นทางการผ่านกฎหมาย Criminal Justice Act of 1991 ซึ่งมีผลบังคับใช้ในเดือนตุลาคม ค.ศ.1992 แต่อย่างไรก็ตาม 7 เดือนต่อมา ประเทศอังกฤษก็ได้ยกเลิกการบังคับใช้โทษปรับดังกล่าวไป ซึ่งสาเหตุในการยกเลิกไม่ปรากฏเป็นที่แน่ชัด¹⁰

การบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้นั้นนอกจากจะแพร่หลายในทวีปยุโรปแล้ว หลายประเทศในอเมริกาใต้ก็ได้้นำโทษปรับตามวันและรายได้อีกมาใช้เช่นเดียวกัน โดยโทษปรับตามวันและรายได้อีกที่ใช้กันในประเทศแถบอเมริกาใต้นั้นจำแนกออกได้เป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ salary-based day fines ซึ่งมีลักษณะเหมือนกับที่ใช้ในประเทศแถบยุโรป คือใช้รายได้เป็นฐานในการคำนวณโทษปรับและจำนวนวันปรับจะเพิ่มสูงขึ้นตามความร้ายแรงของความผิด ส่วนรูปแบบที่สอง ได้แก่ regulation-based day fines ซึ่งจะต่างจากรูปแบบแรกตรงที่จำนวนวันปรับนั้นจะถูกกำหนดเอาไว้ให้เท่ากับจำนวนวันของโทษจำคุก โดยประเทศที่บังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้อีกแบบ salary-based day fines ยกตัวอย่างเช่น ประเทศอูรุกวัยซึ่งได้นำโทษปรับตามวันและรายได้อีกมาใช้ในปี ค.ศ.1933 ประเทศเวเนซุเอล่าในปี ค.ศ.1964 ประเทศเอกวาดอร์ในปี ค.ศ.1971 ประเทศโคลอมเบียในปี ค.ศ.1980 และประเทศฮอนดูรัสในปี ค.ศ.1983 เป็นต้น ส่วนประเทศที่บังคับใช้โทษปรับแบบ regulation-based day fines ยกตัวอย่างเช่น ประเทศเปรูซึ่งนำโทษปรับตามวันและรายได้อีกมาใช้ในปี ค.ศ.1924 ประเทศคิวบานำมาใช้ในปี ค.ศ.1936 ประเทศบราซิลในปี ค.ศ.1969 และประเทศเอลซัลวาดอร์ในปี ค.ศ.1974 เป็นต้น¹¹

จากการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้อีกกันอย่างกว้างขวางและประสบความสำเร็จอย่างชัดเจนของประเทศในแถบยุโรปนี้เอง ส่งผลให้มีกระแสความนิยมและตื่นตัวเกิดขึ้นในประเทศ

*โทษปรับของประเทศฝรั่งเศสแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ โทษปรับแบบตายตัว และ โทษปรับตามวันและรายได้อีก ซึ่งประมวลกฎหมายอาญา Article 131-3 กำหนดให้โทษปรับตามวันและรายได้อีกเป็นโทษประเภทหนึ่งสำหรับความผิดอาญาโทษด้วย

⁹Hans-jörg Albrecht, "Sanction policies and alternative measures to incarceration – European experiences with intermediate and alternative criminal penalties," in *UNAFEI resource material series no.80*, p. 34.

¹⁰Michael Tonry and Mary Lynch, "Intermediate sanctions," *Crime and Justice*: 130.

¹¹Edwin W.Zedlewski, National Institute of Justice, *Alternatives to custodial supervision: The day fine*, pp. 4-5.

สหรัฐอเมริกาถึงประสิทธิภาพของโทษปรับตามวันและรายได้ จนกระทั่งในช่วงปี ค.ศ. 1988 ถึง ค.ศ. 1989 สถาบันวิจัยเอกชน Vera Institute of Justice ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสถาบันการยุติธรรมแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (National Institute of Justice หรือ NIJ) ได้ริเริ่มโครงการนำเอาโทษปรับตามวันและรายได้มาทดลองใช้เป็นครั้งแรกในสหรัฐอเมริกา ที่ศาลอาญาเขตริชมอนด์ (Staten Island) มลรัฐนิวยอร์ก ซึ่งจากการทดลองใช้และประเมินผลก็พบว่า การบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ทำให้ในปี ค.ศ. 1989 ได้มีการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาทดลองใช้ที่มิลวอว์กี้ (Milwaukee) อีกแห่งหนึ่ง แต่จากการทดลองใช้กลับทำให้การจัดเก็บค่าปรับลดลงจึงต้องยกเลิกไปในที่สุด ต่อมาในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1992 ถึง ค.ศ. 1994 สำนักงานช่วยเหลือกิจการยุติธรรมของสหรัฐอเมริกา (the bureau of justice assistance หรือ BJA) ได้ดำเนินการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาใช้ในอีก 4 แห่ง อันได้แก่ ศาลเขตมาริโคปา (Maricopa County) เมืองฟีนิกซ์ มลรัฐอริโซนา, ศาลเขตบริดจ์พอร์ต (Bridgeport) มลรัฐคอนเนคติกัต, ศาลเขตโพลค์ (Polk County) มลรัฐโอไอโอว่า และ ศาลเขตคูส (Coos County) ศาลเขตโจเซฟิน (Josephine County) ศาลเขตมัลเฮอร์ (Malheur County) และศาลเขตแมเรียน (Marion County) ในมลรัฐโอเรกอน¹² และนอกจากที่กล่าวมาแล้ว ในปัจจุบันมลรัฐโอกลาโฮมายังได้นำเอาโทษปรับตามวันและรายได้มาบัญญัติเอาไว้ในกฎหมายของรัฐโดยบังคับใช้ในฐานะที่เป็นบทลงโทษทางอาญาประเภทหนึ่งอีกด้วย¹³

3.1.3 ขั้นตอนและหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้

การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้แก่ผู้กระทำความผิดมีขั้นตอนและหลักเกณฑ์ที่แตกต่างไปจากการกำหนดโทษปรับแบบตายตัว กล่าวคือ โทษปรับแบบตายตัวจะกำหนดออกมาในรูปของจำนวนเงิน ผู้กระทำความผิดจะได้รับโทษปรับหนักเบาเพียงใด เป็นจำนวนเงินเท่าไร ขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของความผิดที่ได้กระทำลง แต่ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้จะมีขั้นตอนหลักๆอยู่สองขั้นตอน ขั้นตอนแรก ศาลจะลงโทษปรับผู้กระทำความผิดโดยกำหนดออกมาในรูปของจำนวนวันปรับ (number of day fine unit) ผู้กระทำความผิดจะได้รับโทษปรับเป็นจำนวนกี่วันปรับ ก็ขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของความผิดที่กระทำ ขั้นตอนที่สองคือ การแปลงจากจำนวนวันปรับที่ศาลกำหนดให้ออกมาอยู่ในรูปของจำนวนเงิน ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับว่าผู้กระทำความผิดมีรายได้เท่าไร กล่าวอีกนัยหนึ่งคือเป็นการกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ (amount of day fine unit) ที่จะให้มีค่าเท่ากับเท่าใด ซึ่งโดยทั่วไปมักจะกำหนดให้หนึ่งวันปรับมีค่าเท่ากับส่วนหนึ่งของรายได้เฉลี่ยสุทธิต่อวันที่ผู้กระทำความผิดได้รับ (offender's daily income) เช่น บางประเทศกำหนดให้หนึ่งวันปรับมี

¹²Michael Tonry and Mary Lynch, "Intermediate sanctions," *Crime and Justice*: 129-130.

¹³Edwin W.Zedlewski, National Institute of Justice, *Alternatives to custodial supervision: The day fine*, p.

ค่าเท่ากับหนึ่งในสามของรายได้เฉลี่ยสุทธิต่อวันของผู้กระทำความผิด ในขณะที่อีกประเทศหนึ่งอาจกำหนดให้ใช้เป็นหนึ่งในสี่ของรายได้เฉลี่ยสุทธิต่อวันของผู้กระทำความผิด ดังนั้น จำนวนเงินค่าปรับทั้งหมดที่ผู้กระทำความผิดต้องชำระ (total amount of day fine) ก็คือ ผลคูณระหว่างจำนวนวันปรับ กับ จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ ซึ่งเขียนเป็นสูตรคำนวณให้เข้าใจได้ง่าย ดังนี้

$$A \times B = C$$

A = จำนวนวันปรับ (number of day fine unit)

B = จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ (amount of day fine unit)

C = จำนวนเงินค่าปรับทั้งหมดที่ต้องชำระ (total amount of day fine)

ตัวอย่างที่หนึ่ง ศาลพิพากษาให้ลงโทษปรับนาย ก. เป็นจำนวน 50 วันปรับ โดยที่กฎหมายกำหนดให้จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับมีค่าเท่ากับครึ่งหนึ่งของรายได้เฉลี่ยสุทธิต่อวันของผู้กระทำความผิด นาย ก. มีรายได้เฉลี่ยสุทธิต่อวันเท่ากับ 500 บาท ดังนั้น จำนวนเงินค่าปรับที่นาย ก. จะต้องชำระ สามารถคำนวณได้จากสูตรข้างต้น คือ $50 \times 500 \times \frac{1}{2} = 12,500$ บาท

ตัวอย่างที่สอง ศาลพิพากษาให้ลงโทษปรับนาย ข. เป็นจำนวน 100 วันปรับ โดยที่กฎหมายกำหนดให้จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับมีค่าเท่ากับหนึ่งในสิบของรายได้เฉลี่ยสุทธิต่อวันของผู้กระทำความผิด นาย ข. มีรายได้เฉลี่ยสุทธิต่อวันเท่ากับ 1,000 บาท ดังนั้น จำนวนเงินค่าปรับที่นาย ข. จะต้องชำระ สามารถคำนวณได้จากสูตรข้างต้น คือ $100 \times 1,000 \times \frac{1}{10} = 10,000$ บาท

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าในขั้นตอนของการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้นั้นจะประกอบไปด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ จำนวนวันปรับ จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ และ จำนวนเงินค่าปรับทั้งหมดที่ต้องชำระ ซึ่งในแต่ละองค์ประกอบนั้นแยกพิจารณารายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

3.1.3.1 จำนวนวันปรับ (number of day fine unit)

จำนวนวันปรับ คือ อัตราโทษปรับที่กำหนดแก่ผู้กระทำความผิดตามความหนักเบาของความผิดที่ได้กระทำลง จำนวนวันปรับนี้จะแปรตามความร้ายแรงของความผิด ศาลหรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณีจะพิจารณาไปตามความผิดที่ได้กระทำลงว่าสมควรจะกำหนดโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนกี่วัน ในทางทฤษฎีความผิดประเภทเดียวกันย่อมถูกลงโทษเป็นจำนวนวันปรับที่

เท่ากัน¹⁴ หากเป็นความผิดที่ร้ายแรงมาก จำนวนวันปรับก็จะยิ่งเพิ่มสูงขึ้น เทียบได้กับกรณีของโทษปรับแบบตายตัวที่จำนวนเงินค่าปรับจะสูงขึ้นหากเป็นความผิดที่มีความร้ายแรงมากขึ้น แต่ในกรณีของโทษปรับตามวันและรายได้ ความร้ายแรงของความผิดพึงพิจารณาได้จากจำนวนวันที่ลงโทษปรับ มิใช่จำนวนเงินค่าปรับที่ผู้กระทำความผิดชำระแต่อย่างใด

ในเรื่องของจำนวนวันปรับนี้ โดยทั่วไปประเทศที่บังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้จะกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำและขั้นสูงของจำนวนวันปรับเอาไว้และใช้บังคับเป็นการทั่วไปอันเป็นการวางกรอบในการใช้ดุลพินิจของผู้มีอำนาจกำหนดโทษปรับไปโดยปริยาย ซึ่งศาลหรือพนักงานอัยการสามารถใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับได้ตามที่เห็นสมควรภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ โดยเกณฑ์ขั้นต่ำและขั้นสูงของจำนวนวันปรับที่กำหนดเอาไว้จะแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ เช่น ประเทศฟินแลนด์กำหนดให้ลงโทษปรับได้ตั้งแต่ 1 วันปรับ ไปจนถึง 120 วันปรับ ส่วนประเทศเยอรมนีกำหนดให้ลงโทษปรับได้ตั้งแต่ 5 วันปรับ ไปจนถึง 360 วันปรับ เป็นต้น นอกจากนี้ เพื่อให้ศาลใช้ดุลพินิจเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ในทางปฏิบัติ ประเทศต่างๆยังได้จัดทำบัญชีหรือตารางกำหนดจำนวนวันปรับสำหรับความผิดฐานต่างๆเรียงตามความร้ายแรงของความผิดเอาไว้เพื่อเป็นแนวทางให้กับศาลหรือพนักงานอัยการอีกด้วย ซึ่งจำนวนวันปรับสำหรับความผิดแต่ละฐานที่ระบุอยู่ในบัญชีกำหนดโทษของแต่ละประเทศก็จะแตกต่างกันออกไป ซึ่งเป็นเรื่องภายในของประเทศนั้นๆว่าเห็นสมควรจะกำหนดให้ความผิดฐานใดมีอัตราโทษปรับเป็นจำนวนกี่วันปรับ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ในระบบการลงโทษปรับตามวันและรายได้ สิ่งชี้ให้เห็นถึงความร้ายแรงของความผิดก็คือจำนวนวันปรับ ซึ่งจะเพิ่มสูงขึ้นตามความร้ายแรงของความผิดที่ได้กระทำความผิดและสิ่งนี้เองที่สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดพื้นฐานของโทษปรับตามวันและรายได้ประการหนึ่งที่เคยได้กล่าวมาแล้วซึ่งก็คือการลงโทษปรับจะต้องได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของความผิด (proportionate) นั้นเอง

3.1.3.2 จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ (amount of day fine unit)

รายได้ของผู้กระทำความผิดนั้นถือได้ว่าเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญของระบบการลงโทษปรับตามวันและรายได้เสียก็ว่าได้ โดยรายได้ของผู้กระทำความผิดจะเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้จำนวนเงินค่าปรับของผู้กระทำความผิดแต่ละรายมีจำนวนที่แตกต่างกันออกไป จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนี้ส่วนใหญ่มักจะกำหนดให้เท่ากับส่วนหนึ่งของรายได้เฉลี่ยต่อวันของผู้กระทำความผิด จะไม่ใช่การนำรายได้เฉลี่ยต่อวันทั้งหมดที่ผู้กระทำความผิดได้รับมาใช้ แต่จะนำมาเพียงบางส่วนเท่านั้น ซึ่งเหตุผลก็

¹⁴Gary M. Friedman, "The West German DAY-FINE System: A possibility for the United States?" *University of Chicago law review* (winter 1983): 3.

เนื่องมาจากว่าในการดำรงชีวิตของบุคคลใดบุคคลหนึ่งนั้นจำเป็นที่จะต้องใช้จ่ายเพื่อเลี้ยงชีพของทั้งตนเองและบุคคลในครอบครัว ทั้งยังมีค่าใช้จ่ายที่จำเป็นอื่นๆ ที่ต้องรับผิดชอบ ยกตัวอย่างเช่น การเสียภาษี การชำระหนี้เงินอื่นๆ เป็นต้น ดังนั้น หากนำรายได้ทั้งหมดของผู้กระทำความผิดมาใช้เป็นฐานในการคำนวณโทษปรับแล้ว ผู้กระทำความผิดย่อมไม่อาจดำรงชีวิตอยู่ได้ซึ่งจะก่อให้เกิดความเดือดร้อนเกินควร ในการกำหนดจำนวนสัดส่วนรายได้ต่อวันที่จะนำมาใช้เป็นฐานในการคำนวณโทษปรับนี้ หลักที่ประเทศต่างๆนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดอาจแบ่งออกได้เป็นสองหลัก ได้แก่¹⁵

1) หลัก strict economy

หลักการนี้มีแนวความคิดว่าจำนวนสัดส่วนรายได้ของผู้กระทำความผิดที่จะนำมาใช้เป็นฐานในการคำนวณโทษปรับนั้น ควรจะคำนวณมาจากรายได้เฉลี่ยต่อวันหลังจากหักเป็นค่าใช้จ่ายในจำนวนที่มากเพียงพอที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดสามารถดำรงชีพอยู่ได้อย่างไม่ลำบากเสียก่อน แล้วจึงค่อยนำรายได้ที่เหลือมาใช้คำนวณโทษปรับต่อไป ดังนั้น โทษปรับที่คำนวณออกมาภายใต้หลักแนวคิดนี้จึงเป็นไปในทางที่ค่อนข้างผ่อนคลายน้อยกว่าและไม่เข้มงวดหรือรุนแรงมากจนเกินไป ประเทศที่ใช้หลักนี้เป็นแนวทางในการกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ ยกตัวอย่างเช่น ประเทศฟินแลนด์ และ ประเทศสวีเดน

2) หลัก net income

ภายใต้หลักแนวคิดนี้ จำนวนสัดส่วนรายได้ที่จะนำมาใช้ในการคำนวณโทษปรับจะมีจำนวนที่ใกล้เคียงกับรายได้เฉลี่ยต่อวันที่ผู้กระทำความผิดได้รับมาจริงมากที่สุด โดยรายได้ที่นำมาใช้จะคำนวณมาจากรายได้เฉลี่ยต่อวันของผู้กระทำความผิดหลังจากหักเป็นเงินค่าภาษีออกไปในจำนวนที่ไม่มากนัก แล้วจึงนำรายได้ที่เหลือซึ่งเรียกได้ว่าเกือบจะเป็นรายได้เฉลี่ยต่อวันทั้งหมดของผู้กระทำความผิดมาใช้เพื่อคำนวณโทษปรับต่อไป โดยรายได้ที่นำมาพิจารณานั้นจะพิจารณาเฉพาะรายได้ที่ถูกกฎหมายเท่านั้น ไม่รวมถึงรายได้ที่ได้จากการกระทำความผิดแต่อย่างใด ดังนั้น เมื่อเทียบกับหลักแนวคิดแรกแล้ว โทษปรับที่คำนวณออกมาจึงมีความเข้มงวดและรุนแรงมากกว่า ประเทศที่ใช้หลักนี้ ยกตัวอย่างเช่น ประเทศเยอรมนี

จำนวนสัดส่วนรายได้เฉลี่ยต่อวันของผู้กระทำความผิดที่นำมาใช้กำหนดเป็นจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนี้ จะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการบังคับใช้โทษปรับของประเทศนั้นๆว่าโทษปรับที่ใช้ลงแก่ผู้กระทำความผิดเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ใด โดยหลักแล้ว

¹⁵Edwin W. Zedlewski, National Institute of Justice, Alternatives to custodial supervision: The day fine, pp. 2-3.

หากกำหนดให้โทษปรับเป็นเพียงโทษสำหรับความผิดที่ไม่ร้ายแรงหรือความผิดเพียงเล็กน้อย โทษปรับที่ลงแก่ผู้กระทำความผิดย่อมไม่สูงหรือเข้มงวดมากนัก ดังนั้น การนำสัดส่วนรายได้เฉลี่ยต่อวันของผู้กระทำความผิดมาใช้กำหนดโทษปรับในกรณีนี้จึงนำมาในจำนวนที่ไม่สร้างความลำบากหรือเดือดร้อนแก่ผู้กระทำความผิดจนเกินไป ในทางตรงข้ามหากประเทศที่นำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้นั้นมีวัตถุประสงค์ในการนำโทษปรับมาใช้เพื่อทดแทนโทษจำคุกแล้ว โทษปรับย่อมไม่ใช่เพียงโทษสำหรับความผิดเล็กน้อยเท่านั้น แต่เป็นโทษที่ใช้ลงสำหรับความผิดที่มีความร้ายแรง โทษปรับย่อมต้องมีความเข้มงวดและหนักพอที่จะทดแทนโทษจำคุกได้ ดังนั้น ในกรณีนี้สัดส่วนรายได้เฉลี่ยต่อวันของผู้กระทำความผิดที่จะนำมากำหนดโทษปรับจึงถูกกำหนดไว้เป็นจำนวนสูง ซึ่งย่อมส่งผลให้ค่าปรับที่ผู้กระทำความผิดต้องชำระมีจำนวนที่สูงตามไปด้วย¹⁶

ในเรื่องของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนี้ โดยทั่วไปแล้วประเทศต่างๆ ที่นำระบบโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้มักจะกำหนดกรอบอัตราขั้นต่ำหรือขั้นสูงของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้ด้วย ทั้งนี้ เพื่อป้องกันไม่ให้อาณาเขตปรับทั้งหมดที่คำนวณออกมานั้นมีจำนวนที่ต่ำหรือสูงมากจนเกินไป ยกตัวอย่างเช่น ประมวลกฎหมายอาญาของเยอรมนีได้กำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำและขั้นสูงของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้ว่าจะต้องไม่น้อยกว่า 1 ยูโร และจะต้องไม่เกิน 30,000 ยูโร เป็นต้น

ตามที่เคยได้กล่าวมาแล้วว่าโทษปรับตามวันและรายได้มีแนวคิดพื้นฐานที่ว่า การลงโทษปรับควรจะต้องได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของความผิดและในขณะเดียวกันจะต้องก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจต่อผู้กระทำความผิดอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งจำนวนวันปรับถือเป็นตัวสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดพื้นฐานในเรื่องของการลงโทษปรับให้ได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของความผิด ดังนั้น การนำรายได้ของผู้กระทำความผิดมาใช้เป็นหลักในการกำหนดโทษปรับนี้จึงถือเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดพื้นฐานในเรื่องของการลงโทษปรับให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจแก่ผู้กระทำความผิดอย่างเท่าเทียมกัน (equitable) นั่นเอง

3.1.3.3 จำนวนเงินค่าปรับทั้งหมดที่ต้องชำระ (total amount of day fine)

จำนวนเงินค่าปรับทั้งหมดที่ต้องชำระ คือ ผลลัพธ์สุดท้ายที่ได้จากการคำนวณโทษปรับตามวันและรายได้โดยการนำจำนวนวันปรับไปคูณกับจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ ได้ออกมาเป็นจำนวนเงินค่าปรับทั้งหมดที่ผู้กระทำความผิดมีหน้าที่ต้องชำระ และจากที่ได้กล่าวมาแล้วว่าประเทศต่างๆ ที่บังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้มักจะกำหนดกรอบอัตราขั้นต่ำและขั้นสูงของทั้งจำนวนวันปรับและ

¹⁶Susan Turner and Judith Greene, "The FARE probation experiment: Implementation and outcomes of day fines for felony offenders in Maricopa county," *Justice System Journal*: 7.

จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้ ดังนั้น เมื่อคำนวณโทษปรับออกมาแล้ว จำนวนเงินค่าปรับทั้งหมดที่ผู้กระทำความผิดต้องชำระจึงมีเกณฑ์ขั้นต่ำและขั้นสูงไปโดยปริยาย เช่น ประเทศเยอรมนีกำหนดให้ลงโทษปรับได้ตั้งแต่ 5 วันปรับ ไปจนถึง 360 วันปรับ และ กำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้ว่าจะต้องไม่น้อยกว่า 1 ยูโร และ ไม่เกิน 30,000 ยูโร ดังนั้น จำนวนเงินค่าปรับทั้งหมดสำหรับความผิดกระทงหนึ่งๆที่ผู้กระทำความผิดต้องชำระจึงอยู่ในเกณฑ์ตั้งแต่ 5 ยูโร ไปจนถึง 10,800,000 ยูโร เป็นต้น

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าโทษปรับตามวันและรายได้จะมีขั้นตอนและหลักเกณฑ์ที่เป็นพื้นฐานในการกำหนดโทษปรับตามที่ได้กล่าวข้างต้น ซึ่งทุกประเทศที่ได้นำโทษปรับตามวันและรายได้ไปบังคับใช้จะใช้หลักเกณฑ์เดียวกันนี้ในการกำหนดโทษปรับเหมือนกันทุกประเทศ แต่เนื่องด้วยความแตกต่างของสภาพสังคมภายใน ประเทศที่นำโทษปรับตามวันและรายได้ไปบังคับใช้จึงได้ประยุกต์และปรับเปลี่ยนในส่วนของรายละเอียดปลีกย่อยให้เหมาะกับประเทศตนเอง ส่งผลให้ในขั้นตอนของการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ของประเทศต่างๆ มีเกณฑ์หรือมาตรฐานที่ใช้ในการพิจารณาแตกต่างกันออกไป

3.2 การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ของประเทศฟินแลนด์

ประเทศฟินแลนด์เป็นประเทศแรกที่ได้นำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้จริงและบังคับใช้มาเป็นระยะเวลายาวนานจนถึงปัจจุบัน ทั้งยังประสบความสำเร็จในการบังคับใช้อย่างมากตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศฟินแลนด์ โทษปรับถือเป็นโทษในทางอาญาประเภทหนึ่งซึ่งประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติให้กำหนดในรูปแบบของโทษปรับตามวันและรายได้ โดยผู้มีอำนาจกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้แก่ผู้กระทำความผิดก็คือ ศาล และ พนักงานอัยการ ในกรณีของการกำหนดโทษปรับโดยศาลนั้น เมื่อมีคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาล ศาลก็จะพิจารณาพิพากษาคดีและกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ไปตามที่เห็นสมควร ซึ่งเป็นกรณีของการดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลตามปกติ ส่วนในกรณีของพนักงานอัยการ ประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติให้อำนาจพนักงานอัยการที่จะกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้แก่ผู้กระทำความผิดไปได้โดยไม่ต้องนำคดีขึ้นสู่ศาล อันเป็นกระบวนการพิจารณาคดีแบบรวบรัด (summary penal fine) แต่อย่างไรก็ดี อำนาจในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ของพนักงานอัยการดังกล่าวนี้ กฎหมายจำกัดเอาไว้เฉพาะแต่ความผิดที่กฎหมายกำหนดโทษอย่างสูงจำคุกไม่เกินหกเดือนเท่านั้น พนักงานอัยการจึงจะมีอำนาจออกคำสั่งกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้แก่ผู้กระทำความผิดแทนการนำคดีขึ้นสู่ศาล¹⁷ โดยในกรณีนี้เจ้าหน้าที่ตำรวจจะเป็นผู้ออกจดหมายแจ้งไปยังผู้กระทำความผิดให้ทราบถึงโทษปรับที่

¹⁷Tapio Lappi-Seppälä, "Nordic youth justice," *Crime and Justice* (2011): 229.

พนักงานอัยการกำหนด ซึ่งโทษปรับดังกล่าวจะต้องได้รับความเห็นชอบจากศาลด้วย และถ้าหากผู้กระทำความผิดไม่เห็นด้วยกับโทษปรับที่พนักงานอัยการกำหนด ผู้กระทำความผิดก็มีสิทธิที่จะร้องคัดค้านต่อศาลได้¹⁸

การบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ในประเทศฟินแลนด์นั้น ตลอดศตวรรษที่ผ่านมาหรือนับตั้งแต่เริ่มมีการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้ โทษปรับก็ได้กลายมาเป็นโทษหลักที่ใช้ลงแก่ผู้กระทำความผิดในคดีอาญา จากสถิติพบว่าในจำนวนคดีที่เข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลทั้งหมด มีคดีถึงประมาณร้อยละ 60 ที่ศาลกำหนดโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิด และเมื่อรวมคดีทั้งหมดทั้งที่ขึ้นสู่ศาลและคดีที่พนักงานอัยการเป็นผู้ออกคำสั่งกำหนดโทษก็พบว่ามากกว่าร้อยละ 80 ผู้กระทำความผิดได้รับโทษปรับ¹⁹ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาเฉพาะคดีสิ่งแวดล้อมก็ยังพบว่าโทษปรับตามวันและรายได้เป็นบทลงโทษที่ถูกนำมาใช้มากที่สุดเช่นเดียวกัน²⁰ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าโทษปรับตามวันและรายได้เป็นโทษที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในฐานะที่เป็นโทษทางอาญาที่ถูกนำมาใช้มากที่สุดในประเทศฟินแลนด์ไม่ว่าจะเป็นคดีอาญาทั่วไปหรือคดีสิ่งแวดล้อมก็ตาม

3.2.1 กฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อม

กฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศฟินแลนด์นั้นแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลักที่สำคัญซึ่งทั้งสองส่วนเชื่อมโยงถึงกัน การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อมไม่ว่าศาลหรือพนักงานอัยการจะเป็นผู้กำหนดโทษปรับก็จะต้องพิจารณากฎหมายทั้งสองส่วนนี้ประกอบกัน ซึ่งได้แก่

1) กฎหมายส่วนที่บัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้

กฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในประเทศฟินแลนด์ ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 2(a) ว่าด้วยโทษปรับ การเปลี่ยนโทษ และการสั่งให้

¹⁸Ken Pease and Kristiina Hukkila, *Criminal justice systems in Europe and North America report of the ad hoc expert group on a cross-national study of trends in crime and information sources on criminal justice and crime prevention in Europe and North America* (Helsinki: 1990), page 161.

¹⁹Tapio Lappi-Seppälä, "Crime prevention and community sanctions in Scandinavia," in *UNAFEL resource material series no.74*, p. 29 [Online], January 2008. Available from http://www.unafel.or.jp/english/pdf/RS_No74/No74_06VE_Seppala2.pdf

²⁰Michael G. Faure and Günter Heine, *Criminal Enforcement of Environmental Law in the European Union Report*, p. 127 [Online], July 2000. Available from <http://impel.eu/wp-content/uploads/2010/02/2000-04-criminal-enforcement-FINAL-REPORT.pdf>

เปรียบเทียบปรับ (The Criminal Code of Finland – fine, conversion sentence and summary penal fee) ตั้งแต่มาตรา 1 ไปจนถึงมาตรา 6 ซึ่งถือเป็นกฎหมายทั่วไปที่กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้เอาไว้และบังคับใช้เป็นการทั่วไปกับคดีอาญาทุกประเภทที่มีการลงโทษปรับตามวันและรายได้ ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีอาญาทั่วไปหรือในคดีสิ่งแวดล้อม หลักเกณฑ์ต่างๆที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับจะต้องพิจารณาจากกฎหมายในส่วนนี้ทั้งสิ้น โดยมาตรา 1 ถึงมาตรา 3 จะเป็นส่วนของรายละเอียดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับ กล่าวคือ มาตรา 1 (Section 1 - Number of day fines) จะเป็นมาตราที่บัญญัติรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนวันปรับเอาไว้ทั้งหมด มาตรา 2 (Section 2 - Amount of day fine) จะเป็นมาตราที่บัญญัติเกี่ยวกับจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ และมาตรา 3 (Section 3 – Total amount of the fine) จะบัญญัติเกี่ยวกับจำนวนเงินค่าปรับทั้งหมดที่ต้องชำระ ส่วนมาตรา 4 ถึง มาตรา 6 นั้นจะเป็นส่วนที่บัญญัติเกี่ยวกับรายละเอียดในเรื่องการเปลี่ยนโทษกรณีผู้กระทำความผิดไม่ชำระค่าปรับ

2) กฎหมายส่วนที่บัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมและบทลงโทษปรับสำหรับความผิดดังกล่าว

กฎหมายในส่วนนี้ถือเป็นกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมโดยตรง โดยกฎหมายในส่วนนี้จะบัญญัติเอาไว้เพียงว่าให้ลงโทษปรับตามวันและรายได้สำหรับการกระทำความผิดฐานต่างๆในคดีสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่จะไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ใดๆที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้เอาไว้เลย ดังนั้น หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อมจึงต้องเป็นไปตามกฎหมายในส่วนแรกที่เป็นหลักทั่วไปใช้บังคับกับทุกคดีสำหรับกฎหมายในส่วนนี้สามารถแบ่งย่อยได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

2.1) ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 48 ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (Environmental offences) และ หมวด 48(a) ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ (Natural resources offences)

ก. ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 48 ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (Environmental offences) บัญญัติเอาไว้ทั้งหมด 10 มาตรา แบ่งออกได้เป็น 6 ฐานความผิด ได้แก่

(1) ความผิดฐานทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมสภาพลง (impairment of the environment) ระวางโทษปรับ หรือจำคุกไม่เกินสองปี

(2) ความผิดฐานทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมสภาพลงอย่างรุนแรง (aggravated impairment of the environment) ระวังโทษจำคุกอย่างต่ำสี่เดือนแต่ไม่เกินหกปี

(3) ความผิดฐานฝ่าฝืนหน้าที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (environment infraction) ระวังโทษปรับ หรือจำคุกไม่เกินหกเดือน

(4) ความผิดฐานกระทำโดยประมาททำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมสภาพลง (negligent impairment of the environment) ระวังโทษปรับ หรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปี

(5) ความผิดฐานทำลายทรัพยากรธรรมชาติที่ได้รับการสงวนและคุ้มครองตามกฎหมาย (nature conservation offence) ระวังโทษปรับ หรือจำคุกไม่เกินสองปี

(6) ความผิดฐานทำลายสิ่งก่อสร้างซึ่งได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย (building protection offence) ระวังโทษปรับ หรือจำคุกไม่เกินสองปี

ข. ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 48(a) ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ (Natural resources offences) มีทั้งหมด 11 มาตรา แบ่งออกได้เป็น 7 ฐานความผิด ได้แก่

(1) ความผิดฐานล่าสัตว์โดยผิดกฎหมาย (hunting offence) ระวังโทษปรับ หรือจำคุกไม่เกินสองปี

(2) ความผิดฐานล่าสัตว์โดยผิดกฎหมายโดยมีพฤติการณ์ร้ายแรง (aggravated hunting offence) ระวังโทษจำคุกอย่างต่ำสี่เดือนแต่ไม่เกินหกปี

(3) ความผิดฐานทำการประมงโดยผิดกฎหมาย (fishing offence) ระวังโทษปรับ หรือ จำคุกไม่เกินสองปี

(4) ความผิดเกี่ยวกับป่าไม้ (forestry offence) ระวังโทษปรับ หรือจำคุกไม่เกินสองปี

(5) ความผิดฐานใช้ประโยชน์จากทรัพยากรแร่ธาตุในเขตแอนตาร์กติกโดยผิดกฎหมาย (unlawful exploitation of mineral resources in the Antarctic) ระวังโทษปรับ หรือจำคุกไม่เกินสองปี

(6) ความผิดฐานปิดบังซ่อนเร้นหรือจำหน่ายออกไปซึ่งสัตว์ที่ล่าโดยผิดกฎหมาย (concealing of poached game) ระวังโทษปรับ หรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปี

(7) ความผิดฐานปิดบังซ่อนเร้นหรือจำหน่ายออกไปซึ่งสัตว์ที่ล่าโดยผิดกฎหมายโดยมีพฤติการณ์ร้ายแรง (concealing of poached game) ระวังโทษปรับ หรือจำคุกไม่เกินสามปี

2.2) พระราชบัญญัติเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมฉบับต่างๆ เช่น Environment Protection Act, Nature Conservation Act, Water Act, Waste act, Land Use Planning and Construction Act และ Hunting Act เป็นต้น

3.2.2 หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับ

ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 2(a) มาตรา 1 ซึ่งเป็นบทมาตรานี้บัญญัติเกี่ยวกับจำนวนวันปรับนั้น ได้กำหนดกรอบของจำนวนวันปรับสำหรับการกระทำความผิดฐานเดียวเอาไว้ คือ ตั้งแต่ 1 วันปรับ ไปจนถึง 120 วันปรับ ตามความรุนแรงของความผิด แต่ถ้าหากเป็นกรณีการกระทำความผิดหลายฐานแล้ว มาตราดังกล่าวบัญญัติให้นำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา หมวด 7 มาปรับใช้แก่กรณี²¹ ดังนั้น ในกรณีที่มีการกระทำความผิดหลายฐานและผู้กระทำความผิดสมควรได้รับโทษปรับสำหรับความผิดตั้งแต่สองฐานขึ้นไปแล้ว ความในมาตรา 3 ของหมวด 7 บัญญัติให้รวมโทษปรับทั้งหมดเข้าด้วยกัน เรียกว่า joint punishment ซึ่งในกรณีนี้กฎหมายให้อำนาจศาลหรือพนักงานอัยการกำหนดจำนวนวันปรับได้ไม่เกิน 240 วันปรับ อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากฎหมายจะให้อำนาจกำหนดจำนวนวันปรับได้สูงสุดถึง 240 วันปรับ แต่ก็มีข้อจำกัดคือ จะกำหนดจำนวนวันปรับให้เกินกว่าผลรวมของอัตราโทษอย่างสูงตามที่กำหนดไว้สำหรับแต่ละฐานความผิดไม่ได้²² ยกตัวอย่างเช่น นาย ก กระทำความผิดสองฐาน ได้แก่ ความผิดฐานลักทรัพย์ซึ่งจำนวนวันปรับสูงสุดที่จะลงโทษได้คือ 50 วันปรับ และ ความผิดฐานมีหรือใช้ยาเสพติดโดยผิดกฎหมายซึ่งจำนวนวันปรับสูงสุดที่จะลงโทษได้คือ 20 วันปรับ ศาลพิพากษากำหนดให้ลงโทษปรับสำหรับความผิดทั้งสองฐาน โดยรวมโทษปรับทั้งสองฐานเข้าด้วยกัน (joint punishment) ในกรณีนี้แม้ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 7 มาตรา 3 จะให้อำนาจศาลลงโทษปรับได้ถึง 240 วันปรับก็ตาม แต่เมื่อรวมอัตราโทษอย่างสูงของความผิดทั้งสองฐานแล้วได้เท่ากับ 70 วันปรับ ดังนั้น ศาลจะกำหนดโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดเกินกว่า 70 วันปรับไม่ได้ เป็นต้น

จำนวนวันปรับขั้นต่ำและขั้นสูงที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ดังกล่าวข้างต้นถือเป็นกรอบของอัตราโทษปรับที่ใช้บังคับเป็นมาตรฐานเดียวกันสำหรับความผิดทุกฐานที่ศาลหรือพนักงานอัยการกำหนดให้ลงโทษปรับตามวันและรายได้ ในตัวบทมาตราต่างๆที่บัญญัติบทลงโทษปรับไม่ว่าจะเป็นตัวบทมาตราที่บัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาทั่วไป หรือ ตัวบทมาตราที่บัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดสิ่งแวดล้อม จะบัญญัติเอาไว้เพียงว่าความผิดฐานนั้นๆให้ระวางโทษปรับเท่านั้น แต่จะมีได้บัญญัติระบุอัตราโทษปรับเอาไว้แต่อย่างใด โดยตัวบทมาตรานั้นๆจะใช้เพียงถ้อยคำว่า “shall be

²¹The Criminal Code of Finland Chapter 2(a) Section 1

²²The Criminal Code of Finland Chapter 7 Section 3

sentenced for.....to a fine” หรือ “shall be fined for.....” ต่างจากโทษจำคุกที่จะบัญญัติอัตราโทษสำหรับความผิดแต่ละฐานเอาไว้อย่างชัดเจน* ดังนั้น การกำหนดจำนวนวันปรับสำหรับการกระทำความผิดฐานต่างๆจึงต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ส่วนจำนวนวันปรับในแต่ละฐานความผิดจะมีจำนวนเท่าใดนั้นขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลหรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณีที่จะกำหนดไปตามที่เห็นสมควรตามพฤติการณ์ในแต่ละคดีภายในกรอบของจำนวนวันปรับที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ ซึ่งการใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับของศาลและพนักงานอัยการนั้นจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา หมวด 6 เช่น ศาลหรือพนักงานอัยการจะต้องพิจารณาจากความร้ายแรงของการกระทำความผิด มูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิด และ วิธีที่ใช้กระทำความผิด แล้วกำหนดจำนวนวันปรับให้เหมาะสมไปในแต่ละคดี และเพื่อเป็นแนวทางในการใช้ดุลพินิจลงโทษของศาลหรือพนักงานอัยการให้เป็นไปในทางเดียวกัน ในทางปฏิบัติศาลและพนักงานอัยการในประเทศฟินแลนด์จึงได้มีการจัดทำบัญชีกำหนดโทษซึ่งเป็นเรื่องภายในขององค์กรนั้นๆ เอาไว้ใช้ด้วย ตัวอย่างจำนวนวันปรับที่ศาลหรือพนักงานอัยการกำหนดสำหรับความผิดฐานต่างๆ เช่น ในคดีความผิดสิ่งแวล้อม ส่วนใหญ่แล้วศาลและพนักงานอัยการมักจะกำหนดจำนวนวันปรับอยู่ในช่วงระหว่าง 20 – 30 วันปรับ²³ หรือ ในความผิดฐานทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้ได้รับบาดเจ็บตามประมวลกฎหมายอาญา หมวด 21 มาตรา 5 จำนวนวันปรับที่ระบุในบัญชีกำหนดโทษ คือ 30 - 50 วันปรับ ซึ่งโดยเฉลี่ยจำนวนวันปรับในความผิดฐานนี้จะอยู่ที่ 42 วันปรับ หรือ ความผิดฐานลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา หมวด 28 มาตรา 3 จำนวนวันปรับที่ระบุในบัญชีกำหนดโทษ คือ 10 – 20 วันปรับ ซึ่งโดยเฉลี่ยโทษปรับที่ลงแก่ผู้กระทำความผิดสำหรับความผิดฐานนี้จะเท่ากับ 18 วันปรับ เป็นต้น²⁴

* ยกตัวอย่างเช่น The Criminal Code of Finland Chapter 48(a) Section 1 – Hunting offence

“A person who intentionally or through gross negligence unlawfully

(1) hunts using a trap or trapping method that is prohibited by the Hunting Act or in violation of the restriction provided in the Hunting Act on the use of a motor vehicle

shall be sentenced for a hunting offence to a fine or to imprisonment for at most two years.”

หรือ Nature Conservation Act section 58

“Whosoever either wilfully or through gross negligence

1) violates a provision or a regulation on nature conservation laid down in or by virtue of this Act, or buys or accepts an item obtained by violating said provisions;

shall be fined for committing a nature conservation violation, unless the action is punishable as a nature conservation offence.”

²³ Michael G. Faure and Günter Heine, Criminal Enforcement of Environmental Law in the European Union Report, p. 127.

²⁴ Ville Hinkkanen and Tapio Lappi-Seppälä, “Sentencing Theory, policy, and research in the Nordic countries,” *Crime and Justice* (2011): 21.

ในส่วนของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนั้น ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 2(a) มาตรา 2 บัญญัติให้หนึ่งวันปรับมีค่าเท่ากับ 1 ใน 60 ของรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ผู้กระทำความผิดได้รับหลังจากหักค่าภาษี ค่าใช้จ่าย และค่าลดหย่อนต่างๆตามที่ระบุไว้ในพระราชกฤษฎีกาออกไปแล้ว²⁵ โดยวิธีการในการคำนวณหาจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับตามที่กล่าวมามีขั้นตอนดังนี้ คือ เริ่มแรกให้นำรายได้ต่อเดือนที่ระบุอยู่ในบันทึกทางภาษีมาหักออกด้วยภาษีที่ผู้กระทำความผิดแต่ละรายต้องชำระ และหักค่าใช้จ่ายที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีพซึ่งกำหนดเป็นมาตรฐานเอาไว้เท่ากับ 225 ยูโร จากนั้นจึงนำมาหารด้วย 60 ได้ออกมาเป็นจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ หลังจากนั้นหากผู้กระทำความผิดมีผู้ที่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูก็ให้หักลดหย่อนสำหรับบุคคลดังกล่าวได้อีกคนละ 3 ยูโร และหากผู้กระทำความผิดมีทรัพย์สินอื่นๆด้วยนั้น เมื่อกำหนดรายได้ต่อ 1 วันปรับแล้ว ก็ให้บวกเงินเพิ่มไปอีกเป็นจำนวน 3 ยูโร สำหรับทรัพย์สินที่มีมูลค่าตั้งแต่ 85,000 ยูโร ขึ้นไป หรือบวกเงินเพิ่มเป็นจำนวน 6 ยูโร สำหรับทรัพย์สินที่มีมูลค่าตั้งแต่ 170,000 ยูโรขึ้นไป อย่างไรก็ตาม สำหรับจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนี้ มีพระราชกฤษฎีกาได้บัญญัติกำหนดอัตราขั้นต่ำของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้ด้วยว่าจะต้องไม่น้อยไปกว่า 6 ยูโร²⁶ ส่วนอัตราขั้นสูงของรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนั้นกฎหมายดังกล่าวกลับไม่ได้กำหนดเอาไว้แต่อย่างใด

ตัวอย่างขั้นตอนการคำนวณโทษปรับ

นาย ก มีรายได้ต่อเดือนเท่ากับ 1,625 euro หักเงินค่าภาษีที่ต้องชำระออกไป 500 euro เหลือเงิน 1,125 euro หักค่าใช้จ่ายที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีพ 225 euro เหลือเงิน 900 euro จากนั้นนำมาหารด้วย 60 ได้ออกมาเท่ากับ 15 euro หากนาย ก มีบุตรสามคนจะได้รับการลดหย่อนคนละ 3 euro รวมหักค่าลดหย่อนสำหรับบุตรได้ทั้งหมด 9 euro ดังนั้น จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับสำหรับนาย ก จึงมีค่าเท่ากับ 6 euro หากนาย ก ได้รับโทษปรับตามวันและรายได้เป็นจำนวน 20 วันปรับ นาย ก จะต้องชำระเงินค่าปรับทั้งหมดเท่ากับ 120 euro

ในเรื่องของข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ของผู้กระทำความผิดนั้น โดยหลักแล้วกฎหมายบัญญัติให้พิจารณาจากบันทึกข้อมูลทางภาษีครั้งล่าสุดของผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ แต่อย่างไรก็ตามหากข้อมูลในบันทึกดังกล่าวไม่อาจเชื่อถือได้หรือมีการเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญจากที่ระบุในบันทึกครั้งล่าสุดแล้ว ก็ให้พิจารณาจากข้อมูลอื่นๆได้ นอกจากนี้ ผู้กระทำความผิดยังมีหน้าที่แถลงเกี่ยวกับข้อเท็จจริงในเรื่องรายได้ของตนเองให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทราบ ถ้าหากผู้กระทำความผิดแจ้งข้อความอันเป็นเท็จหรือแจ้งผิดไปในข้อสำคัญเกี่ยวกับรายได้ของตนเองที่จะนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับ

²⁵The Criminal Code of Finland Chapter 2(a) Section 2

²⁶Official Statistics of Finland (OSF), Prosecutions, sentences and punishments [e-publication] [online], 8 August 2013 Available from http://tilastokeskus.fi/til/syyttr/kas_en.html.

กำหนดโทษปรับ ผู้กระทำความผิดย่อมมีความผิดฐาน fine deception อีกกระทงหนึ่งด้วย และต้องระวางโทษปรับหรือจำคุกไม่เกิน 3 เดือน ตามความในประมวลกฎหมายอาญา หมวด 16 มาตรา 6 ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ของศาลนั้น ข้อมูลในเรื่องรายได้และทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดจะพิจารณาจากข้อมูลที่ปรากฏในขณะพิจารณาคดี ส่วนการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้โดยพนักงานอัยการ กฎหมายให้พิจารณาข้อมูลรายได้และทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดที่ปรากฏในขณะที่มีการกำหนดโทษหรือในขณะที่มีการร้องขอให้พนักงานอัยการกำหนดโทษแทนการนำคดีขึ้นสู่ศาล แต่ถ้าหากมีหลักฐานว่าสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำผิดเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก กฎหมายบัญญัติให้ใช้ข้อมูลที่ปรากฏในขณะที่จะออกคำสั่งกำหนดโทษปรับแจ้งไปยังผู้กระทำความผิดแทน²⁷

สำหรับกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้ที่มีรายได้ไม่ชัดเจนหรือไม่มีรายได้ เช่น ผู้มีรายได้ต่ำ ผู้ว่างงาน นักเรียน นักศึกษา ผู้สูงอายุหรือผู้เกษียณอายุ ที่อาจมีปัญหาในเรื่องของข้อมูลรายได้นั้น เนื่องจากประเทศฟินแลนด์เป็นประเทศที่ได้ชื่อว่ามียุทธศาสตร์ทางสังคมที่ดีมากที่สุดประเทศหนึ่ง รัฐจะให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่จำเป็นพื้นฐาน เพื่อให้พลเมืองในประเทศมีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี โดยสำนักงานประกันสังคมของฟินแลนด์ (Kela) จะเป็นหน่วยงานหลักที่ให้ความช่วยเหลือในเรื่องเงินช่วยเหลือต่างๆแก่ประชาชนในประเทศ ซึ่งเงินสวัสดิการช่วยเหลือในประเทศฟินแลนด์จะมีอยู่หลายประเภท ในแต่ละประเภทจะกำหนดเงื่อนไขคุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับสิทธิเอาไว้แตกต่างกันไป ผู้ที่ได้รับเงินช่วยเหลือประเภทหนึ่งยังมีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือประเภทอื่นๆได้อีกหากมีคุณสมบัติเข้าเกณฑ์ที่กำหนด ส่งผลให้ประชาชนในประเทศฟินแลนด์แม้จะไม่มีรายได้จากการประกอบอาชีพ แต่ก็ถือว่ามีรายได้ซึ่งเป็นเงินช่วยเหลือที่ได้รับจากรัฐในจำนวนที่เพียงพอที่จะทำให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้ด้วยคุณภาพชีวิตที่ดี โดยในกรณีของผู้ที่มีรายได้ต่ำนั้น กฎหมายให้สิทธิในการได้รับเงินช่วยเหลือค่าครองชีพจากรัฐหากรายได้จากการทำงานหรือจากทางอื่นไม่เพียงพอ ซึ่งเงินช่วยเหลือที่ผู้ได้รับจะมีจำนวนที่แตกต่างกันออกไป โดยเงินช่วยเหลือดังกล่าวจะมีจำนวนมากหรือน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับว่าผู้นั้นมีรายได้เท่าใดซึ่งเงินช่วยเหลือก็ถูกกำหนดไปตามรายได้ของผู้นั้น²⁸ ส่วนกรณีของบุคคลที่เป็นผู้ว่างงาน กฎหมายก็ให้สิทธิที่จะได้รับเงินช่วยเหลือสำหรับผู้ว่างงานจากทั้งสำนักงานประกันสังคมและกองทุนผู้ว่างงานที่ตนเองเป็นสมาชิก* ในส่วนของนักเรียน นักศึกษา

²⁷The Criminal Code of Finland Chapter 2(a) Section 2

²⁸สำนักงานพิทักษ์ชนกลุ่มน้อยและสำนักงานดูแลความเสมอภาค, กระทรวงมหาดไทยประเทศฟินแลนด์, ความเสมอภาคในฟินแลนด์ ข้อมูลสำหรับคนเข้าเมืองที่เป็นผู้หญิงและผู้ชาย [ออนไลน์], 16 สิงหาคม 2556 แหล่งที่มา [http://www.polisi.fi/intermin/images.nsf/files/D18D544268F2EF43C22576C4003EC864/\\$file/sm_tasaarvo_thai_low.pdf](http://www.polisi.fi/intermin/images.nsf/files/D18D544268F2EF43C22576C4003EC864/$file/sm_tasaarvo_thai_low.pdf)

*ผู้ว่างงานมีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือ Unemployment allowance จากหน่วยงานสองแห่ง ได้แก่ กองทุนผู้ว่างงานที่ตนเองได้ลงทะเบียนไว้ และ สำนักงานประกันสังคม ซึ่งเงินช่วยเหลือจากกองทุนผู้ว่างงาน (Earnings-related Unemployment

สำนักงานประกันสังคมก็ให้ความช่วยเหลือในด้านทุนการศึกษา ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันต่างๆ ส่วนผู้สูงอายุหรือผู้เกษียณอายุ นอกจากจะได้รับเงินบำนาญแล้ว ยังมีสิทธิที่จะได้รับเงินช่วยเหลือในกรณีว่างงานอีกด้วย ด้วยความช่วยเหลือต่างๆที่รัฐจัดให้แก่ประชาชนนี้เอง ทำให้บุคคลเหล่านี้แม้จะไม่มีรายได้ที่เป็นเงินเดือนหรือค่าจ้างจากการประกอบอาชีพตามปกติ แต่ก็ได้รับเงินช่วยเหลือค่าครองชีพต่างๆที่รัฐจ่ายให้เป็นรายเดือน ซึ่งเงินช่วยเหลือบางประเภทยังถือเป็นรายได้ที่ต้องเสียภาษีให้กับรัฐอีกด้วย²⁹ ดังนั้น เมื่อบุคคลเหล่านี้กระทำความผิดและต้องโทษปรับ จึงไม่มีปัญหาในเรื่องของรายได้ที่จะนำมาใช้คำนวณโทษปรับแต่อย่างใดเนื่องจากเงินสวัสดิการช่วยเหลือต่างๆที่ได้รับถือว่าเป็นรายได้ของผู้กระทำความผิดนั่นเอง

ตัวอย่างคำพิพากษาเกี่ยวกับโทษปรับตามวันและรายได้

คำพิพากษาศาลแขวงเฮลซิงกิ (Helsinki District Court) คดีอาญาเลขที่ R 07/10626³⁰

คดีนี้พนักงานอัยการเป็นโจทก์ยื่นฟ้องจำเลยต่อศาลแขวงเฮลซิงกิ ขอให้ลงโทษจำเลยซึ่งเป็นสมาชิกของเว็บไซต์แสดงความคิดเห็นเว็บไซต์หนึ่ง จากการที่จำเลยได้กระทำการโพสต์ข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการในการถอดรหัสป้องกันการคัดลอกที่บรรจุอยู่ในแผ่นดีวีดีที่มีลิขสิทธิ์ถูกต้อง รวมทั้งโพสต์ข้อความในทางร้องขอให้ผู้อื่นช่วยกันเผยแพร่ข้อความดังกล่าวต่อไป ตลอดจนการนำข้อมูลดังกล่าวไปโพสต์เอาไว้ในเว็บไซต์ของจำเลยเองด้วย ศาลแขวงเฮลซิงกิมีคำพิพากษา เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม ค.ศ. 2008 ว่าจำเลยมีความผิดตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ มาตรา 50a , 50b และ 56e และ ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 17 มาตรา 1 ให้ลงโทษปรับจำเลย และเมื่อศาลพิจารณาถึงความร้ายแรงของความผิด อันตรายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิด มูลเหตุจูงใจ และความผิดที่เกิดขึ้นแล้ว ศาลเห็นสมควรกำหนดให้ลงโทษปรับจำเลยเป็นจำนวน 30

Allowance) นั้น สมาชิกของกองทุนจะได้รับเงินช่วยเหลือดังกล่าวเป็นระยะเวลา 500 วัน เงินประเภทนี้คำนวณบนพื้นฐานของรายได้ที่เคยได้รับก่อนว่างงาน โดยจะมีสูตรในการคำนวณโดยเฉพาะ อย่างไรก็ตาม เพื่อความสะดวก กองทุนผู้ว่างงานได้จัดทำโปรแกรมคำนวณเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตเอาไว้โดยให้กรอกรายละเอียดตัวเลขที่เกี่ยวข้อง ระบบจะคำนวณจำนวนเงินช่วยเหลือดังกล่าวออกมาให้ทันที ส่วนเงินช่วยเหลือจากสำนักงานประกันสังคม (Basic Unemployment Allowance) ผู้มีสิทธิได้รับเงินดังกล่าวจะต้องมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยสำนักงานประกันสังคมจะจ่ายเป็นจำนวนที่แน่นอนตายตัวโดยคำนึงถึงรายได้ที่เคยได้รับ และจะจ่ายให้เป็นระยะเวลา 500 วัน โดยในปี 2013 จำนวนเงิน Basic Unemployment Allowance ที่สำนักงานประกันสังคมจ่ายให้จะอยู่ที่ประมาณ 698 ยูโรต่อเดือน แต่ถ้าหากผู้ว่างงานคนใดไม่มีคุณสมบัติที่จะได้รับเงินช่วยเหลือ Basic Unemployment Allowance ก็ยังอาจมีสิทธิได้รับเงิน Labour Market Subsidy จากสำนักงานประกันสังคมได้อีก ซึ่งเป็นเงินที่จ่ายให้กับผู้ที่เริ่มหางานเป็นครั้งแรกหรือผู้ที่ไม่เคยมีประสบการณ์ในการทำงานมาก่อน รวมทั้งจ่ายให้กับผู้ว่างงานเกิน 500 วัน ที่เคยได้รับ Earnings-related Unemployment Allowance หรือ Basic Unemployment Allowance มาแล้วอีกด้วย นอกจากสิทธิในการได้รับเงินช่วยกรณีเป็นผู้ว่างงานแล้ว ผู้ว่างงานยังมีสิทธิที่จะได้รับเงินยังชีพเพิ่มเติม และถ้าหากผู้ว่างงานเป็นผู้สูงอายุก็ยังสามารถได้รับเงินบำนาญผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นมาอีกประเภทหนึ่งด้วย (Kela, Unemployment [Online], 15 August 2013 Available from <http://www.kela.fi/web/en/unemployment>)

²⁹ Kela, Our Services [Online], 16 August 2013 Available from <http://www.kela.fi/web/en>

³⁰ Mikko Välimäki , Finnish CSS cases [Online], 29 January 2010 Available from <http://www.valimaki.com/org/docs/css/>

วันปรับ โดยกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับให้เท่ากับ 6 ยูโร รวมเป็นเงินค่าปรับทั้งหมดที่จำเลยต้องชำระทั้งสิ้นจำนวน 180 ยูโร

สรุป หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ของประเทศฟินแลนด์นั้นจะบัญญัติเอาไว้ในกฎหมายอย่างชัดเจน อีกทั้งยังมีความเป็นระบบและมาตรฐานเดียวกัน กล่าวคือ หลักเกณฑ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้นั้น กฎหมายจะกำหนดเอาไว้จะใช้บังคับสำหรับคดีความผิดทุกประเภทและกับผู้กระทำความผิดทุกคนเป็นมาตรฐานเดียวกัน มากกว่าที่จะกำหนดให้อำนาจศาลหรือพนักงานอัยการใช้ดุลพินิจประเมินผู้กระทำความผิดไปเป็นรายบุคคล สำหรับประเด็นที่อาจเป็นปัญหายุ่งยากมากที่สุดซึ่งก็คือเรื่องของการหาข้อมูลรายได้ของผู้กระทำความผิดนั้น กฎหมายที่เกี่ยวข้องก็บัญญัติเอาไว้ในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ให้กับการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ได้เป็นไปโดยง่าย ดังจะเห็นได้จากการให้อำนาจศาลหรือพนักงานอัยการในการเข้าถึงข้อมูลทางภาษีของหน่วยงานทางภาษีได้ นอกจากนี้ โทษปรับตามวันและรายได้ของประเทศฟินแลนด์ยังมีลักษณะที่ไม่เข้มงวดมากเท่าใดนัก ซึ่งจะเห็นได้ชัดจากวิธีการคำนวณที่ให้นำรายได้ต่อเดือนมาหารด้วยจำนวนหกสิบ ทั้งยังให้หักค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อนในจำนวนที่มากพอสมควร จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับจึงมีจำนวนไม่มากนัก ส่งผลให้ค่าปรับที่คำนวณออกมานั้นเหมาะสมกับความสามารถในการชำระหนี้ของผู้กระทำความผิดที่จะไม่กระทบต่อการดำรงชีวิตมากเกินไป

3.2.3 ขั้นตอนการบังคับโทษปรับตามคำพิพากษา

เมื่อมีการกำหนดโทษปรับโดยพนักงานอัยการหรือศาลแล้ว ต่อมาก็จะเข้าสู่ขั้นตอนของการจัดเก็บเงินค่าปรับ ซึ่งหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในส่วนนี้โดยเฉพาะก็คือ Legal Register Centre* โดยหลังจากที่พนักงานอัยการหรือศาลกำหนดโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดแล้ว จะมีการแจ้งข้อมูลรายละเอียดการลงโทษปรับในคดีนั้นๆมายัง Legal Register Centre เพื่อนำข้อมูลการลงโทษเข้าสู่ระบบ³¹ ในทางปฏิบัติขั้นตอนนี้จะใช้ระยะเวลาประมาณสองเดือนนับจากวันที่กำหนดโทษปรับ ข้อมูลจึงจะเข้าสู่ระบบของ Legal Register Centre โดยสมบูรณ์ ซึ่งในช่วงเวลาระหว่างนี้ผู้กระทำความผิดสามารถที่จะชำระเงินค่าปรับบางส่วนไปก่อนก็ได้ โดยใช้รหัสหมายเลขอ้างอิงที่

* Legal Register Centre เป็นองค์กรหนึ่งในฝ่ายงานบริหารของกระทรวงยุติธรรม หน้าที่ประการหนึ่งก็คือรับผิดชอบงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับโทษปรับ อาทิเช่น โทษปรับตามวันและรายได้ที่กำหนดโดยศาล โทษปรับตามวันและรายได้ที่กำหนดโดยพนักงานอัยการ โทษปรับที่กำหนดโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ รวมทั้งการเปลี่ยนโทษปรับเป็นโทษจำคุก (Legal Register Centre, Legal register centre [Online], 12 August 2013 Available from <http://www.oikeus.fi/oikeusrekisterikeskus/12727.htm>)

³¹ Legal Register Centre , Matters of enforcement and collection - This is how you settle fines and other payments [Online], 4 January 2013 Available from <http://www.oikeus.fi/oikeusrekisterikeskus/18479.htm>

ได้รับ³² และเมื่อข้อมูลได้เข้าสู่ระบบเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ระบบจะทำการตรวจสอบว่าผู้กระทำความผิดได้ชำระค่าปรับไปบ้างแล้วหรือไม่ หากผู้กระทำความผิดรายใดยังไม่ได้ชำระเงินค่าปรับ Legal Register Centre จะออกคำสั่งแจ้งไปยังผู้กระทำความผิดให้ชำระเงินค่าปรับโดยใช้ที่อยู่ตามข้อมูลที่มีในสำนักทะเบียนราษฎร (Population Register Centre) อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่เป็นการกำหนดโทษปรับโดยพนักงานอัยการนั้น ผู้กระทำความผิดสามารถชำระเงินค่าปรับได้สองวิธี คือ ผู้กระทำความผิดจะชำระค่าปรับทันทีที่ได้รับจดหมายแจ้งจากเจ้าหน้าที่ตำรวจวิธีหนึ่ง หรือจะชำระเงินค่าปรับเมื่อได้รับคำสั่งแจ้งให้ชำระค่าปรับจากสำนักงาน Legal Register Centre ก็ได้³³ เนื่องจากในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นผู้กำหนดโทษปรับนั้น เมื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งกำหนดโทษปรับแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจจะเป็นผู้ออกจดหมายแจ้งไปยังผู้กระทำความผิดให้ทราบถึงโทษปรับที่ได้รับ ซึ่งในจดหมายแจ้งดังกล่าวจะไม่มีวันที่กำหนดให้ชำระค่าปรับและวันที่พนักงานอัยการกำหนดโทษระบุนั้น ผู้กระทำความผิดจึงสามารถชำระค่าปรับได้ทันทีที่ได้รับจดหมายแจ้งจากเจ้าหน้าที่ตำรวจนั่นเอง³⁴

ภายหลังจากที่ Legal Register Centre ออกคำสั่งแจ้งให้ชำระเงินค่าปรับไปแล้วนั้น หากมีการชำระค่าปรับอย่างถูกต้องภายในกำหนด โทษปรับก็เป็นอันระงับไป แต่ถ้าหากผู้กระทำความผิดไม่ชำระเงินค่าปรับภายในกำหนดก็จะเข้าสู่กระบวนการบังคับค่าปรับโดยใช้มาตรการบังคับเอาแก่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ซึ่งได้แก่ มาตรการอายัดเงินเดือน ค่าจ้าง เงินบำนาญ หรือยึดทรัพย์สินอื่นๆ ออกขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระค่าปรับโดยเจ้าพนักงานบังคับคดีที่ประจำอยู่ในพื้นที่ที่ผู้กระทำความผิดอาศัยอยู่จะเป็นผู้รับผิดชอบในการนี้³⁵ อย่างไรก็ตาม ก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการบังคับค่าปรับเอาแก่ทรัพย์สินนั้น ตามกฎหมาย Act on the Execution of a Fine ถ้าหากผู้กระทำความผิดมีคำร้องขอเข้ามา Legal Register Centre อาจผ่อนผันให้แก่ผู้กระทำความผิดโดยอนุญาตให้เลื่อนระยะเวลาในการชำระค่าปรับออกไปอีกก็ได้ หรือ แม้กระทั่งคดีจะเข้าสู่กระบวนการขั้นตอนของการบังคับคดีเอาแก่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดไปแล้วก็ตาม กฎหมายก็ยังให้สิทธิแก่ผู้กระทำความผิดที่จะยื่นคำร้องขอต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้อีก ซึ่งในกรณีนี้เจ้าพนักงานบังคับคดีถือเป็นผู้มีอำนาจที่จะอนุญาตให้เลื่อนระยะเวลาชำระค่าปรับหรือไม่ก็ได้

³²Legal Register Centre , Frequently asked questions [Online], 22 March 2013 Available from <http://www.oikeus.fi/oikeusrekisterikeskus/18600.htm>

³³Legal Register Centre, Matters of enforcement and collection - This is how you settle fines and other payments.

³⁴Legal Register Centre, Frequently asked questions.

³⁵Judicial system, Enforcement [Online], 3 May 2011 Available from <http://www.oikeus.fi/8851.htm>

สำหรับการยื่นคำร้องขอเลื่อนระยะเวลาชำระค่าปรับต่อ Legal Register Centre นั้น ผู้กระทำความผิดสามารถยื่นคำร้องขอผ่อนผันได้ทันทีที่ได้รับแจ้งคำสั่งให้ชำระค่าปรับจาก Legal Register Centre ซึ่งคำร้องที่ยื่นเข้ามานั้นกฎหมายไม่ได้กำหนดแบบเอาไว้เพียงแต่ให้ทำเป็นหนังสือ ระบุรายละเอียดเรื่องที่ร้องขอ เหตุผลที่ขอเลื่อนระยะเวลา ความสามารถในการชำระเงินค่าปรับ รวมถึงแผนการชำระเงินค่าปรับ พร้อมข้อมูลในการติดต่อและลายมือชื่อของผู้กระทำความผิดเท่านั้น สำหรับเหตุผลในการขอเลื่อนระยะเวลา เช่น กรณีเจ็บป่วย ว่างงาน ตัดภารกิจเกี่ยวกับกิจการทาง ทหาร หรือเหตุอื่น ๆ ที่ทำให้ไม่สามารถชำระค่าปรับได้ในทันที เป็นต้น และเมื่อได้รับคำร้องดังกล่าว แล้ว Legal Register Centre มีอำนาจอนุญาตให้เลื่อนระยะเวลาชำระค่าปรับออกไปได้ตามที่ เห็นสมควร โดยระยะเวลาการชำระค่าปรับที่เลื่อนออกไปนั้น อาจจะเป็นการเลื่อนระยะเวลาการ ชำระค่าปรับทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้ ซึ่งระยะเวลาที่เลื่อนออกไปนี้สามารถเลื่อนออกไปได้สูงสุดไม่ เกิน 1 ปี ในกรณีเช่นนี้ ระยะเวลาที่เลื่อนออกไปจะมากน้อยหรือเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับเหตุผลที่ผู้กระทำ ความผิดระบุมาในคำร้องขอ และถ้าหากในคำร้องขอดังกล่าวผู้กระทำความผิดระบุแผนการชำระเงิน ค่าปรับให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี คำสั่งอนุญาตตามแผนนั้นสามารถกระทำได้โดยไม่มี เงื่อนไขใดๆ แต่ถ้าหากเป็นแผนการชำระเงินค่าปรับที่เกินกว่า 1 ปี จึงจะชำระเสร็จสิ้น การจะอนุญาต ตามแผนได้จะต้องมีการชำระเงินค่าปรับบางส่วนเสียก่อน และในกรณีนี้ Legal Register Centre อาจจะทำหนดเงื่อนไขและจำนวนเงินที่ให้ผ่อนชำระในแต่ละงวดโดยคำนึงถึงรายได้ของผู้กระทำ ความผิดด้วยก็ได้ ในการพิจารณาคำร้องขอนี้ หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าแม้จะอนุญาตตามคำร้องขอ ผู้กระทำความผิดก็ไม่สามารถชำระเงินค่าปรับได้ครบถ้วน Legal Register Centre ก็จะยกคำร้องขอ ดังกล่าว ซึ่งการพิจารณาในกรณีนี้อาจจะนำพฤติการณ์ของผู้กระทำความผิดในการชำระเงินค่าปรับ มาพิจารณาประกอบด้วย นอกจากนี้ ในกรณีที่มีคำสั่งอนุญาตโดยกำหนดเงื่อนไขในการชำระเงิน ค่าปรับ คำสั่งดังกล่าวก็อาจถูกแก้ไขหรือเพิกถอนได้ หากปรากฏว่าผู้กระทำความผิดไม่ปฏิบัติตาม เงื่อนไข หรือ เป็นที่เห็นได้อย่างแน่ชัดว่าผู้กระทำความผิดจะไม่ปฏิบัติตามหรือไม่สามารถปฏิบัติตาม เงื่อนไขได้ หรือ มีเหตุพิเศษอื่นที่ทำให้ต้องแก้ไขหรือเพิกถอนคำสั่งอนุญาตดังกล่าว³⁶

อย่างไรก็ตาม หากผู้กระทำความผิดไม่มีเงินหรือทรัพย์สินอื่นใดที่จะนำมาชำระค่าปรับหรือ บังคับชำระค่าปรับเข้ากับทรัพย์สินแล้วแต่ก็ยังไม่พอชำระค่าปรับได้ครบถ้วน ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 2(a) มาตรา 4 มาตรา 5 และ มาตรา 6 กำหนดรายละเอียดในเรื่องการบังคับโทษปรับเอาไว้ คือ ให้เปลี่ยนโทษปรับเป็นโทษจำคุกแทน โดยกำหนดให้ถืออัตรา 3 วันปรับ ต่อ 1 วันจำคุก โดยใน การคำนวณระยะเวลานั้น เมื่อคำนวณแล้วหากมีเศษเหลือไม่ถึง 3 วันปรับ กฎหมายกำหนดให้ยก ประโยชน์นี้ให้แก่ผู้ต้องโทษปรับ ไม่ต้องนำมาคำนวณเพื่อเปลี่ยนเป็นโทษจำคุก ยกตัวอย่างเช่น นาย ก

³⁶Legal Register Centre, granting respite for payment [Online] 14 November 2011 Available from <http://www.oikeus.fi/oikeusrekisterikeskus/18592.htm>

ถูกศาลพิพากษาลงโทษปรับจำนวน 16 วันปรับ หากนาย ก ไม่ชำระเงินค่าปรับตามคำสั่งศาล ศาลจะเปลี่ยนโทษปรับเป็นโทษจำคุก 5 วัน ส่วนโทษปรับที่เหลือ 1 วันปรับ จะไม่นำมาเปลี่ยนเป็นโทษจำคุก นอกจากนี้ ในกรณีที่มีการชำระเงินค่าปรับเพียงบางส่วนไม่เต็มจำนวนของ 1 วันปรับ กฎหมายให้ถือว่ายังไม่ได้ชำระค่าปรับสำหรับ 1 วันปรับดังกล่าว อย่างไรก็ตามก็ได้กำหนดกรอบขั้นต่ำและขั้นสูงของจำนวนวันจำคุกเอาไว้ด้วยว่า ห้ามมิให้มีการเปลี่ยนมาเป็นโทษจำคุกที่ต่ำกว่า 4 วัน และจะเปลี่ยนเป็นโทษจำคุกสูงสุดได้ไม่เกิน 60 วัน ซึ่งหมายความว่า โทษปรับที่น้อยกว่า 12 วันปรับ กฎหมายบัญญัติห้ามเอาไว้เลยว่าจะเปลี่ยนโทษปรับมาเป็นโทษจำคุกไม่ได้ เว้นเสียแต่ว่าจะมีเหตุผลเป็นพิเศษจึงจะสามารถกำหนดให้จำคุกแทนค่าปรับที่ต่ำกว่า 12 วันปรับได้

การจำคุกแทนค่าปรับในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่ชำระค่าปรับตามที่กล่าวข้างต้น กฎหมายไม่ได้บังคับโดยเด็ดขาดให้ต้องเปลี่ยนโทษปรับมาเป็นโทษจำคุกในทุกกรณี ซึ่งในบางกรณีหากพนักงานอัยการเห็นสมควรก็อาจไม่ร้องขอให้มีการเปลี่ยนโทษก็ได้ หรือหากศาลเห็นว่าความผิดที่ได้กระทำนั้นโดยตัวของมันเองก่อให้เกิดอันตรายเพียงเล็กน้อย หรือ ความผิดนั้นกระทำโดยผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี หรือ การจำคุกแทนค่าปรับไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างใดเมื่อคำนึงถึงตัวของผู้กระทำความผิดเอง ผลกระทบจากการกระทำความผิดต่อตัวผู้กระทำความผิด มาตรการเกี่ยวกับสวัสดิการ และสุขภาพที่มีต่อผู้กระทำความผิดหรือพฤติกรรมอื่นๆ ศาลก็อาจสั่งให้งดการจำคุกแทนค่าปรับไปได้เช่นเดียวกัน

สำหรับในกรณีที่มีการจำคุกแทนค่าปรับ เมื่อศาลมีคำสั่งแล้ว ศาลจะแจ้งมายัง Legal Register Centre ซึ่ง Legal Register Centre จะแจ้งให้ผู้กระทำความผิดทราบเพื่อให้โอกาสในการชำระค่าปรับอีกครั้ง หากผู้กระทำความผิดยังมีได้ชำระเงินค่าปรับเต็มจำนวนอีก คดีก็จะถูกส่งไปที่เจ้าพนักงานบังคับคดีประจำเขตที่ผู้กระทำความผิดมีภูมิลำเนาอยู่เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดไปจำคุกแทนการชำระค่าปรับ ซึ่งในขั้นตอนนี้ผู้กระทำความผิดยังมีโอกาสชำระค่าปรับทั้งหมดแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้อีกเป็นครั้งสุดท้ายเพื่อหลีกเลี่ยงการจำคุกแทนค่าปรับ³⁷

3.3 การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ของประเทศสวีเดน

ประเทศสวีเดนเป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จในการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้เป็นอย่างมาก และเป็นประเทศที่มีพัฒนาการในเรื่องของการลงโทษปรับตามวันและรายได้มาอย่างยาวนาน ทั้งยังเป็นประเทศที่เป็นต้นแบบในการศึกษาและประยุกต์ใช้โทษปรับตามวันและรายได้ให้กับหลายๆประเทศอีกด้วย นอกจากนี้ประเทศสวีเดนยังมีความโดดเด่นในเรื่องของการนำโทษปรับ

³⁷Legal Register Centre, Matters of enforcement and collection - This is how you settle fines and other payments.

มาใช้เป็นบทลงโทษหลักในคดีอาญามานานกว่าศตวรรษแล้ว³⁸ ซึ่งโทษปรับถือเป็นโทษทางอาญาที่ถูกนำใช้ลงโทษผู้กระทำความผิดมากที่สุดในบรรดาโทษทางอาญาประเภทอื่นๆ³⁹ โดยรูปแบบของโทษปรับที่บังคับใช้อยู่ในประเทศสวีเดนนั้นแบ่งออกได้เป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ โทษปรับตามวันและรายได้ โทษปรับแบบตายตัว และโทษปรับตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิด แต่โดยหลักแล้วโทษปรับตามวันและรายได้ถือเป็นรูปแบบของโทษปรับที่บังคับใช้เป็นหลักและใช้เป็น การทั่วไป ยกเว้นก็แต่ในบางฐานความผิดเท่านั้นที่กฎหมายจะกำหนดโทษปรับในรูปแบบอื่นเอาไว้ โดยเฉพาะ

การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในประเทศสวีเดนโดยทั่วไปแล้วก็เหมือนกันกับของประเทศฟินแลนด์ กล่าวคือ ผู้ที่มีอำนาจกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้แก่ผู้กระทำความผิดในประเทศสวีเดนก็คือ ศาล และ พนักงานอัยการ การกำหนดโทษปรับโดยศาลนั้น เมื่อมีคดีมาสู่ศาล ศาลก็จะพิจารณาพิพากษาคดีไปตามกระบวนการปกติ ซึ่งศาลมีอำนาจที่จะกำหนดโทษปรับได้ทุก รูปแบบ ส่วนในกรณีของพนักงานอัยการ กฎหมายให้อำนาจพนักงานอัยการสามารถกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้แก่ผู้กระทำความผิดแทนการนำคดีขึ้นสู่ศาลได้ ซึ่งเป็นกรณีของการพิจารณาคดีแบบรวบรัด โดยหากพนักงานอัยการพบว่าผู้กระทำความผิดกระทำความผิดจริงและสมควรได้รับโทษปรับ พนักงานอัยการก็จะมีคำสั่งกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้เป็นลายลักษณ์อักษรไปยังผู้กระทำความผิด (Summary imposition of a fine) และหากผู้กระทำความผิดยอมรับว่าตนได้กระทำความผิดเช่นนั้นจริงและยอมรับโทษตามที่พนักงานอัยการกำหนดโดยการลงลายมือชื่อแล้ว คำสั่งกำหนดโทษปรับของพนักงานอัยการถือได้ว่ามีผลเช่นเดียวกับคำพิพากษาศาล ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดต้องปฏิบัติตามคำสั่งกำหนดโทษปรับดังกล่าว แต่ถ้าหากผู้กระทำความผิดไม่ยอมรับการกำหนดโทษปรับที่พนักงานอัยการกำหนด ในกรณีนี้พนักงานอัยการก็ต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลและศาลก็จะดำเนินกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีต่อไป⁴⁰

3.3.1 กฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อม

กฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศสวีเดนก็มีลักษณะเช่นเดียวกันกับกฎหมายในประเทศฟินแลนด์ โดยกฎหมายที่บัญญัติ

³⁸Robert W. Gillespie, *Fines as an alternative criminal sanction to incarceration: an international perspective*, faculty working papers 712, p. 14. [Online] 1980 Available from <https://archive.org/details/finesasalternati712gill>

³⁹Tapio Lappi-Seppälä, "Penal policy in Scandinavia," *Crime and Justice* (2007): 4.

⁴⁰Ken Pease and Kristiina Hukkila, *Criminal justice systems in Europe and North America report of the ad hoc expert group on a cross-national study of trends in crime and information sources on criminal justice and crime prevention in Europe and North America* (Helsinki: 1990), pp. 223,225.

เกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศสวีเดนจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลักที่สัมพันธ์กัน อันได้แก่ กฎหมายในส่วนที่บัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ และ กฎหมายในส่วนที่บัญญัติเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมและบทลงโทษปรับสำหรับความผิดดังกล่าว ซึ่งการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะป็นกรณีศาลเป็นผู้กำหนดโทษปรับหรือพนักงานอัยการเป็นผู้กำหนดโทษปรับก็ต้องพิจารณากฎหมายทั้งสองส่วนนี้ควบคู่กันไป

1) กฎหมายส่วนที่บัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้

กฎหมายในส่วนนี้ ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 25 ว่าด้วยโทษปรับ (The Swedish Penal Code Chapter 25 On fines, etc) ที่มีอยู่ทั้งหมด 9 มาตรา ซึ่งถือเป็นกฎหมายทั่วไปและใช้บังคับกับคดีความผิดอาญาทุกประเภทที่มีการลงโทษปรับตามวันและรายได้ ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีอาญาทั่วไปหรือในคดีสิ่งแวดล้อม หลักเกณฑ์ต่างๆที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับจะต้องพิจารณาเอาจากกฎหมายในส่วนนี้ทั้งหมด โดยมาตรา 2 ของหมวดนี้จะเป็นมาตราที่บัญญัติรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนวันปรับและจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับรวมเอาไว้ทั้งหมด ส่วนมาตรา 5 และ มาตรา 6 จะเป็นมาตราที่บัญญัติเกี่ยวกับการลงโทษปรับในกรณีที่มีการกระทำความผิดหลายฐาน และมาตรา 8 จะบัญญัติในส่วนของเกี่ยวกับรายละเอียดในเรื่องการเปลี่ยนโทษกรณีผู้กระทำความผิดไม่ชำระค่าปรับ

2) กฎหมายส่วนที่บัญญัติเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมและบทลงโทษปรับสำหรับความผิดดังกล่าว

กฎหมายในส่วนนี้เป็นกฎหมายในที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมโดยตรง โดยกฎหมายส่วนนี้จะบัญญัติเอาไว้เพียงว่าให้ลงโทษปรับตามวันและรายได้สำหรับการกระทำความผิดฐานต่างๆในคดีสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่จะไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้เอาไว้แต่อย่างใด ด้วยเหตุนี้ หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อมจึงต้องเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายในส่วนแรก โดยกฎหมายในส่วนนี้ได้แก่ ประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม (The Swedish Environmental Code) และ พระราชบัญญัติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมต่างๆ เช่น Forestry Act อย่างไรก็ตาม ประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อมถือได้ว่าเป็นกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่สุดของประเทศสวีเดน เนื่องจากประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อมได้รวบรวมเอากฎหมายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่สำคัญๆมาไว้เกือบทั้งหมดแล้ว ดังนั้น บทลงโทษทางอาญาสำหรับความผิดสิ่งแวดล้อมจึงบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อมเป็น

หลัก⁴¹ โดยในหมวด 29 ของประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อมจะเป็นหมวดที่รวบรวมบทลงโทษทางอาญา สำหรับการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมเอาไว้ ซึ่งบทลงโทษที่กำหนดไว้นั้น ได้แก่ โทษจำคุกไม่เกินสองปีและโทษปรับ แต่โทษหลักๆที่กำหนดเอาไว้ก็คือโทษปรับตามวันและรายได้นั้นเอง

ประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม หมวด 29 ว่าด้วยบทกำหนดโทษนั้น มีอยู่ทั้งหมด 14 มาตรา แบ่งออกได้เป็น 8 ฐานความผิด ดังนี้⁴²

- (1) ความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (environmental offence) ระวังโทษปรับหรือจำคุกไม่เกินสองปี
- (2) ความผิดเกี่ยวกับการรบกวนสิ่งแวดล้อม (causing environmental disturbance) ระวังโทษปรับหรือจำคุกไม่เกินสองปี
- (3) ความผิดเกี่ยวกับการจัดการสารเคมีที่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม (environmentally hazardous handling of chemicals) ระวังโทษจำคุกไม่เกินสองปี
- (4) ความผิดเกี่ยวกับการกระทำเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยไม่มีอำนาจ (unauthorized environmental activity) ระวังโทษจำคุกไม่เกินสองปี
- (5) ความผิดเกี่ยวกับการขัดขวางมาตรการการควบคุมเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (obstruction of environmental control) ระวังโทษจำคุกไม่เกินสองปี
- (6) ความผิดในเรื่องข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (incomplete environmental information) ระวังโทษปรับหรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปี
- (7) ความผิดเกี่ยวกับการทิ้งขยะ (littering) ระวังโทษปรับหรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปี
- (8) ความผิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดตามที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติอื่นๆ (obstruction of environmental control) ระวังโทษปรับหรือจำคุกไม่เกินสองปี

3.3.2 หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับ

ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 25 มาตรา 2 กำหนดกรอบจำนวนวันปรับเอาไว้โดยให้ลงโทษปรับได้ตั้งแต่ 30 ไปจนถึง 150 วันปรับ สำหรับการกระทำความผิดฐานเดียว แต่ถ้าหากเป็นกรณีของการกระทำความผิดหลายฐานแล้ว มาตรา 6 กำหนดให้ลงโทษปรับได้มากที่สุดถึง 200 วัน

⁴¹Ulf Bjällås, Experiences of Sweden's Environmental Courts, Journal of court innovation, p. 178 [online], 2010 Available from http://www.law.pace.edu/sites/default/files/UJEA/jciBjallas_Final%203-17_cropped.pdf

⁴²Madelaine Lilliehöök Jacobsson, Sweden, Criminal penalties in EU member states' environmental law, Final report, p. 125 [online], 15 September 2003 Available from http://ec.europa.eu/environment/legal/crime/pdf/criminal_penalties2.pdf

ปรับ โดยจำนวนวันปรับนี้จะเพิ่มขึ้นไปตามความรุนแรงของความผิด แต่ในกรณีของการกระทำความผิดซ้ำ กฎหมายไม่ได้บัญญัติขยายกรอบอัตราขั้นสูงของจำนวนวันปรับให้เพิ่มขึ้นมากไปกว่านี้แต่อย่างใด⁴³

กรอบอัตราขั้นต่ำและขั้นสูงของจำนวนวันปรับที่กฎหมายกำหนดไว้นี้ ถือเป็นกรอบของอัตราโทษปรับที่ใช้บังคับเป็นมาตรฐานเดียวกันสำหรับความผิดทุกฐานที่ศาลหรือพนักงานอัยการกำหนดให้ลงโทษปรับตามวันและรายได้เช่นเดียวกับในประเทศฟินแลนด์ ซึ่งสอดคล้องกับการบัญญัติกฎหมายในตัวบทมาตราต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นตัวบทมาตราที่บัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาทั่วไปหรือตัวบทมาตราที่บัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดสิ่งแวดล้อม ที่จะบัญญัติในส่วนของโทษปรับเอาไว้เพียงว่าความผิดฐานนั้นๆ ให้ระวางโทษปรับ โดยที่มีได้บัญญัติระบุอัตราโทษปรับเอาไว้แต่อย่างใด แต่จะใช้เพียงถ้อยคำว่า “shall be liable to a fine” ต่างจากโทษจำคุกที่ระบุให้อัตราโทษเอาไว้อย่างชัดเจนในกฎหมาย*

ฉะนั้น ในการกำหนดจำนวนวันปรับสำหรับการกระทำความผิดในคดีอาญาใดๆ จึงต้องอยู่ภายใต้กรอบอัตราอัตราโทษปรับขั้นต่ำและขั้นสูงที่กฎหมายบัญญัติเอาไว้ โดยการใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับสำหรับความผิดแต่ละฐานของศาลหรือพนักงานอัยการนั้นจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายอาญาหมวด 29 ด้วย เช่น จะต้องพิจารณาจากความร้ายแรงของการกระทำความผิด อันตรายที่เกิดจากการกระทำความผิด และ แรงจูงใจในการกระทำความผิด เป็นต้น ในเรื่องของการใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับสำหรับความผิดฐานต่างๆ นี้ ในทางปฏิบัติ ในปี ค.ศ.1963 ประเทศสวีเดนได้มีการจัดทำบัญชีกำหนดโทษขึ้นเพื่อควบคุมการใช้ดุลพินิจในการกำหนดจำนวนวันปรับของศาลและพนักงานอัยการให้ใกล้เคียงและเป็นไปในทางเดียวกัน ทำให้บัญชีกำหนดโทษกลายเป็นแนวทางให้แก่ศาลและพนักงานอัยการในการกำหนดจำนวนวันปรับในประเทศสวีเดน ซึ่งถือเป็นแนวทางที่เป็นมาตรฐานกลางสำหรับศาลและพนักงานอัยการทั่วประเทศ (centralized) อย่างไรก็ตาม มีการสัมภาษณ์ผู้พิพากษาและพนักงานอัยการถึงการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในประเทศสวีเดนพบว่า ส่วนใหญ่แล้วในการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษปรับของศาลศาลจะพิจารณาถึงพฤติการณ์ในแต่ละคดีเป็นรายคดีไป ในขณะที่การกำหนดโทษปรับของพนักงาน

⁴³ Edwin W.Zedlewski, National Institute of Justice, Alternatives to custodial supervision: The day fine, p. 3.

* ยกตัวอย่างเช่น The Swedish Environmental Code Chapter 29 section 7 “Any person who, whether deliberately or through negligence, leaves litter outdoors in a place to which the public has access or which is within its view shall be liable to a fine or a term of imprisonment not exceeding one year for the offence of littering.”

อัยการนั้นจะยึดถือตามบัญชีกำหนดโทษที่กรมอัยการกำหนดขึ้น⁴⁴ ซึ่งโดยทั่วไปในทางปฏิบัติเวลามีคดีขึ้นสู่ศาล หากเป็นกรณีที่พนักงานอัยการเคยมีคำสั่งกำหนดโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดไปแล้ว ศาลก็มักจะกำหนดจำนวนวันปรับไปตามที่พนักงานอัยการกำหนดเสมอ

สำหรับจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 25 มาตรา 2 ได้บัญญัติอัตราขั้นต่ำสุดและขั้นสูงสุดของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้ว่า จะต้องไม่ต่ำกว่า 30 โครเนอร์ และไม่เกินไปกว่า 1,000 โครเนอร์* โดยให้กำหนดในจำนวนที่เหมาะสมเมื่อคำนึงถึงรายได้ ฐานะความเป็นอยู่ จำนวนหนี้สิน ผู้อยู่ในอุปการะ และสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด ซึ่งจำนวนรายได้ต่อวันปรับดังกล่าวนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้หากมีเหตุผลพิเศษ แต่ไม่ว่ากรณีจะเป็นอย่างไรก็ตาม โทษปรับตามวันและรายได้ที่คำนวณเป็นจำนวนเงินออกมานั้น จะต้องไม่น้อยกว่า 450 โครเนอร์ ด้วย อย่างไรก็ตาม กฎหมายมิได้บัญญัติเอาไว้ให้ชัดเจนว่าจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับมีค่าเท่ากับเท่าใดดังเช่นที่บัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาของประเทศฟินแลนด์ กฎหมายบัญญัติเอาไว้แต่เพียงว่าให้กำหนดในจำนวนที่เหมาะสม ดังนั้น จึงได้มีการตกลงสรุปกันเป็นหลักเกณฑ์ในการคำนวณหาจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับของผู้กระทำความผิดเอาไว้ โดยให้ใช้รายได้ทุกชนิดต่อปีของผู้กระทำความผิดเป็นตัวตั้งหารด้วย 1,000 ผลลัพธ์ที่ได้ก็คือ จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ จะเห็นว่าไม่ได้ใช้ 365 เป็นตัวหาร เนื่องจากหากใช้ 365 วันเป็นตัวหาร ผลลัพธ์ที่ได้ออกมาจะเท่ากับรายได้ต่อวันของผู้กระทำความผิดทั้งหมด ซึ่งหากนำรายได้ต่อวันทั้งหมดมาใช้เป็นฐานในการกำหนดโทษปรับแล้ว ผู้กระทำความผิดย่อมไม่มีเงินเหลือเพียงพอที่จะใช้ในการดำรงชีวิตในแต่ละวันได้⁴⁵ จึงกำหนดให้ใช้ 1000 เป็นตัวหาร โดยผลลัพธ์ที่ได้ออกมาจะคิดเป็นประมาณ 1 ใน 3 ของรายได้ต่อวันที่แท้จริงเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้ผู้กระทำความผิดมีเงินเหลือเพียงพอที่จะใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพได้อย่างไม่ลำบากนั่นเอง

ในการคำนวณหาจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับดังกล่าว ยังได้กำหนดให้มีการหักค่าภาษีที่ผู้กระทำความผิดต้องชำระ ค่าใช้จ่าย และ ค่าลดหย่อน ออกจากรายได้ของผู้กระทำความผิดด้วย อย่างไรก็ตามในส่วนของการคำนวณหักค่าภาษีที่ต้องชำระออกจากรายได้ของผู้กระทำความผิดนั้น ในทางปฏิบัติพบว่ามีอยู่ 2 แนวทาง แนวทางแรกจะหักภาษีที่ต้องชำระออกจากรายได้ต่อปีไปก่อนเมื่อได้ออกมาเป็นรายได้สุทธิแล้วจึงจะนำมาหารด้วย 1,000 วิธีนี้เรียกว่า Net Method ส่วนอีกแนวทางหนึ่งเป็นการหักภาษีที่ต้องชำระภายหลังจากที่นำรายได้ต่อปีมาหารด้วย 1000 แล้ว วิธีนี้

⁴⁴Hans Thornstedt, "The day-fine system in Sweden," *Criminal Law Review* (1975): 308. อ้างถึงใน วราภรณ์ ศิริสังข์วัฒน์, "โทษปรับ: ศึกษากรณีระบบวันปรับ," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 19.

*โครเนอร์ (Kronor) หรือ Swedish crown ในภาษาอังกฤษ คือ สกุลเงินของประเทศสวีเดน เขียนเป็นสกุลเงินโดยย่อว่า SEK ซึ่ง 1 โครเนอร์ มีค่าเท่ากับ 4.85 บาท ตามอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศของธนาคารแห่งประเทศไทย ประจำวันที่ 16 สิงหาคม 2556

⁴⁵วีรพล ปานะบุตร, "โทษปรับในสวีเดน," *วารสารอัยการ*: 30.

เรียกว่า Gross Method การคำนวณตามวิธีหลังเป็นวิธีที่กำหนดไว้ในบัญชีกำหนดโทษของพนักงานอัยการรวมทั้งศาลบางศาลก็นำวิธีนี้มาใช้ด้วย⁴⁶

ในส่วนของวิธีการคำนวณจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับตามบัญชีกำหนดโทษของกรมอัยการมีรายละเอียดขั้นตอนดังนี้ คือ⁴⁷ เริ่มแรกให้นำรายได้ที่ผู้กระทำความผิดได้รับมาจริงทั้งหมดต่อปีมาเป็นฐาน จากนั้นให้หักออกร้อยละ 20 เป็นค่าลดหย่อนกรณีผู้กระทำผิดมีคู่สมรสหรืออยู่กินด้วยกันกับบุคคลอื่นและคู่สมรสหรือบุคคลอื่นนั้นเป็นผู้ไม่มีรายได้ แต่ในกรณีที่ตัวผู้กระทำความผิดเองนั้นเป็นผู้ไม่มีรายได้ ในกรณีนี้ให้ถือว่าร้อยละ 20 ของรายได้ของคู่สมรสเป็นรายได้ของผู้กระทำความผิดแทน จากนั้นให้หักค่าลดหย่อนกรณีมีบุตรออกตามสมควร แต่บุตรที่จะนำมาหักค่าลดหย่อนนั้นต้องเป็นบุตรที่จำต้องพึ่งพาผู้กระทำความผิดในการดำรงชีพด้วย อย่างไรก็ตาม ถ้าหากทั้งผู้กระทำผิดและคู่สมรสต่างมีรายได้ทั้งคู่ จำนวนค่าลดหย่อนสำหรับบุตรอาจปรับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสมได้ เมื่อคำนวณออกมาได้เท่าไรแล้วให้นำผลลัพธ์ที่ได้มาหารด้วย 1000 จากนั้นให้หักเงินออกเป็นจำนวน 10 โครเนอร์ แล้วจึงจะนำมาหักเงินค่าภาษีที่ต้องชำระออก นอกจากนี้ หากผู้กระทำผิดมีสินทรัพย์ซึ่งมีมูลค่าเกิน 200,000 โครเนอร์ ให้บวกเงินเพิ่มเข้าไปรวมเป็นรายได้ของผู้กระทำผิด โดยบวกเพิ่มจำนวน 5 โครเนอร์ สำหรับมูลค่าทรัพย์สิน 200,000 โครเนอร์แรก และ อีกจำนวน 5 โครเนอร์ สำหรับมูลค่าทุกๆ 100,000 โครเนอร์ ต่อไป แต่ถ้าหากผู้กระทำผิดมีหนี้สินที่ต้องชำระ ก็ให้หักเงินลดหย่อนกรณีมีหนี้สินออก ซึ่งจำนวนเงินที่หักออกจะต่างกันไปในแต่ละคดี ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมตามดุลพินิจของพนักงานอัยการ สุดท้ายเมื่อคำนวณออกมาได้เป็นเงินจำนวนเท่าใดก็คือจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนั่นเอง

ในประเด็นเรื่องข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดที่จะนำมาใช้คำนวณหาจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนั้น ทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการ และศาลต่างมีอำนาจในการเข้าถึงข้อมูลทางภาษีทั้งหมดของผู้กระทำความผิดได้ และยังมีอำนาจที่ในการเข้าถึงข้อมูลอื่นๆที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานทางภาษีอีกด้วย⁴⁸ แต่อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติส่วนใหญ่แล้วพนักงานอัยการและศาลมักจะอาศัยข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสถานภาพทางการเงินของ

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 30.

⁴⁷ Sally T. Hillsman and Judith A. Greene, Improving the use and administration of criminal fines: a report of Richmond County Criminal Court Day-Fine Planning Project, p. 54 [Online], 16 December 1987 Available from <http://www.vera.org/sites/default/files/resources/downloads /1521.pdf>

⁴⁸ Edwin W. Zedlewski, National Institute of Justice, Alternatives to custodial supervision: The day fine, p. 3.

ผู้กระทำความผิดจากการรายงานหรือการเปิดเผยของผู้กระทำความผิดเป็นหลัก⁴⁹ โดยการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวของผู้กระทำความผิดอาจจะมาจากการเปิดเผยข้อมูลในชั้นสอบสวนหรือมาจากการแถลงตอบคำถามศาลก็ได้ ซึ่งในขั้นตอนของการสอบสวนผู้กระทำความผิด จะมีแบบฟอร์มที่ใช้ในการสอบสวนให้ผู้กระทำความผิดกรอกรายละเอียดเกี่ยวกับประวัติ รายได้ เงินทุน ทรัพย์สิน และปัจจัยอื่นๆในทางเศรษฐกิจ เช่น ภาระหนี้สินต่างๆ ข้อมูลที่ผู้กระทำความผิดแจ้งมานั้น เจ้าพนักงานอาจตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลรวมทั้งสถานะการเงินเพิ่มเติมก็ได้ และเมื่อคดีมาถึงศาลก็มีอำนาจสอบถามเพิ่มเติมได้อีก⁵⁰

สำหรับในกรณีของบุคคลบางประเภท อันได้แก่ ผู้ที่ไม่มีรายได้หรือรายได้ไม่แน่นอน เช่น นักเรียน นักศึกษา ผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ ผู้ที่มีรายได้ต่ำ ผู้เกษียณอายุ บุคคลเหล่านี้แม้จะไม่มีรายได้มาจากการทำงานก็ตาม แต่ก็ถือว่ามีรายได้จากสวัสดิการที่รัฐให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี เนื่องจากประเทศสวีเดนเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญกับการให้บริการสวัสดิการแก่ประชาชนเป็นอย่างมาก รัฐจะจัดสรรเงินช่วยเหลือและเงินสงเคราะห์ต่างๆอย่างครอบคลุม เช่น รัฐให้เงินช่วยเหลือแก่ผู้ที่มีบุตรจนกระทั่งบุตรมีอายุครบสิบหกปีบริบูรณ์ และหลังจากนั้นยังให้เงินช่วยเหลือสำหรับการศึกษาของบุตรที่อายุเกินสิบหกปีอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีเงินบำนาญสำหรับผู้ที่มีรายได้และผู้ที่มีรายได้ต่ำ หากเป็นผู้เกษียณอายุที่ไม่ได้ประกอบอาชีพและมีอายุถึงเกณฑ์ที่กำหนดยังได้รับเงินบำนาญเพิ่มมาอีกส่วนหนึ่งด้วย⁵¹ ดังนั้น เมื่อบุคคลเหล่านี้กระทำความผิด เงินช่วยเหลือต่างๆที่ได้รับจากรัฐจึงถูกนำมาใช้เป็นรายได้ของบุคคลเหล่านี้เพื่อกำหนดโทษปรับต่อไป

กล่าวโดยสรุป หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ของประเทศสวีเดน นั้นจะมีลักษณะที่เป็นระบบและมาตรฐานเดียวกันและบังคับใช้สำหรับผู้กระทำความผิดทุกคนเหมือนกันมากกว่าที่จะเอาตัวบุคคลมาเป็นเกณฑ์ อันเป็นการสร้างเกณฑ์มาตรฐานในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้สำหรับผู้กระทำความผิดทุกคนให้ใกล้เคียงกัน นอกจากนี้โทษปรับตามวันและรายได้ในประเทศสวีเดนนั้นมีความเข้มงวดน้อยและไม่มีลักษณะเป็นการลงโทษที่รุนแรงมากนัก รายได้ของผู้กระทำความผิดที่นำมาเป็นฐานในการคำนวณโทษปรับไม่ได้นำมาจากรายได้ทั้งหมดที่

⁴⁹Bureau of Justice Assistance, Office of Justice Programs, U.S. Department of Justice, How To Use Structured Fines (Day Fines) as an Intermediate Sanction, p. 23 [Online], November 1996 Available from <https://www.ncjrs.gov/pdffiles/156242.pdf>

⁵⁰Gerhardt Grebing, The fine in comparative law: A survey of 21 countries. pp. 88-99, อ้างถึงใน วราภรณ์ ศิริสังจวัฒน์, “โทษปรับ: ศึกษากรณีระบบวันปรับ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 13.

⁵¹Government offices of Sweden, How it works in Sweden [Online], 7 February 2012 Available from <http://www.government.se/sb/d/15473>

ผู้กระทำความผิดได้รับ แต่จะนำมาเพียงประมาณหนึ่งในสามของรายได้เฉลี่ยสุทธิต่อวันเท่านั้น และในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ กฎหมายในประเทศก็มีส่วนเอื้ออำนวยอย่างมากในเรื่องของการเข้าถึงข้อมูลรายได้ของผู้กระทำความผิด แต่ในทางปฏิบัติผู้ที่มิอำนาจกำหนดโทษปรับมักจะใช้ข้อมูลที่มาจากการเปิดเผยของตัวผู้กระทำความผิดเป็นหลักเสียเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการหารายได้ของบุคคลบางประเภทนั้นก็ไม่เป็นปัญหาในประเทศสวีเดนเนื่องจากพลเมืองในประเทศมีรายได้ที่มาจากความช่วยเหลือของรัฐอยู่แล้ว

3.3.3 ขั้นตอนการบังคับโทษปรับตามคำพิพากษา

เมื่อพนักงานอัยการหรือศาลกำหนดโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดแล้ว ต่อไปก็จะเข้าสู่ขั้นตอนของการชำระค่าปรับ ซึ่งในขั้นตอนนี้จะมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการชำระค่าปรับโดยเฉพาะแยกออกมาต่างหากจากองค์กรที่ทำหน้าที่กำหนดโทษปรับ โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบในประเทศสวีเดนก็คือ National police board* สำหรับกระบวนการหลังจากการกำหนดโทษปรับนั้น เมื่อผู้กระทำความผิดได้รับโทษปรับ National police board จะส่งใบชำระเงินค่าปรับ paying-in slip ไปให้ผู้กระทำความผิด ถ้าหากผู้กระทำความผิดไม่ได้รับหรือมีการส่งผิดไปยังที่อยู่อื่น ผู้กระทำความผิดสามารถมาขอฉบับใหม่ได้ที่ National police board⁵² การชำระค่าปรับนั้น กำหนดให้ชำระผ่านทางธนาคารเข้าบัญชีของ National police board ซึ่งจะมีบัญชีสำหรับรับชำระค่าปรับเอาไว้โดยเฉพาะ แยกเป็นบัญชีสำหรับการชำระเงินค่าปรับจากภายในประเทศ และบัญชีสำหรับการชำระเงินค่าปรับจากต่างประเทศ โดยผู้กระทำความผิดจะต้องชำระค่าปรับภายใน 30 วัน นับแต่วันที่การกำหนดโทษปรับมีผลบังคับ ซึ่งในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นผู้กำหนดโทษปรับ กรณีที่จะถือว่ากำหนดโทษปรับมีผลบังคับนั้น แยกพิจารณาได้เป็นสองกรณี คือ เมื่อผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับเต็มจำนวน ถือว่าการกำหนดโทษปรับมีผลบังคับและโทษปรับก็จะระงับไปพร้อมกัน กับอีกกรณีคือ เมื่อผู้กระทำความผิดทำความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรยอมรับความผิดและโทษปรับตามที่พนักงานอัยการกำหนด โดยผู้กระทำความผิดต้องส่งคำยินยอมเข้ามาก่อนวันครบกำหนดยื่นคำยินยอมตามที่ระบุไว้ในคำสั่งกำหนดโทษปรับนั้นด้วย การกำหนดโทษปรับถึงจะมีผลบังคับ สำหรับกรณีที่ศาลเป็นผู้กำหนดโทษปรับ วันที่กำหนดโทษปรับมีผลบังคับ คือ วันที่สิ้นสุดระยะเวลาอุทธรณ์หรือฎีกาแล้วแต่กรณี ซึ่งถ้าหากเป็นคำพิพากษาศาลชั้นต้น วันที่กำหนดโทษ

*The Swedish National police board (RPS) คือ องค์กรบริหารและควบคุมดูแลงานส่วนกลางของเจ้าหน้าที่ตำรวจ (The Swedish police, National police board [Online], 17 August 2013 Available from <http://www.polisen.se/en/Languages/The-Swedish-Police/Direction-/National-Police-Board/>)

⁵²The Swedish Court, Fines [Online], 7 February 2012 Available from <http://www.forvaltningsrattenistockholm.domstol.se/Funktioner/English/Legal-proceedings/Criminal-sanctions/Fines/>

ปรับมีผลบังคับก็คือเมื่อครบ 21 วัน นับแต่วันที่มีคำพิพากษาศาลชั้นต้นแล้ว แต่ถ้าเป็นคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ วันที่การกำหนดโทษปรับมีผลบังคับก็คือเมื่อครบ 28 วัน นับแต่วันที่มีคำพิพากษาศาลอุทธรณ์แล้ว⁵³

อย่างไรก็ดี หากผู้กระทำความผิดไม่ชำระค่าปรับภายในกำหนดเวลาข้างต้น National police board จะทำการแจ้งเตือนไปยังผู้กระทำความผิดให้ชำระค่าปรับอีกครั้ง หากไม่มีการชำระค่าปรับภายใน 2 สัปดาห์ คดีจะถูกส่งไปยัง Swedish enforcement Authority ซึ่งผู้กระทำความผิดจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเป็นเงิน 600 โครเนอร์ ด้วย ในขั้นนี้เจ้าพนักงานบังคับคดีจะมีจดหมายแจ้งให้ผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับอีกครั้งหนึ่ง เมื่อได้รับจดหมายแจ้งจากเจ้าพนักงานบังคับคดีแล้วผู้กระทำความผิดอาจติดต่อไปยังเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อขอยืดระยะเวลาชำระค่าปรับหรือขอชำระเป็นงวดก็ได้ โดยต้องระบุถึงเหตุที่ทำให้ไม่สามารถชำระค่าปรับในทันที เช่น เป็นผู้ว่างงาน เจ็บป่วย หรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่น หากไม่ได้มีการขอยืดระยะเวลาที่กำหนดชำระค่าปรับ หรือมีการขอยืดระยะเวลาแล้วแต่เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่อนุญาตและผู้กระทำความผิดยังไม่ชำระค่าปรับอีก เจ้าพนักงานบังคับคดีก็จะดำเนินการบังคับคดีเอากับทรัพย์สินอื่นของผู้กระทำความผิดเพื่อชำระค่าปรับ หากไม่มีทรัพย์สินอื่นหรือบังคับคดีเอากับทรัพย์สินอื่นของผู้กระทำความผิดแล้วยังไม่พอชำระค่าปรับผู้กระทำความผิดก็จะถูกนำตัวไปจำคุกแทนค่าปรับ ซึ่งประมวลกฎหมายอาญา หมวด 25 มาตรา 8 บัญญัติให้เปลี่ยนโทษปรับเป็นโทษจำคุก โดยกำหนดให้เปลี่ยนโทษปรับมาเป็นโทษจำคุกได้ต่ำสุด 14 วัน และสูงสุดไม่เกิน 3 เดือน อย่างไรก็ตาม หากคดีมีการอุทธรณ์ในส่วนของค่าปรับ กำหนดระยะเวลาชำระค่าปรับก็จะยืดออกไปจนถึงเวลาที่ศาลอุทธรณ์มีคำพิพากษา และถ้าหากศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้ไขโทษปรับน้อยกว่าที่ศาลชั้นต้นกำหนดไว้ เงินค่าปรับที่จ่ายเกินไป National police board จะจ่ายคืนให้ภายหลังด้วย⁵⁴

3.4 การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ของประเทศเยอรมนี

ประเทศเยอรมนีเป็นประเทศที่มีรากฐานประวัติศาสตร์ทางกฎหมายมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานและยังเป็นประเทศที่ได้ชื่อว่ามีกฎหมายที่ก้าวหน้าและทันสมัยมากที่สุดประเทศหนึ่ง กฎหมายของประเทศเยอรมนีนั้นไม่ว่าจะเป็นกฎหมายแพ่งหรือกฎหมายอาญาถือเป็นกฎหมายที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายและมีอิทธิพลในฐานะที่เป็นต้นแบบในการบัญญัติกฎหมายของหลายๆ ประเทศ เช่น ประเทศญี่ปุ่น และ ประเทศไทย เป็นต้น ในเรื่องของการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ก็เช่นเดียวกัน ประเทศเยอรมนีถือได้ว่าเป็นประเทศที่มีความโดดเด่นในเรื่องดังกล่าวมากที่สุด

⁵³The Swedish police, Payment [Online], 17 August 2013 Available from <http://www.polisen.se/en/Languages/Laws-and-Regulations/Fines/Payment/>

⁵⁴The Swedish Court, Fines.

ประเทศหนึ่ง โดยประเทศเยอรมนีได้เริ่มนำเอาโทษปรับตามวันและรายได้เข้ามาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปกฎหมายที่ต้องการลดจำนวนของการจำคุกระยะสั้นให้น้อยลงและเน้นการบังคับใช้โทษปรับแทนโทษจำคุกระยะสั้น ซึ่งการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้แทนการลงโทษจำคุกระยะสั้นนั้นประสบความสำเร็จเป็นอย่างสูง ประเทศเยอรมนีซึ่งในอดีตเคยได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่มีสถิติการลงโทษจำคุกสูงและใช้โทษจำคุกเป็นมาตรการหลักในการลงโทษผู้กระทำความผิดสามารถลดปริมาณการลงโทษจำคุกระยะสั้นลงได้เป็นจำนวนมาก และโทษจำคุกก็ไม่ได้เป็นบทลงโทษหลักในคดีอาญาอีกต่อไป แต่โทษปรับตามวันและรายได้ได้กลายมาเป็นบทลงโทษหลักในคดีอาญาของประเทศเยอรมนี อีกทั้งการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ยังก่อให้เกิดประสิทธิผลในด้านอื่นๆ ส่งผลให้โทษปรับตามวันและรายได้ตามแบบประเทศเยอรมนีมีชื่อเสียงและเป็นที่สนใจของประเทศต่างๆ ตลอดจนเป็นต้นแบบในการศึกษาและนำไปประยุกต์ใช้ในหลายประเทศอีกด้วย

ความเป็นมาของการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ในประเทศเยอรมนีนั้นเริ่มต้นมาจากการที่รัฐบาลเยอรมันตะวันตกต้องการที่จะปฏิรูปกฎหมายเพื่อลดจำนวนของการจำคุกระยะสั้นให้น้อยลง จึงได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการร่างกฎหมาย Grand Commission (Grosse Strafrechtskommission) ขึ้นมาในปี ค.ศ. 1954 เพื่อทำหน้าที่ตรวจชำระประมวลกฎหมายอาญาฉบับเดิมซึ่งใช้บังคับมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1871 หลังจากการทำงานมาเป็นระยะเวลา 8 ปี ในที่สุดคณะกรรมการก็ได้เสนอร่างประมวลกฎหมายอาญาฉบับที่ได้แก้ไขปรับปรุงขึ้นมาใหม่ มีชื่อว่า the Draft Penal Code E 1962 หรือ E 1962 ซึ่งในร่างประมวลกฎหมายฉบับนี้มีบทบัญญัติให้นำโทษปรับมาใช้แทนการลงโทษจำคุกระยะสั้น และให้ใช้วิธีการคำนวณโทษปรับตามวันและรายได้ (per diem basis) โดยกำหนดให้ลงโทษปรับแทนโทษจำคุกในกรณีที่จะลงโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน “ถ้าหากว่า...การลงโทษปรับนั้นเพียงพอที่จะ...เป็นการตัดเตือน...ผู้กระทำความผิดได้ โดยไม่ต้องพิจารณาหรือคำนึงถึงความร้ายแรงของความผิดที่ได้กระทำลง”

หลังจากที่มีการจัดทำร่างประมวลกฎหมายอาญาดังกล่าวขึ้นมา นักวิชาการกฎหมายหลายท่านในมหาวิทยาลัยของเยอรมันตะวันตกและสวิตเซอร์แลนด์ต่างก็วิจารณ์ร่างประมวลกฎหมายอาญาดังกล่าวอย่างรุนแรง เนื่องจากร่างประมวลกฎหมายอาญา E 1962 ไม่สามารถทำให้โทษจำคุกระยะสั้นหมดไปได้จริง ซึ่งนักวิชาการมองว่าโทษจำคุกระยะสั้นนั้นไม่ก่อให้เกิดผลในทางแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำความผิดให้กลับตัวเป็นคนดีได้ และเมื่อผู้กระทำความผิดพ้นโทษแล้วก็ไม่อาจกลับเข้าสู่สังคมได้ ซึ่งจะเป็นการผลักดันให้ผู้กระทำความผิดหันไปกระทำความผิดมากขึ้น ดังนั้น จึงได้มีการร่วมกันจัดทำร่างประมวลกฎหมายอาญาฉบับของนักวิชาการออกมาตีพิมพ์เผยแพร่โดยใช้ชื่อว่า Alternative Draft Code โดยในร่างประมวลกฎหมายฉบับนี้กำหนดให้โทษจำคุกที่มีระยะเวลาสั้นที่สุดที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดได้ คือ โทษจำคุก 6 เดือน และเสนอให้ลงโทษปรับแทนการลงโทษ

จำคุกกระยะสั้นเพราะเป็นการลงโทษที่กระทบกระเทือนต่อฐานะของผู้กระทำความผิดแต่จะไม่ตัดผู้กระทำความผิดออกจากสังคมแต่อย่างใด

ต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติปฏิรูปกฎหมายอาญาฉบับแรก (The First Criminal Law Reform Act) ออกมาใช้บังคับ ซึ่งถือเป็นการผสมผสานระหว่าง E 1962 ของคณะกรรมการร่างกฎหมาย และ Alternative Draft Code ของนักวิชาการ โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่ได้ยกเลิกโทษจำคุกกระยะสั้นไปเสียทีเดียว แต่ให้อำนาจศาลที่จะใช้ดุลพินิจในการลงโทษจำคุกต่ำกว่า 6 เดือนได้ “เฉพาะเมื่อปรากฏพฤติการณ์พิเศษตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติฉบับนี้ หรือ เมื่อพิจารณาจากบุคลิกลักษณะของผู้กระทำความผิดแต่ละรายแล้วศาลเห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดโทษจำคุกกระยะสั้นเพื่อให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกถึงการลงโทษหรือเพื่อความชอบธรรมทางกฎหมาย” นอกจากนี้ ยังกำหนดให้ศาลใช้โทษปรับเป็นบทลงโทษหลักแก่ผู้กระทำความผิด ถึงแม้ว่าความผิดบางฐานนั้นในอดีตจะมีโทษจำคุกก็ตาม เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ ความผิดฐานฉ้อโกง และความผิดฐานทำร้ายร่างกาย เป็นต้น

ข้อที่น่าสังเกตจาก E 1962 และ Alternative Draft Code ก็คือ กฎหมายทั้งสองฉบับนี้ต่างก็เสนอให้มีการบังคับใช้โทษปรับที่ไม่ได้กำหนดเป็นจำนวนแน่นอนตายตัวเหมือนกัน แต่จะแตกต่างกันตรงวิธีการคำนวณค่าปรับ โดย E 1962 กำหนดวิธีการคำนวณโดยแบ่งโทษปรับออกเป็นสองส่วน ส่วนแรกให้ปรับเปลี่ยนไปตามความรุนแรงของความผิด และอีกส่วนให้ปรับเปลี่ยนไปตามรายได้ของผู้กระทำความผิด การคำนวณวิธีนี้ทำให้ทั้งผู้กระทำความผิดและศาลสามารถเข้าใจได้ว่าจำนวนค่าปรับที่คำนวณออกมานั้นมีที่มาอย่างไร ซึ่งจะส่งผลให้โทษปรับตามวันและรายได้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้กระทำความผิดที่มีฐานะแตกต่างกัน ทั้งยังลดโอกาสการหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับและลดต้นทุนในการบังคับชำระค่าปรับของรัฐได้อีกด้วย เนื่องจากผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่สามารถชำระค่าปรับได้ ในขณะที่โทษปรับที่ปรากฏอยู่ใน Alternative Draft Code แม้จะเป็นการกำหนดโดยมุ่งให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้กระทำความผิดที่มีฐานะแตกต่างกันเช่นเดียวกัน แต่เนื่องจากว่าผู้จัดทำ Alternative Draft Code ต้องการให้โทษปรับส่งผลกระทบต่อผู้กระทำความผิดเสมือนผู้กระทำความผิดกำลังได้รับโทษจำคุกอยู่แม้จะไม่ได้ถูกจำคุกอยู่ก็ตาม ดังนั้น วิธีการคำนวณโทษปรับที่ปรากฏอยู่ในร่างประมวลกฎหมายฉบับนี้ จึงคำนวณโดยนำสัดส่วนรายได้ของผู้กระทำความผิดมาใช้เป็นจำนวนมากเพื่อที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดต้องใช้ชีวิตอย่างจำกัดเท่าที่จะดำรงชีพได้เท่านั้น รวมทั้งยังกำหนดระยะเวลาการมีผลบังคับของโทษปรับเอาไว้ค่อนข้างยาวนาน โดยกำหนดให้ผ่อนชำระเป็นงวดๆ ไปตลอดจนกว่าจะสิ้นสุดระยะเวลาบังคับของโทษปรับ ซึ่งระยะเวลาการมีผลบังคับของโทษปรับนั้นอาจยาวนานไปถึงสองปีเลยทีเดียว

ในเวลาต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติปฏิรูปกฎหมายอาญาระดับที่สอง (The Second Criminal Law Reform Act) ออกมาใช้บังคับ โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการลงโทษปรับโดยบัญญัติให้นำเอาระบบการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ที่ใช้ในกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวียมาใช้บังคับแทนการลงโทษปรับแบบตายตัว และด้วยเหตุที่การคำนวณโทษปรับตาม Alternative Draft Code นั้นก่อให้เกิดภาระและสร้างความเดือนร้อนต่อผู้กระทำความผิดมากจนเกินไป ดังนั้น ในพระราชบัญญัติฉบับนี้จึงใช้วิธีการคำนวณโทษปรับตามวันและรายได้ตามที่กำหนดอยู่ใน E 1962 แทน⁵⁵

การปฏิรูปกฎหมายและการนำเอาโทษปรับตามวันและรายได้เข้ามาบังคับใช้แทนที่โทษปรับแบบตายตัวของประเทศเยอรมนีในครั้งนี้ถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในระบบกฎหมายของประเทศเยอรมนี โดยนับตั้งแต่เริ่มมีการปฏิรูปกฎหมายมานั้น สถาบันวิจัยแมกซ์พลังค์ในประเทศเยอรมนี (Max Planck Institute)* ได้ทำการติดตามศึกษาวิจัยและเก็บข้อมูลสถิติต่างๆ ตลอดจนสังเกตการณ์การบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ในศาลเยอรมันเพื่อวิเคราะห์และตรวจสอบถึงประสิทธิผลของการปฏิรูปกฎหมาย ซึ่งผลการศึกษาวิจัยพบว่าการปฏิรูปกฎหมายของประเทศเยอรมนีนั้นประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี ข้อมูลสถิติหลังจากการปฏิรูปกฎหมายชี้ให้เห็นได้อย่างชัดเจนถึงความสำเร็จในการลดจำนวนการจำคุกระยะสั้น ตลอดจนความสำเร็จในการลดจำนวนการไม่ชำระเงินค่าปรับของผู้กระทำความผิดอีกด้วย

ในประเด็นเรื่องของการลดความน่าเชื่อถือถึงประสิทธิภาพของการลงโทษจำคุกระยะสั้นลงนั้น ในปี ค.ศ. 1966 จำนวนของการลงโทษจำคุกระยะสั้นหรือโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน คิดเป็นร้อยละ 85 ของการลงโทษทั้งหมด และในปี ค.ศ. 1968 นั้น โทษจำคุกระยะสั้น มีจำนวนสูงถึง 113,273 คดี แต่หลังจากที่มีการนำโทษปรับตามวันและรายได้เข้ามาบังคับใช้ในช่วงต้นปี ค.ศ. 1970 จำนวนของโทษจำคุกระยะสั้นลดลงไปเป็นจำนวนมาก โดยในปี ค.ศ. 1979 จำนวนของโทษจำคุกระยะสั้นลดลงเหลือเพียง 10,609 คดี หรือลดลงคิดเป็นร้อยละ 90 โดยโทษปรับได้กลายเป็นโทษหลักในคดีอาญาหรือคิดเป็นร้อยละ 82 ของการลงโทษทั้งหมดเลยทีเดียว

⁵⁵Gary M. Friedman, "The West German DAY-FINE System: A possibility for the United States?," *University of Chicago Law Review*: 281-287.

*Max Planck Institute เป็นสถาบันวิจัยของประเทศเยอรมนีซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ Max Planck Society องค์กรวิจัยอิสระที่ไม่แสวงหาผลกำไร สถาบันวิจัยแมกซ์พลังค์มีอยู่ด้วยกันหลายแห่งทั้งในประเทศเยอรมนีและในต่างประเทศ และได้รับการยอมรับว่าเป็นสถาบันที่มีงานวิจัยยอดเยี่ยมและมีชื่อเสียงมากที่สุดของประเทศเยอรมนีและภาคพื้นยุโรป (Wikipedia, Max Planck Society [Online], 21 November 2013 Available from http://en.wikipedia.org/wiki/Max_Planck_Society)

อย่างไรก็ดี ผลการศึกษาพบว่า การบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้นั้นไม่ได้ส่งผลมากนัก ต่อการลงโทษปรับที่ต่ำกว่า 1,500 มาร์ค (Mark) * แต่การบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้นั้นส่งผลให้โทษปรับที่สูงกว่า 1,500 มาร์ค มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ทางสถาบันวิเคราะห์เห็นว่าอาจเนื่องมาจากสาเหตุสองประการ สาเหตุประการแรก คือ เป็นความประสงค์ของกฎหมายที่ต้องการเพิ่มภาระให้กับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะร่ำรวยโดยการลงโทษปรับเป็นจำนวนที่สูง ส่วนสาเหตุประการที่สอง คือ ในความผิดอาญาบางฐานนั้น ศาลเห็นว่าสมควรลงโทษโดยคำนึงถึงความรุนแรงของความผิดและลงโทษให้หนักขึ้นมากกว่าที่จะมาคำนึงถึงการลงโทษให้สอดคล้องกับฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดนั่นเอง

นอกจากนี้ ทางสถาบันยังพบว่าร้อยละ 54 ของคดีทั้งหมดที่ศาลพิพากษาให้ลงโทษปรับตามวันและรายได้นั้น ศาลไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ของผู้กระทำความผิดเลย และมีเพียงร้อยละ 1.7 ของคดีทั้งหมดเท่านั้นที่ศาลหรือพนักงานอัยการทำการตรวจสอบเพิ่มเติมถึงรายได้หรือสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิด โดยในคดีที่ศาลทราบถึงข้อมูลสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิด จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับต่อวันจะมีความแตกต่างกันและแปรผันไปตามรายได้ของผู้กระทำความผิด แต่ในคดีที่ศาลไม่มีข้อมูลดังกล่าว ปัจจัยที่ศาลนำมาใช้เป็นตัวกำหนดจำนวนรายได้ต่อวันปรับสำหรับผู้กระทำความผิดแต่ละรายนั้น ทางสถาบันวิเคราะห์และสันนิษฐานว่าศาลได้นำเอาข้อมูลในเรื่องของอาชีพและสถานภาพการสมรสของผู้กระทำความผิดมาเป็นเครื่องมือช่วยในการกำหนดจำนวนรายได้ต่อวันปรับแทน

การที่มีคดีมากกว่าครึ่งหนึ่งที่ศาลกำหนดโทษปรับไปโดยไม่มีข้อมูลเรื่องรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดนั้นถือเป็นอุปสรรคต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ในการปฏิรูปกฎหมายในครั้งนี้อยู่สองประการ กล่าวคือ ศาลย่อมไม่สามารถกำหนดโทษปรับให้มีความน่าเชื่อถือได้ว่าโทษปรับจะเป็นไปตามรายได้ของผู้กระทำความผิดแต่ละรายอย่างแท้จริง ตลอดจนการกำหนดโทษปรับไปโดยไม่มีข้อมูลดังกล่าวย่อมไม่ก่อให้เกิดผลในทางลงโทษต่อผู้กระทำความผิดได้อย่างเท่าเทียมกัน ดังที่กฎหมายต้องการ เนื่องจากการที่ศาลจำเป็นต้องอนุมานรายได้ของผู้กระทำความผิดเองนั้น โอกาสที่จะเกิดข้อผิดพลาดก็ย่อมมีมาก ส่งผลให้จำนวนเงินค่าปรับที่ผู้กระทำความผิดจะต้องชำระอาจน้อยหรือมากเกินไปได้

* มาร์ค (Mark) หรือโดยทั่วไปในภาษาอังกฤษเรียกว่า Deutsche Mark (DM) เป็นสกุลเงินอย่างเป็นทางการของประเทศเยอรมนีซึ่งใช้มาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1948 ก่อนจะเปลี่ยนมาใช้เป็นเงินสกุลยูโรในปี ค.ศ. 2002 และใช้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน (Wikipedia, Deutsche Mark [Online], 25 November 2013 Available from http://en.wikipedia.org/wiki/Deutsche_Mark)

แต่อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาของสถาบันพบว่าปัญหาเรื่องข้อมูลรายได้ของผู้กระทำความผิดดังกล่าวไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการจัดเก็บเงินค่าปรับแต่อย่างใด การจัดเก็บเงินค่าปรับถือว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี กล่าวคือ ประมาณร้อยละ 50 ของโทษปรับตามวันและรายได้มีการชำระเงินค่าปรับโดยทันที และอีกประมาณร้อยละ 30 มีการชำระภายในกำหนดระยะเวลาการผ่อนชำระค่าปรับตามคำสั่งศาล ในขณะที่มีเพียงร้อยละ 11 ที่ต้องมีการยึดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดแทนการชำระค่าปรับ โดยพบว่าสามารถยึดได้สำเร็จเป็นจำนวน 1 ใน 5 ของคดีที่มีการยึดทรัพย์สิน ส่วนโทษปรับที่ไม่สามารถจัดเก็บค่าปรับได้และต้องเปลี่ยนเป็นการจำคุกแทนค่าปรับพบเพียงร้อยละ 4 เท่านั้น ซึ่งความสำเร็จในการจัดเก็บเงินค่าปรับนี้ถือได้ว่าเป็นผลที่สืบเนื่องมาจากการกำหนดโทษปรับที่เหมาะสมกับฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดทำให้ผู้กระทำความผิดมีความสามารถที่จะชำระค่าปรับได้นั่นเอง ดังนั้น ทางสถาบันจึงเห็นว่าถ้าหากศาลสามารถกำหนดโทษปรับให้ได้ถูกต้องเหมาะสมมากยิ่งขึ้นแล้ว ความสำเร็จในการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ก็จะเพิ่มมากขึ้นตามมาด้วย⁵⁶

การปฏิรูปกฎหมายของประเทศเยอรมนีดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นส่งผลให้โทษปรับตามวันและรายได้กลายมาเป็นโทษที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากในคดีอาญาของประเทศเยอรมนี ในปัจจุบันโทษปรับตามวันและรายได้ถือเป็นบทลงโทษหลักที่ศาลนำมาใช้ลงแก่ผู้กระทำความผิดมากที่สุด โดยตั้งแต่เริ่มมีการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้จนถึงปัจจุบันอันเป็นเวลากว่าสี่ทศวรรษมานี้พบว่า 4 ใน 5 ของบทลงโทษทั้งหมดที่ศาลนำมาใช้ลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นได้แก่โทษปรับตามวันและรายได้⁵⁷ และเนื่องจากประเทศเยอรมนีเน้นการบังคับใช้โทษปรับเป็นมาตรการหลักในการลงโทษและบังคับใช้แทนที่การลงโทษจำคุกระยะสั้น ดังนั้น โทษปรับตามวันและรายได้ในประเทศเยอรมนีจึงมีลักษณะเป็นการลงโทษที่รุนแรงกว่าในประเทศอื่นๆ ดังแสดงให้เห็นได้จากเกณฑ์ขั้นสูงของจำนวนวันปรับที่กำหนดเอาไว้สูงกว่าประเทศอื่น รายได้ต่อหนึ่งวันปรับที่กำหนดเอาไว้เป็นจำนวนที่เรียกได้ว่าใกล้เคียงกับรายได้ที่ผู้กระทำความผิดได้รับมาจริง ตลอดจนอัตราการเปลี่ยนโทษในกรณีไม่ชำระค่าปรับที่กำหนดเอาไว้ค่อนข้างเป็นผลเสียต่อผู้กระทำความผิดมากกว่าในประเทศอื่นนั่นเอง

3.4.1 กฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อม

กฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศเยอรมนีมีโครงสร้างที่เหมือนกับประเทศที่บังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ประเทศอื่น

⁵⁶ Ibid, pp. 291-297.

⁵⁷ Hans-jörg Albrecht, Sentencing in Germany: Explaining Long-Term Stability in the Structure of Criminal Sanctions and Sentencing, Law and Contemporary Problems, A Global Perspective on Sentencing Reforms, p. 211. [Online], 2013 Available from <http://scholarship.law.duke.edu/lcp/vol76/iss1/10>

เช่น ประเทศฟินแลนด์ และประเทศสวีเดน กล่าวคือ กฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศเยอรมนีจะแบ่งออกเป็นสองส่วน คือ กฎหมายในส่วนที่เป็นกฎหมายทั่วไปบังคับใช้กับคดีอาญาทุกประเภท กฎหมายส่วนนี้จะเป็นส่วนที่บัญญัติหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้เอาไว้ทั้งหมด และ กฎหมายในส่วนที่เป็นกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นส่วนที่ที่กำหนดบทลงโทษปรับสำหรับความผิดสิ่งแวดล้อมฐานต่างๆเอาไว้

1) กฎหมายส่วนที่บัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้

กฎหมายในส่วนนี้ ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา (German Criminal Code) ตั้งแต่มาตรา 40 ถึงมาตรา 43 และ มาตรา 53 ถึงมาตรา 54 โดยมาตรา 40 จะเป็นมาตราที่บัญญัติรายละเอียดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ทั้งหมด ส่วนมาตรา 42 เป็นมาตราที่บัญญัติเกี่ยวกับรายละเอียดการผ่อนชำระค่าปรับ มาตรา 43 บัญญัติในส่วนของการเปลี่ยนโทษกรณีผู้กระทำความผิดไม่ชำระค่าปรับ ส่วนมาตรา 53 และมาตรา 54 จะบัญญัติเกี่ยวกับการลงโทษปรับตามวันและรายได้ในกรณีความผิดหลายฐาน

2) กฎหมายส่วนที่บัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมและบทลงโทษปรับสำหรับความผิดดังกล่าว

กฎหมายในส่วนนี้ก็มีลักษณะเช่นเดียวกันกับที่เคยได้กล่าวมาแล้วในประเทศฟินแลนด์และสวีเดน กล่าวคือ เป็นกฎหมายในที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมโดยตรงและเป็นกฎหมายที่บัญญัติให้ลงโทษปรับตามวันและรายได้สำหรับการกระทำความผิดฐานต่างๆในคดีสิ่งแวดล้อม โดยกฎหมายในส่วนนี้ ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 29 ว่าด้วยการกระทำความผิดต่อสิ่งแวดล้อม (offences against environment) ตั้งแต่มาตรา 324 ถึง มาตรา 330d ทั้งหมด 13 มาตรา โดยแบ่งออกเป็นความผิดฐานต่างๆ 10 ฐานความผิด ดังนี้

- (1) ความผิดเกี่ยวกับการทำให้เกิดมลพิษทางน้ำโดยเจตนาหรือโดยประมาท (water pollution) ระวังโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือไม่เกินสามปีหรือโทษปรับตามลำดับ
- (2) ความผิดเกี่ยวกับการทำให้เกิดมลพิษทางพื้นดินโดยเจตนาหรือโดยประมาท (soil pollution) ระวังโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือไม่เกินสามปีหรือโทษปรับตามลำดับ
- (3) ความผิดเกี่ยวกับการทำให้เกิดมลพิษทางอากาศโดยเจตนาหรือโดยประมาท (soil pollution) ระวังโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือไม่เกินสามปีหรือโทษปรับตามลำดับ

(4) ความผิดเกี่ยวกับการทำให้เกิดเสียง การสั่นสะเทือน และรังสีที่ก่อให้เกิดอันตราย ทั้งโดยเจตนาหรือโดยประมาท (causing noise, vibrations and non-ionising radiation) ระวังโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือไม่เกินสามปีหรือโทษปรับตามลำดับ

(5) ความผิดเกี่ยวกับการกำจัดขยะอันตรายโดยผิดกฎหมายทั้งโดยเจตนาหรือโดยประมาท (unlawful disposal of dangerous waste) ระวังโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือไม่เกินหนึ่งปีหรือโทษปรับตามลำดับ

(6) ความผิดเกี่ยวกับการจัดการสิ่งบริการพื้นฐานโดยผิดกฎหมายทั้งโดยเจตนาหรือโดยประมาท (unlawful operation of facilities) ระวังโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือไม่เกินห้าปีหรือสามปีหรือไม่เกินสองปีหรือโทษปรับตามลำดับ

(7) ความผิดเกี่ยวกับการจัดการสารกัมมันตภาพรังสีโดยผิดกฎหมายทั้งโดยเจตนาหรือโดยประมาท (Unlawful handling of radioactive substances, dangerous substances and goods) ระวังโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือไม่เกินห้าปีหรือโทษปรับ

(8) ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดอันตรายต่อพื้นที่ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย โดยผิดกฎหมายทั้งโดยเจตนาหรือโดยประมาท (Endangering protected areas) ระวังโทษจำคุกหรือโทษปรับ

(9) ความผิดที่เป็นเหตุจรรยาบรรณของความผิดฐานที่กล่าวมาข้างต้น (Aggravated cases of environmental offences) ระวังโทษจำคุก

(10) ความผิดเกี่ยวกับการทำให้เกิดอันตรายร้ายแรงโดยการปล่อยสารพิษ (Causing a severe danger by releasing poison) ระวังโทษจำคุกหรือโทษปรับ

3.4.2 หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับ

ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศเยอรมนี มาตรา 40 ซึ่งเป็นบทบัญญัติหลักที่กำหนดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้นั้น ได้กำหนดกรอบของจำนวนวันปรับเอาไว้คือ 5 ถึง 360 วันปรับ สำหรับการกระทำความผิดฐานเดียว⁵⁸ แต่ถ้าหากเป็นกรณีที่มีการกระทำความผิดหลายฐาน มาตรา 53 และมาตรา 54 ให้อำนาจศาลกำหนดจำนวนวันปรับเพิ่มขึ้นได้ โดยจำนวนวันปรับที่กำหนดเพิ่มขึ้นมานั้นจะต้องไม่เกินไปกว่าจำนวนวันปรับของความผิดทุกฐานรวมกัน แต่ไม่ว่ากรณีจะเป็นอย่างไรก็ตาม เมื่อคำนวณจำนวนวันปรับสำหรับความผิดทุกฐานแล้ว จำนวนวันปรับที่ลงแก่ผู้กระทำความผิดจะต้องไม่เกินไปกว่า 720 วันปรับด้วย⁵⁹

⁵⁸German Criminal Code , Chapter Three, First title, Section 40

⁵⁹German Criminal Code, Chapter Three, First title, Section 53 , 54

เกณฑ์ขั้นต่ำและขั้นสูงของจำนวนวันปรับที่กำหนดเอาไว้ถือเป็นการบังคับใช้บังคับเป็นมาตรฐานเดียวกันสำหรับความผิดทุกฐานที่ศาลพิพากษาให้ลงโทษปรับตามวันและรายได้ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการบัญญัติอัตราโทษปรับสำหรับความผิดทุกฐานที่กฎหมายบัญญัติให้ลงโทษปรับรวมเอาไว้ในทีเดียวกันและใช้เกณฑ์เดียวกันทั้งหมดนั่นเอง ในตัวบทมาตราต่างๆที่บัญญัติบทลงโทษปรับจึงไม่มีมาตราใดเลยที่ระบุอัตราโทษปรับเอาไว้ โดยตัวบทมาตรานั้นๆจะบัญญัติเอาไว้เพียงว่า “shall be liable to a fine” ต่างจากโทษจำคุกที่จะบัญญัติอัตราโทษปรับสำหรับความผิดแต่ละฐานเอาไว้อย่างชัดเจน* ซึ่งถือเป็นลักษณะเฉพาะอย่างหนึ่งของประเทศที่ใช้ระบบโทษปรับตามวันและรายได้ ดังจะเห็นได้จากการบัญญัติกฎหมายในลักษณะเดียวกันนี้ในประเทศฟินแลนด์และประเทศสวีเดนตามที่เคยได้กล่าวมาแล้ว

ความผิดฐานต่างๆนั้น แม้กฎหมายจะบัญญัติให้ระวางโทษปรับแต่ก็ได้บัญญัติอัตราโทษปรับเอาไว้ด้วย ดังนั้น อัตราโทษปรับหรือจำนวนวันปรับสำหรับการกระทำความผิดแต่ละฐานจึงต้องอยู่ภายใต้เกณฑ์เดียวกันทั้งหมด ซึ่งศาลจะเป็นผู้ใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับไปตามที่เห็นสมควรในแต่ละคดีภายในกรอบที่กฎหมายให้อำนาจเอาไว้ โดยการใช้อดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับของศาลจะเป็นไปตามหลักเกณฑ์การใช้อดุลพินิจตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 46 แห่งประมวลกฎหมายอาญา กล่าวคือ ศาลจะพิจารณาจากแรงจูงใจในการกระทำความผิด วิธีที่ใช้กระทำความผิด ตลอดจนพฤติการณ์แวดล้อมที่ทำให้การกระทำความผิดนั้นเบาบางลงหรือรุนแรงขึ้น เป็นเกณฑ์ในการใช้อดุลพินิจกำหนดอัตราโทษปรับหรือจำนวนวันปรับให้เหมาะสมไปในแต่ละคดี⁶⁰ และเพื่อเป็นแนวทางการใช้อดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับสำหรับความผิดฐานต่างๆของศาลให้เป็นไปในทางเดียวกันในทางปฏิบัติแต่ละศาลจึงได้มีการจัดทำบัญชีกำหนดโทษอย่างไม่เป็นทางการเอาไว้ประจำศาลด้วย โดยบัญชีกำหนดโทษของศาลเยอรมันจะไม่ได้มีลักษณะเป็นบัญชีกำหนดโทษกลางที่ใช้สำหรับศาลทั่วประเทศเหมือนดังเช่นในประเทศสวีเดน ในทางตรงข้ามบัญชีกำหนดโทษของศาลเยอรมันจะมีลักษณะของความเป็นท้องถิ่นในแต่ละเขตที่ศาลนั้นๆตั้งอยู่มากกว่า⁶¹

* ยกตัวอย่างเช่น German Criminal Code Section 324 Water pollution

“(1) Whosoever unlawfully pollutes a body of water or otherwise alters its qualities in a negative manner shall be liable to imprisonment not exceeding five years or a fine.

(2) The attempt shall be punishable.

(3) If the offender acts negligently the penalty shall be imprisonment not exceeding three years or a fine.”

⁶⁰Gary M. Friedman, “The West German DAY-FINE System: A possibility for the United States?,” *University of Chicago Law Review*: 287.

⁶¹Sally T. Hillsman and Judith A. Greene, Improving the use and administration of criminal fines: a report of Richmond County Criminal Court Day-Fine Planning Project, p. 38 [Online], 16 December 1987 Available from <http://www.vera.org/sites/default/files/resources/downloads/1521.pdf>

อย่างไรก็ดี ในการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษปรับของศาลนั้น แม้ว่ากฎหมายจะให้อำนาจศาล กำหนดจำนวนวันปรับได้ตั้งแต่ 5 ถึง 360 วันปรับ หรือไม่เกิน 720 วันปรับ สำหรับความผิดหลาย ฐานดังที่กล่าวมาแล้วก็ตาม แต่จากสถิติการลงโทษปรับตามวันและรายได้ของศาลพบว่าส่วนใหญ่แล้ว ศาลมักจะกำหนดจำนวนวันปรับอยู่ในช่วงระหว่าง 31-90 วันปรับ และ 16-30 วันปรับ ในสัดส่วนที่ ใกล้เคียงกัน⁶² โดยข้อมูลในปี ค.ศ. 2000⁶³, ค.ศ. 2003⁶⁴ และ ค.ศ. 2006⁶⁵ พบว่าในจำนวนคดี ความผิดทั้งหมดที่ศาลลงโทษปรับตามวันและรายได้นั้น ศาลกำหนดจำนวนวันปรับในช่วง 31-90 วัน ปรับ มากที่สุด โดยคิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 43.3, 44.0 และ 46.2 ตามลำดับ รองลงมาเป็นการ กำหนดจำนวนวันปรับในช่วง 16-30 วันปรับ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 37.5, 36.8 และ 35.8 ตามลำดับ ส่วนคดีที่ศาลกำหนดจำนวนวันปรับตั้งแต่ 180 วันปรับขึ้นไปนั้นพบในสัดส่วนที่น้อยมาก ดังแสดงใน ตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของจำนวนวันปรับที่ศาลในประเทศเยอรมนีกำหนดสำหรับคดี ความผิดอาญาทั้งหมด ในปี ค.ศ. 2000 ค.ศ. 2003 และ ค.ศ. 2006

จำนวนวัน ปรับ	จำนวนคดี (ร้อยละ)		
	ค.ศ. 2000	ค.ศ. 2003	ค.ศ. 2006
5-15	69,187 (13.5%)	70,090 (13.8%)	61,376 (11.8%)
16-30	192,234 (37.5%)	186,423 (36.8%)	186,305 (35.8%)
31-90	222,416 (43.3%)	222,885 (44.0%)	240,709 (46.2%)
91-180	26,850 (5.2%)	25,291 (5.0%)	29,436 (5.7%)
181-360	2,307 (0.5%)	2,148 (0.4%)	2,657 (0.5%)
361 ขึ้นไป	342 (0.1%)	339 (0.07%)	308 (0.06%)
รวม (คดี)	513,336	507,086	520,791

⁶²Wolfgang Heinz, Penal Sanctions and Sanctioning Practice in the Federal Republic of Germany 1882-2004 [Online], 31 July 2006 Available from http://www.uni-konstanz.de/rtf/kis/sanks04_eng.htm#_Toc142128867 [21 December 2013]

⁶³Tanja Fröhlich, Final Report Organised Environmental Crime in the EU member states, p. 233. [Online], 15 May 2003. Available from http://ec.europa.eu/environment/legal/crime/pdf/organised_member_states.pdf

⁶⁴Jörg-Martin Jehle, Federal Ministry of Justice, Criminal Justice in Germany Facts and Figures, Fourth Edition, p. 33. [Online], 2005. Available from <http://www.unigoettingen.de/de/document/download/9be436fc1f89cbf6b32fb0c8391d2a36.pdf/Criminal%20Justice%20in%20Germany%202005.pdf> [25 December 2013]

⁶⁵Jörg-Martin Jehle, Federal Ministry of Justice, Criminal Justice in Germany Facts and Figures, Fifth Edition, p. 33. [Online], 2009. Available from http://www.bmj.de/SharedDocs/Downloads/EN/StudienUntersuchungenFachbuecher/Criminal_Justice_in_Germany_Numbers_and_Facts.pdf?__blob=publicationFile [27 December 2013]

ในส่วนของคุณตีความผิดสิ่งแวดล้อมก็เช่นเดียวกัน ข้อมูลสถิติในปี ค.ศ. 2000 พบว่าคุณตีความผิดสิ่งแวดล้อมทั้งหมดที่ศาลลงโทษปรับตามวันและรายได้จำนวน 3,276 คดีนั้น ศาลกำหนดจำนวนวันปรับในช่วง 16-30 วันปรับ มากที่สุด โดยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 47.9 ถัดมาเป็นการกำหนดจำนวนวันปรับในช่วง 31-90 วันปรับ ร้อยละ 42.8 และจำนวนวันปรับในช่วง 5-15 หน่วยคิดเป็นร้อยละ 4.8 ตามลำดับ ส่วนคุณตีความผิดสิ่งแวดล้อมที่ศาลกำหนดจำนวนวันปรับตั้งแต่ 180 หน่วยขึ้นไป มีเพียงร้อยละ 0.3⁶⁶ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของจำนวนวันปรับที่ศาลในประเทศเยอรมนีกำหนดสำหรับคุณตีความผิดสิ่งแวดล้อม ในปี ค.ศ. 2000

จำนวนวันปรับ	จำนวนคดี (ร้อยละ)
5-15	156 (4.8%)
16-30	1,568 (47.9%)
31-90	1,401 (42.8%)
91-180	140 (4.3%)
181-360	10 (0.3%)
361 ขึ้นไป	1 (0.01%)
รวม (คดี)	3,276

สำหรับจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนั้น ด้วยเหตุที่ว่าประเทศเยอรมนีนำโทษปรับตามวันและรายได้มาใช้โดยมีวัตถุประสงค์ก็เพื่อเป็นการทดแทนโทษจำคุกระยะสั้น ดังนั้น โทษปรับในประเทศเยอรมนีจึงมีผลเป็นการลงโทษที่ไม่แตกต่างไปจากโทษจำคุกมากนัก อันเป็นที่มาของคำกล่าวที่ว่าโทษปรับในประเทศเยอรมนีนั้นเปรียบได้กับโทษจำคุกในทางเศรษฐกิจ⁶⁷ (What a day of freedom costs)⁶⁸ การกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับจึงเป็นเหมือนการเปลี่ยนจากการจำคุกหนึ่งวันมาเป็นการยึดเอารายได้ในหนึ่งวันของผู้กระทำผิดมาแทน ส่งผลให้จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับในประเทศเยอรมนีถูกกำหนดเอาไว้ในจำนวนที่ใกล้เคียงกับรายได้เฉลี่ยต่อวันที่ผู้กระทำความผิดได้รับมาจริง โดยในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 40 บัญญัติให้ศาลเป็นผู้พิจารณากำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับจากฐานะทางเศรษฐกิจและการเงินของผู้กระทำความผิดตามที่ศาลเห็นสมควร โดยให้ศาลกำหนดบนฐานของรายได้เฉลี่ยสุทธิที่ผู้กระทำความผิดได้รับต่อวันหรืออาจ

⁶⁶Tanja Fröhlich, Final Report Organised Environmental Crime in the EU member states, p. 233.

⁶⁷Sally T. Hillsman and Judith A. Greene, "Tailoring criminal fines to the financial means of the offender," *Judicature* 72, 1 (June-July, 1988): 41.

⁶⁸Edwin W. Zedlewski, National Institute of Justice, Alternatives to custodial supervision: The day fine, p.

ได้รับต่อวัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนั้นก็คือส่วนหนึ่งของรายได้เฉลี่ยสุทธิที่ผู้กระทำความผิดได้รับต่อวันหรืออาจได้รับต่อวันนั่นเอง ซึ่งกฎหมายไม่ได้ระบุเอาไว้เป็นที่แน่ชัดว่าส่วนหนึ่งของรายได้เฉลี่ยสุทธิที่ผู้กระทำความผิดได้รับต่อวันหรืออาจได้รับต่อวันนั้นคือจำนวนเท่าใด ดังนั้น จึงขึ้นอยู่กับ การประเมินและพิจารณาของศาลที่จะกำหนดในจำนวนที่เหมาะสม แต่ก็เป็นที่เข้าใจได้ว่าจะต้องไม่เป็นจำนวนที่สูงเกินไปจนทำให้ผู้กระทำความผิดหรือผู้ที่ต้องพึ่งพาผู้กระทำความผิดในการดำรงชีวิตต้องขาดรายได้ขั้นต่ำที่จะใช้สำหรับการดำรงชีวิตประจำวันไป

อย่างไรก็ดี แม้ว่ากฎหมายจะมีได้บัญญัติชัดเจนเกี่ยวกับจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ โดยให้เป็นดุลพินิจของศาลที่จะกำหนดไปตามความเหมาะสมจากรายได้เฉลี่ยสุทธิต่อวันของผู้กระทำความผิดก็ตาม แต่ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 40 ก็ได้บัญญัติขอบเขตของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้ด้วยว่าจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนั้นจะต้องไม่น้อยไปกว่า 1 ยูโร และ ต้องไม่เกินไปกว่า 30,000 ยูโร⁶⁹ ดังนั้น การกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับของศาลจึงต้องอยู่ภายใต้เกณฑ์ขั้นต่ำและขั้นสูงสุดดังกล่าวด้วย ศาลจะกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับให้น้อยไปกว่า 1 ยูโร หรือมากกว่า 30,000 ยูโร มิได้ นอกจากนี้ ศาลจะกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับให้เป็นเศษของหน่วยเงิน เช่น กำหนดให้เท่ากับ 4.95 ยูโร ไม่ได้เช่นเดียวกัน

จากการศึกษาข้อมูลทางสถิติชี้ให้เห็นว่าจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับที่ศาลกำหนดสำหรับความผิดอาญฐานต่าง ๆ นั้น มักจะอยู่ในช่วงระหว่าง 10-25 ยูโร เป็นส่วนใหญ่ และในช่วงระหว่าง 5-10 ยูโร และ 25-51 ยูโร เป็นลำดับถัดมา ส่วนจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับที่ไม่เกิน 5 ยูโร และจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับที่มากกว่า 51 ยูโรขึ้นไป พบว่ามีสัดส่วนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น⁷⁰ ดังปรากฏในตารางที่ 4

⁶⁹ German Criminal Code, Chapter Three, First title, Section 40

⁷⁰ Wolfgang Heinz, Penal Sanctions and Sanctioning Practice in the Federal Republic of Germany 1882-2004 [Online], 31 July 2006 Available from http://www.uni-konstanz.de/rtf/kis/sanks04_eng.htm#_Toc142128867 [21 December 2013]

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับที่ศาลในประเทศเยอรมนี กำหนดสำหรับคดีความผิดอาญาทั้งหมด ในปี ค.ศ. 2000⁷¹ ค.ศ. 2003⁷² และ ค.ศ. 2006⁷³

จำนวนรายได้ต่อ หนึ่งวันปรับ	จำนวนคดี (ร้อยละ)		
	ค.ศ. 2000	ค.ศ. 2003	ค.ศ. 2006
ไม่เกิน 5 ยูโร	41,598 (8.1%)	37,324 (7.4%)	23,191 (4.5%)
5-10 ยูโร	116,142 (22.6%)	128,351 (25.3%)	156,075 (30.0%)
10-25 ยูโร	242,743 (47.3%)	208,101 (41.1%)	205,494 (39.5%)
25-51 ยูโร	106,223 (20.7%)	123,351 (24.3%)	125,513 (24.1%)
มากกว่า 51 ยูโร	6,288 (1.2%)	9,620 (1.9%)	10,210 (2.0%)
รวม (คดี)	513,336	506,747*	520,483**

ในส่วน of คดีความผิดสิ่งแวดล้อมก็เช่นเดียวกัน ข้อมูลสถิติในปี ค.ศ. 2000 ชี้ให้เห็นว่าจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับส่วนใหญ่แล้วจะอยู่ในช่วงระหว่าง 10-25 ยูโร เช่นเดียวกับข้อมูลสถิติคดีความผิดอาญาทั้งหมดที่แสดงในตารางที่ 3 แต่ความแตกต่างที่เห็นได้ชัดก็คือในคดีความผิดสิ่งแวดล้อมนั้น จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับที่อยู่ในช่วง 10-25 ยูโร มีสัดส่วนที่สูงมากกว่าจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับในช่วงอื่นๆ โดยมีอัตราส่วนถึงร้อยละ 60.2 ของคดีความผิดสิ่งแวดล้อมทั้งหมด ถัดมาเป็นจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับในช่วง 5-10 และ 25-51 ยูโร ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 16 และ 19.6 ส่วนจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับไม่เกิน 5 ยูโร และ มากกว่า 51 ยูโรขึ้นไปนั้น พบเพียงร้อยละ 2.8 และ 1.4 ตามลำดับ

⁷¹Tanja Fröhlich, Final Report Organised Environmental Crime in the EU member states, p. 234.

⁷²Jörg-Martin Jehle, Federal Ministry of Justice, Criminal Justice in Germany Facts and Figures, Fourth Edition, p. 33.

⁷³Jörg-Martin Jehle, Federal Ministry of Justice, Criminal Justice in Germany Facts and Figures, Fifth Edition, p. 33.

*ไม่นับรวมคดีที่ศาลกำหนดจำนวนวันปรับตั้งแต่ 361 วันปรับ ขึ้นไป จำนวน 339 คดี

** ไม่นับรวมคดีที่ศาลกำหนดจำนวนวันปรับตั้งแต่ 361 วันปรับ ขึ้นไป จำนวน 308 คดี

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับที่ศาลในประเทศเยอรมนี กำหนดสำหรับความผิดสิ่งแวดล้อม ในปี ค.ศ. 2000

จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ	จำนวนคดี (ร้อยละ)
ไม่เกิน 5 ยูโร	93 (2.8%)
5-10 ยูโร	525 (16.0%)
10-25 ยูโร	1,971 (60.2%)
25-51 ยูโร	641 (19.6%)
มากกว่า 51 ยูโร	45 (1.4%)
รวม (คดี)	3276

สถิติการกำหนดจำนวนวันปรับและจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับของศาลตามที่กล่าวมานี้เป็นสิ่งที่บ่งชี้ให้เห็นได้ว่าผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมมีแนวโน้มที่จะต้องชำระเงินค่าปรับในจำนวนที่สูงกว่าผู้กระทำความผิดในคดีอาญาทั่วไปอยู่พอสมควร⁷⁴ เพราะถึงแม้ว่าจำนวนวันปรับส่วนใหญ่ที่ศาลกำหนดในคดีความผิดอาญาทั้งหมดกับเฉพาะคดีความผิดสิ่งแวดล้อมจะอยู่ในช่วงระหว่าง 16-30 วันปรับ และ 31-90 วันปรับ เหมือนกันก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาถึงจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ ประกอบกันด้วยแล้ว จะเห็นได้ว่าในส่วนของคดีความผิดสิ่งแวดล้อม จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับจะกระจุกตัวอยู่ในช่วง 10-25 ยูโร เสียเป็นส่วนใหญ่ และมีสัดส่วนที่สูงแตกต่างจากช่วงจำนวนรายได้ช่วงอื่นๆอย่างเห็นได้ชัด ต่างจากคดีความผิดอาญาทั้งหมดที่แม้ศาลจะกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับในช่วง 10-25 ยูโร มากที่สุด แต่ก็ไม่ได้มีสัดส่วนที่สูงแตกต่างจากช่วงจำนวนรายได้ช่วงอื่นมากนัก จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับที่ศาลกำหนดจะมีลักษณะของการกระจายตัวไปอยู่ในช่วงจำนวนรายได้อื่นๆมากกว่าในคดีความผิดสิ่งแวดล้อมนั่นเอง

ในส่วนของรายได้ที่อยู่ในข่ายที่จะต้องนำมาคำนวณเป็นรายได้เฉลี่ยสุทธิของผู้กระทำความผิดนั้นจะคิดจากรายได้ทั้งหมดที่ผู้กระทำความผิดได้รับ โดยรวมเอารายได้ทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นเงินเดือน เงินปันผล ดอกเบี้ย เงินบำนาญ เงินสวัสดิการ⁷⁵ รวมทั้งเงินสงเคราะห์หรือเงินช่วยเหลือที่ได้รับจากรัฐมาพิจารณาเป็นรายได้ของผู้กระทำความผิด ซึ่งศาลจะพิจารณารายได้ในช่วงเวลาของการอ่านคำพิพากษาไม่ใช่ในช่วงเวลาที่จะต้องชำระเงินค่าปรับเพราะจะทำให้เกิดความไม่แน่นอนและถ้าหากในช่วงเวลาของการอ่านคำพิพากษามีความชัดเจนแน่นอนว่าสถานะรายได้ของผู้กระทำความผิดจะมีการเปลี่ยนแปลง เช่น ผู้กระทำความผิดกำลังจะเกษียณอายุการทำงานหรือได้รับการ

⁷⁴Tanja Fröhlich, Final Report Organised Environmental Crime in the EU member states, page 234.

⁷⁵Gary M. Friedman, "The West German DAY-FINE System: A possibility for the United States?" *University of Chicago Law Review*: 288.

เลื่อนตำแหน่ง ศาลก็สามารถที่จะนำข้อเท็จจริงดังกล่าวมาพิจารณาประกอบด้วยได้ นอกจากนี้ ไม่เพียงแต่เฉพาะรายได้ที่เป็นตัวเงินเท่านั้นที่ถือเป็นรายได้ของผู้กระทำความผิด สิ่งที่ต้องนำมาพิจารณาประกอบเป็นรายได้ของผู้กระทำความผิดยังรวมไปถึงทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดมีอยู่หรือยังคงมีอยู่ในขณะอ่านคำพิพากษาอีกด้วย⁷⁶ และเพื่อให้การลงโทษปรับตามวันและรายได้เป็นไปตามสถานะทางเศรษฐกิจและการเงินของผู้กระทำความผิดอย่างแท้จริง ในการคำนวณหารายได้เฉลี่ยสุทธิต่อวันของผู้กระทำความผิดจึงต้องหักค่าใช้จ่ายต่างๆออกไปจากรายได้ของผู้กระทำความผิดเสียก่อน ซึ่งค่าใช้จ่ายดังกล่าว ได้แก่ เงินค่าภาษี เงินค่าประกันสังคม และเบี้ยประกัน และในกรณีที่ผู้กระทำความผิดประกอบกิจการส่วนตัว ศาลจะหักค่าใช้จ่ายและค่าขาดทุนจากการประกอบกิจการนั้นออกจากรายได้ทั้งหมดด้วย⁷⁷

สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดที่ศาลจำเป็นต้องนำมาใช้ประกอบการพิจารณากำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนั้น กฎหมายของประเทศเยอรมนีไม่ได้ให้อำนาจศาลในการเข้าถึงข้อมูลทางภาษีของผู้กระทำความผิดที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานด้านภาษีเหมือนดังเช่นประเทศอื่นๆ แต่ข้อจำกัดดังกล่าวก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จในการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ของประเทศเยอรมนีแต่อย่างใด เนื่องจากข้อมูลบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิด อันได้แก่ สถานภาพการทำงาน อาชีพ และสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของผู้กระทำความผิด จะมีปรากฏอยู่ในรายงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งถือเป็นเอกสารส่วนหนึ่งของสำนวนคดีอยู่แล้ว นอกจากนี้ ก่อนเริ่มพิจารณาคดีศาลจะสอบถามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับรายได้ต่อเดือนที่ผู้กระทำความผิดได้รับ สถานภาพการสมรส และบุคคลผู้อยู่ในอุปการะที่ผู้กระทำความผิดต้องรับผิดชอบเพิ่มเติมด้วย ดังนั้น ส่วนใหญ่แล้วข้อมูลที่ศาลนำมาใช้เพื่อกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับจึงมาจากการเปิดเผยของตัวผู้กระทำความผิดเองและจากรายงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นหลัก โดยที่คดีเกือบทั้งหมดที่ศาลกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้นั้น ข้อมูลที่ศาลนำมาใช้พิจารณากำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับก็คือข้อมูลที่ได้มาจากรายงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจและจากการสอบถามผู้กระทำความผิดนั่นเอง

จากการที่ศาลจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลทางการเงินที่มาจากเปิดเผยของผู้กระทำความผิดเป็นหลักตามที่กล่าวมานี้เอง ข้อมูลเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดที่ศาลได้รับจึงมีโอกาสที่จะผิดพลาดหรือไม่ตรงต่อความเป็นจริงได้มาก แม้ว่าจากสถิติจะพบว่าผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่ให้ข้อมูลที่

⁷⁶สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, “โครงการวิจัยเรื่อง ศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดชั้นโทษและการนำไปปรับใช้ในประมวลกฎหมายอาญา,” (รายงานการศึกษาระดับสมบูรณ, 2549), หน้า 199-200.

⁷⁷Gary M. Friedman, “The West German DAY-FINE System: A possibility for the United States?” *University of Chicago Law Review*: 288.

ถูกต้องก็ตาม แต่ในขณะที่เดียวกันก็พบว่ายังมีกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่ยอมเปิดเผยข้อมูลหรือให้ข้อมูลในเรื่องรายได้ต่ำกว่าความเป็นจริงอยู่ ซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีหรือมีรายได้สูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้กระทำความผิดที่เป็นนักธุรกิจและผู้ที่ประกอบกิจการส่วนตัว⁷⁸ นอกจากนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 136(1) และ มาตรา 243(5) ยังให้สิทธิแก่ผู้กระทำความผิดที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ผู้กระทำความผิดจึงไม่มีหน้าที่ที่จะต้องเปิดเผยข้อมูลทางการเงินของตนให้ศาลทราบ การให้ข้อมูลดังกล่าวต่อศาลในการพิจารณาคดีถือเป็นความสมัครใจของผู้กระทำความผิดเอง ส่งผลให้บางกรณีศาลไม่มีข้อมูลในเรื่องเกี่ยวกับรายได้ของผู้กระทำความผิดที่เพียงพอ ซึ่งการไม่ได้รับข้อมูลหรือได้รับข้อมูลรายได้ที่บิดเบือนนั้นย่อมส่งผลทำให้การลงโทษปรับตามวันและรายได้ไม่เป็นไปตามรายได้ที่แท้จริง ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวประมวลกฎหมายอาญามาตรา 40 จึงให้อำนาจศาลที่จะประเมินรายได้ที่ผู้กระทำความผิดอาจมีหรือมีความสามารถที่จะมีได้ ดังจะเห็นได้จากถ้อยคำในตัวบทกฎหมายที่นอกจากจะบัญญัติให้ศาลกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับบนฐานของรายได้เฉลี่ยสุทธิที่ผู้กระทำความผิดได้รับต่อวันแล้ว กฎหมายยังบัญญัติโดยใช้ถ้อยคำว่า “หรืออาจได้รับต่อวัน” เพิ่มเติมมาด้วย ศาลจึงมีอำนาจที่จะประเมินรายได้ของผู้กระทำความผิดได้ แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าศาลจะด่วนใช้อำนาจประเมินรายได้ไปตามอำเภอใจได้ ศาลจะต้องใช้ดุลพินิจให้เป็นไปตามหน้าที่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงที่ชัดเจน โดยศาลจะประเมินรายได้ของผู้กระทำความผิดก็ต่อเมื่อผู้กระทำความผิดไม่ได้ให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจและฐานะรายได้ของตน หรือให้ข้อเท็จจริงที่ไม่เพียงพอ หรือให้ข้อเท็จจริงที่ไม่มีความน่าเชื่อถือ หรือข้อเท็จจริงที่จะใช้เป็นฐานในการกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนั้นไม่อาจที่จะพิสูจน์ได้หรือมีความยุ่งยากอย่างมากในการที่จะพิสูจน์ข้อเท็จจริงดังกล่าว เช่น ผู้กระทำความผิดที่ประกอบอาชีพอิสระและไม่ได้มีการแจ้งเกี่ยวกับรายได้ ซึ่งการใช้ข้อมูลของกรมสรรพากรนั้นเป็นสิ่งที่ไม่อาจกระทำได้เพราะถือเป็นการเปิดเผยความลับในทางภาษีอันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 355 ระวังโทษจำคุกไม่เกินสองปีหรือโทษปรับ ศาลจึงมีอำนาจที่จะประเมินรายได้ที่ผู้กระทำความผิดอาจมีหรือมีความสามารถที่จะมีได้ โดยสิ่งต่างๆที่ใช้ในการประเมินจะต้องเป็นสิ่งที่กระทำกันในชั้นพิจารณาคดี ทั้งผู้กระทำความผิดจะต้องได้รับสิทธิที่จะรับรู้ถึงการประเมินดังกล่าวด้วย และถ้าหากผู้กระทำความผิดเห็นว่า การประเมินรายได้ไม่ถูกต้องก็สามารถคัดค้านการประเมินของศาลและขอให้ศาลประเมินใหม่ได้ ซึ่งการที่กฎหมายให้อำนาจศาลในการประเมินสถานะทางการเงินของผู้กระทำความผิดได้นั้นอาจเป็นแรงกระตุ้นและจูงใจให้ผู้กระทำความผิดยินยอมที่จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ที่แท้จริงของตนต่อศาลมากขึ้นอีกทางหนึ่งเนื่องจากผู้กระทำความผิดเกรงกลัวว่า

⁷⁸Douglas C. McDonald, Judith Greene and Charles Worzella, U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, National Institute of Justice, Day fines in American courts: The Staten Island and Milwaukee experiments, p. 25. [Online], April 1992. Available from <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/Digitization/136611NCJRS.pdf>

ศาลจะประเมินรายได้ของตนสูงกว่าความเป็นจริงนั่นเอง แต่อย่างไรก็ดี การประเมินรายได้ให้สูงเกินไปโดยจงใจเพื่อบีบบังคับให้ผู้กระทำความผิดต้องเปิดเผยฐานะรายได้ของตนเองต่อศาลนั้นถือเป็นสิ่งที่ต้องห้าม⁷⁹

นอกจากกรณีที่กำลังกล่าวมาข้างต้นแล้ว อำนาจในการประเมินรายได้ของศาลนั้นยังรวมถึงกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้ที่มีรายได้ต่ำหรือไม่มีรายได้ เช่น ผู้ที่ลาออกจากงาน นักเรียนนักศึกษา แม่บ้าน หรือบุคคลว่างงานอีกด้วย ซึ่งการหารายได้เฉลี่ยต่อวันของบุคคลเหล่านั้นนับได้ว่าเป็นสิ่งที่ยากลำบาก เนื่องจากเมื่อพิจารณาตามหลักการแล้วบุคคลเหล่านี้ไม่ได้ประกอบอาชีพและไม่ได้มีรายได้ประจำที่แน่นอน ดังนั้น ในกรณีนี้กฎหมายจึงได้แก้ปัญหาโดยการสมมติรายได้ของบุคคลเหล่านี้ขึ้นมาเพื่อใช้ในการกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ⁸⁰ โดยให้อำนาจศาลเป็นผู้ประเมินว่าผู้กระทำความผิดแต่ละรายนั้นเขาอาจมีรายได้หรือมีความสามารถที่จะมีรายได้เป็นจำนวนเท่าใดโดยพิจารณาจากสภาพส่วนตัวและสภาพทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด เช่น ในกรณีของภรรยาที่เป็นแม่บ้านทำงานบ้านเพียงอย่างเดียว รายได้ของภรรยาจึงมีเพียงเงินที่ได้รับมาเป็นค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวเท่านั้น นอกจากนี้ อำนาจในการประเมินรายได้ของศาลยังครอบคลุมถึงกรณีของผู้กระทำความผิดที่ไม่ยอมใช้ออกาสในการมีรายได้เนื่องจากคาดหมายได้ว่าตนเองจะต้องชำระค่าปรับ จึงหลีกเลี่ยงจากการที่ตนเองจะต้องชำระค่าปรับในอัตราที่สูงโดยการลาออกจากงานหรือย้ายไปทำงานในตำแหน่งที่มีรายได้น้อยลงกว่าเดิมอีกด้วย ซึ่งการพิจารณารายได้ในกรณีนี้ศาลจะพิจารณาจากความเป็นไปได้ที่มีอยู่ในทางข้อเท็จจริงว่าจริงๆ แล้วบุคคลดังกล่าวนี้มีความสามารถที่จะมีรายได้เป็นจำนวนเท่าใด⁸¹

การกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำและขั้นสูงของจำนวนวันปรับและจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้ในกฎหมายตามที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ถือได้ว่าเป็นการกำหนดกรอบของจำนวนเงินค่าปรับทั้งหมดที่ผู้กระทำความผิดจะต้องชำระไปโดยปริยาย แม้ว่ากฎหมายจะมีได้บัญญัติเอาไว้โดยตรงก็ตาม และเมื่อนำเกณฑ์จำนวนวันปรับและเกณฑ์จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับตามที่กฎหมายกำหนดไว้มาพิจารณาประกอบกัน จำนวนเงินค่าปรับทั้งหมดสำหรับความผิดกระทงหนึ่งๆจึงอาจมีได้ตั้งแต่ 5 ยูโรไปจนถึง 10,800,000 ยูโร เลยทีเดียว ซึ่งเป็นกรอบจำนวนเงินค่าปรับที่กว้างมาก อีกทั้งจำนวนเงินค่าปรับสูงสุดที่อาจมีได้ยังเป็นจำนวนที่สูงมากเช่นเดียวกัน และเพื่อที่จะให้มีการตรวจสอบคำวินิจฉัยของศาลได้ กฎหมายยังกำหนดให้ศาลต้องให้เหตุผลไว้ในคำพิพากษาดังกล่าวด้วยว่าเหตุใดศาลจึงกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับในอัตราดังกล่าวและอาศัยข้อเท็จจริงใดเป็นพื้นฐานในการประเมิน อีก

⁷⁹ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, “โครงการวิจัยเรื่อง ศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดชั้นโทษ และการนำไปปรับใช้ในประมวลกฎหมายอาญา,” หน้า 201-203.

⁸⁰ Gary M. Friedman, “The West German DAY-FINE System: A possibility for the United States?” *University of Chicago Law Review*: 288-289.

⁸¹ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, “โครงการวิจัย เรื่อง ศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดชั้นโทษ และการนำไปปรับใช้ในประมวลกฎหมายอาญา,” หน้า 200.

ทั้งในคำพิพากษาของศาลยังต้องระบุรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนวันปรับและจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้ด้วย ส่วนจำนวนเงินค่าปรับทั้งหมดนั้นกฎหมายไม่ได้กำหนดให้ต้องระบุเอาไว้ แต่ศาลอาจจะระบุเพิ่มเติมเอาไว้ด้วยก็ได้⁸² ซึ่งการที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนี้นั้นมีผลทำให้โทษปรับตามวันและรายได้ของประเทศเยอรมนีมีความโปร่งใสน่าเชื่อถือและยังทำให้ผู้กระทำความผิดสามารถทำความเข้าใจถึงที่มาของจำนวนเงินค่าปรับที่ผู้กระทำความผิดจะต้องชำระได้โดยง่ายด้วย

ตัวอย่างคำพิพากษาเกี่ยวกับโทษปรับตามวันและรายได้

คำพิพากษาศาลแขวงมิวนิค (Local Court [Amtsgericht] Munich) คดีอาญาที่ 8340 Ds 465 Js 173158/95 (criminal case v. SOMM, Felix Bruno)⁸³

คดีนี้พนักงานอัยการเป็นโจทก์ยื่นฟ้องนาย Felix Bruno Somm เป็นจำเลยต่อศาลแขวงมิวนิค ขอให้ลงโทษจำเลยในข้อหาให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนในการเผยแพร่สิ่งลามกอนาจารอันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา จำนวน 13 คดี และ กระทำการโดยประมาทอันเป็นการฝ่าฝืน the Act on the Dissemination of Publications Morally Harmful to Youth [GjS] อีกจำนวน 3 คดี

ศาลแขวงมิวนิคพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดฐานให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนในการเผยแพร่สิ่งลามกอนาจารตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 184 (3) ข้อ 2, 11 (3), 13, 14 (1) ข้อ 1, 25 (2), 52 และ มาตรา 53 ซึ่งเกิดขึ้นในเวลาใกล้เคียงกันทั้งหมด 13 คดี และ มีความผิดฐานกระทำการโดยประมาทอันเป็นการฝ่าฝืน the Act on the Dissemination of Publications Morally Harmful to Youth [GjS] ตามมาตรา 3 (1) ข้อ 2, 1 (3), 21 (1) ข้อ 2 และ (3) ซึ่งเกิดขึ้นในเวลาใกล้เคียงกันทั้งหมด 3 คดี โดยเนื้อหาในคำพิพากษารูปได้ดังนี้

I. จำเลยเป็นผู้มีสถานภาพทางเศรษฐกิจการเงินและฐานะอาชีพการงานที่ดี เนื่องจากก่อนพิจารณาคดีนี้จำเลยดำรงตำแหน่งกรรมการผู้จัดการบริษัท CompuServe Information Services GmbH แม้ในระหว่างพิจารณาคดีจำเลยจะกลายเป็นผู้ประกอบการอาชีพอิสระเนื่องจากได้ยุติบทบาทในตำแหน่งดังกล่าวไปในระหว่างนี้ก็ตาม จำเลยสมรสแล้วและภรรยาประกอบธุรกิจเดียวกันกับจำเลย จำเลยไม่เคยถูกดำเนินคดีอาญามาก่อน

⁸² เรื่องเดียวกัน, หน้า 202.

⁸³ โปรดดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน Christopher Kuner, Judgment of the Munich Court in the "CompuServe Case" (Somm Case) [Online]. Available from <http://www.kuner.com/data/reg/somm.html> [25 December 2013]

II. 1. ในระหว่างที่จำเลยดำรงตำแหน่งกรรมการผู้จัดการบริษัท CompuServe Information Services GmbH ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า CompuServe Germany จำเลยได้ร่วมกันกับ CompuServe Incorporated ซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า CompuServe USA ให้บริการลูกค้าผู้เป็นสมาชิกของ CompuServe USA ในประเทศเยอรมนี ในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่มีเนื้อหารุนแรงและสื่อลามกอนาจารเกี่ยวกับเด็กที่อยู่ในฐานข้อมูลของ CompuServe USA ซึ่งเป็นสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกาโดย CompuServe USA ถือเป็นบริษัทที่ให้บริการสารสนเทศผ่านทางระบบออนไลน์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตแก่ลูกค้าในการเข้าถึงเครือข่ายบริการภายนอกและเครือข่ายบริการที่เป็นของบริษัทเอง ลูกค้าที่เป็นสมาชิกของ CompuServe ในประเทศเยอรมนี แม้จะถือเป็นคู่สัญญากับ CompuServe USA โดยตรง และไม่มีเกี่ยวข้องทางสัญญาใดๆกับ CompuServe Germany ก็ตาม แต่ CompuServe Germany ที่มีพนักงานทั้งหมดประมาณ 170 คน ถือเป็นสาขาที่ตั้งอยู่ในประเทศเยอรมนีและได้รับค่าตอบแทนจากบริษัทแม่ในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยในขณะที่มีการกระทำความผิด CompuServe Germany ได้รับเงินค่าตอบแทนเป็นจำนวนร้อยละ 31 จากผลประกอบการทั้งหมดของ CompuServe USA ที่เกิดขึ้นในประเทศเยอรมนี โดย CompuServe Germany จะทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงผู้ใช้บริการไปยังเครือข่ายของ CompuServe USA ในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้ลูกค้าที่เป็นสมาชิกไม่ต้องเสียค่าต่ออินเทอร์เน็ตในอัตราสูงจากการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตไปยังบริษัทแม่ในประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อผู้ใช้บริการในประเทศเยอรมนีทำการเชื่อมต่อเข้าสู่ระบบผ่านตัวกลางอย่าง CompuServe Germany และ CompuServe USA ได้ทำการตรวจสอบความเป็นสมาชิกแล้ว ผู้ใช้บริการก็จะสามารถเข้าถึงบริการข้อมูลที่อยู่ในฐานข้อมูลของ CompuServe USA ทั้งหมดได้ทันที

เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน ค.ศ. 1995 จากการตรวจค้นตามหมายค้นของศาลที่สำนักงานอันเป็นทรัพย์สินของบริษัท CompuServe Germany เจ้าหน้าที่ตำรวจพบ newsgroups ที่มีเนื้อหารุนแรงและอนาจารเกี่ยวกับเด็กในฐานข้อมูลเครือข่ายของ CompuServe USA และแจ้งต่อจำเลยซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งกรรมการผู้จัดการบริษัท CompuServe Germany เมื่อรับทราบจากเจ้าหน้าที่ตำรวจแล้ว จำเลยจึงแจ้งไปยังบริษัทแม่ในประเทศสหรัฐอเมริกาเพื่อดำเนินการกีดกันการเข้าถึงหรือลบ newsgroups ดังกล่าวออกไปจากฐานข้อมูลของ CompuServe อย่างไรก็ตาม หลังจากที่มีการกีดกันการเข้าถึง newsgroups ที่มีเนื้อหาผิดกฎหมายดังกล่าวแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจพบว่าผู้ใช้บริการในประเทศเยอรมนียังสามารถเข้าถึง newsgroups บางอันที่มีเนื้อหาลามกอนาจารได้อยู่ ต่อมาวันที่ 8 ธันวาคม ค.ศ. 1995 เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงได้รวบรวมรายชื่อ newsgroups ที่ตรวจพบว่ามีเนื้อหาลามกอนาจารในฐานข้อมูลของ CompuServe USA จำนวน 282 newsgroups ส่งไปยังจำเลย ในวันเดียวกันนั้นเองจำเลยจึงได้ทำการแจ้งกลับไปยังบริษัทแม่ที่ประเทศอเมริกาเพื่อดำเนินการกีดกันการเข้าถึงหรือลบออกไปจากฐานข้อมูล CompuServe USA จึงได้ทำการกีดกันการเข้าถึงสื่อดังกล่าว จนกระทั่งในวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ค.ศ.

1996 เจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจพบว่าผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึง newsgroups บางอันที่มีเนื้อหาลามกอนาจารได้อีกครั้ง และไม่กี่วันหลังจากนั้น จำเลยได้มีจดหมายแจ้งไปยังผู้ใช้บริการที่อยู่ในประเทศเยอรมนีถึงการเปิดให้บริการโปรแกรมใหม่ที่จะช่วยป้องกันไม่ให้เด็กเข้าถึง newsgroups ที่ผิดกฎหมายได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งโปรแกรมดังกล่าวทำให้สมาชิกของ CompuServe USA ในประเทศเยอรมนีสามารถกลับมาเข้าถึง newsgroups ที่เคยถูกกีดกันครั้งก่อนๆได้ พร้อมกันนี้ทนายความจำเลยยังได้มีจดหมายแจ้งมายังพนักงานอัยการถึงการมาตรการในการป้องกันการเข้าถึง newsgroups ที่มีเนื้อหาผิดกฎหมายโดยการใช้โปรแกรมดังกล่าวด้วย ซึ่งพนักงานอัยการได้แจ้งกลับไปยังฝ่ายจำเลยถึงการกระทำที่ผิดกฎหมายดังกล่าวแล้ว

การกระทำดังกล่าวของจำเลยจึงเป็นการกระทำโดยเจตนาไตร่ตรองไว้ก่อนร่วมกับ CompuServe USA ฝ่าฝืนต่อหน้าที่ที่จะต้องป้องกันหรือกีดกันไม่ให้มีการเข้าถึง newsgroups ที่มีเนื้อหาขัดต่อกฎหมายอย่างชัดแจ้ง

2. จำเลยได้ทำการเชื่อมต่อสมาชิกผู้ใช้บริการในประเทศเยอรมนีเข้ากับระบบของ CompuServe ในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งในระบบดังกล่าวมีเกมส์ที่มีเนื้อหารุนแรงและผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงเกมส์ดังกล่าวได้โดยง่าย อีกทั้งยังเป็นเกมส์ที่ The Federal Review Board ระบุไว้ในประกาศว่าเป็นเกมส์ที่เป็นอันตรายต่อเด็ก การกระทำของจำเลยจึงถือเป็นการฝ่าฝืนหรือละเลยต่อหน้าที่ที่จะต้องติดตามประกาศและตรวจสอบให้การเข้าถึงเกมส์ดังกล่าวนั้นเป็นไปในทางที่เหมาะสม

III. ข้อเท็จจริงทั้งหมดมีการนำเสนอสืบพยานหลักฐานจนเป็นที่พอใจแก่ศาลแล้ว การสืบหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานะภาพของจำเลยมาจากการแถลงการณ์ของตัวจำเลยเป็นหลัก

IV. 1. จำเลยความผิดมีความผิดฐานให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนในการเผยแพร่สิ่งลามกอนาจารตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 184 (3) ข้อ 2, 11 (3), 13, 14 (1) ข้อ 1, 25 (2), 52 และ มาตรา 53 ซึ่งเกิดขึ้นในเวลาใกล้เคียงกันทั้งหมด 13 คดี

2. จำเลยมีความผิดฐานกระทำการโดยประมาทอันเป็นการฝ่าฝืน the Act on the Dissemination of Publications Morally Harmful to Youth [GjS] ตามมาตรา 3 (1) ข้อ 2, 1 (3), 21 (1) ข้อ 2 และ (3) ซึ่งเกิดขึ้นในเวลาใกล้เคียงกันทั้งหมด 3 คดี

V. พิพากษาให้จำคุกจำเลยทั้งสิ้น 2 ปี โทษจำคุกให้รอลงอาญาไว้ ส่วนความผิดฐานกระทำการโดยประมาทอันเป็นการฝ่าฝืน the Act on the Dissemination of Publications Morally Harmful to Youth อันเป็นความผิดลหุโทษนั้น ศาลเห็นว่าการกระทำของจำเลยเป็นการเผยแพร่ในวงกว้าง ทั้งยังทำให้ที่อยู่อาศัยซึ่งเป็นที่พักอาศัยกลายเป็นสถานที่อันตราย โทษปรับจำนวน 90 วันปรับ จึงเป็นจำนวนที่เหมาะสมกับความร้ายแรงของการกระทำความผิด และเมื่อพิจารณาจากสถานะภาพส่วนตัวของจำเลย

โดยคำนึงถึงอาชีพการงานก่อนหน้านี้แล้ว ศาลเห็นสมควรกำหนดให้จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับมีค่าเท่ากับ 200 Deutsche Mark

โดยสรุปแล้ว โทษปรับตามวันและรายได้ของประเทศเยอรมนีนั้นนับว่ามีความเคร่งครัดและเข้มงวดมากกว่าโทษปรับตามวันและรายได้ของประเทศสแกนดิเนเวีย ดังจะเห็นได้จากเกณฑ์ขั้นต่ำและขั้นสูงของจำนวนวันปรับที่กำหนดเอาไว้เป็นช่วงที่กว้างและสูงมากกว่าของประเทศอื่นๆ ตลอดจนจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับที่กำหนดเอาไว้เป็นจำนวนที่ใกล้เคียงกับรายได้เฉลี่ยต่อวันที่ผู้กระทำความผิดได้รับมาจริง ส่งผลให้เงินค่าปรับที่สูงที่สุดที่ผู้กระทำความผิดอาจต้องชำระนั้นมีจำนวนที่สูงมากเมื่อเทียบกับประเทศในแถบสแกนดิเนเวีย นอกจากนี้ หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ของประเทศเยอรมนียังมีความยืดหยุ่นและคำนึงถึงตัวผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญมากกว่าที่จะกำหนดเอาไว้เป็นมาตรฐานเดียวกันสำหรับผู้กระทำความผิดทุกรายดังเช่นในประเทศฟินแลนด์และประเทศสวีเดน ซึ่งเห็นได้จากการที่กฎหมายมิได้บัญญัติเกี่ยวกับจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้เป็นที่ชัดเจนว่ามีอัตราเท่าใด แต่ให้เป็นอำนาจศาลที่จะใช้ดุลพินิจกำหนดไปตามสภาพทางเศรษฐกิจการเงินของผู้กระทำความผิดแต่ละรายบนฐานของรายได้เฉลี่ยสุทธิต่อวันที่ผู้กระทำความผิดได้รับ ศาลจึงอาจกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับสำหรับผู้กระทำความผิดแต่ละรายให้แตกต่างกันไปตามความเหมาะสมได้ รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับสถานะทางเศรษฐกิจการเงินของผู้กระทำความผิดที่ศาลนำมาใช้พิจารณากำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนั้น กฎหมายก็บัญญัติให้อำนาจศาลที่จะประเมินทรัพย์สินรายได้ของผู้กระทำความผิดแต่ละรายได้อีกด้วย

3.4.3 ขั้นตอนการบังคับโทษปรับตามคำพิพากษา

ในส่วนของ การบังคับโทษปรับตามคำพิพากษานั้นเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ชำระค่าปรับแล้ว หากผู้กระทำความผิดชำระเงินค่าปรับครบถ้วน โทษปรับก็เป็นอันระงับไป โดยผู้กระทำความผิดจะได้รับใบเสร็จเอาไว้เป็นหลักฐาน แต่ถ้าหากผู้กระทำความผิดไม่ชำระเงินค่าปรับจะยังไม่ใช้มาตรการในการบังคับค่าปรับในทันทีแต่จะมีการเตือนให้ผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับก่อน ซึ่งถ้าหากผู้กระทำความผิดยังมีไม่ชำระเงินค่าปรับตามคำพิพากษาอีก ศาลจึงจะพิจารณาใช้มาตรการในบังคับคดีต่อไป

อย่างไรก็ตาม ในขั้นตอนของการบังคับชำระค่าปรับนี้ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 42 ให้อำนาจศาลในการใช้ดุลพินิจกำหนดระยะเวลาชำระค่าปรับของผู้กระทำความผิดแต่ละรายให้แตกต่างกันไปตามความเหมาะสมได้ ถ้าหากผู้กระทำความผิดไม่สามารถชำระเงินค่าปรับทั้งหมดได้ในทันที ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตให้ผ่อนชำระค่าปรับเป็นงวดๆ หรือมีคำสั่งให้พักการชำระค่าปรับเป็นระยะเวลาช่วงหนึ่งก็ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร และถ้าหากผู้กระทำความผิดไม่ชำระเงินค่าปรับภายในกำหนดทั้งในกรณีปกติและในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ชำระเป็นงวดหรือเลื่อนระยะเวลาชำระค่าปรับ กฎหมาย

กำหนดให้หน่วยงานบังคับชำระค่าปรับยึดและอายัดเงินเดือนและทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเพื่อนำไปชำระค่าปรับตามที่กำหนดในคำพิพากษาต่อไป ต่อเมื่อไม่มีเงินเดือนหรือทรัพย์สินเพียงพอที่จะยึดและอายัดมาใช้แทนค่าปรับได้แล้วเท่านั้น จึงจะเปลี่ยนโทษปรับเป็นการจำคุกแทน โดยมาตรา 43 กำหนดอัตรา 1 วันปรับ เท่ากับ โทษจำคุก 1 วัน โดยไม่มีการกำหนดจำนวนวันจำคุกชั้นสูงเอาไว้ และในกรณีที่ผู้กระทำความผิดมีการชำระเงินค่าปรับไปบางส่วนแล้ว การเปลี่ยนเป็นโทษจำคุกก็จะต้องหักวันที่ต้องโทษจำคุกออกไปตามส่วนด้วย ทั้งนี้ ผู้กระทำความผิดจะขอให้ศาลลงโทษจำคุกแทนการชำระค่าปรับไปเลยไม่ได้เนื่องจากโทษปรับถือเป็นโทษหลักตามคำพิพากษา⁸⁴

นอกจากการจำคุกแทนค่าปรับตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญาแล้ว มาตรา 293 ของพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา ยังได้บัญญัติทางเลือกในการบังคับคดีโดยการจำคุกแทนค่าปรับเอาไว้ดีกว่าสามารถกำหนดให้ผู้กระทำความผิดที่ต้องถูกจำคุกแทนค่าปรับทำงานบริการสังคมแทนได้ ส่วนรายละเอียดจะเป็นเช่นไรก็เป็นเรื่องของแต่ละมลรัฐจะพิจารณา แต่โดยหลักแล้วผู้กระทำความผิดต้องทำงานบริการสังคมเป็นเวลา 6 ชั่วโมง เพื่อทดแทนการจำคุกหนึ่งวัน การทำงานบริการสังคมจะไม่ได้รับค่าตอบแทนใดๆ และต้องไม่ได้เป็นไปโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาประโยชน์ในทางเศรษฐกิจด้วย ในทางปฏิบัติส่วนมากมักจะเป็นการทำงานในสถานที่สาธารณะประโยชน์ หรือสถานที่ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม เมื่อผู้กระทำความผิดทำงานบริการสังคมจนครบตามระยะเวลา การจำคุกแทนค่าปรับก็เป็นอันระงับไป นอกจากนี้ การทำงานบริการสังคมสามารถยกเลิกและให้จำคุกแทนค่าปรับต่อไปได้ หากผู้กระทำความผิดทำงานไม่ดี ไม่ทำงาน หรือ ไม่มาทำงานโดยไม่มีข้อแก้ตัว⁸⁵

3.5 การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ของประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศหนึ่งที่มีความสนใจและได้นำเอาโทษปรับตามวันและรายได้ไปทดลองใช้ในศาลหลายแห่งจนประสบความสำเร็จเป็นอย่างสูง ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ของประเทศสหรัฐอเมริกานั้น แม้จะเป็นเพียงการทดลองนำมาใช้ในบางมลรัฐก็ตาม แต่ก่อนที่จะนำมาบังคับใช้จริงในศาล นักวิจัยในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ทำการศึกษาวิจัยถึงโทษปรับตามวันและรายได้มาเป็นระยะเวลายาวนาน อีกทั้งในขณะที่บังคับใช้ก็มีการวิเคราะห์และประเมินผลทางสถิติเกี่ยวกับการบังคับใช้อย่างเป็นระบบ ตลอดจนมีการตีพิมพ์ผลงานวิจัยออกเผยแพร่ให้ความรู้แก่ผู้ที่สนใจเป็นจำนวนมาก งานวิจัยดังกล่าวจึงนับว่ามีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการ

⁸⁴ Gary M. Friedman, "The West German DAY-FINE System: A possibility for the United States?" *University of Chicago Law Review*: 290-291.

⁸⁵ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, "โครงการวิจัยเรื่อง ศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดชั้นโทษและการนำไปปรับใช้ในประมวลกฎหมายอาญา," หน้า 206.

ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ เพื่อประโยชน์ในการนำมาประยุกต์ใช้ในคดี
สิ่งแวดล้อมของไทยต่อไป

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่บังคับใช้โทษปรับแบบตายตัวมาเป็นระยะเวลายาวนาน
และบังคับใช้อย่างกว้างขวางในหลายๆคดี ไม่ว่าจะเป็นการนำโทษปรับมาใช้เป็นบทลงโทษหลักเพียง
อย่างเดียวหรือการนำโทษปรับมาใช้ร่วมกับโทษอื่น อีกทั้งยังเป็นที่มาของรายได้จำนวนมากให้แก่
ศาล⁸⁶ แต่อย่างไรก็ดี โทษปรับกลับในสหรัฐอเมริกาไม่ได้มีความสำคัญเด่นชัดมากนัก เนื่องด้วยสาเหตุ
ที่ว่านักกฎหมายต่างก็ยังคงใจถึงความสามารถในการกำหนดโทษปรับของศาลว่าจะสามารถ
กำหนดโทษปรับให้มีจำนวนที่สูงเพียงพอที่จะมีผลในทางลงโทษและป้องปรามยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำ
ความผิดและยังคงมีความเป็นธรรมเท่าเทียมกันระหว่างผู้กระทำความผิดแต่ละรายซึ่งมีฐานะแตกต่าง
กันได้หรือไม่ รวมทั้งความสามารถในการบังคับและจัดเก็บค่าปรับของศาล⁸⁷ ด้วยเหตุนี้ นักกฎหมาย
และนักวิชาการในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงเริ่มหันมาให้ความสนใจเกี่ยวกับโทษปรับและทำการศึกษา
วิเคราะห์ถึงการบังคับใช้โทษปรับของศาลทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศในแถบยุโรป ซึ่งผล
จากการศึกษาทำให้นักกฎหมายพบข้อบกพร่องและข้อจำกัดมากมายของโทษปรับแบบตายตัวที่ใช้อยู่
ในประเทศสหรัฐอเมริกา และที่สำคัญนักกฎหมายยังพบว่าปัญหาการบังคับใช้โทษปรับที่เกิดขึ้นและ
ปัญหาในเรื่องการจัดเก็บเงินค่าปรับนั้นมีส่วนสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับรูปแบบของการกำหนดโทษปรับ
ที่ศาลสหรัฐอเมริกาใช้บังคับอยู่นั่นเอง

ข้อมูลที่พบจากการศึกษาถึงการบังคับใช้โทษปรับในศาลอเมริกานั้นเมื่อเปรียบเทียบกับ
ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาถึงการบังคับใช้โทษปรับของศาลในประเทศแถบยุโรปกลับตรงกันข้ามกัน
อย่างสิ้นเชิง ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้เกิดความต้องการที่จะปรับปรุงโทษปรับที่ใช้ในศาลสหรัฐอเมริกา และ
เนื่องจากความสำเร็จของการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ในประเทศทางยุโรปโดยเฉพาะ
ประเทศในแถบสแกนดิเนเวียและประเทศเยอรมนี ประกอบกับปัญหาจำนวนนักโทษล้นคุกใน
ประเทศสหรัฐอเมริกา ทำให้นักกฎหมายและนักวิชาการตื่นตัวและให้ความสนใจกับโทษปรับตามวัน
และรายได้ของยุโรปมากขึ้น สถาบันวิจัย Vera Institute of Justice ในสหรัฐอเมริกาจึงได้เริ่ม
ทำการศึกษาค้นคว้าและศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาใช้ในศาล
สหรัฐอเมริกา โดยเลือกใช้โทษปรับตามวันและรายได้ตามแบบสวีเดนและโทษปรับตามวันและรายได้
ตามแบบของเยอรมนีมาเป็นแนวทางในการศึกษา เนื่องจากเห็นว่าการใช้โทษปรับตามวันและรายได้

⁸⁶Susan Turner and Judith Greene, "The FARE probation experiment: Implementation and outcomes of
day fines for felony offenders in Maricopa county," *Justice System Journal*: 1.

⁸⁷Laura A. Winterfield and Sally T. Hillsman, The Staten Island Day-fine project National Institute of
Justice research in brief, p. 1. [Online], January 1993. Available from <http://www.vera.org/sites/default/files/resources/downloads/1566.pdf>

ในสองประเทศนี้โดดเด่นและประสบความสำเร็จอย่างมาก ในการศึกษาที่นั้นคณะนักวิจัยได้ไปเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ทั้งในประเทศสวีเดนและประเทศเยอรมนี โดยเฉพาะในประเทศเยอรมนีคณะนักวิจัยยังได้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงวิจัยเพิ่มเติมจากนักวิจัยของสถาบัน Max Planck ที่ได้ทำการวิจัยถึงการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ในประเทศเยอรมนีมาตั้งแต่เริ่มต้น นอกจากนี้ ยังมีการสังเกตการณ์กระบวนการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้จริงในศาลของประเทศสวีเดนและเยอรมนี จนกระทั่งสามารถออกแบบโครงการทดลองนำโทษปรับตามวันและรายได้มาใช้ในศาลของสหรัฐอเมริกาได้เป็นผลสำเร็จและมีแผนที่จะนำไปทดลองใช้จริงในศาลในช่วงระยะเวลาหนึ่งเพื่อประเมินผลที่จะได้รับ จนมาในปี ค.ศ. 1986 สถาบันการยุติธรรมแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา (National Institute of Justice หรือ NIJ) ได้อนุมัติเงินทุนสนับสนุนให้กับโครงการวิจัยของ Vera Institute of Justice ที่ทำร่วมกันกับศาลอาญาเขตปกครองริชมอนด์และสำนักงานอัยการเขตปกครองริชมอนด์ โดยก่อนที่จะเริ่มนำโทษปรับตามวันและรายได้มาใช้จริงนั้นก็ได้มีการวางแผนงานและเตรียมความพร้อมหลายประการ⁸⁸

จนกระทั่งในปี ค.ศ.1988 จึงมีการนำโครงการทดลองดังกล่าวมาเริ่มบังคับใช้จริงในศาลอาญาเขตปกครองริชมอนด์ ในสเตเทน ไอแลนด์ (Staten Island) มลรัฐนิวยอร์ก เป็นครั้งแรก โดยตลอดระยะเวลาที่ทดลองบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้นั้น คณะนักวิจัยของ Vera Institute of Justice ก็ได้ติดตามเก็บข้อมูลและสถิติที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และประเมินผลถึงประสิทธิภาพของการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ และสร้างเป็นแนวทางการต้นแบบในการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาใช้ในศาลของสหรัฐอเมริกาให้กับศาลอื่นๆด้วย เนื่องจากโครงการทดลองนี้เป็นที่สนใจของผู้ปฏิบัติงานในศาลหลายศาลทั่วประเทศที่สนใจจะนำไปเป็นต้นแบบในการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้เช่นเดียวกัน โดยผลจากการทดลองใช้ในศาลอาญาเขตริชมอนด์พบว่าประสบความสำเร็จในหลายด้าน โทษปรับส่วนใหญ่มีการชำระอย่างถูกต้องเต็มจำนวน ผู้ต้องโทษปรับที่ไม่ชำระค่าปรับจนถูกจำคุกแทนค่าปรับมีเพียงร้อยละ 10 เท่านั้น นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดรายได้มหาศาลให้แก่รัฐ โดยในช่วงเวลาไม่ถึง 12 เดือน พบว่าเงินค่าปรับที่ศาลกำหนดรวมทั้งหมดซึ่งคิดเป็นเงินประมาณ 93,000 เหรียญสหรัฐนั้น มีการชำระค่าปรับถึงร้อยละ 77 เลยทีเดียว⁸⁹

⁸⁸Sally T. Hillsman and Judith A. Greene, Improving the use and administration of criminal fines: a report of Richmond County Criminal Court Day-Fine Planning Project, pp. 1-7. [Online], 16 December 1987 Available from <http://www.vera.org/sites/default/files/resources/downloads /1521.pdf>

⁸⁹Susan Turner and Judith Greene, "The FARE probation experiment: Implementation and outcomes of day fines for felony offenders in Maricopa county," *Justice System Journal*: 3.

ผลการประเมินความสำเร็จของโครงการโดยคณะนักวิจัยฯ สรุปผลเอาไว้ดังนี้⁹⁰

- (1) แนวคิดของโทษปรับตามวันและรายได้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้แม้แต่ในศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอย่างจำกัด*
- (2) โทษปรับตามวันและรายได้สามารถแทนที่โทษปรับแบบตายตัวได้
- (3) จำนวนเงินของโทษปรับที่ผู้กระทำความผิดต้องชำระจะมีจำนวนที่สูงมากขึ้นตามฐานะของผู้กระทำความผิด
- (4) โทษปรับตามวันและรายได้ทำให้รายได้ของรัฐเพิ่มสูงขึ้น
- (5) โทษปรับตามวันและรายได้สามารถเพิ่มอัตราการจัดเก็บเงินค่าปรับให้สูงขึ้นได้อย่างถาวร และยังมีความเป็นไปได้ที่อัตราการจัดเก็บเงินค่าปรับจะยิ่งเพิ่มสูงขึ้นอีกต่อไปในอนาคต ถึงแม้ว่าจำนวนเงินค่าปรับโดยเฉลี่ยที่ผู้กระทำความผิดในแต่ละคดีต้องชำระนั้นจะสูงขึ้นมากกว่าเดิมก็ตาม
- (6) ผู้พิพากษาสามารถเข้าใจถึงวิธีการทำงานของโทษปรับตามวันและรายได้โดยง่าย และไม่มีการคัดค้านถึงหลักการของโทษปรับตามวันและรายได้ไม่ว่าในทางปฏิบัติหรือทางทฤษฎีจากทั้งพนักงานอัยการหรือทนายความ

จากความสำเร็จของการนำโทษปรับตามวันและรายได้ในมาทดลองใช้ศาลอาญาริชมอนด์ ส่งผลให้ในปลายปี ค.ศ. 1991 สำนักงานช่วยเหลือกิจการยุติธรรมของสหรัฐอเมริกา (The Bureau of Justice Assistance หรือ BJA) ได้ริเริ่มโครงการทดลองการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาประยุกต์ใช้ในฐานะบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดอาญาในอีกสี่เขตศาล ซึ่งได้แก่ เขตปกครองมาริโคปา (เมืองฟีนิกซ์) รัฐอริโซนา, เขตปกครองบริดจ์พอร์ต รัฐคอนเนคตัต, เขตปกครองโพลด์ รัฐโอไฮโอ และ เขตปกครองคูส เขตปกครองโจเซฟิน เขตปกครองมัลเฮอร์ และเขตปกครองแมเรียน รัฐโอเรกอน⁹¹ โดยโครงสร้างและการกำหนดโทษปรับที่ใช้ในแต่ละศาลก็จะมีแตกต่างกันไปบ้าง ในรายละเอียด ซึ่งการนำโทษปรับตามวันและรายได้ไปใช้ในแต่ละศาลนั้น คณะนักวิจัยฯ รวมถึงนักวิชาการจากหน่วยงานด้านการยุติธรรมของสหรัฐอเมริกาได้ทำการติดตามเก็บข้อมูลโดยละเอียด และวิเคราะห์ประเมินผลความมีประสิทธิภาพของโครงการในทุกศาล รวมทั้งจัดทำรายงานสรุปการวิจัยเอาไว้ ซึ่งผลสรุปที่ได้จากการวิจัยดังกล่าวพบว่าเป็นไปในทางที่ดีและประสบความสำเร็จยกตัวอย่างเช่น

⁹⁰Laura A. Winterfield and Sally T. Hillsman, The Staten Island Day-fine project National Institute of Justice research in brief, pp. 1-2.

* ศาลอาญาริชมอนด์ใน Staten Island เป็นศาลชั้นต้นที่มีอำนาจพิจารณาเฉพาะคดีความผิดอาญาโทษเท่านั้น

⁹¹Susan Turner and Judith Greene, "The FARE probation experiment: Implementation and outcomes of day fines for felony offenders in Maricopa county," *Justice System Journal*: 3.

(1) โทษปรับตามวันและรายได้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ศาลมีข้อมูลในเรื่องรายได้ของผู้กระทำความผิดอย่างเพียงพอส่งผลให้การกำหนดโทษปรับกระทำ得不ยากนัก ระบบวิธีการคิดคำนวณโทษปรับเป็นสิ่งที่สามารถทำความเข้าใจได้สำหรับผู้ปฏิบัติงานที่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับโทษปรับตามวันและรายได้เพียงพอ นอกจากนี้ยังพบว่าในกรณีที่มีการกำหนดโทษปรับได้อย่างถูกต้องเหมาะสมแล้ว มีคดีเป็นจำนวนมากมายที่มีการชำระค่าปรับครบถ้วน

(2) ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ ได้แก่ ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ และทนายความ ต่างเห็นตรงกันว่า การลงโทษปรับตามวันและรายได้มีความเป็นธรรมและเสมอภาคกว่าการลงโทษปรับแบบตายตัว

(3) การนำโทษปรับตามวันและรายได้มาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องมีการเตรียมการเกี่ยวกับกระบวนการต่างๆ และวิธีในการคิดคำนวณโทษปรับให้พร้อม ตลอดทั้งการอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องให้เพียงพอ เมื่อทำได้ดังนี้แล้ว โทษปรับตามวันและรายได้จะถือเป็นส่วนสำคัญในแผนนโยบายพัฒนาระบบการลงโทษของศาล

(4) การจัดเก็บค่าปรับในบางศาลยังคงมีปัญหาอยู่บ้าง

ผลการศึกษาที่พบจากการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาทดลองใช้ในศาลของสหรัฐอเมริกาหลายแห่ง ซึ่งบ่งชี้ให้เห็นได้ถึงประโยชน์ของโทษปรับตามวันและรายได้หลายประการ รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการบังคับใช้ ทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเห็นตรงกันว่าหากมีการวางแผนงานและโครงสร้างการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ให้ถูกต้องและเป็นขั้นตอน รวมถึงการพัฒนากระบวนการจัดเก็บค่าปรับให้มีมาตรฐานมากขึ้น โทษปรับตามวันและรายได้จะก่อให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพเหนือกว่าโทษปรับแบบตายตัวมาก และด้วยเหตุนี้เอง ในปี 1996 Bureau of Justice Assistance ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดของกระทรวงยุติธรรมของสหรัฐอเมริกา จึงได้ตีพิมพ์คู่มือแนะนำการปฏิบัติงานสำหรับเป็นแนวทางให้กับศาลทั่วประเทศที่จะนำโทษปรับตามวันและรายได้ไปบังคับใช้ โดยในคู่มือนี้จะบรรจุไปด้วยคำแนะนำถึงขั้นตอนต่างๆ ที่ต้องปฏิบัติในขั้นตอนของการเตรียมความพร้อมก่อนนำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้จริง ซึ่งหลักเกณฑ์รายละเอียดที่บรรจุอยู่ในคู่มือดังกล่าวเป็นการนำโทษปรับตามวันและรายได้ตามแบบของสวีเดนและเยอรมนีมาเป็นต้นแบบและประยุกต์ปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับการนำมาบังคับใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกา ทั้งยังหาวิธีแก้ไขให้กับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นเอาไว้ด้วย

หลังจากการทดลองนำโทษปรับตามวันและรายได้ไปใช้ในศาลต่างๆ จนกระทั่งมีการตีพิมพ์คู่มือของส่วนกลางแนะนำแนวทางการนำโทษปรับตามวันรายได้ไปใช้ ในปี 2009 ก็ได้มีมลรัฐที่นำเอาโทษปรับตามวันและรายได้มาเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรโดยบรรจุเอาไว้ในกฎหมายของรัฐด้วย เช่น

มลรัฐโอกลาโฮมาซึ่งบัญญัติให้ศาลใช้ดุลพินิจเลือกที่จะลงโทษปรับตามวันและรายได้อายุได้ Elderly and Incapacitated Victim's Protection Program แทนการลงโทษประเภทอื่นได้

ด้วยเหตุที่ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ทดลองนำเอาโทษปรับตามวันและรายได้อายุได้ไปบังคับใช้ในศาลหลายแห่งตามที่ได้กล่าวมา ทำให้มีงานวิจัยที่เกี่ยวกับโทษปรับตามวันและรายได้อายุได้ถูกตีพิมพ์ออกมาเป็นจำนวนมาก ซึ่งข้อมูลต่างๆที่ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ทำการศึกษาวินิจฉัยเอาไว้จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการนำโทษปรับตามวันและรายได้อายุได้มาบังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของไทย แต่เนื่องจากว่าประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำโทษปรับตามวันและรายได้อายุได้ไปบังคับใช้ในหลายเขตศาล ซึ่งโครงสร้างการบังคับใช้ในแต่ละศาล จะแตกต่างกันเฉพาะในส่วนของการละเอียดปลีกย่อยตามลักษณะเฉพาะของแต่ละศาลเท่านั้น แต่โดยส่วนใหญ่แล้วการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้อายุได้จะใช้หลักเกณฑ์ตามแนวทางของศาลอาญาริมออนต์ ทำให้การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้อายุได้ของแต่ละศาลใช้หลักเกณฑ์ที่เหมือนกันและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ดังนั้น ในการศึกษาถึงหลักเกณฑ์การกำหนดโทษปรับของประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้เขียนจึงขอนำแนวทางการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้อายุได้ในศาลอาญาริมออนต์ สเตเทน ไอแลนด์ มาทำการศึกษาเป็นหลัก และหากหลักเกณฑ์ใดมีการบังคับใช้ที่แตกต่างออกไปในบางศาล ผู้เขียนจะนำรายละเอียดดังกล่าวมาแสดงเพิ่มเติมให้เห็นถึงความแตกต่างเอาไว้ด้วย

3.5.1 หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับ

การนำโทษปรับตามวันและรายได้อายุได้มาบังคับใช้ในศาลของสหรัฐอเมริกามีความแตกต่างกันไปในแต่ละศาลขึ้นอยู่กับลักษณะโครงสร้างองค์กรของศาลนั้นๆ โครงสร้างของกฎหมาย และจารีตประเพณีของท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง โดยในส่วนของข้อกำหนดจำนวนวันปรับนั้น ขั้นตอนในการพิจารณาที่ศาลต่างๆได้นำมาใช้ในการพิจารณาจำนวนวันปรับ อาจสรุปเป็นขั้นตอนได้ดังนี้⁹²

(1) วิเคราะห์รูปแบบในการลงโทษที่ใช้อยู่ในศาล

ก่อนจะกำหนดจำนวนวันปรับให้เหมาะสมได้นั้น จำเป็นต้องมีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถิติฐานความผิดต่างๆที่มีการฟ้องคดีต่อศาลว่าที่ผ่านมามีฐานความผิดใดบ้างที่มีการฟ้องคดีต่อศาลนั้นๆ รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดโทษของศาลสำหรับความผิดฐานต่างๆ นอกจากนี้ในบางศาลยังมี

⁹²Bureau of Justice Assistance, Office of Justice Programs, U.S. Department of Justice, How To Use Structured Fines (Day Fines) as an Intermediate Sanction, pp. 15-17 [Online], November 1996 Available from <https://www.ncjrs.gov/pdffiles/156242.pdf>

การรวบรวมถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมในการกระทำของผู้กระทำความผิดด้วย รวมทั้งบทลงโทษที่ศาลใช้ลงโทษต่อความผิดฐานต่าง ๆ นั้น

(2) จัดลำดับความร้ายแรงของความผิด

เมื่อมีการรวบรวมและทำการวิเคราะห์ข้อมูลในข้อแรกจนทราบถึงฐานความผิดที่เกิดขึ้นในศาลทั้งหมดแล้ว ขั้นตอนต่อไปก็คือนำฐานความผิดทั้งหมดมาจัดลำดับตามความร้ายแรงของความผิด โดยในศาลสเตเทน ไอแลนด์ จะมีคณะทำงานที่ประกอบไปด้วยผู้พิพากษา 3 นาย พนักงานอัยการ คดีอาญาหัวหน้าเขต ตัวแทนสหภาพนายความเอกชน และตัวแทนจากองค์กรทนายความอาสาของรัฐ มาทำการอภิปรายสรุปความเห็นเพื่อจัดลำดับฐานความผิดต่างๆ นอกจากนี้ ความผิดตามกฎหมายอาญาของสหรัฐอเมริกาส่วนใหญ่แยกประเภทของความผิดย่อยๆ เอาไว้ในฐานความผิดเดี่ยวๆ ดังนั้น ในการจัดลำดับฐานความผิดจึงมีการกำหนดประเภทของฐานความผิดย่อยในฐานความผิดประเภทต่างๆเอาไว้ด้วย ยกตัวอย่างเช่น ความผิดฐานทำร้ายร่างกายที่แบ่งประเภทของความผิดย่อยออกเป็น 4 ประเภท เป็นต้น

(3) กำหนดจำนวนวันปรับขั้นต่ำและขั้นสูงที่ศาลจะลงโทษได้

การกำหนดจำนวนวันปรับในแต่ละศาลนั้นจะกำหนดโดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับฐานความผิดทั้งหมดที่เกิดขึ้นในแต่ละศาลซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้มาจากการเก็บรวบรวมในข้อแรก โดยจำนวนวันปรับที่ศาลอาญาริชมอนต์กำหนดเอาไว้ก็คือ 5 ถึง 120 วันปรับ ตามระดับความร้ายแรงของความผิด ส่วนศาลอื่นๆนั้นส่วนใหญ่ก็จะกำหนดขั้นต่ำและขั้นสูงของจำนวนวันปรับตามแบบที่ใช้ในศาลอาญาริชมอนต์ ยกเว้นก็แต่ในศาลมารีโคปาที่กำหนดจำนวนวันปรับเอาไว้ตั้งแต่ 5 ถึง 360 วันปรับ เนื่องจากการกระทำความผิดที่ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลมารีโคปาจะมีความรุนแรงมากกว่าศาลอื่นๆ อัตราขั้นสูงของจำนวนวันปรับจึงสูงชันกว่าศาลอื่นนั่นเอง

(4) จัดทำเป็นบัญชีกำหนดจำนวนวันปรับสำหรับความผิดฐานต่างๆ

เมื่อกำหนดช่วงของจำนวนวันปรับเอาไว้แล้ว ต่อมาในแต่ละศาลก็จะกำหนดจำนวนวันปรับสำหรับแต่ละฐานความผิดและจัดทำเป็นบัญชีกำหนดโทษ เพื่อให้ศาลได้ใช้อ้างอิงในเวลาปฏิบัติงานสำหรับบัญชีกำหนดโทษที่ใช้ในศาลอาญาริชมอนต์นั้น นอกจากจะระบุจำนวนวันปรับสำหรับความผิดฐานหนึ่งๆเอาไว้แล้ว ยังระบุจำนวนวันปรับในกรณีที่อาจมีการลดโทษและเพิ่มโทษเอาไว้อีกด้วย โดยจะคำนวณจากจำนวนวันปรับที่กำหนดเอาไว้สำหรับความผิดแต่ละฐานเพิ่มขึ้นไปอีกร้อยละ 15 และลดลงมาอีกร้อยละ 15 ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกในกรณีที่ศาลมีดุลพินิจเห็นสมควรลดโทษหรือเพิ่มโทษ

แก่ผู้กระทำความผิด ซึ่งศาลสามารถกำหนดจำนวนวันปรับที่ลดลงหรือเพิ่มขึ้นสำหรับความผิดฐานต่างๆ ไปได้เลย จำนวนวันปรับสำหรับความผิดฐานหนึ่งในบัญชีกำหนดโทษของศาลอาญารัชมนต์ จึงมีทั้งหมด 3 จำนวน คือ จำนวนวันปรับสำหรับความผิดฐานนั้นๆ ที่เป็นค่ามาตรฐานกลาง จำนวนวันปรับที่เป็นเกณฑ์ขั้นต่ำในกรณีที่ศาลใช้ดุลพินิจลดโทษ และ จำนวนวันปรับที่เป็นเกณฑ์ขั้นสูงในกรณีที่ศาลใช้ดุลพินิจเพิ่มโทษ ยกตัวอย่างเช่น จำนวนวันปรับสำหรับความผิดฐานลักทรัพย์ที่มีมูลค่าระหว่าง 150 – 299 ดอลลาร์ ในบัญชีกำหนดโทษจะระบุจำนวนวันปรับเอาไว้ คือ 17 – 20 – 23 ซึ่งหมายความว่า ในกรณีที่ศาลเห็นสมควรใช้ดุลพินิจลดโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดนั้น ศาลอาจกำหนดจำนวนวันปรับให้น้อยกว่า 20 วันปรับก็ได้แต่จะไม่น้อยกว่า 17 วันปรับ ส่วนในกรณีเพิ่มโทษ ศาลก็อาจกำหนดจำนวนวันปรับให้สูงขึ้นกว่า 20 วันปรับได้ แต่ก็จะไม่เกินไปกว่า 23 วันปรับ เป็นต้น* อย่างไรก็ตาม สำหรับศาลมารีโคปาจะไม่ได้กำหนดช่วงของจำนวนวันปรับเอาไว้ แต่จะกำหนดเป็นค่าเดียว เช่น บัญชีกำหนดโทษของศาลมารีโคปากำหนดจำนวนวันปรับสำหรับความผิดฐานลักทรัพย์ที่มีมูลค่าน้อยกว่า 250 ดอลลาร์ คือ 25 วันปรับ⁹³

ในส่วนของการกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนั้น ศาลส่วนใหญ่ที่นำโทษปรับตามวันและรายได้มาใช้ก็จะกำหนดวิธีการคำนวณตามแบบของศาลอาญารัชมนต์ซึ่งนำวิธีการคำนวณของประเทศเยอรมนีและสวีเดนมาประยุกต์เข้าด้วยกัน โดยกำหนดให้จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับมีค่าเท่ากับส่วนหนึ่งของรายได้เฉลี่ยต่อวันของผู้กระทำความผิด โดยวิธีการคำนวณจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับและการหักค่าลดหย่อนต่างๆตามแบบของศาลอาญารัชมนต์ สามารถสรุปเป็นขั้นตอน คือ เริ่มแรกจะมีการนำรายได้ของผู้กระทำความผิดหลังจากหักค่าภาษีและบวกเงินช่วยเหลือต่างๆที่ได้รับจากรัฐแล้ว มาหารด้วยจำนวนวันที่เป็นรอบระยะเวลาการจ่ายเงินรายได้หรือค่าจ้าง เช่น หากผู้กระทำความผิดได้รับค่าจ้างต่อสัปดาห์ ก็จะนำมาหารด้วย 7 เป็นต้น ได้ออกมาเป็นรายได้เฉลี่ยต่อวัน จากนั้นจะนำรายได้เฉลี่ยต่อวันดังกล่าวมาหักค่าลดหย่อนอีกครั้ง โดยค่าลดหย่อนที่จะนำมาหักออกจากรายได้ของผู้กระทำความผิดนั้นมีอยู่สองประเภท ได้แก่ ค่าลดหย่อนสำหรับตัวผู้กระทำความผิดเอง และค่าลดหย่อนสำหรับบุคคลผู้อยู่ในอุปการะของผู้กระทำความผิด ซึ่งกำหนดวิธีการหักค่าลดหย่อนไว้ดังนี้ คือ ให้หักค่าลดหย่อนสำหรับตัวผู้กระทำความผิดเองเป็นจำนวนร้อยละ 15 ค่าลดหย่อนสำหรับคู่สมสร้อยละ 15 ค่าลดหย่อนสำหรับบุตรคนแรก ร้อยละ 15 ค่าลดหย่อนสำหรับบุตรในลำดับถัดไปอีกสองคนรวมกันร้อยละ 10 และค่าลดหย่อนสำหรับบุตรในลำดับถัดๆไปอีกคนละ

* สำหรับตัวอย่างบัญชีกำหนดโทษปรับของศาลอาญารัชมนต์ โปรดดูภาคผนวก ข.

⁹³Judith A. Greene, Vera Institute of Justice, The Maricopa county FARE probation experiment: An effort to introduce a means-based monetary sanction as a targeted felony-level intermediate sanction [Online], April 1996 Available from <http://www.vera.org/pubs/maricopa-county-fare-probation-experiment-effort-introduce-means-based-monetary-sanction>

ร้อยละ 5 และเมื่อคำนวณตามวิธีที่กล่าวมาแล้วผลลัพธ์สุดท้ายได้เป็นเท่าไรก็คือจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนั่นเอง

ด้วยเหตุที่การคำนวณหักค่าลดหย่อนตามวิธีของศาลอาญาริชมอนต์ ส่งผลให้จำนวนเงินค่าปรับเมื่อคำนวณออกมาแล้วมีจำนวนที่สูงเกินไป ในคู่มือของ Bureau of Justice Assistance จึงมีการเสนอวิธีการคำนวณหักค่าลดหย่อนอีกวิธีหนึ่งเพื่อใช้เป็นอีกทางเลือก ซึ่งเป็นวิธีการคำนวณโดยยึดเส้นความยากจนของประเทศ (Federal poverty line) เป็นเกณฑ์ กล่าวคือ สำหรับผู้กระทำความผิดที่มีรายได้ที่สูงกว่าเส้นความยากจนของประเทศให้หักค่าลดหย่อนลงไป 1/3 ของรายได้เฉลี่ยต่อวัน แต่หากผู้กระทำความผิดเป็นผู้ที่มีรายได้ที่ต่ำกว่าเส้นความยากจนของประเทศก็ให้หักค่าลดหย่อนลงไป 1/2 ของรายได้เฉลี่ยต่อวัน

อย่างไรก็ดี ศาลในไอโอว่าก็มีวิธีการคำนวณหักค่าใช้จ่ายที่แตกต่างไปจากวิธีการของศาลอาญาริชมอนต์ คือ ศาลในไอโอว่าจะหักค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่พักอาศัย ร้อยละ 40 ของรายได้เฉลี่ยต่อวัน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำรงชีวิตร้อยละ 20 ของรายได้เฉลี่ยต่อวัน เมื่อหักค่าใช้จ่ายสองประการที่กล่าวมาแล้ว เหลือเท่าใดก็จะหักค่าใช้จ่ายกึ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตและค่าใช้จ่ายในการอุปการะเลี้ยงดูผู้ที่อยู่ในความดูแลเพิ่มอีก กล่าวคือ หักค่าลดหย่อนอีกร้อยละ 40 สำหรับบุคคลที่อยู่ในความดูแลลำดับแรก ต่อมาจะหักค่าลดหย่อนร้อยละ 10 สำหรับบุคคลที่อยู่ในความดูแลในลำดับถัดมาอีกสี่คน และหักค่าลดหย่อนร้อยละ 5 สำหรับบุคคลที่อยู่ในความดูแลอีกสองคนถัดมา⁹⁴

ในการคำนวณค่าลดหย่อนต่างๆ ที่กล่าวมานี้ เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการปฏิบัติงาน ศาลสหรัฐอเมริกาได้จัดทำเป็นตารางบัญชีคำนวณจำนวนรายได้ต่อวันปรับเอาไว้แล้ว โดยมีลักษณะคล้ายกับตารางบัญชีการเสียภาษีที่จัดทำโดยหน่วยงานสรรพากร ทำให้ศาลไม่ต้องเสียเวลาในการคำนวณหักค่าลดหย่อนไปในแต่ละคดี ในทางปฏิบัติจริงศาลจึงทำเพียงแค่นำคำนวณรายได้เฉลี่ยต่อวันออกมาก่อน เมื่อทราบรายได้เฉลี่ยต่อวันแล้วก็นำมาเทียบในตารางบัญชีได้เลย ซึ่งจะทำให้ศาลทราบว่ารายได้เฉลี่ยต่อวันเท่าใด จะคำนวณออกมาได้เป็นจำนวนรายได้ต่อวันปรับเท่าใด ซึ่งตารางบัญชีของศาลอาญาริชมอนต์และศาลไอโอว่าจะมีวิธีการคำนวณหักค่าลดหย่อนที่แตกต่างกันดังที่กล่าวข้างต้น*

สำหรับการได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดของศาลนั้น ส่วนใหญ่แล้วศาลจะอาศัยข้อมูลรายได้และสถานภาพทางการเงินที่ผู้กระทำความผิดเสนอต่อศาลเป็นหลัก เนื่องจากภายใต้กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา⁹⁵นั้น หน่วยงานสรรพากรไม่มีอำนาจเปิดเผย

⁹⁴Bureau of Justice Assistance, Office of Justice Programs, U.S. Department of Justice, How To Use Structured Fines (Day Fines) as an Intermediate Sanction, pp.18-19.

* ตัวอย่างตารางคำนวณจำนวนรายได้ต่อวันปรับของศาลอาญาริชมอนต์ โปรดดูภาคผนวก ค.

ข้อมูลภาษีของผู้กระทำความผิดต่อศาลเพื่อประโยชน์ในการกำหนดโทษปรับ อีกทั้งกฎหมายที่เกี่ยวกับความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งกฎหมายกลางและกฎหมายของมลรัฐต่างก็บัญญัติห้ามมิให้สถาบันการเงินเปิดเผยข้อมูลทางการเงินของบุคคลโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลด้วย

อย่างไรก็ดี แม้กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาจะบัญญัติห้ามมิให้หน่วยงานสรรพากรหรือสถาบันทางการเงินเปิดเผยข้อมูลทางการเงินต่อศาล แต่ศาลก็สามารถเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวได้หลายทาง เนื่องจากโดยปกติแล้วในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินคดีจะมีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดรวมไปถึงข้อมูลทางการเงินของผู้กระทำความผิดโดยหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาคดีเอาไว้ ยกตัวอย่างเช่น เจ้าพนักงานบังคับคดี พนักงานอัยการ องค์กรทนายความของรัฐ ทนายความของจำเลย หน่วยงานเกี่ยวกับกระบวนการก่อนการพิจารณาคดี สำนักงานนายอำเภอ หน่วยงานราชทัณฑ์ และ หน่วยงานคุมประพฤติ เป็นต้น ซึ่งข้อมูลดังกล่าวก็มาจากการเปิดเผยของผู้กระทำความผิดเอง และศาลสามารถขอข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆเหล่านี้ได้โดยตรง เช่น ในมลรัฐนิวยอร์ก ส่วนใหญ่แล้วข้อมูลที่จำเป็นต้องใช้ในการพิจารณารายได้ของผู้กระทำความผิดมักจะมีอยู่ที่หน่วยงานที่ดำเนินการเกี่ยวกับกระบวนการก่อนการพิจารณาคดี หรือ ในมลรัฐโอเรกอน ข้อมูลทางการเงินของผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่จะปรากฏอยู่ในแบบฟอร์มที่ผู้กระทำความผิดต้องกรอกเพื่อขอใช้บริการทนายความของรัฐ ซึ่งศาลสามารถขอข้อมูลในส่วนนี้ได้ นอกจากนี้กฎหมายและวิธีปฏิบัติในประเทศสหรัฐอเมริกาก็ยังเอื้อประโยชน์และช่วยให้ศาลสามารถเข้าถึงข้อมูลทางการเงินของผู้กระทำความผิดได้อีกทางหนึ่งด้วย ยกตัวอย่างเช่น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Federal Rule of Criminal Procedure) มาตรา 32(c) บัญญัติให้หน่วยงานคุมประพฤติจัดทำรายงานสืบเสาะก่อนการกำหนดโทษเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดส่งให้แก่ศาล โดยในรายงานดังกล่าวจะต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดเพื่อประโยชน์ในการพิพากษากำหนดโทษต่อไปด้วย สำหรับรายงานการสืบเสาะนี้โดยหลักแล้วความผิดประเภท felony จะต้องจัดทำทุกคดี เว้นแต่ศาลเห็นว่ามีข้อมูลที่เพียงพออยู่แล้ว และจากความในมาตรา 32(c) นี้เองส่งผลให้ศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาอาศัยอำนาจตามมาตรานี้วางหลักในการพิจารณาคดีเอาไว้ว่า ก่อนที่ศาลจะตัดสินลงโทษนั้น ศาลมีอำนาจที่จะไต่สวนเพิ่มเติมเพื่อทราบถึงข้อมูลที่ศาลต้องการได้⁹⁵ ดังนั้นโดยทั่วไปก่อนที่จะมีการพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิด ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาย่อมมีอำนาจที่จะไต่สวนและสอบถามข้อมูลใดๆจากผู้กระทำความผิดได้ ทั้งยังต้องให้อีกาสพนักงานอัยการและ

⁹⁵Gary M. Friedman, "The West German DAY-FINE System: A possibility for the United States?" *University of Chicago Law Review*: 299.

ทนายจำเลยในการแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลที่แต่ละฝ่ายเห็นว่าจำเป็นต่อการใช้ดุลพินิจของศาลด้วย⁹⁶

อำนาจของศาลในการไต่สวนและสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลของผู้กระทำความผิดก่อนที่ศาลจะตัดสินลงโทษนี้ ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากที่จะช่วยให้ศาลทราบข้อมูลสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดได้อย่างถูกต้องตรงกับความเป็นจริง เพราะถึงแม้ว่าศาลจะสามารถขอข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดจากหน่วยงานต่างๆได้ แต่ข้อมูลที่มีอยู่นั้นอาจไม่ใช่ข้อมูลที่เป็นปัจจุบันที่สุด การสอบถามข้อมูลจากผู้กระทำความผิดอีกครั้งจึงช่วยยืนยันความถูกต้องของข้อมูลที่มีอยู่ได้เป็นอย่างดีและยังทำให้ศาลทราบข้อมูลเพิ่มเติมที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนอีกด้วย และในกรณีที่ไม่มีปรากฏว่ามีข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดอยู่ในหน่วยงานใดเลย การสอบถามข้อมูลจากผู้กระทำความผิดยังเป็นวิธีการเดียวที่ทำให้ศาลทราบถึงสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดได้อีกด้วย อำนาจศาลในการไต่สวนเกี่ยวกับข้อมูลของผู้กระทำความผิดตามที่ศาลฎีกาได้วางหลักเอาไว้แล้วนี้ หลายๆมลรัฐมีการนำเอาหลักดังกล่าวไปบัญญัติไว้ในกฎหมายของมลรัฐ ทั้งยังมีการกำหนดรายละเอียดเพิ่มเติมเอาไว้ด้วย ยกตัวอย่างเช่น กฎหมายของมลรัฐนิวยอร์กบัญญัติให้อำนาจศาลไต่สวนข้อมูลเกี่ยวกับประวัติของผู้กระทำความผิด ประวัติการทำงาน ครอบครัว สถานภาพทางการเงิน การศึกษา และ กิจวัตรส่วนตัวของผู้กระทำความผิด เป็นต้น

ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้หรือสถานภาพทางการเงินที่มาจากการเปิดเผยของผู้กระทำความผิดเองนั้น ส่วนใหญ่แล้วศาลที่นำโทษปรับตามวันและรายได้ไปทดลองใช้ จะทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วย โดยจะตรวจสอบข้อมูลเฉพาะในบางคดีไม่ใช่ในทุกคดี ยกเว้นในศาลเขตบรีดจ์พอร์ตที่มีการตรวจสอบข้อมูลรายได้ของผู้กระทำความผิดทุกรายที่ยื่นต่อศาล เนื่องจากปริมาณคดีที่ลงโทษปรับตามวันและรายได้ในเขตอำนาจศาลมีไม่มากนัก ทำให้การตรวจสอบไม่ยุ่งยาก ซึ่งการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในศาลเขตบรีดจ์พอร์ตมีผลทำให้ผู้กระทำความผิดจำเป็นต้องมาศาลบ่อยครั้งขึ้น และผลปรากฏว่าร้อยละ 88 ของจำเลยที่ศาลลงโทษปรับตามวันและรายได้ มีการชำระค่าปรับได้อย่างถูกต้องครบถ้วน⁹⁷

⁹⁶ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, “โครงการวิจัยเรื่อง ศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดชั้นโทษ และการนำไปปรับใช้ในประมวลกฎหมายอาญา,” หน้า 109.

⁹⁷ Bureau of Justice Assistance, Office of Justice Programs, U.S. Department of Justice, How To Use Structured Fines (Day Fines) as an Intermediate Sanction, pp.23-26.

สำหรับประเด็นที่อาจเป็นปัญหาในประเทศที่ใช้ระบบโทษปรับตามวันและรายได้ ซึ่งได้แก่ ประเด็นในเรื่องของการกำหนดโทษปรับแก่บุคคลบางประเภท เช่น ผู้ที่ไม่มีรายได้ หรือ ผู้ที่มีรายได้ที่ ผิดกฎหมายนั้น ในเรื่องนี้สหรัฐอเมริกาได้กำหนดวิธีแก้ไขเอาไว้ ดังนี้⁹⁸

ก. ในกรณีของผู้ที่ไม่มีรายได้ ซึ่งได้แก่ แม่บ้าน นักเรียน ผู้พิการ หรือผู้ว่างงานชั่วคราว วิธีที่ศาลเขตบรีดจ์พอร์ตซึ่งประสบกับปัญหาผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่ยาวนาน ได้นำมาใช้และเป็นวิธีใช้ได้ดีกับกรณีที่มีอัตราการว่างงานสูงก็คือ การใช้รายได้ที่ได้รับจากโครงการ สงเคราะห์สวัสดิการของท้องถิ่น (local general assistance welfare program) มาเป็นเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิด นอกจากนี้ ในคู่มือแนะนำของส่วนกลางยังมีการเสนอวิธี แก้ปัญหาในกรณีนี้อยู่หลายวิธีซึ่งแต่ละวิธีก็มีจุดเด่นและจุดด้อยต่างกันไป ดังนี้

วิธีแรกคือ การใช้รายได้ของครอบครัวของผู้กระทำความผิดเป็นเกณฑ์ วิธีนี้จึงเสมือนกับว่าสมมติให้ผู้กระทำความผิดเป็นหัวหน้าครอบครัวและให้นำวิธีการคำนวณจำนวนรายได้ ต่อหน่วยลงโทษปรับตามที่กำหนดในตารางบัญชีมาใช้ แต่อย่างไรก็ตาม วิธีแรกนี้มีข้อเสียตรงที่ว่าเป็น วิธีที่ใช้รายได้ของผู้อื่นซึ่งมีได้เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมาเป็นเกณฑ์ในการคำนวณและยังส่งผลกระทบต่อบุคคลในครอบครัวทั้งหมดอีกด้วย

วิธีที่สอง เป็นวิธีที่อาจปรับใช้กับผู้กระทำความผิดที่เป็นนักเรียนและผู้ที่ไม่มียานพาหนะชั่วคราวได้ โดยเป็นการประมาณการรายได้ในตลาดแรงงาน ซึ่งในสหรัฐจะแยกเป็นแรงงานไร้ฝีมือ (unskilled worker) เช่น พนักงานขายอาหารฟาสต์ฟู้ด พนักงานเช็คลินค้า พนักงานทำความสะอาด เป็นต้น แรงงานเหล่านี้จะใช้รายได้ขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนดหรือรายได้ที่จ่ายกันในตลาดแรงงานเป็น เกณฑ์ในการประมาณรายได้ กับแรงงานอีกประเภทหนึ่งคือแรงงานที่ใช้ฝีมือ (skilled worker) ซึ่งจะ ใช้รายได้ที่เขาเคยได้รับการทำงานครั้งล่าสุดมาเป็นเกณฑ์ในการประมาณการรายได้ที่เขาสมควร จะได้รับ แต่วิธีนี้ก็ยังมีข้อเสียตรงที่ว่าในภาวะที่เศรษฐกิจไม่สู้ดีนัก งานบางประเภทอาจไม่เป็นที่ต้องการ ของตลาดแรงงาน ส่งผลให้การประมาณการรายได้ไม่ตรงกับความเป็นจริง

วิธีที่สาม เป็นการที่ใช้รายได้ของครอบครัวผู้กระทำความผิดเป็นเกณฑ์แต่วิธีนี้ ก่อให้เกิดภาระแก่คนในครอบครัวของผู้กระทำความผิดน้อยกว่าวิธีแรก เนื่องจากเป็นการนำรายได้ ของครอบครัวมาหักภาษีและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นทั้งหมดของครอบครัวเหลือจำนวนเท่าใดถือเป็นรายได้ สุทธิที่นำมาใช้เป็นรายได้ของผู้กระทำความผิดในการคำนวณโทษปรับตามวันและรายได้

⁹⁸ Ibid, page 19-21

ข. ในกรณีของผู้ที่มีรายได้ไม่ถูกกฎหมาย เช่น คดีที่ผู้กระทำความผิดถูกฟ้องว่ากระทำความผิดฐานเล่นจากการพนัน ฐานจำหน่ายหรือครอบครองยาเสพติด หรือในความผิดฐานเป็นโสเภณี วิธีการที่ศาลอาญารัชมนอนด์นำมาใช้ คือ การให้ศาลเป็นผู้ประเมินรายได้เฉลี่ยต่อวันของบุคคลเหล่านี้ เหตุผลก็เนื่องมาจากว่าศาลในสหรัฐอเมริกาใช้วิธีนี้เป็นปกติอยู่แล้วในการประเมินสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดเพื่อกำหนดจำนวนเงินประกันและพิจารณาจัดหาทนายความมาช่วยเหลือในทางคดี ซึ่งการประเมินรายได้ของผู้กระทำความผิดจะกระทำโดยการสังเกตการณ์จากตัวผู้กระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นบุคคลลักษณะ การแต่งกาย ประวัติอาชญากรรม สถานภาพความเป็นอยู่ ทรัพย์สินที่มีในครอบครอง เช่น ยานพาหนะ โทรทัศน์ อุปกรณ์ไฟฟ้า เป็นต้น ลักษณะนิสัย ความประพฤติ เช่น ผู้กระทำความผิดสูบบุหรี่ หรือ มีงานอดิเรกอะไรบ้าง เป็นต้น

3.5.2 ขั้นตอนการการบังคับโทษปรับตามคำพิพากษา

การทดลองนำโทษปรับตามวันและรายได้มาใช้ในศาลอาญารัชมนอนด์นั้น คณะนักวิจัยได้ทดลองใช้ระบบการจับจ่ายปรับแบบใหม่ซึ่งมีการปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพและเป็นระบบมากขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาทดลองใช้ ซึ่งแต่เดิมนั้นประเทศสหรัฐอเมริกา มักจะให้ความสำคัญกับระบบการจับจ่ายปรับเป็นเรื่องลำดับรอง โดยในประเทศสหรัฐอเมริกาจะไม่มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการจับจ่ายปรับโดยเฉพาะแยกออกมาต่างหาก จากองค์กรที่ทำหน้าที่กำหนดโทษปรับ ทำให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในแต่ละส่วนต่างแยกกันทำหน้าที่ของตนเอง และเมื่อมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นในส่วนใดส่วนหนึ่งหรือเมื่อไม่มีการชำระค่าปรับก็จะมีเจ้าหน้าที่ในส่วนงานใดที่จะต้องรับผิดชอบ เนื่องจากไม่มีเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบทั้งระบบนั่นเอง ดังนั้น คณะนักวิจัยจึงได้นำระบบงานจับจ่ายปรับที่ใช้ในศาลมาจิสเตรทของประเทศอังกฤษ มาศึกษาและประยุกต์ใช้ โดยกำหนดให้มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจับจ่ายปรับทั้งหมดเอาไว้ โดยเฉพาะ เรียกว่า Day-fines officer (DFO) ซึ่งเจ้าหน้าที่ดังกล่าวจะมีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญสามประการ ได้แก่⁹⁹

(1) กำหนดแผนการชำระเงินค่าปรับของผู้กระทำความผิด

หลังจากที่ศาลกำหนดโทษแล้ว DFO จะทำการสัมภาษณ์ผู้กระทำความผิดเพื่อกำหนดแผนการชำระเงินค่าปรับซึ่งอาจให้ผ่อนชำระเป็นงวดได้ถ้าจำเป็น และในการนี้เจ้าหน้าที่จะสอบถามถึงข้อมูลในการติดต่อตัวผู้กระทำความผิดเพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้องของข้อมูลให้เป็นปัจจุบันที่สุด ซึ่งได้แก่ ที่อยู่ติดต่อได้ เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ นอกจากนี้ยังมีการสอบถามข้อมูลที่จำเป็นต้องใช้ใน

⁹⁹Sally T. Hillsman and Judith A. Greene, Improving the use and administration of criminal fines: a report of Richmond County Criminal Court Day-Fine Planning Project, pp. 110-122.

การบังคับค่าปรับต่อไปในกรณีมีการผิดนัดชำระค่าปรับ ซึ่งได้แก่ ชื่อและที่อยู่ปัจจุบันของนายจ้าง หมายเลขประกันสังคมของผู้กระทำความผิด และ รายได้ที่ได้รับ

สำหรับเกณฑ์การกำหนดแผนในการผ่อนชำระนั้นจะมีระเบียบที่กำหนดขึ้นเป็นแนวทางให้แก่เจ้าหน้าที่เอาไว้ว่า หากเงินค่าปรับที่ค้างชำระมีจำนวนน้อยกว่า 500 ดอลลาร์ และผู้กระทำความผิดจำเป็นต้องผ่อนชำระเป็นงวด เจ้าหน้าที่จะกำหนดให้ผ่อนชำระเป็น 4 งวดทุกๆสองสัปดาห์ แต่ถ้าหากเงินค่าปรับที่ค้างชำระมีจำนวนมากกว่า 500 ดอลลาร์ ขึ้นไป อาจกำหนดให้ผ่อนชำระได้นานที่สุดเป็น 8 งวดทุกๆสองสัปดาห์ก็ได้ โดยเงื่อนไขการผ่อนชำระนี้จะมีแบบฟอร์มให้ผู้กระทำความผิดลงลายมือชื่อเป็นหลักฐานเอาไว้และในแบบดังกล่าวจะระบุถึงมาตรการทางกฎหมายที่จะเกิดขึ้นต่อไปในกรณีที่ผู้กระทำความผิดผิดนัดชำระเงินด้วย

(2) ติดตามการชำระเงินค่าปรับของผู้กระทำความผิดให้ครบถ้วนถูกต้อง

การติดตามการชำระเงินค่าปรับของผู้กระทำความผิดนี้ เจ้าหน้าที่จะใช้ระบบคอมพิวเตอร์มาเป็นเครื่องมือในการจัดเก็บฐานข้อมูลและประมวลผล ระบบจะแจ้งเตือนเจ้าหน้าที่เมื่อใกล้ครบกำหนดชำระของผู้กระทำความผิดรายใด และแจ้งเตือนเมื่อมีการผิดนัด เจ้าหน้าที่ก็จะแจ้งเป็นจดหมายไปยังผู้กระทำความผิดทันที ผู้กระทำความผิดที่ได้รับจดหมายแจ้งแล้วอาจติดต่อมายังเจ้าหน้าที่เพื่อขอกำหนดแผนการชำระเงินใหม่ได้หากไม่สามารถชำระได้ตามแผนเดิม นอกจากนี้ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่ได้ติดต่อมายังเจ้าหน้าที่มากกว่าหนึ่งสัปดาห์ ระบบยังสามารถประมวลผลจากเบอร์โทรติดต่อของผู้กระทำความผิดและแสดงขึ้นมาเป็นรายชื่อผู้กระทำความผิดในกลุ่มดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อเป็นการช่วยสนับสนุนให้มีการผิดนัดชำระเงินค่าปรับให้น้อยที่สุด

(3) บังคับชำระค่าปรับกรณีผู้กระทำความผิดไม่สามารถชำระเงินค่าปรับได้

ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเมื่อได้รับจดหมายแจ้งเตือนแล้วไม่ติดต่อมาหรือมีการติดต่อมาขอเลื่อนการชำระแต่เจ้าหน้าที่ไม่อนุมัติ เจ้าหน้าที่จะร้องขอต่อศาลให้ออกหมายบังคับคดี จากนั้นเจ้าหน้าที่จะออกเป็นจดหมายแจ้งเตือนให้ผู้กระทำความผิดทราบถึงหมายบังคับคดีที่ศาลออกและแจ้งให้ทราบด้วยว่าหากไม่ชำระค่าปรับอาจถูกบังคับคดีเข้ากับทรัพย์สินได้ทันที และถ้าหากภายในหนึ่งสัปดาห์หลังจากทราบถึงการแจ้งเตือน ผู้กระทำความผิดยังไม่ติดต่อมา เจ้าหน้าที่ก็จะร้องขอให้ศาลออกหมายจับเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาขึ้นศาล ซึ่งในการพิจารณาคดีของศาลหากเห็นว่าผู้กระทำความผิดตั้งใจไม่ชำระค่าปรับ ศาลสามารถเลือกวิธีการบังคับค่าปรับได้สองทาง คือ ให้บังคับเข้ากับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด เช่น आयัดเงินเดือน นำทรัพย์สินอื่นออกขายทอดตลาด หรืออีกทางหนึ่งคือการลงโทษจำคุกแทนค่าปรับซึ่งศาลมักจะไม่ใช่วิธีหลังนี้ แต่ถ้าหากไม่มีทรัพย์สินใดให้

บังคับค่าปรับได้หรือไม่พอชำระค่าปรับแล้วก็จำเป็นที่จะต้องให้จำคุกแทนค่าปรับ โดยกำหนดอัตราเอาไว้คือ 3 วันปรับ เท่ากับ 1 วันจำคุก โดยกฎหมายของรัฐนิวยอร์กได้กำหนดอัตราการเปลี่ยนเป็นโทษจำคุกเอาไว้แล้วว่าห้ามเปลี่ยนโทษปรับเป็นโทษจำคุกเกินกว่า 1 ใน 3 ของอัตราโทษจำคุกสูงสุดที่จะลงสำหรับความผิดฐานนั้น

การปรับปรุงระบบและขั้นตอนในการจัดเก็บค่าปรับแบบใหม่ที่กล่าวมานี้ แม้ว่าจะใช้เวลาในการจัดเก็บค่าปรับที่ยาวนานกว่าการลงโทษปรับแบบตายตัวก็ตาม แต่การนำโทษปรับตามวันและรายได้และการการจัดเก็บค่าปรับรูปแบบใหม่มาใช้ก็ส่งผลทำให้ผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับครบถ้วนเต็มจำนวนที่ศาลกำหนดและทำให้คดีเสร็จไปจากศาลโดยที่ศาลไม่ต้องใช้มาตรการอื่นในการบังคับค่าปรับ ต่างจากการลงโทษปรับแบบตายตัวที่ผู้กระทำความผิดจำนวนมากไม่ชำระค่าปรับจนศาลต้องใช้มาตรการอื่นเพื่อบังคับค่าปรับแทน นอกจากนี้ ในคดีที่ลงโทษปรับตามวันและรายได้ที่ใช้การจัดเก็บค่าปรับแบบใหม่นั้น แม้ในบางกรณีที่ผู้กระทำความผิดจะไม่ได้ชำระค่าปรับโดยครบถ้วนก็ตาม แต่จากสถิติก็ยังพบว่าผู้กระทำความผิดมีสถิติการชำระค่าปรับมากกว่าผู้กระทำความผิดที่ได้รับโทษปรับแบบตายตัวอีกด้วย¹⁰⁰

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹⁰⁰Laura A. Winterfield and Sally T. Hillsman, The Staten Island Day-fine project National Institute of Justice research in brief, p. 5.

บทที่ 4

วิเคราะห์การนำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย

จากที่ได้ศึกษาถึงการนำโทษปรับมาบังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยแล้ว จะเห็นได้ว่าการบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยพบข้อบกพร่องและปัญหาอยู่หลายประการ สาเหตุสำคัญสืบเนื่องมาจากรูปแบบของโทษปรับที่บังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยที่กำหนดโดยคำนึงถึงแต่ความร้ายแรงของความผิดอันเป็นการกำหนดโทษปรับในรูปแบบเดียวกันกับโทษปรับที่ใช้ในคดีความผิดอาญาทั่วไป ซึ่งไม่เหมาะสมกับคดีสิ่งแวดล้อมที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างไปจากคดีอาญาอื่นๆ ส่งผลให้การบังคับใช้โทษปรับเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพและไม่อาจปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมได้อย่างแท้จริงสมดังเจตนารมณ์ของกฎหมาย ในขณะที่เดียวกันเมื่อได้ศึกษาถึงการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ของต่างประเทศ ซึ่งเป็นรูปแบบของการกำหนดโทษปรับที่บังคับใช้ในคดีทุกประเภทรวมไปถึงคดีสิ่งแวดล้อมด้วยนั้น สิ่งที่พบก็คือผลสำเร็จของการบังคับใช้โทษปรับในหลายๆด้านที่ปรากฏให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม อันแสดงให้เห็นได้ถึงควมมีประสิทธิภาพของโทษปรับตามวันและรายได้ และแนวทางที่จะช่วยแก้ไขข้อบกพร่องหรือบรรเทาปัญหาที่เกิดจากการบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของไทยให้ลดน้อยลง รวมทั้งประโยชน์อื่นๆที่จะได้รับหากมีการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ดังนั้น ผู้เขียนจึงขอวิเคราะห์ให้เห็นถึงปัญหาเกี่ยวกับการใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยในปัจจุบัน รวมทั้งวิเคราะห์ในส่วนย่อยของรายละเอียดต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ ข้อดีและข้อเสียของการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาใช้ ตลอดจนแนวทางในการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ทั้งนี้ เพื่อเป็นข้อเสนอแนะทางหนึ่งในการพัฒนาและปรับปรุงให้โทษปรับที่บังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4.1 วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยในปัจจุบัน

การบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยในปัจจุบันยังมีข้อบกพร่องและปัญหาอยู่หลายประการอันเป็นเหตุทำให้การบังคับใช้โทษปรับไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพื่อหาแนวทางแก้ไขข้อบกพร่องและปัญหาดังกล่าว ผู้เขียนจึงขอเสนอปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

4.1.1 โทษปรับไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษ

การบัญญัติโทษปรับเอาไว้เป็นจำนวนเงินที่แน่นอนตายตัวในกฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทย ส่งผลทำให้โทษปรับที่บังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันไม่สอดคล้องและไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ และวัตถุประสงค์ในการลงโทษปรับทั้งในแง่ของการข่มขู่ยังมีให้มีการกระทำความผิดและในแง่ของการลงโทษที่มุ่งหมายจะบังคับต่อทรัพย์สินและทดแทนโทษจำคุกกระยะสั้นตามที่เคยได้ศึกษามา เพราะเมื่อพิจารณาถึงวัตถุประสงค์และความมุ่งหมายของโทษปรับแล้ว การลงโทษปรับมีวัตถุประสงค์ก็เพื่อข่มขู่ยังให้เกิดความเกรงกลัวไม่กล้าที่จะกระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นการข่มขู่ตัวผู้กระทำความผิดเองหรือการข่มขู่คนในสังคมให้เห็นเป็นแบบอย่าง อีกทั้งการลงโทษปรับยังเป็นการลงโทษที่มุ่งหมายบังคับกับทรัพย์สิน โดยต้องการให้เกิดความกระทบกระเทือนต่อฐานะทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของผู้กระทำความผิดและมีขึ้นเพื่อทดแทนการจำคุกกระยะสั้น แต่เนื่องจากรูปแบบของโทษปรับตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทยที่กำหนดเอาไว้อย่างแน่นอนตายตัวโดยพิจารณาถึงแต่เฉพาะความร้ายแรงของความผิดเพียงอย่างเดียว แต่ไม่ได้คำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจหรือรายได้ของบุคคลแต่ละคนที่มีความแตกต่างกันหรือความสามารถในการชำระค่าปรับของบุคคลที่ไม่เท่ากัน ประกอบกับในคดีสิ่งแวดล้อมที่ผู้กระทำความผิดสามารถพบได้ในทุกระดับฐานะรายได้ โดยผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมอาจมีตั้งแต่ชาวบ้านที่มีฐานะยากจนไปจนถึงบุคคลที่มีฐานะร่ำรวยหรือนิติบุคคลอย่างเช่นโรงงานอุตสาหกรรมที่มีรายได้จากการประกอบกิจการเป็นจำนวนมหาศาล ด้วยเหตุนี้ผลกระทบและความเดือดร้อนที่ผู้กระทำความผิดได้รับจากการถูกลงโทษปรับจึงไม่เหมือนกันและแตกต่างกันออกไประหว่างผู้กระทำความผิดที่มีฐานะรายได้ดีกับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะรายได้ต่ำ

ในกรณีของบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีหรือมีรายได้สูงซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่ในคดีสิ่งแวดล้อมนั้น โทษปรับที่บังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันไม่สามารถข่มขู่บุคคลเหล่านี้ให้รู้สึกเกรงกลัวต่อโทษปรับและไม่กล้าที่จะกระทำความผิดได้ เพราะถึงแม้จะถูกลงโทษปรับ แต่บุคคลเหล่านี้ก็มีความสามารถที่จะชำระค่าปรับได้อย่างไม่เดือดร้อนหรือรู้สึกกระทบกระเทือนต่อฐานะและความเป็นอยู่จากการที่ต้องสูญเสียทรัพย์สินเพื่อนำมาชำระค่าปรับแต่อย่างใด การลงโทษปรับสำหรับบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีจึงไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับที่ต้องการข่มขู่ยังการกระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นการข่มขู่ยังเฉพาะรายหรือการข่มขู่ยังโดยทั่วไป บุคคลที่เคยกระทำความผิดและเคยถูกลงโทษปรับมาแล้วกลับไม่ได้รู้สึกเกรงกลัวหรือเข็ดหลาบจากการถูกลงโทษ ทำให้กล้าที่จะกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก ส่วนบุคคลที่ไม่เคยกระทำความผิดเมื่อเห็นว่าบทลงโทษปรับไม่ได้มีผลกระทบกระเทือนต่อฐานะความเป็นอยู่และอัตราโทษก็อยู่ในระดับที่ต่ำกว่าความสามารถในการชำระค่าปรับของตนเอง ทำให้ไม่เกรงกลัวถ้าหากจะต้องถูกลงโทษปรับและส่งผลให้มีการกระทำความผิดลงไปโดยขาดความยับยั้ง ทั้งนี้ หากพิจารณา

ในทางทฤษฎีแล้ว การลงโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมควรจะส่งผลในทางข่มขู่ยับยั้งการกระทำความผิดได้เป็นอย่างดีและมีประสิทธิภาพอย่างสูง เนื่องจากการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่แล้วผู้กระทำความผิดมักจะกระทำไปเพราะมีผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจเป็นแรงจูงใจ การลงโทษปรับจึงถือได้ว่าเป็นการลงโทษที่ตรงจุดมากที่สุด เพราะเป็นการทำให้ผู้กระทำความผิดต้องนำทรัพย์สินของตนเองไปชำระค่าปรับ ซึ่งเท่ากับว่าแทนที่จะได้รับผลประโยชน์หรือทรัพย์สินมาแต่กลับต้องเสียทรัพย์สินของตนเองไปแทน อันเป็นการทำให้เกิดความเกรงกลัวโดยมุ่งลงโทษไปที่ทรัพย์สินซึ่งเป็นแรงจูงใจหลักของการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อม แต่อย่างไรก็ดี สำหรับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะรายได้ดี สิ่งที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติจากการบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของไทยกลับไม่ได้เป็นไปในทางเดียวกันกับทฤษฎี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันที่ผลประโยชน์จากการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่มักจะมีมูลค่าที่สูงมากขึ้นเรื่อยๆและผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่ก็มักเป็นผู้ที่มีฐานะดี ซึ่งโดยมากจะเป็นนายทุนที่มีฐานะร่ำรวยหรือนิติบุคคล เช่น โรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งเห็นได้ชัดว่าย่อมมีรายได้จากการประกอบกิจการเป็นจำนวนที่สูงมากอยู่แล้ว ด้วยเหตุนี้ การลงโทษปรับในปัจจุบันจึงไม่อาจส่งผลใดๆต่อผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีได้เลย

ส่วนในกรณีของผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีหรือมีรายได้ต่ำนั้น การกำหนดโทษปรับโดยไม่สัมพันธ์กับฐานะรายได้และความสามารถในการชำระค่าปรับในปัจจุบันนอกจากจะทำให้ผู้กระทำได้รับความผิดเดือดร้อนและรู้สึกกระทบกระเทือนต่อฐานะและความเป็นอยู่จากการที่ต้องสูญเสียทรัพย์สินเพื่อนำมาชำระค่าปรับจนทำให้เกิดความยากลำบากมากกว่าผู้กระทำความผิดที่มีฐานะดีแล้ว ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่มีเงินเพียงพอที่จะชำระค่าปรับได้แม้ว่าบางกรณีค่าปรับจะมีจำนวนเพียงเล็กน้อยก็ตาม ผู้กระทำความผิดก็ยังคงมาถูกบังคับใช้มาตรการอื่นแทนการชำระค่าปรับตามที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ ซึ่งทำให้เห็นได้ชัดถึงความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เท่าเทียมกันอย่างมากของการลงโทษปรับ โดยในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่สามารถชำระค่าปรับได้ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29* ได้บัญญัติวางหลักเกณฑ์ให้ผู้ต้องโทษปรับนำเงินค่าปรับมาชำระภายในระยะเวลาสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา และหากผู้กระทำความผิดไม่ชำระค่าปรับภายในกำหนด มาตรการดังกล่าวก็ได้บัญญัติวิธีการในการบังคับค่าปรับเอาไว้ 2 ทาง คือ ให้ยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับหรือกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งศาลมีอำนาจเลือกกระทำได้อย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ศาลเห็นสมควร แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากมาตรการดังกล่าวได้บัญญัติให้อำนาจศาลที่จะสั่งเรียกประกันหรือสั่งให้กักขังแทนค่าปรับไปพลางก่อนได้ ในกรณีที่ศาลเห็นเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ

* ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 “ผู้ใดต้องโทษปรับและไม่ชำระค่าปรับภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลพิพากษา ผู้นั้นจะต้องถูกยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ หรือมีฉะนั้นจะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับ แต่ถ้าศาลเห็นเหตุอันควรสงสัยว่าผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงไม่ชำระค่าปรับ ศาลจะสั่งเรียกประกันหรือจะสั่งให้กักขังผู้นั้นแทนค่าปรับไปพลางก่อนก็ได้.....”

ดังนั้น จากบทบัญญัติของกฎหมายจึงมีผลเท่ากับว่าศาลอาจสั่งให้กักขังผู้กระทำความผิดไปได้ทันที แม้ว่าจะไม่ครบกำหนดระยะเวลาชำระค่าปรับตามมาตรา 29 ก็ตาม แต่ถ้าหากศาลจะสั่งให้ยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับ กลับต้องรอให้ครบกำหนดระยะเวลาชำระค่าปรับเสียก่อนจึงจะสั่งได้ ซึ่งการที่กฎหมายบัญญัติเอาไว้เช่นนี้ ทำให้เห็นได้ว่าวิธีการบังคับชำระค่าปรับตามกฎหมายไทยนั้น การใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับเป็นวิธีที่กระทำได้ง่ายและสะดวกมากกว่าการใช้มาตรการยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับเสียอีก และในทางปฏิบัติโดยปกติแล้วเมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษปรับ หากผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับในวันนั้น ศาลก็มักจะใช้อำนาจตามมาตราดังกล่าวสั่งให้กักขังแทนค่าปรับไปพลางก่อนเสมอโดยมีเหตุผลและความจำเป็นอันเนื่องมาจากปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่สอง

ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้ในคดีสิ่งแวดล้อมนั้น ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีและไม่มีความสามารถในการชำระเงินค่าปรับ เมื่อไม่สามารถชำระเงินค่าปรับตามคำพิพากษาได้ก็จะต้องถูกกักขังแทนค่าปรับไปในทันที ซึ่งไม่สอดคล้องกับความมุ่งหมายของโทษปรับที่ต้องการบังคับแก่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดและมีขึ้นเพื่อทดแทนหรือหลีกเลี่ยงโทษจำคุกระยะสั้น เนื่องจากการกักขังแทนค่าปรับไม่ใช่การบังคับเอากับทรัพย์สินหรือทำให้สูญเสียในด้านทรัพย์สิน แต่เป็นการบังคับเอากับร่างกายหรือทำให้สูญเสียเสรีภาพทางร่างกาย เท่ากับว่าเป็นการเปลี่ยนจากการลงโทษในทางทรัพย์สินมาเป็นการลงโทษต่อเนื้อตัวร่างกายแทน ซึ่งไม่ได้มีความแตกต่างไปจากการจำคุกระยะสั้นที่โทษปรับพยายามจะหลีกเลี่ยงสักเท่าใดนัก การกักขังแทนค่าปรับจึงควรใช้เป็นมาตรการสุดท้ายเมื่อไม่สามารถบังคับเอากับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดได้แล้วเท่านั้น อีกทั้งตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 โทษปรับเป็นโทษทางอาญาที่มีความฉกรรจ์เป็นอันดับสี่รองมาจากโทษประหารชีวิต โทษจำคุก และโทษกักขัง แสดงให้เห็นว่าในด้านความรุนแรงของการลงโทษ โทษปรับย่อมมีความรุนแรงน้อยกว่าโทษกักขัง ซึ่งการกักขังแทนค่าปรับนั้น มาตรา 29 วรรคสอง บัญญัติเอาไว้อย่างชัดเจนว่ามีให้นำความในวรรคสองของมาตรา 24 มาใช้บังคับ การกักขังแทนค่าปรับจึงต้องกักขังในสถานที่ของราชการเท่านั้น จะกักขังผู้ต้องโทษปรับไว้ในที่อยู่อาศัยของผู้ต้องโทษปรับหรือของผู้อื่นที่ยินยอมไม่ได้ ส่งผลให้สภาพของผู้ที่ถูกกักขังแทนค่าปรับอาจไม่แตกต่างไปจากผู้ที่ศาลลงโทษกักขัง และในบางครั้งอาจจะมากกว่าผู้ต้องโทษกักขังด้วยซ้ำไป เนื่องจากโทษกักขังนั้นกฎหมายกำหนดให้กักขังได้ไม่เกิน 3 เดือน แต่การกักขังแทนค่าปรับ มาตรา 30 บัญญัติให้สามารถกักขังแทนค่าปรับได้

สูงสุดถึง 2 ปีเลยทีเดียว* ดังนั้น การที่ผู้กระทำความผิดต้องมาถูกกักขังเพราะไม่สามารถชำระค่าปรับได้นี้จึงเป็นการทำให้ผู้กระทำความผิดต้องมารับโทษหนักกว่าเดิมอีกด้วย

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมที่ผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่มุ่งที่จะหาผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจเป็นหลักแล้ว การลงโทษในคดีสิ่งแวดล้อมควรจะเป็นการลงโทษในทางทรัพย์สินเพื่อให้ตรงกับสิ่งที่เป็นแรงจูงใจหลักของผู้กระทำความผิดมากกว่าที่จะเป็นการกักขังแทนการชำระค่าปรับซึ่งไม่เพียงแต่เป็นมาตรการที่ไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในทันทีแล้ว การกักขังแทนค่าปรับยังอาจทำให้โอกาสที่ผู้กระทำความผิดจะกลับมาก่อทำความผิดซ้ำในคดีสิ่งแวดล้อมเพิ่มสูงขึ้นด้วย เนื่องจากการกักขังแทนค่าปรับนั้นเป็นการกักขังร่วมกับผู้ที่ได้รับโทษกักขังในคดีอาญาอื่นๆ ซึ่งอาจทำให้ผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมได้รับถ่ายทอดนิสัยหรือวิธีการกระทำความผิดที่เชี่ยวชาญมากขึ้นหรือรุนแรงมากขึ้น ประกอบกับเมื่อผู้กระทำความผิดถูกกักขังแทนค่าปรับ ผู้กระทำความผิดย่อมสูญเสียรายได้ไปในระยะเวลาที่ถูกกักขัง ด้วยเหตุนี้จึงอาจเป็นแรงกระตุ้นอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้กระทำความผิดหันกลับมากระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอีกครั้ง เนื่องจากเป็นการกระทำความผิดที่ได้ผลประโยชน์ตอบแทนสูงและรวดเร็วกว่าการกระทำความผิดในรูปแบบอื่น ทั้งยังเป็นความผิดที่ตนเองเชี่ยวชาญและโอกาสในการถูกจับกุมก็น้อยกว่าคดีอื่นๆ ส่งผลให้ในท้ายที่สุดแล้วแม้แต่ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ได้ โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมก็ยังไม่สามารถที่จะข่มขู่ยับยั้งการกระทำความผิดได้เลย

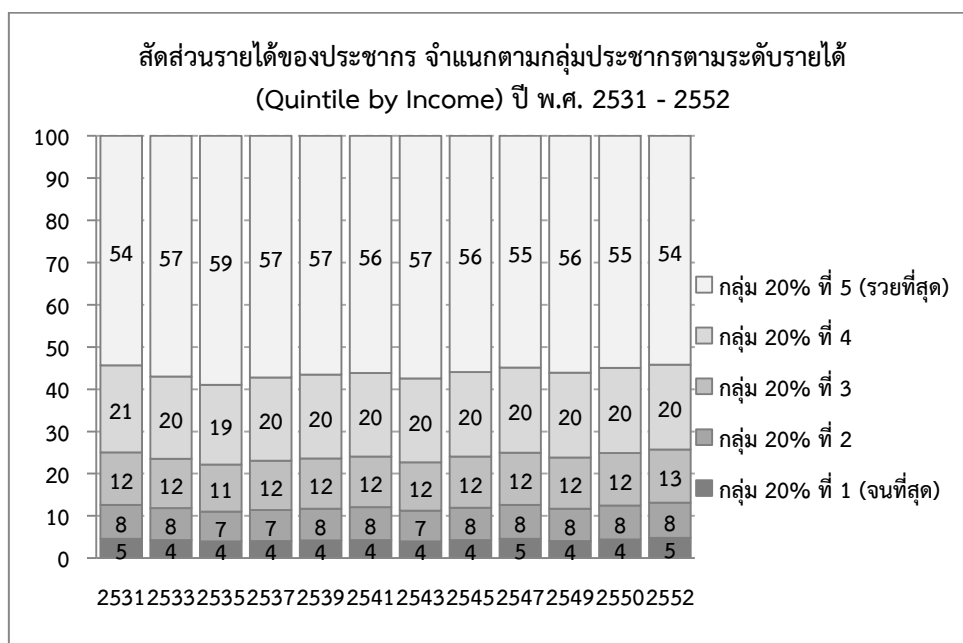
ปัญหาในเรื่องโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษดังที่กล่าวข้างต้นถือได้ว่าเป็นปัญหาสำคัญและเป็นปัญหาที่ปรากฏให้เห็นได้อย่างชัดเจนในประเทศไทย เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่มีปัญหาความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ของประชาชนในประเทศสูงมาก และจากสถิติยังพบอีกด้วยว่าประเทศไทยมีปัญหาความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้รุนแรงมากกว่าประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งได้แก่ ประเทศมาเลเซีย กัมพูชา ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย เวียดนาม และลาว¹ จากการประมวลผลข้อมูลของสำนักพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการกระจายรายได้ (สศช.) เกี่ยวกับสัดส่วนรายได้ของประชากร ชี้ให้เห็นว่าประเทศไทยยังคงเผชิญกับปัญหาการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกันของประชากรในประเทศ โดยรายได้ส่วนใหญ่ของทั้งประเทศยังกระจุกตัวอยู่ที่กลุ่มประชากรที่มีรายได้สูง ในขณะที่กลุ่มประชากรที่มีรายได้ต่ำมีสัดส่วนรายได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ทั้งนี้

* ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 30 “ในการกักขังแทนค่าปรับ ให้ถืออัตราสองร้อยบาทต่อหนึ่งวัน และไม่ว่าในกรณีความผิดกระหนงเดียวหรือหลายกระหนง ห้ามกักขังเกินกำหนดหนึ่งปี เว้นแต่ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ปรับตั้งแต่แปดหมื่นบาทขึ้นไป ศาลจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับเป็นระยะเวลาเกินกว่าหนึ่งปีแต่ไม่เกินสองปีก็ได้...”

¹ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, คนไทยมีรายได้แตกต่างกันแคไหน [ออนไลน์], 24 ธันวาคม 2555 แหล่งที่มา http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/citizen/news/news_income.jsp

เพื่อให้เห็นประจักษ์ถึงความถึงความแตกต่างของรายได้ของประชาชนในประเทศไทย ผู้เขียนขอ นำ ข้อมูลสัดส่วนรายได้ของประชากรในประเทศไทยมาแสดงให้เห็นในรูปแบบของแผนภูมิ ดังนี้

ภาพที่ 1 แผนภูมิแสดงรายได้ของประชากรไทย จำแนกตามกลุ่มประชากรตามระดับรายได้ (Quintile by Income) ระหว่างปี พ.ศ. 2531 ถึงปี พ.ศ. 2552

แผนภูมิข้างต้นเป็นการเปรียบเทียบสัดส่วนรายได้ของประชากร ระหว่างปี พ.ศ. 2531 ถึง พ.ศ. 2552 โดยจัดแบ่งประชากรออกเป็นห้ากลุ่มเท่าๆกัน หรือกลุ่มละยี่สิบเปอร์เซ็นต์ และนำมาจัดเรียงตามระดับรายได้จากกลุ่มที่ 1 มีรายได้ต่ำสุด ไปจนถึงกลุ่มที่ 5 มีรายได้สูงสุด ซึ่งพบว่ากลุ่มประชากรที่มีรายได้สูงสุดมีสัดส่วนรายได้อยู่ระหว่างร้อยละ 54 – 57 ของประชากรทั้งประเทศตลอดช่วงเวลาดังกล่าว ส่วนกลุ่มประชากรที่มีรายได้ต่ำสุดมีสัดส่วนรายได้อยู่ระหว่างร้อยละ 4 – 5 ของประชากรทั้งประเทศเท่านั้น และเมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนรายได้ระหว่างกลุ่มประชากรที่มีรายได้สูงสุดกับกลุ่มประชากรที่มีรายได้ต่ำสุด จะเห็นได้ว่ากลุ่มประชากรที่มีรายได้สูงสุดมีสัดส่วนส่วนรายได้มากกว่ากลุ่มประชากรที่มีรายได้ต่ำสุดเป็นจำนวนหลายเท่าตัว ยกตัวอย่างเช่น ในปี พ.ศ. 2552 กลุ่มประชากรที่มีรายได้สูงสุดมีสัดส่วนรายได้มากกว่ากลุ่มประชากรที่มีรายได้ต่ำสุดถึง 11.31 เท่า²

²สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สัดส่วนรายได้ของประชากร จำแนกตามกลุ่มประชากรตามระดับรายได้ (Quintile by Income) ปี พ.ศ. 2531-2552 [ออนไลน์], 24 ธันวาคม 2555 แหล่งที่มา http://social.nesdb.go.th/SocialStat/StatReport_Final.aspx?reportid=199&template=1R2C&yeartype=M&subcatid=40

จากข้อมูลที่กำลังกล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีปัญหาเรื่องของความแตกต่างของรายได้ประชากรในประเทศค่อนข้างสูง อีกทั้งประชากรกลุ่มที่มีรายได้สูงสุดของประเทศยังมีรายได้มากกว่าประชากรกลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุดของประเทศเป็นจำนวนหลายเท่าตัวอีกด้วย เมื่อพิจารณาถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ประกอบกับในคดีสิ่งแวดล้อมที่มีผู้กระทำความผิดหลายระดับชั้นรายได้ตั้งแต่คนยากจนไปจนถึงคนร่ำรวย โทษปรับที่ใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมจึงไม่มีความไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน และในที่สุดการบังคับใช้โทษปรับก็ไม่อาจบรรลุวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ใดๆได้เลย

สรุปแล้ว การกำหนดโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของไทยในปัจจุบันที่พิจารณาถึงความร้ายแรงของความผิดแต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่ได้คำนึงถึงความแตกต่างทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจและรายได้ของบุคคล ทั้งที่ตามความเป็นจริงแล้วผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมมีตั้งแต่ผู้ที่มีรายได้ต่ำไปจนถึงผู้ที่มีรายได้สูง อีกทั้งประเทศไทยยังเป็นประเทศที่มีปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้สูงมาส่งผลกระทบต่อโทษปรับที่บังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการชำระค่าปรับของประชาชนในประเทศเลย ด้วยเหตุนี้ โทษปรับที่บังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของไทยจึงก่อให้เกิดผลในทางลงโทษที่ไม่เท่าเทียมกันและก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นในสังคมระหว่างบุคคลที่มีฐานะรายได้ดีกับบุคคลที่มีฐานะรายได้ต่ำ ส่งผลให้โทษปรับไม่สอดคล้องและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการลงโทษปรับอย่างแท้จริง

4.1.2 โทษปรับมีความล่าช้าหลังไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่ารูปแบบของโทษปรับที่บังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของไทยเป็นโทษปรับที่กฎหมายกำหนดเกณฑ์อัตราค่าปรับเอาไว้แน่นอนตายตัวแล้ว การกำหนดโทษปรับจึงต้องกำหนดอยู่ในเกณฑ์ตามที่กฎหมายบัญญัติเอาไว้ ซึ่งกฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทยเป็นกฎหมายที่ตราออกมาบังคับใช้ตั้งแต่ในอดีตและบังคับใช้มาเป็นระยะเวลายาวนาน และส่วนใหญ่มักไม่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหาในกฎหมายให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม หรือแม้หากมีการปรับปรุงแก้ไขก็มักเป็นการปรับปรุงแก้ไขในเนื้อหาส่วนอื่นเสียมากกว่า แต่ในส่วนของอัตราโทษปรับนั้นยังคงใช้อัตราเดิมมาตลอดไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเมื่อครั้งที่เริ่มบังคับใช้กฎหมายเลย นอกจากนี้ แม้ในกฎหมายบางฉบับจะมีการแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของอัตราโทษปรับให้สูงขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในขณะที่มีการแก้ไขกฎหมายก็ตาม แต่จำนวนครั้งที่แก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับอัตราโทษปรับมีน้อยมาก นานๆจึงจะพบว่ามีการแก้ไขปรับปรุงอัตราโทษปรับขึ้นมาสักครั้งหนึ่ง ซึ่งช่วงระยะเวลานับตั้งแต่ตรากฎหมายออกมาบังคับใช้จนถึงเวลาที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของอัตราโทษปรับก็ยังห่างกันเป็นระยะเวลานาน ยิ่งไปกว่านั้นในการแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับอัตราโทษปรับครั้ง

หนึ่งๆ ส่วนใหญ่ก็เป็นการแก้ไขเฉพาะอัตราโทษปรับในบางมาตราเท่านั้น หลายมาตราที่กำหนดโทษปรับเอาไว้กลับไม่เคยมีการแก้ไขปรับปรุงอัตราโทษปรับเลย ด้วยเหตุนี้ อัตราโทษปรับตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทยจึงอยู่เนืองอยู่กับที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือแม้จะมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้ทันต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมอยู่บ้างก็เป็นได้แค่เพียงช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น อัตราโทษปรับที่มีความเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในช่วงเวลาหนึ่งจึงไม่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจสังคมเมื่อเวลาผ่านไป ส่งผลทำให้โทษปรับตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทยมีความล้าหลังไม่เหมาะสมกับกาลสมัยและไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่ย่อมเปลี่ยนแปลงไปเรื่อยๆ

ตัวอย่างของกฎหมายที่ไม่เคยมีการแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของอัตราโทษปรับนับตั้งแต่เริ่มบังคับใช้กฎหมาย เช่น

1.) พระราชบัญญัติรักษาคลอง ร.ศ.121 (พ.ศ. 2445) ที่นับตั้งแต่เริ่มมีการตราขึ้นมาใช้บังคับจนถึงปัจจุบันเป็นเวลานานถึง 111 ปีแล้ว แต่กลับพบว่านับตั้งแต่เริ่มตรากฎหมายมาใช้บังคับจนถึงปัจจุบัน มีการแก้ไขเพิ่มเติมเพียงสองครั้ง คือ แก้ไขเพิ่มเติมในมาตรา 13 โดยประกาศเพิ่มเติมพระราชบัญญัติรักษาคลอง ร.ศ.121 และแก้ไขเพิ่มเติมในมาตรา 2 โดยพระราชบัญญัติรักษาคลอง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2483 ซึ่งทั้งสองครั้งเป็นเพียงการแก้ไขเพิ่มเติมรายละเอียดเล็กน้อยเท่านั้น ไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับโทษปรับเลย

2.) พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ที่บังคับใช้มานานถึง 52 ปี มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พ.ศ. 2532 ทั้งยังมีการตราพระราชกฤษฎีกา ระเบียบ ตามความในพระราชบัญญัติฉบับนี้ แต่ก็เป็นกรกำหนดรายละเอียดในเรื่องอื่นๆ โดยที่มิได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือเกี่ยวข้องกับโทษปรับแต่อย่างใด

3.) พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ที่บังคับใช้มานานถึง 21 ปี มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2546 และมีการตราพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง และประกาศตามความในพระราชบัญญัติฉบับนี้ แต่ทั้งหมดก็เป็นกรกำหนดรายละเอียดในเรื่องอื่นๆ โดยที่มิได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือเกี่ยวข้องกับโทษปรับเช่นเดียวกัน

4.) พระราชบัญญัติน้ำบาดาล พ.ศ. 2520 ที่บังคับใช้มานานถึง 36 ปี มีการมีการแก้ไขเพิ่มเติมเพียงครั้งเดียวโดยพระราชบัญญัติน้ำบาดาล (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 แต่พบว่าเป็นการเพิ่มมาตรา 36 ทวิ เข้ามา โดยที่ไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมอัตราโทษปรับในบทกำหนดโทษมาตราอื่นๆ แต่อย่างใด

5.) พระราชบัญญัติควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2542 ที่บังคับใช้มานานถึง 14 ปี มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 และมีการออก

ประกาศและคำสั่งตามความในพระราชบัญญัติฉบับนี้ ซึ่งเป็นการกำหนดรายละเอียดในเรื่องอื่นๆ โดยที่มิได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือเกี่ยวข้องกับโทษปรับเช่นเดียวกัน

6.) พระราชบัญญัติพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ พ.ศ. 2504 ที่บังคับใช้มานานถึง 52 ปี มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2508 อีกทั้งยังมีกฎกระทรวง ประกาศ และระเบียบที่ออกตามความในพระราชบัญญัติฉบับนี้ แต่ทั้งหมดก็เป็นการกำหนดรายละเอียดในเรื่องอื่นๆ โดยที่มิได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือเกี่ยวข้องกับโทษปรับเช่นเดียวกัน

7.) พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 ที่บังคับใช้มานานถึง 21 ปี แต่ยังไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมใดๆเกี่ยวกับโทษปรับเลย

8.) พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ที่บังคับใช้มานานถึง 21 ปี แต่ก็ยังไม่ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมใดๆเกี่ยวกับโทษปรับ

9.) พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ตั้งแต่มีการตราออกมาบังคับใช้จนถึงปัจจุบันเป็นเวลา 21 ปี พบว่ามีการแก้ไขเพิ่มเติมเพียงครั้งเดียวโดยพระราชบัญญัติการสาธารณสุข (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นการเพิ่มบทกำหนดโทษมาตรา 68/1 มาตรา 73/1 และ มาตรา 73/2 เข้ามาใหม่ โดยที่ไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมอัตราโทษปรับในบทกำหนดโทษมาตราอื่นๆ แต่อย่างใด

10.) พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ที่บังคับใช้มานานถึง 21 ปีแล้ว แต่ก็ยังไม่เคยมีการแก้ไขเพิ่มเติมเลยตั้งแต่มีการตรากฎหมายฉบับนี้ขึ้นมา มีแต่เพียงการออกกฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ หรือข้อบัญญัติตามความในพระราชบัญญัติฉบับนี้ ซึ่งก็เป็นการกำหนดรายละเอียดปลีกย่อยเท่านั้น มิได้เกี่ยวข้องกับโทษปรับแต่อย่างใด

ตัวอย่างของกฎหมายที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของอัตราโทษปรับ เช่น

1.) พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 ตั้งแต่มีการตราออกมาบังคับใช้จนถึงปัจจุบันเป็นเวลานานถึง 72 ปีแล้ว แต่พบว่ามีแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับโทษปรับทั้งหมดเพียง 3 ครั้ง ได้แก่ การแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2503 พระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2522 และพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2525 ซึ่งถือเป็นการแก้ไขครั้งล่าสุด และยังไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับอัตราโทษปรับอีกเลยจนถึงปัจจุบันนับเป็นเวลาถึง 31 ปีมาแล้ว สำหรับการแก้ไขเพิ่มเติมอัตราโทษปรับในแต่ละครั้ง พบว่าไม่ได้เป็นการแก้ไขอัตราโทษปรับของทุกมาตรา อัตราโทษปรับในบางมาตราจึงอาจมีการปรับปรุงแก้ไขน้อยกว่าสามครั้ง เช่น มาตรา 71 เดิมบัญญัติอัตราโทษปรับไม่เกินห้าสิบบาท ซึ่งนับตั้งแต่บังคับใช้กฎหมายมานั้น มีการแก้ไขอัตราโทษปรับเพียง 2 ครั้ง โดยพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2503 แก้ไขเป็นอัตราโทษปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท และพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2522 แก้ไขเป็นอัตราโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท โดยยังไม่

ปรากฏว่ามีการแก้ไขอัตราโทษปรับในมาตรา 71 อีกเลยจนถึงปัจจุบัน อัตราโทษปรับจึงยังคงเป็นอัตราเดิมคือ ปรับไม่เกินห้าพันบาท ซึ่งเป็นอัตราโทษปรับที่มีผลบังคับใช้มานานถึง 34 ปี

2.) พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 มีบทบัญญัติมาตราที่กำหนดโทษปรับอยู่เพียงสี่มาตราเท่านั้น ได้แก่ มาตรา 31 มาตรา 32 มาตรา 33 และ มาตรา 33 ทวิ ซึ่งตั้งแต่มีการตรากฎหมายฉบับนี้ออกมาบังคับใช้จนถึงปัจจุบันเป็นเวลาถึง 49 ปีแล้ว แต่พบว่ามีการแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับโทษปรับเพียง 2 ครั้ง ได้แก่ การแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 โดยการแก้ไขในครั้งนี้เป็นเพียงการเพิ่มอัตราโทษปรับในมาตรา 31 และมาตรา 33 ให้สูงขึ้น และการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2528 ซึ่งเป็นเพียงการเพิ่มเติมบทกำหนดโทษมาตรา 33 ทวิ เข้ามาใหม่เท่านั้น ไม่มีการแก้ไขเกี่ยวกับอัตราโทษปรับในมาตรานี้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังพบว่า มาตรา 32 เป็นบทมาตราที่ไม่เคยมีการแก้ไขอัตราโทษปรับเลยนับตั้งแต่เริ่มบังคับใช้กฎหมายเป็นครั้งแรก

3.) พระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 ตั้งแต่เริ่มบังคับใช้จนถึงปัจจุบันเป็นเวลา 46 ปี พบว่ามีการแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับโทษปรับ 5 ครั้ง คือ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแร่ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2516 ,พระราชบัญญัติแร่ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2522 ,พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 พ.ศ. 2516 ,พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. 2510 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2528 และแก้ไขเพิ่มเติมครั้งล่าสุดโดยพระราชบัญญัติแร่ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2534 หรือเป็นเวลา 22 ปีมาแล้ว โดยการแก้ไขส่วนใหญ่จะเป็นการเพิ่มจำนวนบทกำหนดโทษใหม่เข้ามา ในขณะที่การแก้ไขอัตราโทษปรับเดิมในมาตราที่มีอยู่แล้วนั้นพบได้น้อยมาก ส่วนบทกำหนดโทษปรับที่เพิ่มเข้ามาใหม่นั้น เมื่อเพิ่มบทบัญญัติมาตราดังกล่าวเข้ามาแล้ว ส่วนใหญ่ก็ยังไม่ปรากฏว่ามีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงอัตราโทษปรับเช่นเดียวกัน ทำให้อัตราโทษปรับในหลายมาตรายังคงมีอัตราคงที่มาโดยตลอด เช่น มาตรา 133 มาตรา 139 ถึงมาตรา 147 และ มาตรา 149 และมาตรา 150 บทบัญญัติเหล่านี้ยังไม่เคยมีการแก้ไขอัตราโทษปรับเลยนับตั้งแต่เริ่มบังคับใช้กฎหมาย ยังคงบังคับใช้อัตราเดิมมาโดยตลอด หรือ มาตรา 137 ที่เดิมบัญญัติอัตราโทษปรับไม่เกินสองพันบาทและมีผลบังคับใช้มา 24 ปี จนกระทั่งมีการแก้ไขโดยพระราชบัญญัติแร่ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2534 เพิ่มอัตราโทษขึ้นมาเป็นอัตราโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท แต่ก็ยังไม่ปรากฏว่ามีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรานี้อีก ทำให้อัตราโทษปรับดังกล่าวมีผลบังคับใช้มาจนถึงปัจจุบัน หรือ กรณีของมาตรา 133 ตริ ที่เพิ่มเข้ามาใหม่โดยพระราชบัญญัติแร่ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2516 บัญญัติอัตราโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท และจนถึงปัจจุบันนี้ก็ยังไม่มีการแก้ไขอัตราโทษปรับอีกเช่นเดียวกัน

4.) พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 ตั้งแต่มีการตราออกมาบังคับใช้จนถึงปัจจุบันเป็นเวลา 71 ปี พบว่ามีการแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับโทษปรับเพียง 3 ครั้ง โดย

พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2497 ,พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2507 และครั้งล่าสุดโดยพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2518 หรือเป็นเวลา 38 ปีมาแล้ว ซึ่งบางมาตราก็มีการแก้ไขอัตราโทษปรับเพียงครั้งเดียว เช่น มาตรา 41 เดิมบัญญัติอัตราโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท และมีการแก้ไขเพิ่มเติมอัตราโทษปรับโดยพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2497 เป็นให้ปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท ซึ่งมีผลบังคับใช้มาจนถึงปัจจุบัน

5.) พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 ตั้งแต่เริ่มบังคับใช้จนถึงปัจจุบันเป็นเวลา 66 ปี พบว่ามีการแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับโทษปรับเพียง 2 ครั้ง โดยพระราชบัญญัติการประมง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2496 และครั้งล่าสุดโดยพระราชบัญญัติการประมง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2528 ซึ่งเป็นเวลา 28 ปีมาแล้ว อย่างไรก็ตาม บางมาตราไม่ปรากฏว่าเคยมีการแก้ไขอัตราโทษปรับเลยแม้แต่ครั้งเดียว ส่วนบางมาตราก็มีการแก้ไขเกี่ยวกับอัตราโทษปรับเพียงครั้งเดียวเท่านั้น เช่น มาตรา 63 มาตรา 66 ถึง มาตรา 68 เป็นบทบัญญัติที่ไม่เคยมีการแก้ไขในส่วนของอัตราโทษปรับเลยนับตั้งแต่บังคับใช้มา หรือ มาตรา 62 ตรี ที่เพิ่มเติมเข้ามาใหม่โดยพระราชบัญญัติการประมง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2496 ก็ไม่มีการแก้ไขอัตราโทษปรับเลยโดยยังคงบัญญัติอัตราโทษปรับไม่เกินห้าพันบาทซึ่งมีผลบังคับใช้มาจนถึงปัจจุบัน หรือ มาตรา 61 ที่เคยบัญญัติอัตราโทษปรับไม่เกินหนึ่งร้อยบาทตั้งแต่เริ่มบังคับใช้กฎหมาย แม้จะมีการแก้ไขอัตราโทษปรับให้สูงขึ้นเป็นอัตราโทษปรับไม่เกินสองพันบาท โดยพระราชบัญญัติการประมง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2528 ก็ตาม แต่หลังจากนั้นก็ไม่มีปรากฏว่ามีการแก้ไขเพิ่มเติมอีกเลย

6.) พระราชบัญญัติการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ. 2535 ตั้งแต่มีการตราออกมาบังคับใช้จนถึงปัจจุบันเป็นเวลา 21 ปี พบว่ามีการแก้ไขเพิ่มเติมเกี่ยวกับโทษปรับเพียงครั้งเดียวโดยพระราชบัญญัติการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 หรือเป็นเวลา 6 ปีมาแล้ว

จะเห็นได้ว่ากฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทยล้วนแล้วแต่เป็นกฎหมายเก่าที่ตราขึ้นมาบังคับใช้ตั้งแต่ในอดีตและบังคับใช้มาจนถึงในปัจจุบัน ซึ่งกฎหมายส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการแก้ไขปรับปรุงอัตราโทษปรับให้มีความเหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคมเลย ในขณะที่เดียวกันกฎหมายบางฉบับที่ได้รับการแก้ไขปรับปรุงโดยเพิ่มอัตราโทษปรับให้สูงขึ้น ส่วนใหญ่ก็มักเป็นการแก้ไขปรับปรุงเพียงไม่กี่ครั้ง นานๆจึงจะพบว่ามีการแก้ไขปรับปรุงอัตราโทษปรับขึ้นมาสักครั้งหนึ่งและแต่ละครั้งก็มีระยะเวลาที่ห่างกันยาวนาน อีกทั้งการแก้ไขปรับปรุงอัตราโทษปรับครั้งล่าสุดในกฎหมายแต่ละฉบับก็เป็นเวลาที่ผ่านมานานแล้วทั้งสิ้น ซึ่งอัตราโทษปรับที่กฎหมายกำหนดเอาไว้เนี่ย ตามสภาพความเป็นจริงแล้วเมื่อเวลาผ่านไปย่อมมีค่าลดลงไปเรื่อยๆ ตามภาวะค่าครองชีพของประชาชนในประเทศที่เพิ่มสูงขึ้นไปตามกาลเวลา อัตราโทษปรับที่กำหนดไว้ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมฉบับต่างๆ อาจจะเหมาะสมกับค่าครองชีพ ณ เวลาที่มีการตรากฎหมายฉบับนั้นๆ แต่เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป โดยสภาพแล้วค่าครองชีพก็ย่อมเปลี่ยนแปลงตาม ทำให้อัตราโทษปรับที่

กำหนดไว้ตั้งแต่ในอดีตเมื่อเทียบกับค่าครองชีพในปัจจุบันแล้วมีค่าลดลงไปมาก ด้วยเหตุนี้ ในทางปฏิบัติโทษปรับจึงไม่น่าเกรงกลัว และไม่กระทบกระเทือนต่อฐานะความเป็นอยู่ของผู้กระทำความผิด ในทางที่จะทำให้เกิดความเดือนร้อนจากการที่ต้องสูญเสียทรัพย์สินจนอาจทำให้ผู้กระทำความผิด ไม่ได้มองว่าเป็นการลงโทษหรือตนกำลังถูกลงโทษอยู่ก็ได้

ในประเด็นเรื่องความไม่สอดคล้องของโทษปรับต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคมดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้น เพื่อให้เห็นภาพได้อย่างชัดเจนขึ้น ผู้เขียนขอแนะนำเครื่องชี้วัดทางเศรษฐกิจ อันได้แก่ ดัชนีราคาผู้บริโภค (consumer price index หรือ CPI) * ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้วัดภาวะค่าครองชีพของประชาชนในประเทศ มาแสดงให้เห็นถึงค่าครองชีพของประชาชนในประเทศไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัยและมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ โดยข้อมูลดัชนีราคาผู้บริโภคที่นำมาแสดงนี้เป็นข้อมูลดัชนีราคาผู้บริโภคของประเทศไทยในช่วงเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2522 ถึงปี พ.ศ. 2555 ** ดังแสดงต่อไปนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

* ดัชนีราคาผู้บริโภค (consumer price index หรือ CPI) เป็นการวัดการเปลี่ยนแปลงของราคาขายปลีกของสินค้าและบริการที่ผู้บริโภคใช้จ่ายซื้อมาเพื่อการบริโภค ณ ตลาดและร้านค้าปลีกในปีใดปีหนึ่ง เปรียบเทียบกับราคาสินค้าและบริการชนิดและจำนวนเดียวกันในปีฐาน (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, เศรษฐศาสตร์น่ารู้ [ออนไลน์], 16 กันยายน 2547 แหล่งที่มา <http://www.fpo.go.th/S-I/Source/ECO/ECO14.htm>) ดังนั้น ดัชนีราคาผู้บริโภคจึงถือได้ว่าเป็นเครื่องชี้วัดที่เกี่ยวข้องกับประชาชนมากที่สุด เพราะเป็นการวัดเฉพาะมูลค่าของสินค้าและบริการที่ใช้จ่ายโดยตรงมาจากผู้บริโภคเท่านั้น (Richard T. Froyen, *Macroeconomics: theories and polices* Eight edition (New Jersey: Pearson Prentice Hall, 2005), p. 28.)

สำหรับสินค้าและบริการที่นำมาจัดทำโครงสร้างดัชนีราคาผู้บริโภคในประเทศไทย โปรดดู คำชี้แจงการปรับปรุงดัชนีราคาผู้บริโภค, สำนักงานสารสนเทศและดัชนีเศรษฐกิจการค้า สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์ [ออนไลน์], แหล่งที่มา <http://www.price.moc.go.th/btei/images/news /Explanation.pdf>

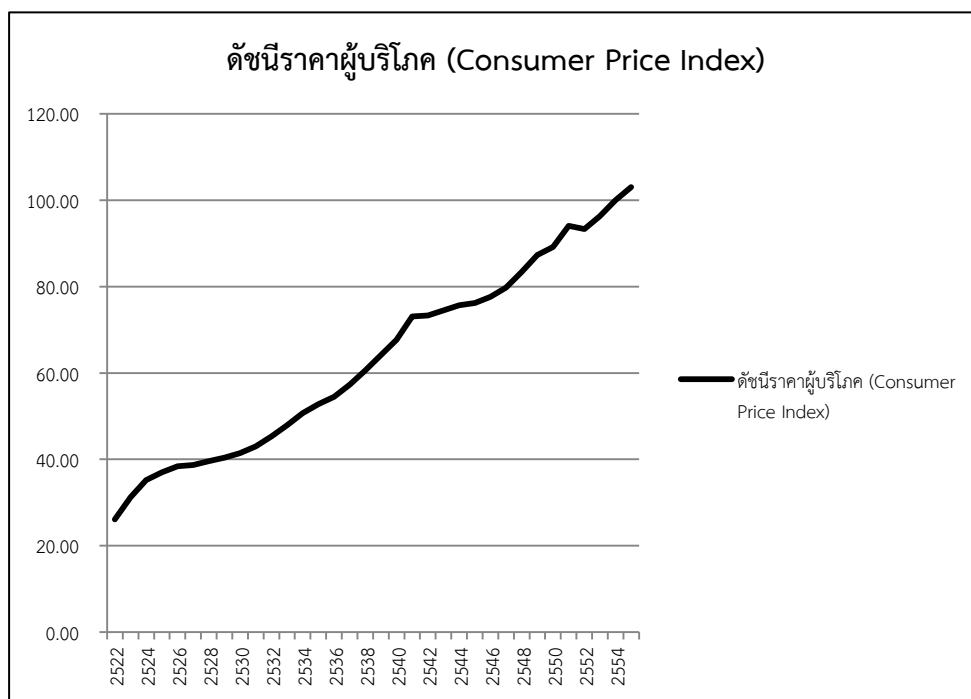
** ด้วยเหตุที่ข้อมูลดัชนีราคาผู้บริโภคเท่าที่มีการเก็บสถิตินั้น มีข้อมูลย้อนหลังไปถึงปี พ.ศ. 2522 เท่านั้น ดังนั้น ผู้เขียนจึงใช้ข้อมูลดัชนีราคาผู้บริโภคในช่วงเวลาเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2522 ถึง พ.ศ. 2555 มาทำการศึกษา

ตารางที่ 6 ข้อมูลดัชนีราคาผู้บริโภคของประเทศไทยในช่วงเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2522 ถึง ปี พ.ศ. 2555 (ปีฐาน พ.ศ. 2554 = 100)³

ปี (พ.ศ.)	ดัชนีราคาผู้บริโภค	ปี (พ.ศ.)	ดัชนีราคาผู้บริโภค
2522	26.10	2539	64.10
2523	31.20	2540	67.70
2524	35.20	2541	73.10
2525	37.00	2542	73.30
2526	38.40	2543	74.50
2527	38.70	2544	75.70
2528	39.60	2545	76.20
2529	40.40	2546	77.60
2530	41.40	2547	79.80
2531	43.00	2548	83.40
2532	45.30	2549	87.30
2533	47.90	2550	89.20
2534	50.70	2551	94.10
2535	52.80	2552	93.30
2536	54.50	2553	96.33
2537	57.30	2554	100.00
2538	60.60	2555	103.02

³Bank of Thailand, Statistical data Thailand's macro economic indicators 1 [Online], 2 September 2013
Available from <http://www2.bot.or.th/statistics/ReportPage.aspx?reportID=409&language=eng>

ภาพที่ 2 แผนภูมิดัชนีราคาผู้บริโภคของประเทศไทยในช่วงเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2522 ถึง ปี พ.ศ. 2555 (ปีฐาน พ.ศ. 2554 = 100)

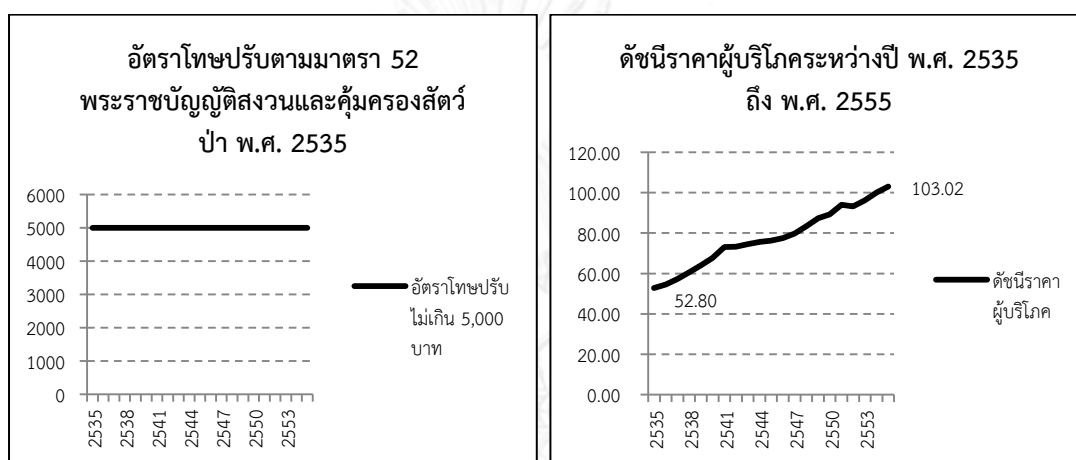

จากข้อมูลดัชนีราคาผู้บริโภคดังที่ได้แสดงข้างต้น จะเห็นได้ว่าค่าครองชีพของประชาชนในประเทศไทยมีค่าไม่คงที่ โดยดัชนีราคาผู้บริโภคนั้นมีค่าเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอดทั้งยังมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้นไปเรื่อยๆ อีกด้วย ตรงกันข้ามกับอัตราโทษปรับในกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่มีอัตราคงที่และไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปตามค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้นเลย หรือแม้กฎหมายสิ่งแวดล้อมบางฉบับจะมีการแก้ไขปรับปรุงโดยเพิ่มอัตราโทษปรับให้สูงขึ้นก็ตาม แต่การแก้ไขปรับปรุงอัตราโทษปรับก็ไม่ได้มีขึ้นอย่างต่อเนื่องและเป็นประจำตามที่เคยได้กล่าวมาแล้ว ส่งผลให้อัตราโทษปรับตามกฎหมายยังคงไม่สอดคล้องและไม่เป็นไปตามค่าครองชีพของประชาชนในประเทศไทย ในการนี้ผู้เขียนขอยกตัวอย่างอัตราโทษปรับตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมบางมาตราขึ้นมาเปรียบเทียบกับดัชนีราคาผู้บริโภคในช่วงเวลาต่างๆ เพื่อให้เห็นถึงความไม่สอดคล้องระหว่างอัตราโทษปรับกับค่าครองชีพของประชาชนในประเทศไทย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างที่หนึ่ง พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 52 ที่บัญญัติให้ปรับไม่เกินห้าพันบาท ซึ่งนับตั้งแต่ตรากฎหมายฉบับนี้ขึ้นมาใช้บังคับก็ยังไม่มีการแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของอัตราโทษปรับเลยดังที่เคยกล่าวมา การกระทำความผิดตามมาตราดังกล่าวในปี พ.ศ. 2535 กับปี พ.ศ. 2555 อัตราโทษปรับยังคงเท่าเดิมอยู่ คือ ปรับไม่เกินห้าพันบาท ซึ่งไม่สอดคล้องกับดัชนีราคาผู้บริโภคในปี พ.ศ. 2535 ที่มีค่าเท่ากับ 52.80 แต่ในปี พ.ศ. 2555 นั้น ดัชนีราคาผู้บริโภคเพิ่มขึ้นมา

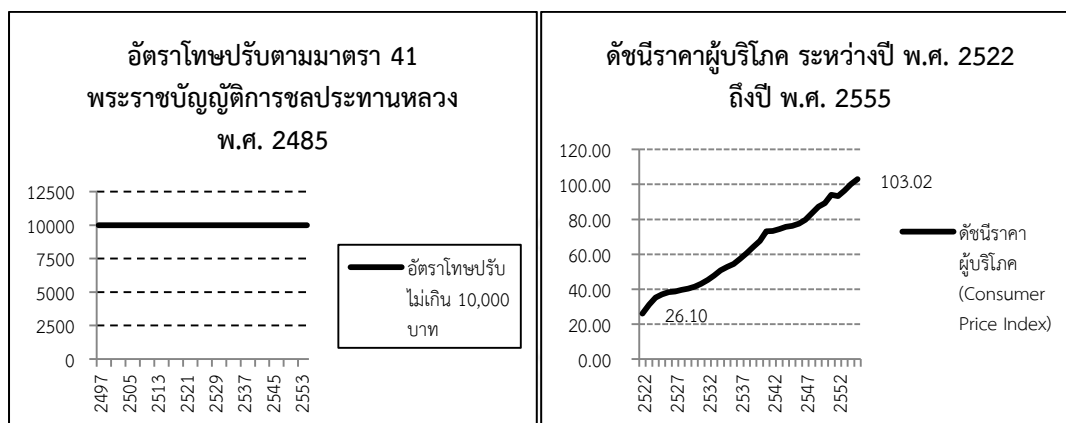
เท่ากับ 103.02 ซึ่งมีค่าต่างกันถึง 50.22 ดังนั้น จะเห็นได้ว่าอัตราโทษปรับสำหรับความผิดตามมาตรา 52 เมื่อปี พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นปีที่บังคับใช้กฎหมายฉบับนี้เป็นครั้งแรกดูจะมีค่าสูงกว่าและมีผลกระทบต่อกระเทือนสร้างความเดือนร้อนแก่ผู้กระทำความผิดได้มากกว่าเสียอีก

ภาพที่ 3 ตัวอย่างแผนภูมิเปรียบเทียบระหว่างอัตราโทษปรับตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 มาตรา 52 กับดัชนีราคาผู้บริโภคของประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2535 ถึง ปี พ.ศ. 2555

ตัวอย่างที่สอง พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 มาตรา 41 ที่นับตั้งแต่ตรากฎหมายขึ้นมาใช้บังคับนั้นมีการแก้ไขอัตราโทษปรับในมาตรานี้เพียงครั้งเดียว คือ จากเดิมบัญญัติอัตราโทษปรับไม่เกินห้าร้อยบาท แก้ไขเพิ่มเติมอัตราโทษปรับให้สูงขึ้นโดยพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2497 เป็นอัตราโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท และยังคงใช้อัตรานี้มาจนถึงปัจจุบัน จะเห็นได้จากการบังคับใช้กฎหมายครั้งแรกจนถึงการแก้ไขอัตราโทษปรับและบังคับใช้อัตรโทษปรับใหม่นั้นมีระยะเวลาจนถึง 12 ปี และจากการแก้ไขอัตราโทษปรับในครั้งนั้นก็ยังไม่ปรากฏว่ามีการแก้ไขอัตราโทษปรับอีกเลยจนถึงปัจจุบันซึ่งเป็นเวลา 59 ปีมาแล้ว ทำให้อัตรโทษปรับยังคงที่ไม่เปลี่ยนแปลง ดังนั้น การกระทำความผิดที่เกิดขึ้นในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2497 จนถึงปัจจุบัน อัตราโทษปรับจึงยังคงเท่าเดิม คือ ปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท ซึ่งไม่สอดคล้องกับดัชนีราคาผู้บริโภคที่เพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ โดยในปี พ.ศ. 2522 ดัชนีราคาผู้บริโภคมีค่าเท่ากับ 26.1 แต่ในปี พ.ศ. 2555 ดัชนีราคาผู้บริโภคมีค่าเพิ่มมาเท่ากับ 103.02 ซึ่งมีค่าต่างกันถึง 76.92 เลยทีเดียว

ภาพที่ 4 ตัวอย่างแผนภูมิเปรียบเทียบระหว่างอัตราโทษปรับตามมาตรา 41 พระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 กับดัชนีราคาผู้บริโภคของประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. 2522 ถึง ปี พ.ศ. 2555

สรุปได้ว่า โทษปรับที่บัญญัติอยู่ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทย ส่วนใหญ่ไม่ได้มีการแก้ไขปรับปรุงอัตราโทษเพื่อให้เหมาะสมกับกาลสมัย อัตราโทษปรับจึงยังคงที่มาโดยตลอด ตรงข้ามกับค่าครองชีพที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ อย่างไรก็ดี แม้กฎหมายบางฉบับจะมีการแก้ไขปรับปรุงโดยเพิ่มอัตราค่าปรับให้สูงขึ้นแล้วก็ตาม แต่การแก้ไขดังกล่าวก็ไม่ได้ทำให้อัตราโทษปรับตามกฎหมายสอดคล้องกับค่าครองชีพที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้ เนื่องจากการแก้ไขกฎหมายไม่ใช่สิ่งที่กระทำได้ง่ายและบ่อยครั้ง การแก้ไขปรับปรุงอัตราโทษปรับจึงมีเพียงไม่กี่ครั้ง อีกทั้งการจะเพิ่มอัตราโทษปรับตามกฎหมายให้สูงขึ้นทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงของค่าครองชีพในประเทศก็ไม่สามารถกระทำได้ในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทยก็มีอยู่มากมายหลายฉบับ การตามแก้ไขกฎหมายสิ่งแวดล้อมทุกฉบับและทุกครั้งที่ค่าครองชีพเปลี่ยนแปลงนั้นจึงเป็นไปได้ยากมากหรือแทบจะเป็นไปไม่ได้เลย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้อัตราโทษปรับในกฎหมายมีจำนวนคงที่เป็นระยะเวลายาวนานซึ่งไม่แตกต่างไปจากกรณีที่ไม่มีการแก้ไขอัตราโทษปรับเลยด้วยซ้ำไป ผลที่ตามมาคือ โทษปรับไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะข่มขู่ยับยั้งผู้ที่กระทำความผิดให้เกิดความเกรงกลัวไม่กล้าที่จะกระทำความผิด เมื่อเป็นเช่นนี้การลงโทษปรับจึงย่อมไม่มีทางบรรลุตามวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งได้เลย

4.1.3 โทษปรับไม่สอดคล้องกับการได้มาซึ่งประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ

ตามที่ได้ศึกษามาแล้วว่าการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมนั้น ส่วนใหญ่แล้วผู้กระทำความผิดมักจะกระทำความผิดไปเพราะมีผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจเป็นแรงจูงใจ โดยที่ไม่ได้มุ่งที่จะประทุษร้ายหรือมุ่งกระทำต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยตรง และด้วยเหตุที่โครงสร้างของสังคมใน

ปัจจุบันมีลักษณะเป็นสังคมเศรษฐกิจอุตสาหกรรมมากขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา การกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันจึงยังมีความเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจมากขึ้น ซึ่งผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจดังกล่าวก็มักจะมีมูลค่าที่สูงมากขึ้นเรื่อยๆอีกด้วย ตัวอย่างมูลค่าของประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจในคดีสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน เช่น

1.) กรณีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบตัดไม้ โดยเฉพาะการลักลอบตัดไม้พะยุงที่กำลังเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศไทยอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งพบว่ามีการลักลอบตัดไม้พะยุงเป็นจำนวนมาก โดยมีการคาดการณ์กันว่าอีกไม่เกินสองปีไม้พะยุงคงจะสูญพันธุ์ไปจากประเทศไทย เนื่องจากไม้พะยุงจัดเป็นไม้เศรษฐกิจที่มีราคาแพงที่สุดในโลก และมีเหลืออยู่เพียงแห่งเดียวในโลกคือที่ประเทศไทย อีกทั้งยังมีความนิยมในการใช้ไม้ชนิดนี้ในต่างประเทศอย่างมาก⁴ ผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจจากการลักลอบตัดไม้พะยุงจึงมีมูลค่าสูงมาก โดยไม้พะยุงที่ตัดมาได้และนำไปขายจะมีมูลค่าสูงถึงลูกบาศก์เมตรละ 2.5 แสนบาทเลยทีเดียว⁵ ผู้เขียนขอแนะนำข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเกี่ยวกับผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจจากการลักลอบตัดไม้พะยุงในแต่ละครั้งที่ปรากฏตามข่าวมาสรุปให้เห็นเป็นตัวอย่าง เช่น

- ข่าวกองทัพภาคที่ 2 โดยกองกำลังสุรนารี เปิดเผยสถิติการตรวจพบจับกุมระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2554 ถึง เดือนกันยายน พ.ศ. 2555 ว่าสามารถจับกุมการลักลอบตัดไม้พะยุงได้ 563 ครั้ง และของกลางไม้พะยุงมีทั้งแบบท่อน แบบเหลี่ยม และแบบแปรรูป คิดรวมเป็นปริมาตรไม้พะยุง 507 ลูกบาศก์เมตร ซึ่งถ้าถูกส่งไปยังประเทศปลายทางที่มีคำสั่งซื้อ จะมีมูลค่าสูงถึง 253,500,000 บาท⁶
- ข่าวหัวหน้าศูนย์ประสานป่าไม้สกลนครนำกำลังเจ้าหน้าที่ป่าไม้ค้นหาจุดพักไม้พะยุงในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติภูพาน เขตบ้านเหล่านกยูง ตำบลดงมะไฟ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2555 หลังฝ่ายการข่าวสืบทราบว่ามีนายทุนซึ่งเป็นขบวนการลักลอบตัดไม้พะยุงข้ามชาติ ได้ขโมยเงินหลายล้านบาทเข้ามาซื้อไม้พะยุงจากชาวบ้านในพื้นที่ จากการตรวจค้นอย่างละเอียดพบไม้พะยุงถูกตัดเพื่อเตรียมขนย้ายไปยังชายแดนประเทศเพื่อนบ้าน จำนวน 101 ท่อนเหลี่ยม คิดเป็นปริมาตร

⁴ วัชรพงศ์ มูฮำหมัด ฝ่ายข่าว สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7, รายการโทรทัศน์ชุด “ห้องข่าว 7 สี” ทำไม้ลอบตัดไม้พะยุง จ.ศรีสะเกษ [ออนไลน์], 7 มกราคม 2556 แหล่งที่มา http://news.bugaboo.tv/watch/43240/เหยี่ยวข่าว_7_สี_-_ทำไม้ลอบตัดไม้พะยุง_จ.ศรีสะเกษ.html

⁵ ไทยรัฐออนไลน์, นายกฯ ขอข้อมูลไม้พะยุง ก่อนเสนอ ‘ไซเตส’ คุมการค้า [ออนไลน์], 5 มีนาคม 2556 แหล่งที่มา <http://www.thairath.co.th/content/edu/330517>

⁶ วัชรพงศ์ มูฮำหมัด ฝ่ายข่าว สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7, รายการโทรทัศน์ชุด “ห้องข่าว 7 สี” ทำไม้ลอบตัดไม้พะยุง จ.ศรีสะเกษ [ออนไลน์], 7 มกราคม 2556

- ทั้งหมด 1.52 ลูกบาศก์เมตร โดยมีมูลค่าในไทยประมาณ 2,000,000 บาท หากส่งผ่านไปยังประเทศเพื่อนบ้าน จะมีมูลค่าสูงถึง 10,000,000 บาท⁷
- ชาวการสนธิกำลังของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการเข้าจับกุมขบวนการค้าไม้พะยุงเพื่อส่งขายยังประเทศเพื่อนบ้านที่จังหวัดมุกดาหาร เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2556 โดยสามารถตรวจยึดไม้พะยุงได้เป็นจำนวนกว่า 283 ท่อน/เหลี่ยม คิดเป็นปริมาตรเท่ากับ 7.821 ลูกบาศก์เมตร มูลค่ารวมสูงถึงกว่า 30,000,000 บาท⁸
 - ชาวการจับกุมผู้ต้องหาพร้อมของกลางไม้พะยุงประมาณ 100 ท่อน ที่จังหวัดบุรีรัมย์ โดยตำรวจภูธรภาค 3 นครราชสีมา เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2556 ซึ่งหลังจากนั้นยังสามารถขยายผลการจับกุมไปตรวจยึดไม้พะยุงได้อีก 891 ท่อน ที่ชุกซ่อนอยู่ในโกดังในจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดสมุทรสาคร รวมมูลค่านับ 1,000,000,000 บาท⁹

จากตัวอย่างที่ยกมา จะเห็นได้ว่าผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับจากการลักลอบตัดไม้พะยุงนั้นมีมูลค่าที่สูงมาก ซึ่งที่กล่าวมายังไม่รวมถึงกรณีที่ผู้รับซื้อไม้พะยุงจากการลักลอบตัดไม้ได้นำไม้พะยุงไปแปรรูปเป็นสินค้าอื่นๆ และนำไปขายทำกำไรได้อีกมากมายด้วย

2.) กรณีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้าสัตว์ป่า ปัจจุบันการกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าสร้างรายได้มหาศาล ทั้งยังมีความเสี่ยงต่ำ ทำให้การลักลอบค้าสัตว์ป่ากลายมาเป็นการลักลอบสิ่งผิดกฎหมายที่ใหญ่เป็นอันดับ 4 ของโลกรองจากยาเสพติด สินค้าละเมิดลิขสิทธิ์ และการค้ายาเสพติด กองทุนเพื่อสัตว์ป่าโลกหรือ WWF เผยว่าการลักลอบค้าสัตว์ป่าในปัจจุบันส่วนใหญ่ดำเนินการโดยเครือข่ายอาชญากรรมที่ซับซ้อนและกว้างขวางในระดับนานาชาติ ซึ่งคิดมูลค่าไม่ต่ำกว่า 19,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือราว 570,000 ล้านบาทในแต่ละปี โดยเงินที่ได้มานั้นจะถูกนำไปซื้ออาวุธสนับสนุนกิจกรรมการก่อการร้ายด้วย¹⁰

สำหรับผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจหรือมูลค่าของสัตว์ป่าแต่ละชนิดที่พบว่าถูกล่าเพื่อการค้ามากที่สุดมีดังนี้ ตัวลีนหรือนิม มีราคาซื้อขายในป่าตอกกีโลกรัมละ 100 - 300 บาท เมื่อไปถึงประเทศเพื่อนบ้านจะมีราคา กิโลกรัมละ 1,500 - 2,000 บาท ส่วนในประเทศจีนขาย กิโลกรัมละไม่ต่ำกว่า

⁷ ครอบครัวยุว 3, สกลนคร-จับไม้พะยุงเถื่อนกว่า 100 ท่อน [ออนไลน์], 19 กรกฎาคม 2555 แหล่งที่มา <http://www.krobkruakao.com/>

⁸ มุกดาหารนิวส์, ศูนย์ป้องกันปราบปรามทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานตำรวจแห่งชาติสนธิกำลังหน่วยข้างเคียงภายในจังหวัดมุกดาหารตรวจยึดไม้พะยุง 238 ท่อน มูลค่า 30 ล้านบาท [ออนไลน์], 3 กรกฎาคม 2556 แหล่งที่มา <http://www.mukdahannews.com/news-03-07-56pts.html>

⁹ “ยึดพะยุง,” คมชัดลึก (29 กรกฎาคม 2556): 2.

¹⁰ ครอบครัวยุว 3, รายงานพิเศษ..การลักลอบค้าสัตว์ป่า ธุรกิจผิดกฎหมาย [ออนไลน์], 28 กุมภาพันธ์ 2556 แหล่งที่มา <http://www.krobkruakao.com>

10,000 บาท เสือมีราคาในตลาดมีดประมาณ 40,000 – 600,000 บาท นอแรดมีราคาในตลาดมีดสูงอย่างน่าตกใจถึงประมาณกิโลกรัมละ 1,550,000 บาท งาช้างจะมีราคาจะขึ้นอยู่กับความยาวและความสมบูรณ์โดยเฉลี่ยจะตกอยู่ที่ประมาณ 150,000 – 500,000 บาท¹¹ ตัวอย่างข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นตามข่าว เช่น

- ข่าวการจับตัวรวมนายหนึ่งที่ด่านตรวจในจังหวัดชุมพรซึ่งใช้รถของสำนักงานตำรวจแห่งชาติขนงาช้าง 20 งา เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2556 และข้อเท็จจริงตามข่าวผู้ต้องหาให้การรับว่างาช้างดังกล่าวมีราคาซื้อขายในประเทศคู่ละกว่า 1,000,000 บาท รวม 10 คู่ มีมูลค่ากว่า 10,000,000 บาท¹²
- ข่าวตำรวจชุมพรจับกุมผู้ต้องหาหลักอบบรทุกตัวนึ่ง เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2556 ตามข่าวผู้ต้องหาได้รับสารภาพว่าบรทุกตัวนึ่งมาจากจังหวัดนครศรีธรรมราชเพื่อนำไปส่งที่จังหวัดหนองคายก่อนจะลำเลียงข้ามฝั่งไปยังประเทศลาวและประเทศจีน โดยการจับกุมในครั้งนี้พบตัวนึ่งทั้งหมด จำนวน 110 ตัว น้ำหนัก 500 กิโลกรัม หากซื้อขายกันภายในประเทศจะมีราคากิโลกรัมละ 3,000 - 4,000 บาท ซึ่งถ้าหากผ่านไปถึงปลายทางประเทศจีนจะมีราคาสูงถึง 2,000,000 บาท¹³
- ข่าวจับกุมกลุ่มผู้ต้องหาหลักอบบรทุกตัวที่จังหวัดหนองคาย เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2556 ซึ่งเป็นกรณีหลักอบบรทุกตัวและเต่าเพื่อนำส่งข้ามแม่น้ำโขงไปยังประเทศเพื่อนบ้าน จากการตรวจค้นของตำรวจพบงาช้างจำนวน 300 ตัว และเต่าจำนวน 569 ตัว ซึ่งรวมแล้วมีมูลค่าถึง 1,000,000 บาท¹⁴

จากตัวอย่างที่ยกมา จะเห็นได้ว่าผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจจากการลักลอบค้าสัตว์ป่านั้นมีมูลค่ามหาศาล ในปัจจุบันการกระทำความผิดจึงมีปรากฏให้เห็นตามข่าวอยู่เสมอ

3.) กรณีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบทิ้งกากของเสียจากโรงงานอุตสาหกรรม โดยเฉพาะกากของเสียอันตรายที่กำลังเป็นปัญหาใหญ่ในเรื่องมีการลักลอบนำไปทิ้งโดยไม่กำจัดให้ถูกวิธี ทั้งการลักลอบทิ้งมาจากโรงงานอุตสาหกรรมทั่วไปและการลักลอบทิ้งมาจากโรงงาน

¹¹ไทยรัฐออนไลน์, วงจรอุบาทว์ ตลาดสัตว์ป่า ชีวิตธรรมชาติที่สูญไปเพราะเงิน [ออนไลน์], 7 กันยายน 2556 แหล่งที่มา <http://www.thairath.co.th/page/wildAnimalMarket>

¹²ไทยรัฐออนไลน์, จับตร.สงขลาใช้รถตราโล่นงาช้าง 20 งา มูลค่ากว่า 10 ล้าน [ออนไลน์], 3 กุมภาพันธ์ 2556 แหล่งที่มา <http://www.thairath.co.th/content/region/324240>

¹³ครอบครัวข่าว 3, ชุมพร-สกัดจับแก๊งค้าตัวนึ่ง กว่า 100 ตัว มูลค่า 2 ล้านบาท [ออนไลน์], 18 พฤษภาคม 2556 แหล่งที่มา <http://www.krobkruakao.com>

¹⁴ไทยรัฐออนไลน์, จับแก๊งค้าสัตว์ป่า ‘งูเห่า-เต่า’ จ่อส่งประเทศเพื่อนบ้าน [ออนไลน์], 13 กรกฎาคม 2556 แหล่งที่มา <http://www.thairath.co.th/content/region/356941>

ที่ได้รับอนุญาตประกอบกิจการกำจัดกากอุตสาหกรรม ในเรื่องนี้ ดร.ณัฐพล ณ์ภูธรสมบุรณ์ อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม เปิดเผยว่า ปกติในการกำจัดกากของเสียอันตรายจะมีค่าใช้จ่ายในการบำบัด ตั้งแต่ 1,000 - 10,000 บาท ต่อตัน โดยเฉลี่ยจะอยู่ที่ประมาณ 3,000 - 4,000 บาท ต่อตัน โดยในปัจจุบันพบว่ามีกากของเสียอันตรายหายไป 1.8 ล้านตัน จากที่มีในระบบทั้งหมดอยู่ 2.8 ล้านตันต่อปี ซึ่งเห็นได้ชัดว่ามีเม็ดเงินที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับธุรกิจกากอุตสาหกรรมหายไปประมาณ 5,000 - 7,000 ล้านบาทเลยทีเดียว¹⁵

ในกรณีการทิ้งกากของเสียของโรงงานอุตสาหกรรมนี้ เฉพาะประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจที่โรงงานอุตสาหกรรมได้รับจากการที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการกำจัดกากของเสียอันตรายให้ถูกต้อง อันถือเป็นประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจที่โรงงานได้รับโดยตรงก็มีมูลค่าที่สูงมากแล้ว ไม่เพียงเท่านั้น โรงงานอุตสาหกรรมยังได้รับประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจจากการที่สามารถนำเงินค่าใช้จ่ายที่ประหยัดไปได้ในส่วนนี้ไปเป็นต้นทุนสร้างรายได้ในด้านอื่นๆได้อีก แสดงให้เห็นได้ว่าประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจที่โรงงานอุตสาหกรรมได้รับจากการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมย่อมมีมูลค่าที่สูงกว่านี้อีกมาก

ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเรื่องของผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดสิ่งแวดล้อมที่เห็นได้ชัดว่าส่วนใหญ่จะมีมูลค่าที่สูงมาก อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงโทษปรับที่บังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของไทยแล้ว โทษปรับในปัจจุบันกลับมีอัตราโทษที่ไม่สูงนัก โดยอัตราโทษปรับที่พบอยู่ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมหลายๆฉบับมักจะกำหนดเอาไว้ต่ำจนเกินไป ซึ่งเป็นผลอันสืบเนื่องมาจากการบัญญัติอัตราโทษปรับที่ไม่สอดคล้องกับผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมมาตั้งแต่ในเวลาที่เริ่มบัญญัติกฎหมาย ประกอบกับการบังคับใช้อัตราโทษปรับเดิมมาเป็นเวลานานจนทำให้อัตราโทษปรับไม่เหมาะสมกับกาลสมัยและมีอัตราโทษที่ต่ำมากเมื่อเทียบกับผลประโยชน์ตอบแทนในคดีสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังมีกรณีที่กฎหมายบัญญัติเหตุผลโทษหรือบรรเทาโทษเอาไว้ซึ่งยิ่งทำให้ในความเป็นจริงอัตราโทษปรับที่ต่ำอยู่แล้วนั้นยิ่งลดต่ำลงไปอีก จะมีเพียงกฎหมายบางฉบับเท่านั้นที่กำหนดอัตราโทษปรับเอาไว้ค่อนข้างสูงกว่ากฎหมายสิ่งแวดล้อมฉบับอื่นๆ เช่น พระราชบัญญัติปิโตรเลียม พ.ศ. 2514 พระราชบัญญัติควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และ พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 แต่อย่างไรก็ดีกฎหมายเหล่านี้เป็นกฎหมายที่ตราออกมาเพื่อบังคับใช้กับนิติบุคคลที่ประกอบกิจการเฉพาะอย่างหรือบังคับใช้กับโรงงานอุตสาหกรรมโดยเฉพาะ ผู้กระทำความผิดตามกฎหมายเหล่านี้ส่วนใหญ่จึงเป็นโรงงานอุตสาหกรรมหรือกลุ่มนิติบุคคลขนาดใหญ่ที่มีรายได้หรือผลประกอบการจำนวนมหาศาล ซึ่ง

¹⁵ไทยพับลิก้า, “ณัฐพล ณ์ภูธรสมบุรณ์” อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม กับความไม่พร้อมกำจัด “ขยะพิษ” ของประเทศไทย [ออนไลน์], 29 พฤษภาคม 2556 แหล่งที่มา <http://thaipublica.org/2013/05/nathapol-nathasoboon/>

เมื่อเทียบกับผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจที่นิติบุคคลหรือโรงงานอุตสาหกรรมอาจได้รับจากการกระทำคามผิดแล้ว อัตราโทษปรับตามกฎหมายเหล่านี้ก็ยังมีนับว่าเป็นอัตราโทษที่ต่ำมากอยู่ดี

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ ส่งผลให้โทษปรับที่บังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของไทยไม่มีความสอดคล้องกับการได้มาซึ่งประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจที่เกิดจากการกระทำคามผิด โทษปรับซึ่งเป็นโทษในทางทรัพย์สินและบังคับเอากับทรัพย์สินของผู้กระทำคามผิดจึงไม่สามารถตัดหรือลดทอนผลประโยชน์ที่เกิดจากการกระทำคามผิดอันเป็นแรงจูงใจของผู้กระทำคามผิดได้อย่างที่ควรจะเป็น ผู้กระทำคามผิดจึงไม่เกรงกลัวต่อบทลงโทษตามกฎหมายและเห็นว่าคุ้มค่าที่จะกระทำคามผิด ผลที่ตามมาคือผู้กระทำคามผิดยอมตัดสินใจที่จะกระทำคามผิดลงไปเพราะมีแรงจูงใจเป็นผลประโยชน์จำนวนมหาศาล และแม้จะถูกจับได้และถูกลงโทษปรับ อัตราค่าปรับก็ต่ำกว่ามูลค่าของผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการกระทำคามผิดอยู่มาก สะท้อนให้ถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการกระทำคามผิดนั้นมีมากกว่าผลเสียที่อาจจะเกิดขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้การนำโทษปรับมาใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมจึงไม่เกิดผลในการข่มขู่ยับยั้งไม่ให้มีการกระทำคามผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้เลย ยิ่งไปกว่านั้นการลงโทษปรับของไทยในปัจจุบันยังเป็นไปในทางที่ขัดแย้งกับการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งอีกด้วย เนื่องจากตามแนวคิดของวัตถุประสงค์ในการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งนั้นมองว่ามนุษย์มีเหตุผลและมีเจตจำนงอิสระที่จะตัดสินใจกระทำสิ่งใดๆ โดยเลือกที่จะทำในสิ่งที่ตนเองคิดว่าเกิดประโยชน์และพึงพอใจ แต่ไม่เลือกกระทำสิ่งที่จะทำให้ตนเองเกิดความทุกข์หรือความเจ็บปวด การลงโทษจึงควรที่จะมีขึ้นเพื่อป้องกันการกระทำคามผิด โดยการทำให้ผู้กระทำคามผิดเห็นว่าผลจากการกระทำคามผิดมีแต่ผลร้ายและไม่ได้รับประโยชน์ เขาจะได้ตัดสินใจที่จะไม่ทำความผิดนั้นเมื่อเห็นว่าผลเสียมากกว่าผลดี แต่โทษปรับที่บังคับใช้คดีสิ่งแวดล้อมของไทยในปัจจุบันไม่ได้ทำให้บุคคลเห็นว่าผลจากการกระทำคามผิดก่อให้เกิดผลร้ายและไม่ได้รับประโยชน์อย่างใดซึ่งจะส่งผลให้เขาตัดสินใจที่จะไม่ทำความผิด ในทางกลับกันอัตราโทษปรับในปัจจุบันที่กำหนดเอาไว้ต่ำเกินไปกลับเป็นสิ่งที่เอื้อและสนับสนุนให้บุคคลตัดสินใจกระทำคามผิดได้ง่ายมากขึ้นอีกด้วย

ความไม่สอดคล้องกันของอัตราโทษปรับกับผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจดังกล่าวนี้ เมื่อพิจารณาตามแนวคิดในทางนิติเศรษฐศาสตร์ตามที่เคยได้กล่าวมาแล้ว จะยิ่งเห็นได้ชัดเจนขึ้นถึงความ เป็นเหตุเป็นผลที่ทำให้บุคคลตัดสินใจกระทำคามผิดลงไป เพราะตามแนวคิดทางนิติเศรษฐศาสตร์นั้น การที่บุคคลจะตัดสินใจกระทำคามผิดใด เขาจะคิดถึงผลประโยชน์ที่เขาคาดว่าจะได้รับจากการกระทำคามผิด (มูลค่าทรัพย์สินที่จะได้รับจากการกระทำคามผิดคูณกับความน่าจะเป็นที่จะกระทำคามผิดสำเร็จ) และต้นทุนที่เขาคาดว่าจะเกิดขึ้นในการกระทำคามผิด (ความน่าจะเป็นที่จะถูกจับกุมมาดำเนินคดีคูณด้วยจำนวนเงินค่าปรับสำหรับความผิดฐานนั้น) และถ้าหากบุคคลได้ประเมินแล้วว่าผลประโยชน์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำคามผิดนั้นสูงกว่าต้นทุนของการกระทำ

ความผิด ย่อมเกิดแรงจูงใจที่จะทำให้บุคคลตัดสินใจกระทำความผิดลงไป การป้องปรามการกระทำ ความผิดจึงทำได้โดยการลดประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดคาดหวังและเพิ่มต้นทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ดังนั้น เมื่อผลประโยชน์ที่ได้จากการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่มีมูลค่าสูง อีกทั้ง ความน่าจะเป็นที่จะกระทำความผิดสำเร็จก็มีมากเนื่องจากคดีสิ่งแวดล้อมมักจะใช้ระยะเวลาานกว่า จะแสดงผลความเสียหายและยังเป็นคดีที่ต้องใช้พยานผู้เชี่ยวชาญในการพิสูจน์ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล ในขณะที่โทษปรับที่ใช้ลงแก่ผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปมักจะมี อัตราโทษที่ต่ำและความน่าจะเป็นในการที่ผู้กระทำความผิดจะถูกจับกุมก็อยู่ในระดับที่ต่ำอยู่แล้วใน ทุกกรณี แสดงให้เห็นว่าในคดีสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่แล้วผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการกระทำ ความผิดมักสูงกว่าต้นทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ฉะนั้น บุคคลจึงตัดสินใจที่จะกระทำความผิดสิ่งแวดล้อม มากกว่าที่จะยินยอมปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งการข่มขู่ยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำความผิดในคดี สิ่งแวดล้อมนั้นจะต้องกระทำโดยการลดประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดคาดว่าจะได้รับหรือเพิ่มต้นทุนที่ คาดว่าจะเกิด แต่การลดประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดคาดว่าจะได้รับในคดีสิ่งแวดล้อมในความเป็น จริงอาจเป็นไปได้ยากมาก การเพิ่มต้นทุนที่คาดว่าจะเกิดโดยการทำให้โทษปรับมีอัตราที่สอดคล้องกับ ประโยชน์ที่จะได้รับการกระทำความผิดจึงเป็นสิ่งที่กระทำได้ง่ายกว่า

สรุป ในปัจจุบันอัตราโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของไทยมีอัตราที่ต่ำมากเมื่อเทียบกับ ผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจที่ผู้กระทำความผิดได้รับการกระทำความผิดที่โดยทั่วไปมีมูลค่าสูง โทษปรับจึงไม่อาจป้องปรามยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งตามแนวคิด ของทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งกับแนวคิดทางนิติเศรษฐศาสตร์นั้นมีความเห็นเป็นไปในแนวทาง เดียวกันว่าบุคคลจะตัดสินใจกระทำความผิดก็ต่อเมื่อเห็นว่าการกระทำความผิดนั้นให้ผลดีหรือ ประโยชน์แก่ตนเองมากกว่าผลเสีย ถ้าหากต้องการที่จะข่มขู่ยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำความผิดเกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อม โทษปรับที่ใช้ลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดจำเป็นจะต้องกำหนดเอาไว้ในจำนวนที่ทำให้ บุคคลเห็นว่าการกระทำความผิดไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ใดๆ นั่นเอง ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าการนำโทษปรับ ตามวันและรายได้อาจมีส่วนในการช่วยแก้ปัญหาในเรื่องนี้ได้ ถึงแม้ว่าการนำเอารายได้ ของผู้กระทำความผิดเข้ามาเป็นปัจจัยหลักในการกำหนดโทษปรับอาจจะไม่สามารถตัดหรือลด ผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับจากการกระทำความผิดสิ่งแวดล้อมได้โดยตรง เพราะ ผลประโยชน์ในคดีสิ่งแวดล้อมนั้นในความเป็นจริงย่อมไม่สามารถที่จะคำนวณเป็นมูลค่าที่แน่นอนได้ ประกอบกับข้อเท็จจริงที่ว่ารายได้ของผู้กระทำความผิดย่อมไม่สัมพันธ์กับผลประโยชน์ที่เขาได้รับการ การกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมหรือไม่อาจนำมาใช้วัดผลประโยชน์ในคดีสิ่งแวดล้อมได้ก็ตาม แต่ การลงโทษปรับตามวันและรายได้อาจจะช่วยลดโอกาสในการกระทำความผิดสิ่งแวดล้อมได้ในแง่ที่ว่าเมื่อ นำโทษปรับตามวันและรายได้อมาใช้ลงโทษผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมแล้ว ย่อมส่งผลทำให้ ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะรายได้ดีต้องชำระค่าปรับในจำนวนที่สูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดี

สิ่งแวดล้อมที่การกระทำความผิดส่วนใหญ่มักเกิดจากกลุ่มบุคคลที่มีฐานะรายได้ดีอย่างเช่นนายทุนหรือโรงงานอุตสาหกรรม เนื่องจากกลุ่มบุคคลเหล่านี้สามารถเข้าถึงหรือมีโอกาสนในการกระทำความผิดสิ่งแวดล้อมได้ง่ายกว่าบุคคลอื่น ด้วยเหตุนี้ การลงโทษปรับที่มีรายได้เป็นตัวแปรสำคัญต่อจำนวนเงินค่าปรับจึงยอมทำให้ค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนในการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดเหล่านี้เพิ่มสูงมากขึ้น อันเป็นการตัดโอกาสในการเข้าถึงการกระทำความผิดสิ่งแวดล้อมได้อีกทางหนึ่งนั่นเอง

4.1.4 ปัญหาของโทษปรับในส่วนที่เกี่ยวกับงบประมาณของรัฐ

โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยที่กำหนดเอาไว้อย่างไม่เหมาะสม นอกจากจะทำให้การบังคับใช้โทษปรับไม่สามารถปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพสมดังเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้ว ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยก็คือ ปัญหาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณของรัฐ เนื่องจากโทษปรับถือได้ว่าเป็นแหล่งที่มาของรายได้ทางหนึ่งของรัฐ แม้ว่ารายได้จากการชำระค่าปรับจะไม่ใช่วัตถุประสงค์หลักของการลงโทษปรับก็ตาม แต่ก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าหากมีการชำระเงินค่าปรับอย่างถูกต้องครบถ้วนแล้ว รายได้จากการชำระค่าปรับย่อมมีจำนวนที่สูงมาก โดยเฉพาะในคดีสิ่งแวดล้อมที่มูลค่าของผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดได้รับนั้นส่วนใหญ่มักจะมีมูลค่าสูง ซึ่งรัฐสามารถนำเอาเงินรายได้ในส่วนนี้ไปใช้ประโยชน์ดำเนินการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหรือใช้ประโยชน์ด้านอื่นๆต่อไปได้ อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่โทษปรับที่บังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของไทยเป็นโทษปรับที่กำหนดโดยคำนึงถึงความร้ายแรงของความผิดเพียงอย่างเดียวแต่ไม่ได้คำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจและรายได้ของผู้กระทำความผิดที่มีความแตกต่างกัน โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของไทยจึงไม่สอดคล้องและไม่สัมพันธ์กับความสามารถในการชำระค่าปรับของผู้กระทำความผิดแต่ละราย อันเป็นสาเหตุทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการชำระค่าปรับหรือการจัดเก็บเงินค่าปรับขึ้น ทั้งในกรณีของผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีและผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจน ซึ่งส่งผลกระทบต่อทำให้เกิดปัญหาในด้านงบประมาณของรัฐตามมา

ในกรณีของผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี หากพิจารณาโดยผิวเผินอาจไม่พบว่าในกรณีของผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีซึ่งมีความสามารถที่จะชำระค่าปรับได้อย่างครบถ้วนนั้นจะเกิดปัญหาเกี่ยวกับการชำระเงินค่าปรับหรือการจัดเก็บเงินค่าปรับจนกระทบไปถึงงบประมาณของรัฐอย่างใด แต่ถ้าหากพิจารณาโดยละเอียดแล้วจะพบว่าในปัจจุบันเป็นที่เห็นได้ชัดว่าอัตราโทษปรับตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปมักจะกำหนดอัตราโทษเอาไว้ค่อนข้างต่ำ ประกอบกับในบางคดีมีเหตุผลโทษหรือเหตุบรรเทาโทษซึ่งทำให้อัตราโทษปรับที่ลงแก่ผู้กระทำความผิดยิ่งลด

ต่ำลงมาอีก ดังนั้น สำหรับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีแล้ว อัตราโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันจึงอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าความสามารถในการชำระค่าปรับของผู้กระทำความผิด เป็นเหตุให้รัฐขาดรายได้ในส่วนที่ควรจะต้องได้รับไป ในกรณีดังกล่าวนี้รายได้ที่รัฐควรจะได้รับจากการชำระเงินค่าปรับในคดีสิ่งแวดล้อมจึงไม่ได้อยู่ในระดับที่สูงมากอย่างที่ควรจะเป็น

ส่วนในกรณีของผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีและไม่สามารถชำระเงินค่าปรับตามคำพิพากษาได้ หรือแม้แต่ผู้กระทำความผิดที่มีความสามารถในการชำระค่าปรับได้แต่มีเหตุที่ทำให้ไม่ได้ชำระค่าปรับ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นกรณีอย่างไร ในคดีสิ่งแวดล้อมเมื่อไม่มีการชำระค่าปรับ ทำให้ต้องใช้มาตรการบังคับค่าปรับแก่ผู้กระทำความผิดดังเช่นคดีอาญาอื่นๆ ซึ่งกฎหมายกำหนดเอาไว้ 3 ทาง ได้แก่ การยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับ การกักขังแทนค่าปรับ และการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ แต่อย่างไรก็ดี ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าในทางปฏิบัติเมื่อศาลพิพากษาลงโทษปรับ หากจำเลยไม่ชำระค่าปรับในวันนั้น ศาลก็มักจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับไปพลางก่อนเสมอซึ่งเป็นวิธีที่สะดวกกว่า โดยไม่ได้ใช้มาตรการอื่นตามที่กฎหมายเปิดช่องไว้ นอกจากนี้ ในการยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับ หากเป็นกรณีที่ชำระค่าใช้จ่ายส่วนอื่นด้วยนอกเหนือไปจากค่าปรับเงินที่ได้จากการยึดทรัพย์สินขายทอดตลาดนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 251 บัญญัติให้ชำระไปตามลำดับ คือ ให้ชำระค่าธรรมเนียมการยึดและขายทอดตลาดเป็นลำดับแรก ให้ชำระราคาทรัพย์สินหรือค่าสินไหมทดแทนตามคำพิพากษาส่วนแบ่งในคดีอาญาที่มีคำขอแบ่งมาด้วยเป็นลำดับที่สอง และให้ชำระค่าปรับในคดีอาญาเป็นลำดับสุดท้าย ซึ่งเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินก็อาจเหลือไม่เพียงพอที่จะนำมาชำระค่าปรับได้ ทำให้ต้องกักขังแทนค่าปรับอยู่ดี

ดังนั้น โดยหลักแล้วเมื่อผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมไม่ชำระค่าปรับ มาตรการที่ใช้บังคับจึงเป็นการกักขังแทนค่าปรับดังเช่นในคดีอาญาอื่น ซึ่งในการกักขังแทนค่าปรับนั้น รัฐจำเป็นต้องจัดสรรงบประมาณจำนวนมากเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน การดูแลผู้ต้องกักขังแทนค่าปรับ การจ้างบุคลากร รวมทั้งการสรรหาสถานที่กักขังที่เหมาะสมอีกด้วย เนื่องจากประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 กำหนดสถานที่กักขังแทนค่าปรับเอาไว้ว่าต้องกักขังในสถานที่ของราชการเท่านั้น และในวรรคสองของมาตราดังกล่าวยังบัญญัติมิให้นำความในมาตรา 24 วรรคสอง มาใช้บังคับ ทำให้ในการกักขังแทนค่าปรับนั้น ศาลจะสั่งให้กักขังไว้ในที่อยู่อาศัยของจำเลยเองหรือที่ของผู้อื่นที่ยินยอมรับผู้นั้นไว้หรือสถานที่อื่นที่อาจกักขังไม่ได้ การกักขังแทนค่าปรับจึงทำให้รัฐต้องใช้จ่ายเงินงบประมาณออกไปมากกว่ารายได้ที่รัฐได้รับจากการชำระค่าปรับเสียอีก

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับงบประมาณประจำปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 ถึง ปี พ.ศ. 2555 ของกรมราชทัณฑ์ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาในกรณีที่ศาล

พิพากษาลงโทษประหารชีวิต จำคุก และกักขัง ซึ่งรวมถึงการกักขังแทนค่าปรับด้วย ปรากฏรายละเอียด¹⁶ ดังนี้

ตารางที่ 7 งบประมาณประจำปี พ.ศ. 2552 ถึง ปี พ.ศ. 2555

ประเภท รายจ่าย	ปีงบประมาณ			
	2552	2553	2554	2555
งบบุคลากร	3,182,156,800	3,349,870,800	3,504,487,100	3,760,501,800
งบดำเนินงาน	4,425,014,100	4,247,330,200	4,557,649,600	4,541,569,100
งบลงทุน	1,055,582,600	309,950,800	789,118,300	578,891,800
เงินอุดหนุน	3,875,000	3,674,000	4,930,800	8,122,000
รายจ่ายอื่น	-	-	-	-
รวม	8,666,628,500	7,910,825,800	8,856,185,800	9,297,500,100

และเมื่อพิจารณาในส่วนของงบดำเนินงานในแต่ละปีงบประมาณนั้น เฉพาะในส่วนของค่าใช้จ่ายของผู้ต้องขังซึ่งรวมถึงผู้ถูกกักขังแทนค่าปรับด้วย โดยยังไม่ได้รวมค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องอื่นๆ พบว่ามีค่าใช้จ่ายต่อคนต่อปี ดังนี้

ตารางที่ 8 มาตรฐานค่าใช้จ่ายต่อผู้ต้องขัง ระหว่างปี พ.ศ. 2552 ถึง ปี พ.ศ. 2555

ปีงบประมาณ	ค่าใช้จ่ายต่อผู้ต้องขัง (บาท)	
	ชาย	หญิง
2552	23,025	23,170
2553	16,455	16,600
2554	16,455	16,600
2555	16,455	16,600

ข้อมูลงบประมาณรายจ่ายประจำปีของกรมราชทัณฑ์และข้อมูลค่าใช้จ่ายของผู้ต้องขังต่อคนต่อปีที่นำมาแสดงข้างต้น เป็นงบประมาณที่จัดสรรสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายรวมในการดำเนินงานเกี่ยวกับผู้ต้องขังทั้งหมดในคดีอาญาไม่ได้แยกไว้เฉพาะผู้ต้องขังแทนค่าปรับในคดีสิ่งแวดล้อมเท่านั้น และถึงแม้ว่าอัตราส่วนของผู้ถูกกักขังแทนค่าปรับจะมีเพียงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับอัตราส่วนของผู้ต้องขัง

¹⁶ กรมราชทัณฑ์, รายงานข้อมูลและสถิติ สำหรับผู้บริหาร [ออนไลน์], 10 กันยายน 2556 แหล่งที่มา http://www.correct.go.th/mis/datacorrect/2_2.html

ทั้งหมดก็ตาม แต่ข้อมูลดังกล่าวก็ชี้ให้เห็นได้ว่าในแต่ละปีงบประมาณนั้น รัฐต้องจัดสรรเงินงบประมาณมาเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและดูแลผู้ต้องขังเป็นจำนวนมาก ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว การใช้จ่ายสำหรับผู้ต้องขังอื่นที่ไม่ใช่ผู้ถูกกักขังแทนค่าปรับในคดีสิ่งแวดล้อมย่อมมีความจำเป็นมากกว่า เพราะการกักขังเป็นเพียงวิธีการทดแทนการชำระค่าปรับเท่านั้น และวัตถุประสงค์ในการลงโทษปรับก็เพื่อต้องการลงโทษทางทรัพย์สินแก่ผู้นั้น ไม่ใช่การลงโทษที่บังคับเอา กับเสรีภาพทางร่างกาย อีกทั้งผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมโดยหลักก็มักทำไปเพราะมุ่งถึงประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ จึงไม่สมควรที่จะต้องนำตัวมาอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ หากสามารถลดจำนวนของผู้ถูกกักขังแทนค่าปรับในคดีสิ่งแวดล้อมลงไปได้ ย่อมทำให้สามารถนำงบประมาณที่จะต้องใช้จ่ายเพื่อดูแลผู้ถูกกักขังแทนค่าปรับในส่วนนี้ไปใช้ในกิจการที่จำเป็นสำหรับผู้ต้องขังอื่นได้อีกมาก

นอกจากค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการกักขังแทนค่าปรับตามที่กล่าวมาแล้ว ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่ชำระค่าปรับ แม้จะเป็นการใช้มาตรการยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับโดยไม่ได้กักขังแทนค่าปรับก็ตาม แต่รัฐก็ต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อนำมาดำเนินการบังคับคดีขายทอดตลาดทรัพย์สินด้วยเช่นกัน ซึ่งบางครั้งเงินที่ได้มาจากการขายทอดตลาดทรัพย์สินที่ยึดมา นอกจากจะไม่พอชำระค่าปรับได้ทั้งหมดแล้ว ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการยังมีมากกว่าด้วยซ้ำไป

สรุป การบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของไทย เมื่อพิจารณาในด้านที่เกี่ยวกับงบประมาณของรัฐนั้น จะเห็นได้ว่าไม่มีความสมดุลระหว่างรายได้ที่รัฐได้รับจากการชำระเงินค่าปรับกับรายจ่ายที่รัฐต้องเสียไปในการดำเนินการบังคับคดีชำระค่าปรับ โดยในกรณีของผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีและมีการชำระค่าปรับครบถ้วน อัตราโทษปรับอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าความสามารถในการชำระเงินค่าปรับของผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมมาก ทำให้รัฐขาดรายได้ในส่วนที่ควรจะได้รับไป ส่วนในกรณีของผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่สู้ดีนักและไม่สามารถชำระค่าปรับได้ รวมไปถึงผู้กระทำความผิดที่ไม่ชำระค่าปรับโดยมีเหตุประการอื่นใดก็ตาม ในทางปฏิบัติศาลมักจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับไปก่อนด้วยเหตุผลและความจำเป็นบางประการ โดยในการดำเนินการกักขังแทนค่าปรับจำเป็นต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก หรือในกรณีใช้มาตรการบังคับค่าปรับอื่นๆ ก็จำเป็นต้องใช้งบประมาณในการดำเนินการที่สูงเช่นเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้รายจ่ายที่รัฐต้องใช้จ่ายออกไปมีมากกว่ารายได้ที่รัฐได้รับจากการชำระเงินค่าปรับ

4.2 วิเคราะห์ข้อดี ข้อเสียและปัญหาของการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาใช้

จากที่ได้ศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีในการลงโทษปรับ หลักเกณฑ์ในการการลงโทษปรับตามวันและรายได้ ตลอดจนวิเคราะห์ถึงปัญหาเกี่ยวกับการใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย

ในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าโทษปรับตามวันรายได้ นับว่าเป็นรูปแบบของการลงโทษปรับที่ตรงต่อวัตถุประสงค์ในการลงโทษปรับมากที่สุด โดยประเทศต่างๆที่ได้นำโทษปรับตามวันและรายได้ไปบังคับใช้ต่างก็ประสบความสำเร็จในการบังคับใช้โทษปรับในฐานะบทลงโทษทางอาญาที่มีประสิทธิภาพ โทษปรับตามวันและรายได้จึงเป็นรูปแบบของการกำหนดโทษปรับที่มีความน่าสนใจ ซึ่งหากมีการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยก็น่าจะช่วยแก้ปัญหาข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้โทษปรับในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม แม้โทษปรับตามวันและรายได้จะมีข้อดีอยู่มาก แต่การบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ก็ยังพบว่ามีข้อเสียและปัญหาบางประการที่อาจเป็นอุปสรรคต่อความมีประสิทธิภาพของโทษปรับตามวันและรายได้ ซึ่งข้อดี ข้อเสียและปัญหาของการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาใช้ นั้นสามารถสรุปได้ดังนี้

4.2.1 ข้อดีของการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาใช้

1) โทษปรับส่งผลในทางลงโทษอย่างเท่าเทียมกันระหว่างผู้กระทำความผิดที่มีฐานะรายได้แตกต่างกัน

การลงโทษปรับตามวันและรายได้มีความแตกต่างจากการลงโทษปรับในรูปแบบอื่นๆ ตรงที่โทษปรับตามวันและรายได้นั้นก่อให้เกิดผลในทางลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดในทุกระดับฐานะได้อย่างเท่าเทียมกัน ในขณะที่การลงโทษปรับในรูปแบบอื่นๆ แม้จะลงโทษปรับในอัตราที่เท่ากัน แต่การลงโทษปรับกลับส่งผลกระทบต่อผู้กระทำความผิดแต่ละรายแตกต่างกันออกไป สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องมาจากว่าโทษปรับโดยทั่วไปนั้นมักจะให้ความสำคัญหรือมุ่งพิจารณาไปที่ความหนักเบาของการกระทำความผิดเพียงอย่างเดียวโดยที่ไม่ได้นำเอาฐานะรายได้หรือสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดเข้ามาใช้เป็นหลักในการพิจารณากำหนดโทษปรับด้วย โทษปรับโดยทั่วไปจึงแปรไปตามความร้ายแรงของความผิดที่เป็นหลัก ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงสภาพความเป็นจริงในสังคมที่บุคคลแต่ละคนย่อมมีฐานะรายได้หรือสถานภาพทางการเงินที่แตกต่างกันออกไปแล้ว การลงโทษปรับไปตามความร้ายแรงของความผิดเพียงอย่างเดียวย่อมก่อให้เกิดผลในทางลงโทษที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้กระทำความผิดที่มีระดับฐานะรายได้ต่างกัน เนื่องจากการลงโทษปรับเป็นการลงโทษไปที่ตัวทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดโดยมุ่งหมายให้ผู้ถูกลงโทษได้รับความเดือดร้อนจากการที่ต้องสูญเสียทรัพย์สินไป แต่เมื่อผู้กระทำความผิดแต่ละรายมีฐานะรายได้ไม่เท่ากัน ความเดือดร้อนหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการที่ต้องถูกยึดทรัพย์สินไปจึงมีไม่เท่ากันตามไปด้วย สำหรับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางการเงินดี ผู้กระทำความผิดอาจจะไม่ได้รับผลกระทบหรือรู้สึกเดือดร้อนจากการถูกลงโทษปรับมากเท่าใดนัก ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดไม่มีความเกรงกลัวต่อโทษปรับ ในขณะที่ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะรายได้ต่ำอาจได้รับผลกระทบหรือภาวะความเดือดร้อนมากกว่าและในบางกรณีอาจจะมากจนเกินไป ส่งผล

ให้ผู้กระทำความผิดที่ไม่สามารถชำระค่าปรับได้ต้องเปลี่ยนมารับโทษอย่างอื่นแทน ด้วยเหตุนี้ ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะรายได้ที่แตกต่างกันแม้จะได้กระทำความผิดฐานเดียวกันและถูกลงโทษปรับในอัตราที่เท่ากัน แต่การลงโทษปรับโดยทั่วไปย่อมไม่อาจก่อให้เกิดผลในทางลงโทษที่เท่าเทียมกัน อย่างแท้จริงได้เลย

ในทางตรงกันข้ามถ้าหากเป็นการลงโทษปรับตามวันและรายได้แล้ว ผลที่เกิดขึ้นจากการลงโทษจะแตกต่างออกไปจากที่กล่าวมาข้างต้น เนื่องจากการลงโทษปรับตามวันและรายได้มีหลักการลงโทษที่แตกต่างไปจากโทษปรับรูปแบบอื่นๆ ตรงที่โทษปรับตามวันและรายได้เป็นการลงโทษปรับบนพื้นฐานของรายได้ที่ผู้กระทำความผิดแต่ละรายได้รับโดยใช้วิธีการนำเอารายได้ส่วนหนึ่งของผู้กระทำความผิดมาใช้คำนวณเป็นโทษปรับ ทำให้การลงโทษปรับตามวันและรายได้เปรียบเสมือนกับเป็นการยึดเอารายได้ที่ผู้กระทำความผิดจะนำมาใช้จ่ายเพื่อดำรงชีวิตออกมาจากมือของผู้กระทำความผิด ซึ่งเท่ากับว่าผู้กระทำความผิดจะขาดรายได้ไปส่วนหนึ่ง อำนาจในการใช้จ่ายเงินของผู้กระทำความผิดจึงย่อมลดลงไปจากเดิม การลงโทษปรับตามวันและรายได้จึงเป็นการลงโทษปรับที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่โดยรวมของผู้กระทำความผิดและสามารถสร้างภาระความเดือนร้อนให้แก่ผู้กระทำความผิดในทุกระดับฐานะได้อย่างแท้จริง เนื่องจากจำนวนเงินค่าปรับของผู้กระทำความผิดแต่ละรายจะมีจำนวนที่แตกต่างกันออกไปตามฐานะรายได้ของผู้กระทำความผิด ยิ่งผู้กระทำความผิดมีสถานภาพทางการเงินดีหรือมีรายได้สูงมากเท่าไร จำนวนเงินค่าปรับที่ผู้กระทำความผิดจะต้องชำระก็จะยิ่งสูงมากขึ้นตามมา ด้วยเหตุนี้ ผู้กระทำความผิดที่มีสถานภาพทางการเงินดีหรือมีรายได้สูงจึงต้องชำระค่าปรับในจำนวนที่สูงกว่าผู้กระทำความผิดที่มีรายได้ต่ำ ผลกระทบหรือความเดือดร้อนที่ผู้กระทำความผิดได้รับจากการที่ต้องสูญเสียทรัพย์สินไปอันเนื่องมาจากการถูกลงโทษปรับจึงอยู่ในระดับที่ไม่แตกต่างกันไม่ว่าผู้กระทำความผิดจะเป็นผู้ที่มีฐานะรายได้แตกต่างกันเท่าใดก็ตาม ผลที่ตามมาคือผู้กระทำความผิดที่มีฐานะดีมีความเกรงกลัวต่อการถูกลงโทษปรับ ในขณะที่ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจนก็สามารถที่จะชำระค่าปรับได้โดยไม่ต้องเปลี่ยนไปรับโทษอย่างอื่นแทน ดังนั้น การลงโทษปรับตามวันและรายได้จึงเป็นการลงโทษที่ส่งผลกระทบต่อผู้กระทำความผิดที่มีฐานะรายได้แตกต่างกันได้อย่างเท่าเทียมกัน การลงโทษปรับตามวันและรายได้จึงนับได้ว่าเป็นรูปแบบของการลงโทษปรับที่เหมาะสมอย่างยิ่งที่จะนำมาใช้ในประเทศที่มีปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้สูงอย่างเช่นประเทศไทย เป็นต้น

2) โทษปรับมีความยืดหยุ่น ทันสมัย และสอดคล้องกับสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคม

ข้อดีของโทษปรับตามวันและรายได้ที่เห็นได้ชัดอีกประการหนึ่งก็คือ โทษปรับตามวันและรายได้เป็นโทษปรับที่มีความยืดหยุ่น ทันสมัย และสอดคล้องเข้ากันได้เป็นอย่างดีกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เหตุผลก็เนื่องมาจากว่าในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้นั้น ปัจจัยสำคัญที่นำมาใช้ในการคำนวณกำหนดโทษปรับก็คือรายได้ของผู้กระทำความผิด ซึ่งรายได้ของผู้กระทำความผิดนี้เองที่เป็นตัวแปรสำคัญทำให้โทษปรับตามวันและรายได้มีความยืดหยุ่นและทันต่อสภาพการณ์อยู่เสมอ เพราะรายได้ของบุคคลย่อมถูกกำหนดและปรับเปลี่ยนไปตามภาวะค่าครองชีพของประชาชนในประเทศอันถือเป็นกลไกของระบบเศรษฐกิจ และเมื่ออัตราค่าปรับขึ้นอยู่กับรายได้ของผู้กระทำความผิดเป็นสำคัญ อัตราค่าปรับจึงถูกปรับเปลี่ยนไปตามค่าครองชีพของประชาชนในประเทศโดยอัตโนมัติ ด้วยเหตุนี้ ไม่ว่าในขณะที่กำหนดโทษปรับนั้น สถานการณ์หรือสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมจะเป็นเช่นไรหรือไม่ว่าเวลาจะผ่านไปนานเท่าใด โทษปรับตามวันและรายได้อาจเป็นโทษปรับที่มีความทันสมัยและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในขณะนั้น โดยแท้จริง ตรงกันข้ามกับการบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของไทยในปัจจุบัน เมื่อพิจารณาถึงข้อจำกัดในเรื่องรูปแบบของโทษปรับที่ถูกกำหนดเอาไว้อย่างแน่นอนตายตัวในกฎหมายแล้ว การทำให้โทษปรับมีความทันสมัยเหมาะสมกับสภาพการณ์คงทำได้เพียงการแก้ไขกฎหมายกำหนดจำนวนเงินค่าปรับใหม่เท่านั้น ซึ่งการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้โทษปรับมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไปได้โดยตลอดนั้นก็เป็นที่เป็นไปได้ยากมากในความเป็นจริง

3) ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้มีฐานะรายได้ดีโทษปรับสามารถลดแรงจูงใจในทางเศรษฐกิจหรือผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการกระทำความผิดได้ดียิ่งขึ้น

ตามแนวคิดในการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งและแนวคิดในทางนิติเศรษฐศาสตร์นั้น บุคคลจะตัดสินใจกระทำความผิดก็ต่อเมื่อได้ประเมินแล้วว่าผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการกระทำความผิดมีมากกว่าผลเสียหรือต้นทุนที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำความผิด ดังนั้น การลงโทษปรับเพื่อป้องปรามยับยั้งไม่ให้เกิดการกระทำความผิดจึงควรที่จะต้องทำให้บุคคลเห็นว่าการกระทำความผิดก่อให้เกิดผลเสียและไม่ได้รับประโยชน์อย่างใด อันเป็นการลดแรงจูงใจในการกระทำความผิดลง เพื่อที่บุคคลจะได้ตัดสินใจที่จะไม่กระทำความผิดขึ้น ซึ่งการลงโทษปรับตามวันและรายได้นับว่าเป็นรูปแบบของการลงโทษปรับที่สามารถลดแรงจูงใจในการกระทำความผิดของบุคคลที่มีรายได้สูงได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับความผิดที่กระทำไปโดยมีแรงจูงใจเป็นผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจหรือทรัพย์สินเงินทองเป็นหลักอย่างเช่นคดีสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการนำรายได้หรือสถานภาพทาง

การเงินของผู้กระทำความผิดเข้ามาใช้เป็นหลักในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้นั้นมีผลทำให้จำนวนเงินค่าปรับเพิ่มสูงขึ้นตามฐานะทางเศรษฐกิจหรือรายได้ของผู้กระทำความผิด ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะรายได้ดี หากถูกลงโทษปรับก็ต้องชำระเงินค่าปรับที่สูงขึ้นตามฐานะทางเศรษฐกิจของตนเอง ซึ่งเท่ากับว่าแม้ผู้กระทำความผิดจะได้รับทรัพย์สินมา แต่ก็ต้องเสียทรัพย์สินที่มีอยู่ออกไปในจำนวนที่เท่าๆกัน หรือถึงแม้ว่าจำนวนเงินค่าปรับที่ผู้กระทำความผิดต้องชำระนั้นอาจไม่ได้มีขนาดเท่ากับประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจที่ผู้กระทำความผิดได้รับจากการกระทำความผิดก็ตาม แต่อย่างน้อยที่สุดจำนวนค่าปรับที่เพิ่มสูงขึ้นตามรายได้ออมบั้นทอนผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจที่ผู้กระทำความผิดได้รับจากการกระทำความผิดให้ลดน้อยลงไปได้มาก และเมื่อแรงจูงใจในเชิงเศรษฐกิจหรือผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดคาดว่าจะได้รับจากการกระทำความผิดลดต่ำลง แรงจูงใจในการกระทำความผิดของผู้กระทำความผิดก็ย่อมที่จะลดน้อยลงตามมาด้วยเช่นเดียวกัน

4) เพิ่มอัตราการชำระเงินค่าปรับให้สูงขึ้นและลดอัตราการไม่ชำระค่าปรับให้น้อยลง

ข้อมูลทางสถิติที่ปรากฏให้เห็นจากงานวิจัยของประเทศเยอรมนีและประเทศสหรัฐอเมริกาชี้ให้เห็นถึงข้อดีของโทษปรับตามวันและรายได้ที่สำคัญและเด่นชัดที่สุดอีกประการหนึ่งก็คือ การบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ส่งผลทำให้อัตราการชำระเงินค่าปรับเพิ่มสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัดและในขณะเดียวกันยังทำให้อัตราการหลีกเลี่ยงไม่ชำระเงินค่าปรับของผู้กระทำความผิดลดน้อยลงอีกด้วย โดยผลการวิจัยของสถาบัน Max Planck ในประเทศเยอรมนี พบว่าเกือบร้อยละ 50 ของผู้กระทำความผิดที่ได้รับโทษปรับตามวันและรายได้มีการชำระโดยทันที และประมาณร้อยละ 30 มีการชำระภายในกำหนดระยะเวลาที่ศาลมีคำสั่งให้ผ่อนชำระหรือพักการชำระค่าปรับ ในขณะที่มีเพียงร้อยละ 11 เท่านั้นที่ต้องมีการยึดทรัพย์สินมาชำระแทนค่าปรับ โดยในจำนวนนี้สามารถยึดทรัพย์สินได้สำเร็จ 1 ใน 5 ของคดีที่มีการยึดทรัพย์สิน ส่วนโทษปรับที่ไม่สามารถจัดเก็บค่าปรับได้และต้องเปลี่ยนเป็นการจำคุกแทนนั้นพบว่ามีเพียงร้อยละ 4 เท่านั้น¹⁷ ในทำนองเดียวกัน งานวิจัยของประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่าแม้การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้จะทำให้อัตราค่าปรับในแต่ละคดีเพิ่มสูงขึ้นจากเดิมก็ตาม แต่การเพิ่มขึ้นดังกล่าวก็มิได้ทำให้อัตราการจัดเก็บค่าปรับลดต่ำลง โดยอัตราค่าปรับที่สูงไม่ได้มีผลหรือเป็นอุปสรรคขัดขวางต่อการจัดเก็บค่าปรับของรัฐแต่อย่างใด ในทางกลับกันอัตราการชำระค่าปรับกลับเพิ่มสูงขึ้นกว่าการบังคับใช้โทษปรับแบบตายตัว ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยพบว่าคดีที่ลงโทษปรับตามวันและรายได้นั้น มีเพียงร้อยละ 6 เท่านั้นที่ไม่มีการชำระค่าปรับเปรียบเทียบกับคดีที่ใช้การลงโทษปรับแบบตายตัวซึ่งมีผู้กระทำความผิดไม่ชำระค่าปรับคิดเป็นร้อยละ

¹⁷Gary M. Friedman, "The West German DAY-FINE system: A possibility for the United States?," *University of Chicago law review*: 296-297.

22 เลยทีเดี๋ย¹⁸ โดยสาเหตุทีโทษปรับตามวันและรายได้ทำให้อัตราการชำระเงินค่าปรับเพิ่มสูงขึ้น เช่นนี้อาจสืบเนื่องมาจากการทีโทษปรับตามวันและรายได้เป็นโทษปรับทีนำเอารายได้ของผู้กระทำ ความผิดเข้ามาเป็นปัจจัยหลักในการกำหนดโทษปรับ ซึ่งยอมมีผลทำให้เงินค่าปรับทีคำนวณออกมา มี ความสอดคล้องและเหมาะสมกับฐานะของผู้กระทำ ความผิดแต่ละราย ส่งผลทำให้ผู้กระทำ ความผิด ส่วนใหญ่สามารถชำระเงินค่าปรับได้อย่างครบถ้วนและไม่ลำบากจนเกินไปนั่นเอง

5) เพิ่มรายได้ให้กับรัฐมากขึ้น

ข้อดีของโทษปรับตามวันและรายได้ข้อนี้ เป็นผลทีสืบเนื่องมาจากข้อดีของโทษปรับ ตามวันและรายได้ข้างต้น กล่าวคือ การทีโทษปรับตามวันและรายได้สามารถเพิ่มอัตราการชำระเงิน ค่าปรับให้สูงขึ้นพร้อมทั้งลดอัตราการไม่ชำระค่าปรับให้น้อยลงได้นั้นยอมส่งผลทำให้จำนวนเงิน ค่าปรับทีชำระให้แก่อรัฐเพิ่มสูงขึ้นไปโดยปริยาย การบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้จึงทำให้อรัฐมี รายได้เพิ่มมากขึ้นกว่าการบังคับใช้โทษปรับแบบตายตัว ซึ่งการทีโทษปรับตามวันและรายได้สามารถ เพิ่มรายได้ให้กับรัฐนั้นยอมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมได้อย่างมากเพราะรัฐสามารถนำเงินรายได้ ทีเพิ่มขึ้นนี้ไปใช้จ่ายในเรื่องทีจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศในด้านอื่นๆได้อีก จากการเก็บข้อมูลทาง สถิติของประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่า การบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ทำให้จำนวนเงินค่าปรับ ทั้งหมดเพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 14 โดยจากเดิมจำนวนเงินค่าปรับในมีจำนวนเท่ากับ 82,060 เหรียญ แต่ เมื่อบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้แทนการใช้โทษปรับแบบเดิมแล้ว จำนวนเงินค่าปรับเพิ่มสูง ขึ้นมาเป็น 93,856 เหรียญ ซึ่งถ้าหากอัตราโทษปรับไม่ได้ถูกจำกัดอัตราขึ้นสูงโดยกฎหมายภายในของ ประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว จำนวนเงินค่าปรับทั้งหมดทีรัฐได้รับจะเพิ่มสูงขึ้นถึงเกือบร้อยละ 50 ได้เลย ทีเดี๋ย¹⁹

4.2.2 ข้อเสียและปัญหาของการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาใช้

1) โทษปรับตามวันและรายได้อาจเพิ่มแรงจูงใจในการกระทำความผิดให้แก่ผู้ที่มี รายได้ต่ำ

การลงโทษปรับตามวันและรายได้นั้น วัตถุประสงค์หลักก็เพื่อให้ทำโทษปรับส่งผล ในทางลงโทษอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันระหว่างผู้กระทำความผิดทีมีฐานะรายได้ทีแตกต่างกัน ซึ่ง

¹⁸Laura A. Winterfield and Sally T. Hillsman, The Staten Island Day-fine project National Institute of Justice research in brief, p. 3 [Online], January 1993. Available from <http://www.vera.org/sites/default/files/resources/downloads/1566.pdf>

¹⁹Ibid, page 3.

การโทษปรับตามวันและรายได้นั้นแม้โดยส่วนใหญ่แล้วจะสามารถทำให้ผู้ที่มีรายได้สูงเกรงกลัวได้ แต่การกำหนดโทษปรับแบบตายตัวในจำนวนที่สูงมากก็ย่อมส่งผลทำให้ผู้กระทำความผิดเกรงกลัวไม่กล้าที่จะกระทำความผิดได้เช่นเดียวกัน ในขณะที่เดียวกันสำหรับผู้ที่มีรายได้ต่ำ โทษปรับตามวันและรายได้อาจยังมีข้อจำกัดในการป้องปรามและยับยั้งบุคคลกลุ่มนี้ไม่ให้มีการกระทำความผิดอยู่มาก เนื่องจากในการลงโทษปรับตามวันและรายได้นั้น รายได้ของผู้กระทำความผิดถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้จำนวนเงินค่าปรับเปลี่ยนแปลงไป โดยจำนวนเงินค่าปรับจะแปรไปตามรายได้ของผู้กระทำความผิด สำหรับผู้กระทำความผิดที่มีรายได้สูง จำนวนเงินค่าปรับก็ย่อมที่จะสูงไปตามรายได้ แต่ถ้าหากผู้กระทำความผิดเป็นผู้ที่มีรายได้ต่ำ จำนวนเงินค่าปรับที่คำนวณออกมาได้ก็จะเป็นที่ยอดต่ำลงไปด้วยเช่นเดียวกัน ดังนั้น ยิ่งผู้กระทำความผิดมีรายได้น้อยเท่าไร จำนวนเงินค่าปรับก็จะยิ่งน้อยลงตามไปด้วยเป็นเหตุให้แรงจูงใจในการกระทำความผิดมีมากขึ้น เพราะเมื่อจำนวนเงินค่าปรับอยู่ในระดับที่ต่ำมาก ผู้กระทำความผิดย่อมไม่เกรงกลัวที่จะต้องถูกลงโทษปรับและตัดสินใจกระทำความผิดลงไป เพราะคาดหวังถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการกระทำความผิดที่น่าจะมีมากกว่า ส่งผลให้ในกรณีของผู้กระทำความผิดที่มีรายได้ต่ำ การบังคับใช้โทษปรับแบบตายตัวยังสามารถป้องปรามยับยั้งการกระทำความผิดได้ดีกว่าเสียอีก อย่างไรก็ตาม ปัญหาในเรื่องนี้ประเทศที่บังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้อาจมีการแก้ไขไม่ทำให้ค่าปรับมีจำนวนที่ต่ำจนเกินไปโดยการกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำของจำนวนรายได้อันหนึ่งวันปรับหรือจำนวนเงินค่าปรับขั้นต่ำเพื่อช่วยบรรเทาปัญหาในเรื่องนี้ไว้ด้วย

2) อาจมีข้อโต้แย้งของบุคคลบางกลุ่มว่าโทษปรับตามวันและรายได้เป็นการลงโทษที่ไม่เป็นธรรม

การนำโทษปรับตามวันและรายได้มาใช้แทนการลงโทษปรับแบบตายตัวแบบเดิมที่ใช้มาเป็นระยะเวลานานนั้น ส่งผลทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในเรื่องของอัตราโทษปรับหรือจำนวนเงินค่าปรับที่ไม่เหมือนเดิม กล่าวคือ ในการลงโทษปรับตามวันและรายได้ ผู้กระทำความผิดที่กระทำความผิดฐานเดียวกันแต่มีฐานะรายได้ไม่เท่ากัน จำนวนเงินค่าปรับสำหรับผู้กระทำความผิดแต่ละรายจะมีจำนวนที่แตกต่างกันออกไปตามรายได้ของผู้กระทำความผิดแต่ละราย ซึ่งแตกต่างไปจากการลงโทษปรับแบบตายตัวที่ส่วนใหญ่แล้วผู้ที่กระทำความผิดฐานเดียวกันก็มักจะถูกลงโทษปรับในอัตราที่เท่าๆกัน ดังนั้น การนำโทษปรับตามวันและรายได้มาใช้จึงอาจทำให้เกิดความไม่คุ้นชินและเป็นเหตุให้เกิดความรู้สึกถึงความไม่เป็นธรรมว่าเหตุใดผู้ที่กระทำความผิดฐานเดียวกันจึงได้รับโทษปรับไม่เท่ากัน อันเป็นที่มาของข้อโต้แย้งของบุคคลบางกลุ่มในเรื่องโทษปรับตามวันและรายได้อาจทำให้เกิดความไม่เป็นธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีฐานะรายได้สูงที่อาจจะไม่ยอมรับและไม่เห็นด้วยกับการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาใช้ เนื่องจากการลงโทษปรับตามวันและรายได้ทำให้บุคคลในกลุ่ม

ดังกล่าวนี้ต้องชำระเงินค่าปรับที่สูงมากกว่าที่ผ่านมาและได้รับเดือดร้อนมากกว่าการลงโทษปรับแบบเดิม

3) เป็นการเพิ่มภาระและขั้นตอนการทำงานให้แก่ผู้ปฏิบัติงานและผู้ที่เกี่ยวข้อง

ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้นั้น ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดถือเป็นปัจจัยหลักที่จะต้องนำมาใช้เพื่อคำนวณโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดแต่ละราย ดังนั้น การได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสถานภาพทางการเงินที่ถูกต้องและเพียงพอจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ศาลสามารถกำหนดโทษปรับได้อย่างถูกต้องตรงกับฐานะที่แท้จริงของผู้กระทำความผิดมากที่สุด ด้วยเหตุนี้ ในขั้นตอนของการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้นี้จึงแตกต่างไปจากการกำหนดโทษปรับแบบตายตัว กล่าวคือ ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้นี้ย่อมมีขั้นตอนของการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ของผู้กระทำความผิดเพิ่มเติมขึ้นมาจากการกำหนดโทษปรับโดยทั่วไป ซึ่งย่อมเป็นการเพิ่มภาระในการทำงานให้แก่ผู้ปฏิบัติงานและผู้ที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น ศาล พนักงานอัยการ เจ้าหน้าที่ศาล และเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่มีข้อมูลอยู่ในความครอบครอง เป็นต้น ที่จะต้องทำการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดให้ได้อย่างเพียงพอ ทั้งต้องตรวจสอบข้อมูลอย่างละเอียดเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตรงและเป็นปัจจุบันที่สุด ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวนี้ต้องอาศัยการทำงานที่เป็นระบบและความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้การดำเนินการในขั้นตอนนี้อาจใช้เวลาพอสมควรและส่งผลกระทบต่อระยะเวลาในกระบวนการพิจารณาคดีนั้นยืดออกไปอีกด้วย

4) โทษปรับตามวันและรายได้อาจบังคับใช้กับผู้ไม่มีรายได้

การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้อาจแก่ผู้กระทำความผิดนั้น ปัจจัยสำคัญที่ต้องนำมาใช้ก็คือรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิด หากไม่มีหรือไม่สามารถหารายได้หรือสถานะภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดได้แล้ว การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้อาจย่อมไม่มีทางเป็นไปได้ ดังนั้น ในกรณีของผู้ที่ไม่มีรายได้หรือไม่สามารถหาข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสถานภาพทางการเงินได้นั้น การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้อาจแก่ผู้กระทำความผิดจึงไม่อาจที่จะทำได้เลย แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาดังกล่าวนี้อาจแก้ไขได้โดยการสมมติรายได้ของบุคคลเหล่านี้ขึ้นมาจำนวนหนึ่งเพื่อให้สามารถกำหนดโทษปรับไปได้โดยไม่ขัดข้องซึ่งเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาของประเทศที่บังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้นำมาใช้อยู่ในปัจจุบัน

5) ต้องใช้งบประมาณในการดำเนินงานมากขึ้น

การบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุดนั้น จำเป็นที่จะต้องมีการจัดการและการดำเนินงานอย่างเป็นระบบและจำเป็นที่จะต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจจำนวนมากเนื่องจากบุคลากรผู้ปฏิบัติงานถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ โดยในทุกขั้นตอนของการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้จะต้องมีความพร้อมสมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นในขั้นตอนของการรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลรายได้หรือสถานะทางการเงินของผู้กระทำความผิด ขั้นตอนในการติดตามให้มีการปฏิบัติตามคำพิพากษา หรือในขั้นตอนที่ต้องบังคับชำระค่าปรับก็ตาม ซึ่งการจะทำให้ทุกขั้นตอนกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดโทษปรับตามวันรายได้มีความสมบูรณ์พร้อมได้นั้นย่อมก่อให้เกิดรายจ่ายจำนวนมากตามมา ดังนั้น การนำโทษปรับตามวันและรายได้มาใช้จึงจำเป็นที่ต้องมียกงบประมาณอย่างเพียงพอในการจัดการให้ทุกส่วนดำเนินงานร่วมกันไปอย่างเป็นระบบ มิเช่นนั้นแล้วการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ย่อมไม่อาจประสบความสำเร็จได้อย่างที่ควรจะเป็น

4.3 วิเคราะห์การนำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย

จากที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการนำโทษปรับมาบังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของทั้งประเทศไทยและต่างประเทศมาแล้ว จะเห็นได้ว่าการบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยยังคงมีปัญหาและข้อขัดข้องปรากฏให้เห็นอยู่หลายประการซึ่งเป็นเหตุทำให้การบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมไม่เกิดประสิทธิผลเท่าที่ควร โดยสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ไม่ได้เป็นเพราะว่าโทษปรับเป็นบทลงโทษที่ไม่เหมาะสมที่จะนำมาบังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อม หากแต่เป็นเพราะรูปแบบของการกำหนดโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยที่ยังมีความไม่เหมาะสมจนส่งผลให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมา เนื่องจากโทษปรับที่ใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของไทยเป็นโทษปรับที่กำหนดเอาไว้เป็นจำนวนตายตัวโดยมิได้คำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจรายได้ของผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นอุปสรรคขัดขวางทำให้โทษปรับด้อยประสิทธิภาพลงไป ในขณะที่การบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศฟินแลนด์ ประเทศสวีเดน ประเทศเยอรมนี และบางมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบของการกำหนดโทษปรับจากการกำหนดโทษปรับแบบตายตัวที่ใช้มาเป็นระยะเวลายาวนานและมีความไม่เหมาะสมในหลายด้านมาสู่การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นและสามารถตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ในการลงโทษได้ดีกว่าการลงโทษปรับในรูปแบบอื่นๆที่เคยมีมา โดยผลที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ในต่างประเทศแสดงให้เห็นได้อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนว่าโทษปรับตามวันและรายได้เป็นรูปแบบของการ

กำหนดโทษปรับที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิผล ทั้งยังก่อให้เกิดประโยชน์ต่อรัฐและผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งทางตรงและทางอ้อมมากกว่าการกำหนดโทษปรับแบบตายตัวแบบเดิมที่ใช้กันมาโดยตลอด

ด้วยเหตุนี้ การนำโทษปรับตามวันและรายได้ซึ่งเป็นโทษปรับที่ได้รับการพัฒนาให้ก้าวหน้าไป อีกขั้นหนึ่งมาบังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของไทยจึงน่าจะเป็นผลดีต่อการพัฒนารูปแบบของการกำหนดโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมและเป็นแนวทางที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างตรงจุดมากที่สุด ซึ่งการพัฒนาโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพตามที่กล่าวมานี้จะสามารถนำเอาแนวทางการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ของต่างประเทศมาประยุกต์ใช้ได้ เพียงใดและอย่างไรบ้างนั้น ผู้เขียนขอวิเคราะห์โดยแยกเป็นประเด็น ดังนี้

4.3.1 การกำหนดจำนวนวันปรับ

จำนวนวันปรับ คือ อัตราโทษปรับที่กำหนดแก่ผู้กระทำความผิดตามความหนักเบาของความผิดที่ได้กระทำความผิด ซึ่งจำนวนวันปรับที่กำหนดแก่ผู้กระทำความผิดในแต่ละคดีนั้นจะขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลหรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณีที่จะพิจารณาว่าสมควรจะลงโทษปรับผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนกี่วันปรับ โดยจำนวนวันปรับจะแปรไปตามความร้ายแรงของความผิดไล่เรียงจากความผิดที่มีความร้ายแรงน้อยที่สุดไปจนถึงความผิดที่มีความร้ายแรงมากที่สุด

ในเรื่องของจำนวนวันปรับนี้ จากที่ได้ศึกษามาผู้เขียนพบว่าทุกประเทศที่บังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้จะกำหนดโครงสร้างหลักๆเอาไว้เป็นแบบแผนเดียวกัน กล่าวคือ ทุกประเทศที่ทำการศึกษากำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำและขั้นสูงของจำนวนวันปรับไว้ในกฎหมาย ทั้งในกรณีการกระทำความผิดฐานเดียวและการกระทำความผิดหลายฐาน เพื่อกำหนดกรอบหรือขอบเขตในการใช้ดุลพินิจของศาล ส่วนจำนวนวันปรับสำหรับการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมแต่ละฐานนั้นจะไม่มีกำหนดเอาไว้ในกฎหมายว่าในความผิดฐานนั้นๆมีอัตราโทษปรับเป็นจำนวนกี่วันปรับ แต่จะบัญญัติไว้เพียงว่าความผิดฐานนั้นต้องระวางโทษปรับ ซึ่งเป็นเรื่องที่ศาลหรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณีจะใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับตามที่เห็นสมควรภายในเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด โดยหลักเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับจะมีกฎหมายบัญญัติเอาไว้เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจนว่า จะต้องพิจารณาถึงปัจจัยใดบ้าง ซึ่งทุกประเทศจะกำหนดเอาไว้ไม่แตกต่างกัน เช่น ความร้ายแรงของความผิด ลักษณะของผู้กระทำความผิด ประวัติของผู้กระทำความผิด เป็นต้น และในทางปฏิบัติก็พบว่าทุกประเทศได้จัดทำบัญชีกำหนดโทษขึ้นมาไว้ใช้ เพื่อความสะดวกและเพื่อกำหนดแนวทางการในการใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันด้วย แต่ทั้งนี้ รายละเอียดปลีกย่อยในแต่ละเรื่องทีกล่าวนั้นประเทศต่างๆจะกำหนดเอาไว้แตกต่างกันออกไปตามความเหมาะสมของแต่ละประเทศ

ในประเทศฟินแลนด์ ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 2(a) มาตรา 1 (1) บัญญัติกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำสุดและสูงสุดของจำนวนวันปรับสำหรับการกระทำความผิดฐานเดียวเอาไว้ คือ 1 - 120 วันปรับ ส่วนกรณีการกระทำความผิดหลายฐานนั้น ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 7 มาตรา 3 กำหนดเงื่อนไขเอาไว้ว่าต้องเป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดสมควรได้รับโทษปรับสำหรับความผิดตั้งแต่สองฐานขึ้นไปด้วย และในกรณีนี้ความในมาตราดังกล่าวให้รวมโทษปรับทั้งหมดเข้าด้วยกัน เรียกว่า joint punishment และให้อำนาจกำหนดจำนวนวันปรับได้สูงสุดถึง 240 วันปรับ แต่อย่างไรก็ตาม การกำหนดจำนวนวันปรับในกรณีการกระทำความผิดหลายฐานนั้น กฎหมายได้บัญญัติข้อจำกัดเอาไว้ด้วยว่าจะกำหนดเกินไปกว่าผลรวมของอัตราโทษอย่างสูงตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดแต่ละฐานไม่ได้

ส่วนจำนวนวันปรับสำหรับการกระทำความผิดแต่ละฐานในคดีสิ่งแวดล้อมนั้น ไม่ว่าจะมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหมวด 48 ว่าด้วยว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (Environmental offences) หมวด 48(a) ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ (Natural resources offences) หรือ ความผิดตามพระราชบัญญัติเฉพาะที่มีเนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อม ทุกมาตรา ในกฎหมายดังกล่าวจะบัญญัติไว้เพียงว่าความผิดฐานนั้นๆ ต้องระวางโทษปรับ แต่มิได้ระบุอัตราโทษปรับเอาไว้แต่อย่างใด ซึ่งจะเห็นได้จากข้อความในตัวบทกฎหมายมาตรานั้นเองที่บัญญัติเพียงว่า “shall be sentenced for.....to a fine” หรือ “shall be fined for.....” เช่น ในประมวลกฎหมายอาญาหมวด 48 มาตรา 1 บัญญัติในส่วนของโทษปรับไว้ว่า “shall be sentenced for impairment of the environment to a fine” หรือใน Environment Protection Act มาตรา 116 บัญญัติในส่วนของโทษปรับไว้ว่า “shall be fined for violation of the Environment Protection Act” เป็นต้น การกำหนดจำนวนวันปรับแก่ผู้กระทำความผิดในแต่ละคดีจึงเป็นดุลพินิจของศาลหรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณีที่จะกำหนดภายใต้กรอบที่กฎหมายวางเอาไว้ โดยประมวลกฎหมายอาญาหมวด 6 อันเป็นหมวดที่ว่าด้วยการกำหนดโทษ จะบัญญัติถึงหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจในการกำหนดจำนวนวันปรับเอาไว้ ซึ่งในทางปฏิบัติก็ได้มีการจัดทำเป็นบัญชีกำหนดโทษเอาไว้ด้วย โดยจำนวนวันปรับสำหรับการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมนั้นส่วนใหญ่แล้วจะอยู่ในช่วง 20 - 30 วันปรับ

สำหรับประเทศสวีเดน ประมวลกฎหมายอาญาหมวด 25 มาตรา 2 ได้บัญญัติกำหนดจำนวนวันปรับสำหรับการกระทำความผิดฐานเดียวเอาไว้ คือ 30 - 150 วันปรับ และถ้าหากเป็นการกระทำความผิดหลายฐาน มาตรา 6 บัญญัติให้ลงโทษปรับได้มากที่สุดถึง 200 วันปรับ แต่ถ้าเป็นกรณีที่มีการกระทำความผิดซ้ำ กฎหมายไม่ได้เพิ่มอัตราขั้นสูงของจำนวนวันปรับให้สูงขึ้นแต่อย่างใด ส่วนจำนวนวันปรับสำหรับการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมแต่ละฐานนั้น เมื่อพิจารณาในประมวลกฎหมาย

สิ่งแวดล้อม หมวด 29 (penalty provisions and forfeiture) ซึ่งเป็นกฎหมายหลักที่รวบรวมเอาบทลงโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมทั้งหมดเอาไว้ก็พบว่าแต่ละมาตราที่กำหนดฐานความผิดและบทลงโทษปรับนั้นจะบัญญัติไว้เพียงว่าความผิดฐานนั้นๆ ต้องระวางโทษปรับ แต่มิได้ระบุอัตราโทษปรับเอาไว้แต่อย่างใด ซึ่งเห็นได้จากข้อความในตัวบทกฎหมายมาตรานั้นเองที่บัญญัติแต่เพียงว่า “shall be liable to a fine” โดยไม่ได้กำหนดจำนวนวันปรับเอาไว้เลยแม้แต่มาตราเดียว ยกตัวอย่างเช่น มาตรา 7 ความผิดฐานทิ้งขยะในที่สาธารณะที่บัญญัติว่า “Any person who, whether deliberately or through negligence, leaves litter outdoors in a place to which the public has access or which is within its view shall be liable to a fine or a term of imprisonment not exceeding one year for the offence of littering” การกำหนดจำนวนวันปรับจึงเป็นเรื่องของดุลพินิจของศาลหรือพนักงานอัยการ โดยกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจในการกำหนดจำนวนวันปรับ ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญาหมวด 29 ซึ่งเป็นหมวดที่กำหนดเกี่ยวกับดุลพินิจในการลงโทษทั้งหมด และในทางปฏิบัติทั้งศาลและพนักงานอัยการต่างก็ได้จัดทำบัญชีกำหนดโทษขึ้นมาเพื่อควบคุมการใช้ดุลพินิจในการลงโทษปรับของศาลหรือของพนักงานอัยการทั่วประเทศให้ใกล้เคียงกัน ดังนั้น บัญชีกำหนดโทษในประเทศสวีเดนไม่ว่าจะเป็นของศาลหรือของพนักงานอัยการจะมีลักษณะเป็นบัญชีกำหนดโทษกลางที่ใช้ทั่วประเทศต่างไปจากประเทศอื่นๆ

ส่วนประเทศเยอรมนี ประมวลกฎหมายอาญาหมวด 3 มาตรา 40 บัญญัติเกณฑ์ขั้นต่ำและขั้นสูงของจำนวนวันปรับสำหรับการกระทำความผิดฐานเดียว คือ 5 - 360 วันปรับ และถ้าหากเป็นกระทำความผิดหลายฐาน มาตรา 53 และ มาตรา 54 ให้อำนาจศาลกำหนดจำนวนวันปรับเพิ่มขึ้นมาได้ แต่จะต้องไม่เกินไปกว่าจำนวนวันปรับของความผิดทุกฐานรวมกัน ซึ่งไม่ว่ากรณีจะเป็นอย่างไรก็ตาม เมื่อคำนวณโทษปรับทุกฐานรวมกันแล้วจะต้องไม่เกินไปกว่า 720 วันปรับด้วย ส่วนในเรื่องของจำนวนวันปรับสำหรับการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมแต่ละฐานนั้น เมื่อพิจารณาในประมวลกฎหมายอาญา หมวด 29 ว่าด้วยการกระทำความผิดต่อสิ่งแวดล้อม (offences against environment) ตั้งแต่มาตรา 324 ถึง มาตรา 330d ทั้งหมด 13 มาตรา ก็พบว่ามาตราที่บัญญัติโทษปรับเอาไว้จะบัญญัติเพียงว่าความผิดฐานนั้นๆต้องระวางโทษปรับ แต่มิได้ระบุอัตราโทษปรับเอาไว้แต่อย่างใด ดังจะเห็นได้จากข้อความในตัวบทกฎหมายมาตรานั้นเองที่บัญญัติโดยใช้ถ้อยคำว่า “shall be liable to a fine” เช่น มาตรา 324 (1) ความผิดเกี่ยวกับการทำให้เกิดมลพิษทางน้ำ ที่บัญญัติว่า “Whosoever unlawfully pollutes a body of water or otherwise alters its qualities in a negative manner shall be liable to imprisonment not exceeding five years or a fine” เป็นต้น การกำหนดจำนวนวันปรับสำหรับความผิดแต่ละฐานของประเทศเยอรมนีจึงเป็นดุลพินิจของศาลที่จะกำหนดภายในกรอบจำนวนวันปรับขั้นต่ำขั้นสูงตามที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ ซึ่งหลักเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจของศาลก็จะเป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาหมวด 46 โดยในทาง

ปฏิบัติแต่ละศาลจะมีการจัดทำบัญชีกำหนดโทษอย่างไม่เป็นทางการเอาไว้ประจำศาล ทั้งนี้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดจำนวนวันปรับสำหรับความผิดฐานต่างๆ ให้เป็นไปในทางเดียวกัน ซึ่งจากสถิติการกำหนดโทษปรับของศาลที่ผ่านมามีพบว่า ส่วนใหญ่แล้วจำนวนวันปรับที่ศาลใช้ดุลพินิจกำหนดแก่ผู้กระทำความผิดในคดีอาญาทุกประเภทและในคดีสิ่งแวดล้อมมักจะอยู่ในช่วงระหว่าง 16-30 วันปรับ และ 31-90 ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ในเรื่องจำนวนวันปรับนี้ ตามกฎหมายของประเทศเยอรมนีนั้น ศาลต้องระบุรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนวันปรับเอาไว้ให้ชัดเจนในคำพิพากษาคด้วย

ในกรณีของประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น รายละเอียดที่เกี่ยวกับจำนวนวันปรับอาจแตกต่างกันไปจากทั้งสามประเทศข้างต้นเล็กน้อย เนื่องจากประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการนำแนวทางการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ของประเทศต่างๆ มาพัฒนาและปรับปรุงให้มีความเหมาะสมและเกิดความสะดวกในการปฏิบัติงานมากขึ้น โดยก่อนที่จะมีการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาทดลองใช้นั้น ศาลต่างๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกาก็จะมีการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาวิเคราะห์และกำหนดกรอบของจำนวนวันปรับสูงสุดและต่ำสุดที่ศาลจะลงแก่ผู้กระทำความผิดได้ รวมทั้งจัดทำบัญชีกำหนดโทษระบุจำนวนวันปรับสำหรับความผิดทุกฐานที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลนั้นๆ เอาไว้ อย่างครอบคลุม โดยการประชุมของคณะทำงานถึงความเหมาะสมของจำนวนวันปรับสำหรับความผิดแต่ละฐาน ซึ่งเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ศาลในสหรัฐอเมริกาจะยึดถือบัญชีกำหนดโทษเป็นสำคัญและเคร่งครัดกว่า โดยในเวลากำหนดโทษแก่ผู้กระทำความผิด ศาลจะใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับไปตามที่บัญชีกำหนดโทษได้ระบุเอาไว้ ต่างจากประเทศอื่นๆ ที่แม้ว่าจะมีการจัดทำบัญชีกำหนดโทษขึ้นมา แต่ก็ยังเป็นเพียงแนวทางการใช้ดุลพินิจและเพื่อความสะดวกเท่านั้น ซึ่งผู้มีอำนาจกำหนดโทษปรับอาจใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับแตกต่างไปจากที่ระบุในบัญชีกำหนดโทษหากในคดีนั้นๆ มีพฤติการณ์แห่งคดีที่แตกต่างออกไป

สำหรับขั้นตอนในการดำเนินการกำหนดจำนวนวันปรับที่จะบังคับใช้ภายในศาล รวมถึงการกำหนดจำนวนวันปรับสำหรับความผิดแต่ละฐานในบัญชีกำหนดโทษของศาลต่างๆ ในสหรัฐอเมริกา แบ่งออกได้เป็น 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

(5) รวบรวมข้อมูลฐานความผิดที่เข้าสู่การพิจารณาคดีของศาลว่าที่ผ่านมามีฐานความผิดใดบ้างที่มีการฟ้องคดีต่อศาลนั้นๆ รวมทั้งข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดโทษของศาลสำหรับความผิดฐานต่างๆ

(6) จัดลำดับความร้ายแรงของความผิดจากข้อมูลที่รวบรวมมา โดยคณะทำงานที่กำหนดขึ้นมาโดยเฉพาะ ยกตัวอย่างเช่น ในศาลอาญาริชมอนต์ คณะทำงานจะประกอบไปด้วยผู้พิพากษา 3 นาย พนักงานอัยการหัวหน้าเขต ตัวแทนสภานายความเอกชน และ ตัวแทนจากองค์กร

ทนายความอาสาของรัฐ เป็นต้น และเนื่องจากความผิดตามกฎหมายอายุของสหรัฐอเมริกาส่วนใหญ่ มักแบ่งเป็นความผิดย่อยเอาไว้ด้วย ดังนั้น ในการจัดลำดับฐานความผิดในกรณีนี้จึงมีการจัดลำดับฐาน ความผิดย่อยในฐานความผิดประเภทต่างๆเอาไว้ด้วย

(7) กำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำและขั้นสูงของจำนวนวันปรับ โดยพิจารณาจากฐานความผิด ทั้งหมดที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลตามข้อมูลที่ได้มาจากการรวบรวม ซึ่งในศาลอาญาริชมอนต์ (สเตเทน ไอแลนด์ มลรัฐนิวยอร์ก) รวมทั้งศาลของสหรัฐอเมริกาส่วนใหญ่ที่ได้ทดลองนำโทษปรับตาม วันและรายได้มาบังคับใช้จะกำหนดกรอบจำนวนวันปรับเอาไว้ คือ 5 - 120 วันปรับ ยกเว้นก็แต่ศาล มาริโคปา (ฟีนิกซ์ มลรัฐอริโซนา) ที่กำหนดจำนวนวันปรับเอาไว้ตั้งแต่ 5 - 360 วันปรับ เนื่องจากว่า การกระทำความผิดที่เข้าสู่การพิจารณาของศาลมาริโคปาจะมีความรุนแรงมากกว่าศาลอื่นๆ จึงได้ กำหนดขั้นสูงของจำนวนวันปรับเอาไว้สูงกว่า

(8) จัดทำบัญชีกำหนดโทษระบุจำนวนวันปรับที่เหมาะสมสำหรับความผิดฐานต่างๆ ตามที่ได้มีการจัดลำดับความร้ายแรงเอาไว้แล้วในขั้นตอนที่สอง ซึ่งบัญชีกำหนดโทษจะกำหนดเอาไว้ แตกต่างกันไปในแต่ละศาลขึ้นอยู่กับฐานความผิดที่ขึ้นสู่ศาลนั้น สำหรับบัญชีกำหนดโทษที่ใช้ในศาล อาญาริชมอนต์นั้น นอกจากจะระบุจำนวนวันปรับสำหรับความผิดฐานหนึ่งๆเอาไว้แล้ว ยังระบุจำนวน วันปรับในกรณีที่อาจมีการลดโทษและเพิ่มโทษเอาไว้อีกด้วย โดยจะคำนวณจากจำนวนวันปรับที่ กำหนดเอาไว้สำหรับความผิดแต่ละฐานเพิ่มขึ้นไปอีกร้อยละ 15 และลดลงมาอีกร้อยละ 15 ทั้งนี้ เพื่อ เพิ่มความสะดวกแก่ศาลในกรณีที่ศาลมีดุลพินิจเห็นสมควรลดโทษหรือเพิ่มโทษแก่ผู้กระทำความผิด ซึ่งศาลสามารถกำหนดจำนวนวันปรับที่ลดลงหรือเพิ่มขึ้นสำหรับความผิดฐานต่างๆ ไปได้เลย ดังนั้น จำนวนวันปรับสำหรับความผิดฐานหนึ่งๆในบัญชีกำหนดโทษจึงระบุเอาไว้เป็น 3 อัตรา ได้แก่ จำนวน วันปรับสำหรับความผิดฐานนั้นๆ จำนวนวันปรับที่เป็นเกณฑ์ขั้นต่ำในกรณีที่ศาลใช้ดุลพินิจลดโทษ และจำนวนวันปรับที่เป็นเกณฑ์ขั้นสูงในกรณีที่ศาลใช้ดุลพินิจเพิ่มโทษ ยกตัวอย่างเช่น จำนวนวันปรับ สำหรับความผิดฐานลักทรัพย์ที่มีมูลค่าระหว่าง 150 - 299 ดอลลาร์ ที่ระบุไว้ก็คือ 17 - 20 - 23 ซึ่ง หมายความว่า ในกรณีที่ศาลเห็นสมควรใช้ดุลพินิจลดโทษให้แก่ผู้กระทำความผิดนั้น ศาลอาจกำหนด จำนวนวันปรับให้น้อยกว่า 20 วันปรับก็ได้แต่จะไม่น้อยกว่า 17 วันปรับ ส่วนในกรณีเพิ่มโทษก็ เช่นเดียวกัน ศาลอาจกำหนดจำนวนวันปรับให้สูงขึ้นได้แต่ก็ไม่เกินไปกว่า 23 วันปรับ เป็นต้น โดย หลักเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับของศาลแต่ละศาลนั้นจะเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่ ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกานำมาใช้พิจารณากำหนดโทษตามปกติอยู่แล้ว ซึ่งได้แก่หลักเกณฑ์ที่ กำหนดเอาไว้ใน United States Code มาตรา 3553 นั่นเอง

ในส่วนของประเทศไทยนั้น โทษปรับที่ใช้บังคับในคดีสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปจะเป็นโทษปรับที่ กำหนดเอาไว้เป็นอัตราหรือจำนวนเงินที่แน่นอนตายตัว และทุกมาตราที่กำหนดโทษปรับก็จะระบุ อัตราโทษปรับเอาไว้อย่างชัดเจน โดยอัตราโทษปรับที่บัญญัติในกฎหมายสิ่งแวดล้อมฉบับต่างๆ มีทั้ง

กรณีที่ยกมาไว้เฉพาะอัตราโทษปรับชั้นสูงอย่างเดียว และกรณีที่ยกมาไว้ทั้งอัตราโทษปรับชั้นต่ำและชั้นสูง ซึ่งส่วนใหญ่แล้วลักษณะของการกำหนดอัตราโทษปรับที่พบได้ทั่วไปและพบได้มากที่สุดก็คือการบัญญัติเฉพาะอัตราโทษปรับชั้นสูง* แต่ไม่ว่าจะเป็นการบัญญัติอัตราโทษปรับในลักษณะใด สิ่งที่ได้เห็นได้ชัดก็คือการกำหนดเกณฑ์ชั้นต่ำหรือชั้นสูงของอัตราโทษปรับสำหรับความผิดแต่ละฐานตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทยจะกำหนดเอาไว้ในแต่ละมาตราโดยเฉพาะและเป็นเอกเทศแยกต่างหากจากความผิดฐานอื่นๆ แต่อย่างไรก็ดี ถึงแม้กฎหมายจะกำหนดเกณฑ์ชั้นต่ำและชั้นสูงของอัตราโทษปรับสำหรับความผิดแต่ละฐานเอาไว้โดยเฉพาะก็ตาม แต่ในกรณีการกระทำความผิดหลายฐาน กฎหมายของไทยไม่ได้กำหนดอัตราชั้นสูงของโทษปรับเอาไว้แต่อย่างใด ต่างจากโทษจำคุกที่ต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของประมวลกฎหมายอาญามาตรา 91 ดังนั้น ศาลไทยจึงมีอำนาจที่จะกำหนดให้ปรับเป็นจำนวนเท่าใดก็ได้ แม้ว่าเมื่อรวมจำนวนเงินค่าปรับทุกกระทงแล้วจะเป็นจำนวนที่สูงมากก็ตาม

สำหรับปัจจัยที่ศาลนำมาใช้ประกอบดุลพินิจในการกำหนดจำนวนเงินค่าปรับแก่ผู้กระทำความผิดในแต่ละคดีนั้น ในประเทศไทยจะไม่มีกฎหมายบัญญัติเอาไว้เป็นลายลักษณ์อักษรโดยตรงดังเช่นในต่างประเทศ แต่ส่วนใหญ่แล้วการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษของศาลจะเป็นไปในทางเดียวกัน เช่น การพิจารณาถึงสภาพและพฤติการณ์ในการกระทำความผิด ความร้ายแรงของความผิด และลักษณะของผู้กระทำความผิด เป็นต้น และด้วยเหตุที่ปัญหาสำคัญของการกำหนดโทษก็คือการใช้ดุลพินิจที่แตกต่างกันของศาล ในทางปฏิบัติศาลจึงหาแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการกำหนดเป็นบัญชีกำหนดโทษขึ้นมาเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้พิพากษาทุกคนในศาลกำหนดโทษให้เป็นไปในทางเดียวกัน ซึ่งแต่ละศาลจะจัดทำบัญชีกำหนดโทษเอาไว้ใช้ประจำศาล โดยจะกำหนดโทษเอาไว้ตามความเหมาะสมของสภาพเหตุการณ์ วัฒนธรรม และประเพณีแห่งท้องถิ่นในแต่ละจังหวัดหรือในแต่ละภาค ดังนั้น บัญชีกำหนดโทษที่ใช้ในแต่ละศาลจึงไม่เหมือนกัน แต่สำหรับในศาลเดียวกันแล้ว การกำหนดโทษจะเป็นไปในแนวทางเดียวกัน²⁰

* บทบัญญัติที่กำหนดเอาไว้เฉพาะอัตราโทษปรับชั้นสูง ยกตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535 มาตรา 55 “เจ้าของโรงงานควบคุม เจ้าของอาคารควบคุม หรือผู้รับผิดชอบด้านพลังงานผู้ใดไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงที่ออกตามความในมาตรา ๙ หรือมาตรา ๒๑ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองแสนบาท”

บทบัญญัติที่กำหนดเอาไว้ทั้งอัตราโทษปรับชั้นต่ำและชั้นสูง ยกตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 มาตรา 62 ทวิ “บุคคลใดฝ่าฝืนมาตรา ๑๙ หรือมาตรา ๒๐ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงห้าปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท”

²⁰ ศุภวิทย์ ตั้งตรงจิตต์ และคณะ, “การใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลยุติธรรม,” (รายงานการศึกษาหลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 3 วิทยาลัยข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม, 2549), หน้า 15.

เมื่อพิจารณาถึงการกำหนดจำนวนวันปรับของแต่ละประเทศแล้ว จะเห็นได้ว่าจำนวนวันปรับนั้นก็คืออัตราโทษปรับสำหรับความผิดแต่ละฐานที่กำหนดเอาไว้ในรูปของจำนวนวันปรับแทนการกำหนดในรูปของจำนวนเงินนั่นเอง และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างการกำหนดอัตราโทษปรับเป็นจำนวนวันปรับกับการกำหนดอัตราโทษปรับเป็นจำนวนเงินตามที่เป็นอยู่ในคดีสิ่งแวดล้อมของไทยนั้น ผู้เขียนพบว่าโดยหลักการแล้วไม่ได้มีความแตกต่างกันในสาระสำคัญแต่อย่างใด การกำหนดจำนวนวันปรับเป็นเพียงวิธีการหรือรูปแบบในการกำหนดอัตราโทษปรับที่แตกต่างออกไปจากการกำหนดอัตราโทษปรับในรูปของจำนวนเงินเท่านั้น หลักเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับก็ยังคงเป็นหลักเกณฑ์เดียวกันกับการใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนเงินค่าปรับของศาลไทย ยกตัวอย่างเช่น การพิจารณาจากความร้ายแรงของความผิด สภาพและพฤติการณ์ในการกระทำความผิด และ ลักษณะของผู้กระทำความผิด เป็นต้น อีกทั้งการใช้ดุลพินิจในการกำหนดจำนวนวันปรับก็ต้องอยู่ภายในเกณฑ์ขั้นต่ำและขั้นสูงที่กฎหมายกำหนดเอาไว้เช่นเดียวกันกับการใช้ดุลพินิจกำหนดอัตราค่าปรับของศาลไทย และในทางปฏิบัติทั้งในต่างประเทศและประเทศไทยก็มีการจัดทำบัญชีกำหนดโทษเพื่อเป็นแนวทางในการใช้ดุลพินิจกำหนดอัตราโทษปรับเอาไว้เช่นเดียวกันด้วย

ดังนั้น ถ้าหากมีการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย การกำหนดอัตราโทษปรับให้เป็นจำนวนวันปรับจึงไม่ใช่เรื่องยากอย่างที่คิด การพิจารณาอัตราโทษปรับของศาลจะเพียงเปลี่ยนจากเดิมที่กำหนดโทษปรับเป็นจำนวนเงินมาเป็นการกำหนดโทษปรับเป็นจำนวนวันปรับแทน ซึ่งไม่น่าจะกระทบกับแนวทางการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษปรับของศาลไทยที่เคยเป็นมาแต่อย่างใด ศาลยังคงมีอิสระที่จะใช้ดุลพินิจได้อย่างเต็มที่ภายในกรอบที่กฎหมายให้อำนาจไว้เช่นเดิม อีกทั้งการกำหนดอัตราโทษปรับเป็นจำนวนวันปรับแทนการกำหนดในรูปของจำนวนเงินก็ไม่น่าจะเป็นสิ่งที่ยากหรือซับซ้อนเกินความสามารถของศาลที่จะกำหนดให้เหมาะสมไปตามพฤติการณ์ในแต่ละคดีได้

แต่อย่างไรก็ดี เนื่องจากว่าการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมถือเป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศไทย การกำหนดจำนวนวันปรับจึงจำเป็นต้องศึกษาตัวอย่างแนวทางมาจากประเทศที่บังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ ซึ่งในเรื่องเกี่ยวกับจำนวนวันปรับนี้ ตามที่ได้วิเคราะห์มาในตอนต้นจะเห็นได้ว่าประเทศที่บังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้จะบัญญัติเอาไว้อย่างเป็นระบบและเป็นมาตรฐานเดียวกันมากกว่าของประเทศไทย ดังจะเห็นได้จากการบัญญัติเกณฑ์ขั้นต่ำและขั้นสูงของจำนวนวันปรับเอาไว้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั้งหมดบังคับใช้กับทุกฐานความผิด โดยบัญญัติเอาไว้ทั้งจำนวนวันปรับสำหรับการกระทำความผิดฐานเดียวและการกระทำความผิดหลายฐาน ส่วนลักษณะของการบัญญัติอัตราโทษปรับสำหรับความผิดแต่ละฐานในมาตราต่างๆ ก็จะมีบัญญัติโดยไม่ระบุอัตราโทษปรับเอาไว้เช่นเดียวกันทุกมาตรา ตลอดจนหลักเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจกำหนด

จำนวนวันปรับก็มีการบัญญัติเอาไว้อย่างชัดเจนเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร ในขณะที่เกณฑ์ขั้นต่ำหรือขั้นสูงของอัตราโทษปรับตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทยนั้นจะบัญญัติเอาไว้แตกต่างกันออกไปในแต่ละฐานความผิด โดยจะบัญญัติเอาไว้ในมาตราต่างๆแยกต่างหากออกจากกัน ซึ่งการบัญญัติอัตราโทษปรับสำหรับความผิดแต่ละฐานนั้นก็ไม่พบว่ามีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน อีกทั้งความผิดบางฐานกฎหมายจะกำหนดเอาไว้เฉพาะแต่อัตราโทษปรับขั้นสูงเท่านั้น ส่วนความผิดบางฐานกฎหมายกลับกำหนดเอาไว้ทั้งอัตราโทษปรับขั้นต่ำและขั้นสูง และตามกฎหมายไทยก็ไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดอัตราโทษปรับสูงสุดในกรณีการกระทำความผิดหลายฐานเอาไว้ ตลอดจนแนวทางในการใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนเงินค่าปรับของไทยก็ไม่ปรากฏว่ามีกฎหมายบัญญัติกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนเอาไว้เหมือนดังเช่นกฎหมายของต่างประเทศอีกด้วย ผู้เขียนจึงเห็นว่าในประเด็นเกี่ยวกับการกำหนดจำนวนวันปรับนี้ หากกำหนดโครงสร้างการบัญญัติกฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทยให้เป็นระบบและใช้เกณฑ์มาตรฐานเดียวกันเหมือนที่ทุกประเทศที่บังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้กำหนดเอาไว้ น่าจะสอดคล้องกับรูปแบบการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ที่ดียิ่งกว่าและจะมีส่วนช่วยสนับสนุนให้การบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้เป็นไปได้ง่ายและสะดวกมากยิ่งขึ้น

โดยในส่วนของอัตราโทษปรับที่ปัจจุบันแยกบัญญัติเอาไว้ในมาตราต่างๆนั้น ผู้เขียนเห็นสมควรยกเลิกการบัญญัติอัตราโทษปรับในลักษณะดังกล่าวทั้งหมด และเปลี่ยนมาบัญญัติเอาไว้เพียงเกณฑ์ขั้นต่ำและขั้นสูงของจำนวนวันปรับซึ่งเป็นกรอบกว้างๆที่บังคับใช้กับความผิดทุกฐาน โดยบัญญัติให้ครอบคลุมทั้งกรณีการกระทำความผิดฐานเดียวและกรณีการกระทำความผิดหลายฐานเหมือนกับทุกประเทศที่บังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ อันเป็นการสร้างหลักเกณฑ์ที่แน่นอนให้กับอัตราโทษปรับและกำหนดกรอบการใช้ดุลพินิจของศาลให้เป็นมาตรฐานเดียวกันในทุกๆฐานความผิด ในขณะเดียวกันยังทำให้โทษปรับมีความยืดหยุ่น เพราะการกำหนดช่วงของจำนวนวันปรับเอาไว้อย่างกว้างๆ ทำให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับให้เหมาะสมกับพฤติการณ์แห่งคดีที่แตกต่างกันไปในแต่ละคดีได้ หรือแม้แต่ความผิดบางฐานที่ในสมัยหนึ่งอาจดูไม่ร้ายแรง แต่เมื่อกาลสมัยเปลี่ยนไปความผิดนั้นกลับก่อให้เกิดความเสียหายและส่งผลกระทบต่อสังคม ศาลก็สามารถกำหนดจำนวนวันปรับให้เหมาะสมกับความร้ายแรงของความผิดได้โดยไม่จำเป็นต้องแก้ไขกฎหมายตามไปด้วย หรือหากจำเป็นจะต้องแก้ไขกฎหมายบัญญัติจำนวนวันปรับใหม่ ก็สามารถแก้ไขกฎหมายเพียงมาตราเดียวได้ ต่างจากการแยกบัญญัติจำนวนวันปรับเอาไว้สำหรับความผิดแต่ละฐานโดยเฉพาะ ซึ่งนอกจากจะหาเกณฑ์ที่เหมาะสมในการบัญญัติจำนวนวันปรับสำหรับความผิดแต่ละฐานได้ยากแล้ว ยังเป็นการจำกัดดุลพินิจของศาลในการกำหนดจำนวนวันปรับสำหรับความผิดแต่ละฐานมากจนเกินไป รวมทั้งจำนวนวันปรับที่กำหนดไว้ในแต่ละมาตราที่อาจจะไม่เหมาะสมเมื่อเวลาเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ต้องมีการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับจำนวนวันปรับใหม่ในอีกหลายๆมาตราด้วย

สำหรับเกณฑ์ขั้นต่ำและขั้นสูงของจำนวนวันปรับที่จะบังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศ ไทยซึ่งย่อมจะกลายมาเป็นกรอบในการใช้ดุลพินิจของผู้ที่มีอำนาจกำหนดโทษปรับโดยปริยายนั้น ผู้เขียนเห็นสมควรกำหนดเอาไว้ระหว่าง 5 – 360 วันปรับ สำหรับการกระทำความผิดฐานเดียว ส่วน ในกรณีที่มีการกระทำความผิดหลายฐานนั้นให้ศาลใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับเพิ่มได้ไม่เกินไป กว่าจำนวนวันปรับของความผิดทุกฐานรวมกัน โดยผลรวมของจำนวนวันปรับสำหรับความผิดทุกฐาน รวมกันจะต้องไม่เกินไปกว่า 720 วันปรับ ตามแบบประเทศเยอรมนี ซึ่งเป็นช่วงของจำนวนวันปรับที่ กว้างเพียงพอที่จะลงโทษการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยได้อย่างครอบคลุม เนื่องจากว่ากฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยมีอยู่มากมายหลายฉบับและแต่ละฉบับก็บัญญัติ ขึ้นมาเพื่อปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในด้านต่างๆที่แตกต่างกันออกไป ส่งผลให้ฐานความผิดและ อัตราโทษปรับตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยมีความแตกต่างและหลากหลาย โดยรวม เอาไว้ตั้งแต่ความผิดเล็กน้อยที่มีอัตราโทษปรับไม่มาก เช่น ความผิดฐานทิ้งสิ่งโสโครกทิ้งลงในคลอง หรือทางน้ำลำคูตามพระราชบัญญัติรักษาคลองรัตนโกสินทรศก 121 (พ.ศ. 2445) มาตรา 6 ซึ่งมี อัตราโทษปรับไม่เกินสี่สิบบาท หรือ ความผิดฐานทิ้งสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอยลงบนที่สาธารณะตาม พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 มาตรา 32 ซึ่งมีอัตราโทษปรับไม่เกินสองพันบาท เป็นต้น ไปจนถึงความผิดที่มีความร้ายแรงมากและมีอัตรา โทษปรับสูง เช่น ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดมลพิษตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพ สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 98 วรรคสอง ซึ่งมีอัตราโทษปรับไม่เกินห้าแสนบาท เป็นต้น ซึ่งการกำหนดกรอบจำนวนวันปรับที่ไม่แคบเกินไปจะช่วยให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจได้เหมาะสมกับ การกระทำความผิดในแต่ละคดีได้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ในเรื่องของการกำหนดจำนวนวันปรับ ผู้เขียนเห็นว่าควรระบุเอาไว้ในคำพิพากษาของศาลให้ชัดเจนด้วยการกระทำความผิดฐานนั้นๆ ศาล พิพากษาให้ลงโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนกี่วันปรับ เพื่อให้เกิดความชัดเจนและโปร่งใส ในเรื่องของที่มาของจำนวนเงินค่าปรับทั้งหมดที่ผู้กระทำความผิดต้องชำระนั่นเอง

อย่างไรก็ดี ด้วยเหตุที่การบัญญัติเกณฑ์ขั้นต่ำและขั้นสูงของจำนวนวันปรับเอาไว้เป็น ช่วงกว้างอาจทำให้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับของศาลไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ประกอบกับ เหตุผลด้านความสะดวกในการปฏิบัติงานเนื่องจากโทษปรับตามวันและรายได้ถือเป็นเรื่องใหม่สำหรับ ประเทศไทย ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่าในทางปฏิบัติควรมีการจัดทำเป็นบัญชีกำหนดโทษระบุจำนวนวัน ปรับสำหรับความผิดฐานต่างๆเอาไว้ก่อนที่จะเริ่มนำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้ เช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา โดยนำเอาแนวทางการจัดทำบัญชีกำหนดโทษของประเทศ สหรัฐอเมริกามาเป็นต้นแบบในการประยุกต์ใช้กับประเทศไทย และจัดทำเป็นบัญชีกำหนดโทษที่ใช้ เหมือนกันในทุกเขตอำนาจศาล แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าศาลจะต้องกำหนดโทษปรับไปตามบัญชี กำหนดโทษอย่างเคร่งครัด การจัดทำบัญชีกำหนดโทษก็เพื่อให้ศาลได้ใช้เป็นเสมือนคู่มืออ้างอิงในทาง

ปฏิบัติเท่านั้น ศาลอาจจะกำหนดจำนวนวันปรับแตกต่างกันไปตามที่เห็นสมควรก็ได้ ไม่ได้ถูกจำกัดให้ต้องกำหนดไปตามที่บัญชีกำหนดโทษระบุเอาไว้ ซึ่งในปัจจุบันศาลไทยก็มีการจัดทำบัญชีกำหนดโทษเอาไว้ใช้ในแต่ละศาลอยู่แล้วจึงเป็นเรื่องที่ศาลคุ้นเคยเป็นอย่างดี การจัดทำบัญชีกำหนดโทษในกรณีนี้จึงเพียงแค่งำหนดอัตราโทษปรับให้เป็นจำนวนวันปรับที่เหมาะสมสำหรับความผิดฐานต่างๆ และดำเนินการให้เป็นระบบมากขึ้นเท่านั้นซึ่งก็ไม่น่าจะมีปัญหาอย่างใด

ในขั้นตอนการจัดทำบัญชีกำหนดโทษดังกล่าว ควรมีการแต่งตั้งคณะทำงานที่ประกอบไปด้วยบุคคลที่มีความรู้ ความชำนาญ และมีประสบการณ์ในการกำหนดโทษขึ้นมาเพื่อดำเนินการกำหนดจำนวนวันปรับสำหรับความผิดแต่ละฐาน ซึ่งอัตราโทษปรับที่ระบุในบัญชีกำหนดโทษ ผู้เขียนเห็นว่าควรระบุเอาไว้เป็นช่วงของจำนวนวันปรับแทนการระบุเอาไว้เป็นจำนวนวันปรับที่แน่นอนตายตัวเพียงค่าเดียว ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษปรับของศาลในกรณีที่มีการเพิ่มโทษหรือลดโทษในแต่ละคดี ยกตัวอย่างเช่น ในความผิดฐานจ้างให้บุคคลที่ถูกเพิกถอนการเป็นผู้ควบคุมให้ควบคุมการทำงานของระบบกำจัดของเสีย ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 110 อาจจะระบุจำนวนวันปรับเอาไว้เท่ากับ 30 - 40 วันปรับ ซึ่งหมายความว่า เมื่อศาลจะกำหนดโทษปรับสำหรับความผิดฐานนี้แก่ผู้กระทำความผิด ศาลอาจใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับได้ตั้งแต่ 30 ไปจนถึง 40 วันปรับ ซึ่งเป็นจำนวนวันปรับที่เหมาะสมตามที่กำหนดไว้ในบัญชีกำหนดโทษ แต่ทั้งนี้ ไม่จำกัดว่าศาลจะต้องกำหนดจำนวนวันปรับตามที่ระบุไว้เท่านั้น ศาลอาจกำหนดจำนวนวันปรับแตกต่างกันไปจากนี้ โดยอาจจะกำหนดให้น้อยกว่า 30 วันปรับหรือมากกว่า 40 วันปรับก็ได้ หากศาลเห็นว่าพฤติการณ์ในคดีสมควรที่จะกำหนดเช่นนั้น

ส่วนเรื่องของหลักเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับนั้น แม้ว่าทั้งประเทศฟินแลนด์ สวีเดน เยอรมนี และสหรัฐอเมริกา จะมีกฎหมายกำหนดแนวทางในการใช้ดุลพินิจเอาไว้ อย่างชัดเจนเหมือนกันในทุกประเทศก็ตาม แต่อย่างไรก็ดี ผู้เขียนเห็นว่าการบัญญัติหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจเอาไว้เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรเป็นเพียงการทำให้เกิดความชัดเจนเท่านั้น และตามที่ได้วิเคราะห์มาแล้วจะเห็นได้ว่าหลักเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับนั้นเป็นไปในทำนองเดียวกันกับหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนเงินค่าปรับของศาลไทย ซึ่งในประเทศไทยแม้จะไม่มีกรบัญญัติหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจเอาไว้เป็นกฎหมายเหมือนดังเช่นในต่างประเทศ แต่ในทางปฏิบัติปัจจัยที่ศาลนำมาใช้ประกอบดุลพินิจในการกำหนดอัตราโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดก็เป็นไปในแนวทางเดียวกันมาโดยตลอด ตลอดจนการใช้ดุลพินิจกำหนดอัตราโทษปรับก็ไม่ปรากฏว่ามีปัญหาแต่อย่างใด ดังนั้น เมื่อมีการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมของไทย ไม่ว่าจะมีการบัญญัติหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับเอาไว้เป็นกฎหมายหรือไม่ ศาลก็ย่อมใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับไปตามแนวทางที่เคยปฏิบัติมาได้อยู่แล้ว การบัญญัติหลักเกณฑ์การใช้

ดุลพินิจให้เป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจนจึงไม่ได้มีส่วนสัมพันธ์โดยตรงต่อการบังคับใช้โทษปรับตามวัน และรายได้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าไม่มีความจำเป็นที่จะต้องบัญญัติหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวน วันปรับเป็นกฎหมายเพิ่มเติมขึ้นมาเพื่อรองรับการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้แต่อย่างใด

4.3.2 การคำนวณรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ

จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ คือ จำนวนสัดส่วนรายได้ของผู้กระทำความผิดที่จะนำมาใช้เป็น เกณฑ์ในการแปลงจากจำนวนวันปรับหนึ่งวันปรับให้มาอยู่ในรูปของจำนวนเงินว่าจะมีค่าเท่ากับเงิน จำนวนเงินเท่าใด ทั้งนี้ เพื่อนำมาใช้เป็นฐานในการคำนวณจำนวนเงินค่าปรับทั้งหมดที่ผู้กระทำความผิดจะต้องชำระต่อไป ดังนั้น จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับสำหรับผู้กระทำความผิดแต่ละรายจึง มีจำนวนที่แตกต่างกันออกไปตามรายได้ของผู้นั้น ผู้กระทำความผิดที่มีรายได้สูง จำนวนรายได้ต่อหนึ่ง วันปรับย่อมมีจำนวนที่สูงกว่าผู้กระทำความผิดที่มีรายได้ต่ำ ซึ่งหลักเกณฑ์ในการคำนวณจำนวน รายได้ต่อหนึ่งวันปรับนี้มักจะกำหนดให้ใช้เป็นส่วนหนึ่งของรายได้เฉลี่ยที่ผู้กระทำความผิดได้รับต่อวัน ซึ่งส่วนหนึ่งของรายได้เฉลี่ยที่ผู้กระทำความผิดได้รับต่อวันนี้จะมากหรือน้อยเพียงใดก็แล้วแต่ว่า ประเทศนั้นๆจะกำหนดเอาไว้ว่าให้ใช้สัดส่วนรายได้เท่าไร

ในเรื่องของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนี้ จากการศึกษาพบว่าแต่ละประเทศที่บังคับใช้โทษ ปรับตามวันและรายได้จะมีหลักเกณฑ์ในการคำนวณที่แตกต่างกันออกไป แต่สิ่งที่เหมือนกันก็คือใน ขั้นตอนของการคำนวณหาจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนั้น ทั้งสี่ประเทศจะนำค่าภาษีและค่าใช้จ่ายที่ จำเป็นต่างๆในการดำรงชีวิตของบุคคลมาหักออกจากรายได้ที่ผู้กระทำความผิดได้รับด้วย เพื่อให้ ผู้กระทำความผิดมีเงินเหลือเพียงพอที่จะใช้ดำรงชีวิตอยู่ได้ เนื่องจากหากใช้รายได้ทั้งหมดที่ผู้กระทำความผิดได้รับมาจริงจะเป็นการลงโทษเกินกว่าฐานะรายได้จริงของผู้กระทำความผิด ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับชำระค่าปรับที่มากเกินไป และในส่วนของขอบเขตของรายได้ที่จะนำมาใช้คำนวณ ก็ พบว่านอกจากรายได้ที่เป็นตัวเงินแล้ว ทั้งสี่ประเทศยังได้นำเอาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดมา พิจารณาเป็นส่วนหนึ่งของรายได้ที่ผู้กระทำความผิดได้รับ นอกจากนี้ ทุกประเทศยกเว้นประเทศ สหรัฐอเมริกาจะกำหนดกรอบของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้เป็นอัตราขั้นต่ำหรือขั้นสูง เหมือนกัน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนั้นต่ำหรือสูงจนเกินไปซึ่งจะ ส่งผลกระทบต่อจำนวนเงินค่าปรับทั้งหมดและทำให้การลงโทษปรับไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ อย่างแท้จริงได้ โดยขั้นตอนและวิธีการคำนวณจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับของแต่ละประเทศที่ ทำการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

ประเทศฟินแลนด์ ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 2(a) มาตรา 2 กำหนดให้หนึ่งวันปรับมีค่า เท่ากับ 1 ใน 60 ของรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ผู้กระทำความผิดได้รับหลังจากหักภาษี ค่าใช้จ่าย และค่า

ลดหย่อนต่างๆตามที่ระบุไว้ในพระราชกฤษฎีกาออกไปแล้ว²¹ โดยขั้นตอนในการคำนวณหาจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับมีขั้นตอนดังนี้ คือ เริ่มแรกนำรายได้ต่อเดือนของผู้กระทำความผิดที่ระบุในบันทึกทางภาษีมาหักออกด้วยค่าภาษีที่ผู้กระทำความผิดต้องชำระ ตามมาด้วยการหักค่าใช้จ่ายที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีพซึ่งกำหนดเป็นมาตรฐานเอาไว้เท่ากับ 225 ยูโร จากนั้นนำผลลัพธ์ที่ได้มาหารด้วย 60 และถ้าหากผู้กระทำความผิดมีผู้ที่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูก็ให้หักลดหย่อนสำหรับบุคคลดังกล่าวได้อีกคนละ 3 ยูโร ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดมีทรัพย์สินอื่นๆด้วยนั้น ให้บวกเงินเพิ่มไปอีกเป็นจำนวน 3 ยูโร สำหรับทรัพย์สินที่มีมูลค่าตั้งแต่ 85,000 ยูโร ขึ้นไป หรือบวกเงินเพิ่มเป็นจำนวน 6 ยูโร สำหรับทรัพย์สินที่มีมูลค่าตั้งแต่ 170,000 ยูโรขึ้นไปด้วย อย่างไรก็ตาม จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนี้ พระราชกฤษฎีกาดังกล่าวกำหนดอัตราขั้นต่ำของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้ว่าจะต้องไม่น้อยไปกว่า 6 ยูโร²² แต่กฎหมายไม่ได้กำหนดอัตราขั้นสูงของรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้แต่อย่างใด

ประเทศสวีเดน ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 25 มาตรา 2 บัญญัติให้กำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับในจำนวนที่เหมาะสมเมื่อคำนึงถึงรายได้ ฐานะความเป็นอยู่ จำนวนหนี้สิน ผู้ที่อยู่ในอุปการะ และสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด ซึ่งจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้หากมีเหตุผลพิเศษ²³ โดยที่กฎหมายมิได้บัญญัติชัดเจนว่าจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับมีค่าเท่ากับเท่าใดดังเช่นประมวลกฎหมายอาญาของประเทศฟินแลนด์ อีกทั้งในประเทศสวีเดนก็ไม่มี การบัญญัติกฎหมายลำดับกำหนดรายละเอียดในเรื่องนี้เอาไว้ด้วย ดังนั้น ในทางปฏิบัติจึงได้มีการตกลงสรุปกันเป็นหลักเกณฑ์ในการคำนวณหาจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้ใช้บังคับเหมือนกัน โดยใช้รายได้ทุกชนิดต่อปีของผู้กระทำความผิดเป็นตัวตั้งหารด้วย 1,000 โดยผลลัพธ์ที่ได้ออกมาจะคิดเป็นประมาณ 1 ใน 3 ของรายได้เฉลี่ยต่อวันที่แท้จริงเท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดมีเงินเหลือเพียงพอที่จะใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีพได้อย่างไม่ลำบาก อย่างไรก็ตาม ในขั้นตอนการคำนวณหาจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนี้ แนวทางปฏิบัติของพนักงานอัยการและศาลไม่ได้เหมือนกันเสียทีเดียว แต่จะมีความแตกต่างกันอยู่บ้างในขั้นตอนการหักเงินค่าภาษีออกจากรายได้ของผู้กระทำความผิดซึ่งพบว่ามีอยู่ 2 แนวทาง แนวทางแรก ได้แก่ การนำเงินค่าภาษีที่ผู้กระทำความผิดต้องชำระมาหักออกจากรายได้ต่อปีไปก่อน เมื่อได้ออกมาเป็นรายได้สุทธิแล้วจึงจะนำมาหารด้วย 1,000 วิธีการนี้เรียกว่า Net Method ส่วนแนวทางหลัง จะเป็นการนำเงินค่าภาษีที่ผู้กระทำความผิดต้องชำระมาหักออกหลังจากที่นำรายได้ต่อปีมาหารด้วย 1000 แล้ว วิธีการนี้เรียกว่า Gross Method และจากการศึกษาพบว่า

²¹The Criminal Code of Finland Chapter 2(a) Section 2

²²Official Statistics of Finland (OSF), Prosecutions, sentences and punishments [e-publication] [online], 8 August 2013 Available from http://tilastokeskus.fi/ti/syyttr/kas_en.html.

²³The Swedish Penal Code, Chapter 25, Section 2

พนักงานอัยการทั่วประเทศจะใช้วิธีการคำนวณที่เป็นแบบแผนเดียวกันทั้งหมดซึ่งก็คือวิธีการคำนวณแบบ Gross Method อันเป็นวิธีการคำนวณที่กำหนดอยู่ในบัญชีกำหนดโทษของกรมอัยการ ส่วนวิธีการคำนวณของศาลพบว่ายังไม่ลงรอยกันเท่าใดนัก บางศาลก็ใช้วิธีการคำนวณตามแนวทางแรก ในขณะที่บางศาลจะใช้วิธีการคำนวณตามแนวทางที่สอง²⁴

สำหรับวิธีการคำนวณจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับตามบัญชีกำหนดโทษของกรมอัยการซึ่งเป็นวิธีที่ศาลส่วนใหญ่ก็นำมาใช้ด้วยนั้น เริ่มแรกจะนำรายได้ที่ผู้กระทำความผิดได้รับมาทั้งหมดต่อปีมาเป็นฐานในการคำนวณ โดยจะหักออกร้อยละ 20 เป็นค่าลดหย่อนกรณีที่ผู้กระทำความผิดมีคู่สมรสหรืออยู่กินด้วยกันกับบุคคลอื่นและคู่สมรสหรือบุคคลอื่นนั้นเป็นผู้ไม่มีรายได้ แต่ถ้าตัวผู้กระทำความผิดเองเป็นผู้ไม่มีรายได้ ให้ถือว่าร้อยละ 20 ของรายได้ของคู่สมรสเป็นรายได้ของผู้กระทำความผิดแทน จากนั้นหักค่าลดหย่อนกรณีมีบุตรออกตามสมควร แต่บุตรที่จะนำมาหักค่าลดหย่อนจะต้องเป็นบุตรที่จำต้องพึ่งพาผู้กระทำความผิดในการดำรงชีพด้วย อย่างไรก็ตาม ถ้าหากทั้งผู้กระทำความผิดและคู่สมรสต่างเป็นผู้มีรายได้ทั้งคู่ จำนวนค่าลดหย่อนสำหรับบุตรอาจปรับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสมได้ ขั้นตอนต่อมาจะนำผลลัพธ์ที่คำนวณได้มาหารด้วย 1000 และหักเงินออกเป็นจำนวน 10 โครเนอร์ เสร็จแล้วจึงจะหักเงินค่าภาษีที่ต้องชำระออก และหลังจากนี้ถ้าหากผู้กระทำความผิดมีสินทรัพย์ซึ่งมีมูลค่าเกิน 200,000 โครเนอร์ จะบวกเงินเพิ่มเข้าไปรวมเป็นรายได้ของผู้กระทำความผิดด้วย โดยบวกเพิ่มจำนวน 5 โครเนอร์ สำหรับมูลค่า 200,000 โครเนอร์ แรก และ อีกจำนวน 5 โครเนอร์ สำหรับมูลค่าทรัพย์สินทุกๆ 100,000 โครเนอร์ แต่ถ้าหากผู้กระทำความผิดมีหนี้สินที่ต้องชำระ ก็จะหักเงินเป็นค่าลดหย่อนกรณีมีหนี้สินออกให้แก่ผู้กระทำความผิดด้วย ซึ่งจำนวนเงินที่หักออกจะต่างกันไปในแต่ละคดี ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมตามดุลพินิจของพนักงานอัยการ สุดท้ายเมื่อคำนวณออกมาได้เป็นเงินจำนวนเท่าใดก็คือจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับของผู้กระทำความผิดนั่นเอง²⁵ อย่างไรก็ตาม กฎหมายของประเทศสวีเดนได้กำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำและขั้นสูงของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้ด้วย ดังนั้น เมื่อทำการคำนวณจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับแล้ว ไม่ว่าจะคำนวณออกมาได้เท่าไรก็ตาม การกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับจะต้องอยู่ภายใต้กรอบที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ คือ จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับจะต้องไม่ต่ำกว่า 30 โครเนอร์ และไม่เกินไปกว่า 1,000 โครเนอร์

ในกรณีของประเทศเยอรมนี เมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 40 ซึ่งเป็นบทมาตราที่บัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ทั้งหมดนั้น มาตรา

²⁴ รุพล ปานะบุตร, “โทษปรับในสวีเดน,” วารสารอัยการ ปีที่ 2 ฉบับที่ 14 (กุมภาพันธ์ 2522): 30.

²⁵ Sally T. Hillsman and Judith A. Greene, Improving the use and administration of criminal fines: a report of Richmond County Criminal Court Day-Fine Planning Project, p. 54. [Online], 16 December 1987 Available from <http://www.vera.org/sites/default/files/resources/downloads /1521.pdf>

ดังกล่าวกำหนดให้ศาลเป็นผู้พิจารณากำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับในจำนวนที่ศาลเห็นสมควรจากรายได้เฉลี่ยสุทธิต่อวันที่ผู้กระทำความผิดได้รับหรืออาจได้รับ โดยคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจและการเงินของผู้กระทำความผิด²⁶ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือกฎหมายกำหนดให้จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับมีค่าเท่ากับส่วนหนึ่งของรายได้เฉลี่ยสุทธิต่อวันที่ผู้กระทำความผิดได้รับหรืออาจได้รับนั่นเอง ซึ่งกฎหมายไม่ได้บัญญัติเอาไว้ชัดเจนว่าส่วนหนึ่งของรายได้เฉลี่ยสุทธิต่อวันดังกล่าวนี้มีจำนวนเท่าใด หรือมีวิธีการคำนวณอย่างไรต่างจากประเทศฟินแลนด์และประเทศสวีเดนที่จะกำหนดหลักเกณฑ์เอาไว้อย่างชัดเจนและเป็นแบบแผนเดียวกัน ดังนั้น การกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับของประเทศเยอรมนีจึงขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลที่จะกำหนดในจำนวนที่เหมาะสมสำหรับผู้กระทำความผิดแต่ละรายซึ่งศาลสามารถกำหนดให้แตกต่างกันไปได้ และในส่วนของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนี้ กฎหมายของประเทศเยอรมนีก็กำหนดให้เป็นรายละเอียดที่ต้องมีอยู่ในคำพิพากษาด้วย

ในการคำนวณหาจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับของประเทศเยอรมนีนั้น โดยหลักศาลจะคิดจากรายได้ทั้งหมดที่ผู้กระทำความผิดได้รับในช่วงเวลาที่มีการอ่านคำพิพากษา ไม่ว่าจะเป็นเงินเดือน เงินปันผล ดอกเบี้ย เงินบำนาญ เงินสงเคราะห์หรือเงินช่วยเหลือที่ได้รับจากรัฐ ตลอดจนทรัพย์สินอื่นๆ ที่ผู้กระทำความผิดมีอยู่ในเวลาอ่านคำพิพากษา และถ้าหากปรากฏข้อเท็จจริงอันแน่นอนว่าสถานะรายได้ของผู้กระทำความผิดจะมีการเปลี่ยนแปลงไปจากช่วงเวลาของการอ่านคำพิพากษา เช่นผู้กระทำความผิดกำลังจะเกษียณอายุหรือได้รับการเลื่อนตำแหน่ง ศาลก็จะนำข้อเท็จจริงดังกล่าวมาพิจารณาประกอบการใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับด้วย²⁷ จากนั้นศาลจะนำค่าใช้จ่ายต่างๆของผู้กระทำความผิด อันได้แก่ เงินค่าภาษี เงินค่าประกันสังคม และเบี้ยประกัน มาหักออกจากรายได้ดังกล่าว และในกรณีที่ผู้กระทำความผิดประกอบกิจการส่วนตัว ศาลก็จะหักค่าใช้จ่ายและค่าขาดทุนจากการประกอบกิจการออกไปด้วย²⁸ ซึ่งการคำนวณหาจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับทั้งหมดที่กล่าวมานี้ กฎหมายของประเทศเยอรมนีไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์หรือขั้นตอนวิธีการคำนวณเอาไว้แต่อย่างใด ทำให้การกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับของประเทศเยอรมนีมีลักษณะของการยึดเอาตัวบุคคลเป็นสำคัญและกำหนดไปตามพฤติการณ์ในแต่ละคดีมากกว่า แตกต่างไปจากประเทศฟินแลนด์และประเทศสวีเดนที่จะกำหนดหลักเกณฑ์ในการคำนวณเอาไว้อย่างชัดเจนและใช้เป็นแบบแผนเดียวกันทั้งหมดกับผู้กระทำความผิดทุกราย อย่างไรก็ตาม การกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนี้ กฎหมายของเยอรมนีก็ได้กำหนดขอบเขตของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้

²⁶ German Criminal Code , Chapter Three , First title , Section 40

²⁷ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, “โครงการวิจัยเรื่อง ศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดชั้นโทษและการนำไปปรับใช้ในประมวลกฎหมายอาญา,” หน้า 199-200.

²⁸ Gary M. Friedman, “The West German DAY-FINE System: A possibility for the United States?” *University of Chicago law review*: 288.

เช่นเดียวกันกับประเทศฟินแลนด์และประเทศสวีเดนด้วย โดยมาตรา 40 กำหนดให้จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับจะต้องไม่น้อยกว่า 1 ยูโร และ ต้องไม่มากกว่า 30,000 ยูโร ซึ่งเมื่อพิจารณาจากสถิติการกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับของศาลที่ผ่านมา ก็พบว่า ในทางปฏิบัติศาลเยอรมนีมักจะกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับอยู่ในช่วงระหว่าง 10-25 ยูโร เสียเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะในคดีสิ่งแวดล้อมที่อัตราของการกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับในช่วงนี้จะสูงมากเมื่อเทียบกับช่วงอื่นๆ

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา จากการศึกษาพบว่าศาลต่างๆที่ได้นำโทษปรับตามวันและรายได้ไปบังคับใช้จะกำหนดเกี่ยวกับจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้เหมือนกัน โดยจะกำหนดจากรายได้เฉลี่ยสุทธิต่อวันของผู้กระทำความผิด ซึ่งวิธีการคำนวณหาจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนั้นจะเริ่มจากการนำรายได้ของผู้กระทำความผิดหลังจากหักค่าภาษีและบวกเงินช่วยเหลือต่างๆที่ได้รับจากรัฐแล้ว มาหารด้วยจำนวนวันที่เป็นรอบระยะเวลาที่ผู้กระทำความผิดได้รับเงินรายได้หรือค่าจ้าง เช่น หากผู้กระทำความผิดได้รับค่าจ้างต่อสัปดาห์ ก็จะนำรายได้ในหนึ่งสัปดาห์มาหารด้วย 7 เป็นต้น จากนั้นจะนำเอาค่าใช้จ่ายต่างๆมาหักเป็นค่าลดหย่อนให้กับผู้กระทำความผิด ซึ่งวิธีการหักค่าลดหย่อนของประเทศสหรัฐอเมริกาสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 วิธี ดังนี้

วิธีที่หนึ่ง เป็นวิธีการหักค่าลดหย่อนที่ศาลอาญารัชมนด์และทุกศาลยกเว้นศาลในไอโอวานำมาใช้ วิธีนี้จะหักค่าลดหย่อนสำหรับตัวผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนร้อยละ 15 ค่าลดหย่อนสำหรับคู่สมสร้อยละ 15 ค่าลดหย่อนสำหรับบุตรคนแรกร้อยละ 15 ค่าลดหย่อนสำหรับบุตรในลำดับถัดไปอีกสองคนรวมกันร้อยละ 10 และค่าลดหย่อนสำหรับบุตรในลำดับถัดๆไปอีกร้อยละ 5 ต่อคน

วิธีที่สอง เป็นวิธีการหักค่าลดหย่อนที่ Bureau of Justice Assistance เสนอเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับศาลที่จะนำโทษปรับตามวันและรายได้ไปบังคับใช้ เนื่องจากเห็นว่าวิธีการหักค่าลดหย่อนตามวิธีของศาลอาญารัชมนด์นั้นจะทำให้เงินค่าปรับที่คำนวณออกมาแล้วมีจำนวนที่สูงเกินไป โดยวิธีนี้กำหนดให้นำเส้นความยากจนของประเทศ (Federal poverty line) มาใช้เป็นเกณฑ์ในการหักค่าลดหย่อนแทน กล่าวคือ ผู้กระทำความผิดที่มีรายได้ที่สูงกว่าเส้นความยากจนของประเทศให้หักค่าลดหย่อนลงไปในอัตราส่วน 1/3 ของรายได้เฉลี่ยต่อวัน แต่หากผู้กระทำความผิดเป็นผู้ที่มีรายได้ที่ต่ำกว่าเส้นความยากจนของประเทศจะหักค่าลดหย่อนลงไปในอัตราส่วน 1/2 ของรายได้เฉลี่ยต่อวัน

วิธีที่สาม เป็นวิธีการหักค่าลดหย่อนที่ศาลในไอโอวานำมาใช้ โดยวิธีนี้จะหักค่าลดหย่อนหลากหลายประเภทมากกว่าวิธีแรก คือ หักค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่พักอาศัยเป็นจำนวนร้อยละ 40 ของรายได้เฉลี่ยต่อวัน หักค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอีกจำนวนร้อยละ 20 ของรายได้เฉลี่ยต่อวัน

และเมื่อคำนวณเหลือเงินจำนวนเท่าใดจะนำมาหักค่าใช้จ่ายกึ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตและค่าใช้จ่ายในการอุปการะเลี้ยงดูผู้ที่มีความดูแลเพิ่มอีกดังนี้ คือ หักออกอีกร้อยละ 40 สำหรับบุคคลที่อยู่ในความอุปการะดูแลลำดับแรก หักออกร้อยละ 10 สำหรับบุคคลที่อยู่ในความอุปการะดูแลสี่คนถัดไป และหักออกร้อยละ 5 สำหรับบุคคลที่อยู่ในความอุปการะดูแลอีกสองคนต่อมาในลำดับที่หกและเจ็ด²⁹

ด้วยเหตุที่ขั้นตอนของการหักค่าลดหย่อนนั้นมีความยุ่งยากอย่างมากและถ้าหากศาลจะต้องคำนวณหาจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับสำหรับผู้กระทำความผิดทุกครั้งที่มีการกำหนดโทษปรับก็จะทำให้ต้องใช้เวลาามากจนเกินไป ดังนั้น ในทางปฏิบัติศาลในสหรัฐอเมริกาจึงได้จัดทำตารางบัญชีคำนวณจำนวนรายได้ต่อวันปรับเอาไว้เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการปฏิบัติงาน โดยตารางบัญชีคำนวณดังกล่าวจะมีลักษณะคล้ายกับตารางบัญชีการเสียภาษีที่จัดทำโดยกรมสรรพากร ในการคำนวณหาจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ ศาลจึงทำเพียงแค่นำจำนวนรายได้เฉลี่ยต่อวันออกมาแล้วนำไปเทียบหาจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับในตารางบัญชีเท่านั้น

จะเห็นได้ว่าในเรื่องของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนี้ ประเทศที่นำโทษปรับตามวันและรายได้ไปบังคับใช้จะกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการคำนวณเอาไว้แตกต่างกันไปตามความเหมาะสมสำหรับประเทศฟินแลนด์และประเทศสวีเดนนั้น เนื่องจากทั้งสองประเทศเป็นประเทศที่ประชากรในประเทศมีมาตรฐานชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและใกล้เคียงกันและรายได้ไม่แตกต่างกันมาก หลักเกณฑ์และวิธีการคำนวณหาจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับของทั้งสองประเทศจึงกำหนดเอาไว้เป็นมาตรฐานที่ชัดเจนและเป็นแบบแผนเดียวกันใช้บังคับกับผู้กระทำความผิดทุกคนเหมือนกัน ถึงแม้ว่าในส่วนของประเทศสวีเดนจะไม่ได้บัญญัติในกฎหมายเอาไว้อย่างชัดเจนเหมือนดังประเทศฟินแลนด์ก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติของประเทศสวีเดนทั้งพนักงานอัยการและศาลก็มีการตกลงใช้เกณฑ์ที่แน่นอนและใช้บังคับเหมือนกันทั่วประเทศ นอกจากนี้ ทั้งสองประเทศยังเป็นประเทศที่ได้ชื่อว่ามีภาวะการเก็บภาษีในอัตราที่สูงมากที่สุดในโลก ประชาชนในประเทศต้องชำระภาษีเป็นจำนวนมาก โดยเงินภาษีส่วนใหญ่ก็นำไปใช้ในการจัดสรรเป็นสวัสดิการต่างๆ เพื่อสังคมแทบทั้งสิ้น ดังนั้น การกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับของทั้งสองประเทศจึงมีความอ่อนคลาคลายมากกว่าประเทศอื่นๆ เพราะรายได้ส่วนหนึ่งของผู้กระทำความผิดนั้นได้ชำระไปเพื่อสังคมเป็นจำนวนมากแล้วนั่นเอง

ในขณะที่ประเทศเยอรมนีเป็นประเทศที่กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการคำนวณหาจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้กว้างๆและไม่ระบุรายละเอียดใดๆมากนัก แต่ให้เป็นดุลพินิจของศาลที่จะกำหนดไปตามที่เห็นสมควรจากรายได้เฉลี่ยสุทธิต่อวัน อำนาจของศาลในการใช้ดุลพินิจในเรื่องนี้จึงมี

²⁹Bureau of Justice Assistance, Office of Justice Programs, U.S. Department of Justice, How To Use Structured Fines (Day Fines) as an Intermediate Sanction, pp.18-19.

มากกว่าของประเทศฟินแลนด์และสวีเดนมาก ศาลเยอรมันมีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับได้ตามที่เห็นว่าเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละราย เนื่องจากกฎหมายไม่ได้บัญญัติหลักเกณฑ์ที่เป็นแบบแผนเอาไว้ การกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับในประเทศเยอรมันจึงมีลักษณะที่คำนึงถึงตัวบุคคลมากกว่าที่จะให้ความสำคัญกับระเบียบแบบแผน นอกจากนี้ ประเทศเยอรมนียังเป็นประเทศที่กำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้ค่อนข้างเข้มงวดและรุนแรง โดยจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับจะถูกกำหนดในจำนวนที่ใกล้เคียงกับรายได้ที่ผู้กระทำความผิดได้รับมาจริงมากกว่าประเทศอื่นๆ

ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่นำหลักเกณฑ์และวิธีการคำนวณหาจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับของประเทศสวีเดนและเยอรมนีมาประยุกต์ใช้รวมกัน กล่าวคือ หลักเกณฑ์และวิธีการคำนวณหาจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับของศาลสหรัฐอเมริกาจะกำหนดเอาไว้ค่อนข้างเป็นแบบแผนเหมือนกับในประเทศสวีเดน ศาลที่นำโทษปรับตามวันและรายได้ไปบังคับใช้จะกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับโดยใช้หลักเกณฑ์เดียวกัน ไม่ได้ให้ศาลใช้ดุลพินิจกว้างขวางเหมือนในประเทศเยอรมนี ในขณะที่จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับจะใช้รายได้เฉลี่ยต่อวันมาเป็นฐานในการคำนวณเช่นเดียวกันกับประเทศเยอรมนีเพียงแต่วิธีการของศาลสหรัฐอเมริกาจะผ่อนคลายนอกเหนือจากนี้ ดังจะเห็นได้จากการหักค่าลดหย่อนที่กำหนดเอาไว้ในสัดส่วนที่มากพอสมควร

สำหรับการกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับในกรณีที่มีการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยนั้น ผู้เขียนเห็นว่า การที่จะกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับให้เหมาะสมกับฐานะรายได้ที่แท้จริงของผู้กระทำความผิดและในขณะเดียวกันต้องให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการลงโทษปรับไปพร้อมๆ กันด้วยนั้น จำเป็นที่จะต้องพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบและจะพิจารณาแต่เฉพาะความเหมาะสมถูกต้องในแง่ของกฎหมายเท่านั้นไม่ได้ เพราะยังมีปัจจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้องอีกมากมาย การกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับจำเป็นจะต้องคำนึงถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมภายในของประเทศไทย รายได้ของประชากร ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของประชากรในประเทศไทย และปัจจัยอื่นๆประกอบ โดยต้องไม่กำหนดให้เป็นจำนวนที่ต่ำเกินไปจนไม่เกิดผลในทางลงโทษหรือสร้างภาระใดๆแก่ผู้กระทำความผิด และต้องไม่เป็นจำนวนที่สูงเกินไปจนก่อให้เกิดความเดือดร้อนที่เกินควรด้วย ซึ่งหากมีการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้ในประเทศไทย ควรมีการแต่งตั้งคณะทำงานขึ้นมาชุดหนึ่งที่ประกอบไปด้วยผู้ที่เกี่ยวข้องและนักวิชาการจากหลายแขนงวิชาร่วมประชุมเพื่อหาข้อสรุปถึงหลักเกณฑ์วิธีการคำนวณรวมทั้งหารหัสค่าใช้จ่ายที่จำเป็นต่างๆ เพื่อให้สามารถกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับให้ออกมาได้เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยมากที่สุด

อย่างไรก็ตาม ในเบื้องต้นนี้ผู้เขียนเห็นว่าการกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ไม่ควรกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการคำนวณเอาไว้เป็นแบบแผนเดียวกันดังเช่นในประเทศฟินแลนด์และประเทศสวีเดน เนื่องจากรายได้ของประชากรในประเทศไทยยังมีความเหลื่อมล้ำกันอยู่มาก คุณภาพชีวิตของประชากรทุกคนในประเทศไทยก็ไม่ได้มีมาตรฐานที่ใกล้เคียงกันเหมือนประเทศในแถบสแกนดิเนเวีย ในทางตรงกันข้ามประเทศไทยเป็นประเทศที่รายได้ของประชากรแตกต่างกันอยู่มากและมีปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้สูงและผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมก็มีหลากหลายฐานะรายได้ตั้งที่เคยได้วิเคราะห์มาแล้ว หากกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการคำนวณเอาไว้เป็นแบบแผนเดียวกันทั้งหมด จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับอาจไม่สามารถปรับให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละรายได้ แต่อย่างไรก็ดี ถ้าหากกำหนดเอาไว้กว้างๆโดยให้เป็นดุลพินิจของศาลที่จะกำหนดจำนวนที่เหมาะสมจากรายได้เฉลี่ยสุทธิต่อวันของผู้กระทำความผิดดังเช่นในประเทศเยอรมนีแล้ว แม้จะทำให้สามารถกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับให้เหมาะสมและใกล้เคียงกับสภาพที่แท้จริงของผู้กระทำความผิดแต่ละรายได้มากกว่าก็ตาม แต่จะทำให้ขาดหลักเกณฑ์ในการอ้างอิงที่แน่นอนและอาจเป็นการสร้างภาระแก่ผู้ปฏิบัติงานและทำให้เกิดความยุ่งยากได้ ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าหากนำแนวทางของศาลสหรัฐอเมริกามาเป็นแบบอย่างและประยุกต์ใช้กับการกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยน่าจะมีความเหมาะสมมากกว่า โดยผู้เขียนเห็นว่าสมควรกำหนดเอาไว้ ดังนี้

- 1.) กำหนดให้จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับมีค่าเท่ากับส่วนหนึ่งของรายได้เฉลี่ยสุทธิต่อวันที่ผู้กระทำความผิดได้รับ
- 2.) กำหนดวิธีการคำนวณ คือ ให้นำรายได้ที่ผู้กระทำความผิดได้รับในหนึ่งปีหลังจากการหักภาษีที่ต้องชำระแล้ว มาคำนวณหารายได้เฉลี่ยต่อวันโดยการหารด้วย 365 ซึ่งจะช่วยให้ง่ายต่อการคำนวณสำหรับผู้ปฏิบัติงานและง่ายต่อการทำความเข้าใจสำหรับผู้กระทำความผิดด้วย เนื่องจากในประเทศไทยบุคคลที่มีรายได้ที่อยู่ในข่ายที่จะต้องเสียภาษีนั้น การประเมินภาษีก็ใช้หลักการประเมินรายได้ต่อปี การคำนวณจากรายได้ต่อปีจึงเป็นวิธีการที่คุ้นเคยดีอยู่แล้ว จากนั้นหากผู้กระทำความผิดมีทรัพย์สินอื่นๆอีกก็ให้นำมูลค่าทรัพย์สินตามอัตราส่วนที่กำหนดมาบวกเข้ากับรายได้ของผู้กระทำความผิดเช่นเดียวกับวิธีการของประเทศฟินแลนด์และสวีเดน เมื่อคำนวณได้เท่าใดแล้วจึงนำค่าใช้จ่ายต่างๆที่จำเป็นในการดำรงชีวิตของบุคคลมาหักเป็นค่าลดหย่อนต่อไป โดยในส่วนของค่าลดหย่อนนี้ไม่ควรหักค่าลดหย่อนให้มากจนเกินไปเหมือนประเทศสแกนดิเนเวียเพราะประชาชนในประเทศไทยไม่ต้องชำระภาษีในอัตราที่สูงมากเพื่อนำมาเป็นสวัสดิการให้กับพลเมืองเหมือนประเทศดังกล่าว และควรกำหนดเป็นหลักเกณฑ์การหักค่าลดหย่อนที่แน่นอนด้วย โดยอาจใช้เกณฑ์การหักค่าลดหย่อนในทางภาษีที่หักเป็นจำนวนร้อยละเป็นแบบอย่างในการกำหนด หรืออาจใช้เส้นความยากจน

ของประเทศเป็นเกณฑ์ในการหักค่าลดหย่อนเหมือนประเทศสหรัฐอเมริกาก็ได้ เพราะโครงสร้างของรายได้ประชากรในสหรัฐอเมริกาก็มีความแตกต่างกันมากคล้ายๆกับในประเทศไทย

3.) ควรมีการบัญญัติอัตราขั้นต่ำของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้ด้วย เพื่อป้องกันไม่ให้จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับมีจำนวนที่ต่ำเกินไปในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้มีรายได้ต่ำมาก เพราะจะทำให้ไม่เกิดผลในทางลงโทษเท่าที่ควรและจะเป็นการอาจเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีรายได้น้อยการกระทำความผิดมากขึ้น โดยเฉพาะในประเทศไทยที่ประชากรส่วนใหญ่ยังมีรายได้ไม่มากนัก ทั้งนี้ อัตราขั้นต่ำของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับควรกำหนดให้ต่ำกว่ารายได้ขั้นต่ำของประชาชนในประเทศ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดสามารถมีเงินเหลือเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วย* โดยอาจกำหนดให้จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับจะต้องไม่ต่ำกว่า 200 บาท ซึ่งเป็นจำนวนเงินที่เท่ากับอัตราที่ใช้คำนวณการหักล้างแทนค่าปรับพอดี นอกจากนี้ ควรกำหนดอัตราขั้นต่ำสูงของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้ด้วย เพื่อป้องกันไม่ให้จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับที่กำหนดออกมามีจำนวนที่สูงจนเกินไป ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดมีรายได้สูง ซึ่งจะส่งผลให้จำนวนเงินค่าปรับมีจำนวนมากเกินความจำเป็น และมีผลเป็นการลงโทษที่รุนแรงเกินกว่าความผิด ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าอาจกำหนดให้จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับต้องไม่เกินไปกว่า 200,000 บาท ก็ได้

4.3.3 ที่มาของข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิด

ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดนั้นถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในระบบการลงโทษปรับตามวันและรายได้เลยก็ว่าได้ การจะกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับฐานะรายได้ของผู้กระทำความผิดได้อย่างแท้จริงหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับว่าข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสถานะทางการเงินของผู้กระทำความผิดที่เข้าสู่การรับรู้ของผู้ที่มีอำนาจกำหนดโทษปรับนั้นจะมีเพียงพอและถูกต้องตรงกับความเป็นจริงมากเพียงใด หากผู้ที่มีอำนาจในการกำหนดโทษปรับมีข้อมูลดังกล่าวอย่างเพียงพอและถูกต้องตรงกับฐานะรายได้ที่แท้จริงของผู้กระทำความผิด โทษปรับที่กำหนดแก่ผู้กระทำความผิดก็ย่อมเหมาะสมและสอดคล้องกับความสามารถในการชำระเงินของผู้กระทำความผิดแต่ละรายได้ อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่ข้อมูลในเรื่องรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดถือเป็นข้อมูลส่วนบุคคล การได้มาซึ่งข้อมูลดังกล่าวจึงไม่ใช่สิ่งที่กระทำได้ง่ายนัก หรือแม้จะมีข้อมูลดังกล่าวอย่างเพียงพอแต่ก็อาจไม่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริงที่สุดก็ได้ ดังนั้น วิธีการในการได้มาซึ่งข้อมูลรายได้และสถานภาพทางการเงิน

* อัตราค่าจ้างขั้นต่ำของประเทศไทย คือ 300 บาท ต่อวัน ซึ่งมีผลบังคับใช้มาตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2556 จนถึงปัจจุบัน (กระทรวงแรงงาน, อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ [ออนไลน์], 1 มกราคม 2556 Available from http://www.mol.go.th/employee/interesting_information/4131)

เงินของบุคคลจึงเป็นเรื่องที่สำคัญมากและเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาและคำนึงถึงเป็นอันดับต้นๆสำหรับประเทศที่ต้องการจะนำโทษปรับตามวันและรายได้ไปบังคับใช้

ในส่วนของประเทศฟินแลนด์ จากการศึกษาพบว่ากฎหมายของฟินแลนด์บัญญัติเอาไว้ในทางที่เอื้อประโยชน์ต่อศาลหรือพนักงานอัยการในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดเป็นอย่างมาก เนื่องจากกฎหมายของประเทศฟินแลนด์กำหนดเอาไว้อย่างชัดเจนว่าในการกำหนดจำนวนรายได้อันหนึ่งวันปรับนั้นให้พิจารณาจากบันทึกข้อมูลทางภาษีครั้งล่าสุดของผู้กระทำความผิดเป็นหลัก ส่งผลให้ศาลหรือพนักงานอัยการในประเทศฟินแลนด์มีอำนาจตามกฎหมายที่จะเข้าถึงข้อมูลทางภาษีของผู้กระทำความผิดได้โดยตรง นอกจากนี้ กฎหมายของประเทศฟินแลนด์ยังกำหนดให้ผู้กระทำความผิดมีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องแถลงเกี่ยวกับข้อเท็จจริงในเรื่องรายได้ของตนเองให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทราบ ซึ่งถ้าหากผู้กระทำความผิดแจ้งข้อความอันเป็นเท็จหรือแจ้งผิดไปในข้อสำคัญเกี่ยวกับรายได้อันหนึ่งวันของตนเองที่จะนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับกำหนดโทษปรับแล้ว ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 16 มาตรา 6 บัญญัติให้เป็นความผิดฐาน fine deception และกำหนดให้ระวางโทษปรับหรือจำคุกไม่เกิน 3 เดือนด้วย ดังนั้น ในเรื่องของการได้มาซึ่งข้อมูลรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดในประเทศฟินแลนด์ โดยหลักแล้วจึงมาจากข้อมูลทางภาษีเป็นสำคัญประกอบกันกับข้อมูลที่ได้จากการแถลงของผู้กระทำความผิดนั่นเอง

ประเทศสวีเดน ในประเด็นเรื่องการได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดนั้นก็เหมือนกันกับประเทศฟินแลนด์ บทบัญญัติของกฎหมายในประเทศสวีเดนเป็นสิ่งที่ช่วยเอื้อประโยชน์ให้แก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับรายได้อันหนึ่งวันของผู้กระทำความผิดอย่างมากเช่นเดียวกัน เนื่องจากกฎหมายของประเทศสวีเดนนั้นให้อำนาจทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจ พนักงานอัยการ และศาล ในการเข้าถึงข้อมูลทางภาษีตลอดจนข้อมูลอื่นๆของผู้กระทำความผิดที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานทางภาษีได้ทั้งหมด นอกจากนี้ วิธีปฏิบัติในประเทศสวีเดนก็เป็นอีกทางหนึ่งที่จะช่วยสนับสนุนในการได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดด้วย เนื่องจากว่าในทางปฏิบัติในขั้นตอนของการสอบสวนผู้กระทำความผิดจะมีแบบฟอร์มที่ใช้ในการสอบสวนให้ผู้กระทำความผิดกรอรายละเอียดต่างๆเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด เช่น ประวัติ รายได้ เงินทุน ทรัพย์สิน และปัจจัยอื่นๆในทางเศรษฐกิจ เช่น ภาระหนี้สินต่างๆ ลงไปด้วย ซึ่งข้อมูลต่างๆเหล่านี้ เจ้าหน้าที่สามารถที่จะตรวจสอบความถูกต้องและรายละเอียดเพิ่มเติมได้ และเมื่อคดีมาอยู่ในชั้นพิจารณาของศาล ศาลก็จะมีอำนาจที่จะสอบถามผู้กระทำความผิดเพิ่มเติมได้อีกด้วย ดังนั้น สำหรับประเทศสวีเดน ที่มาของข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดจึงมีทั้งข้อมูลที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานทางภาษีและข้อมูลที่ได้จากการเปิดเผยของผู้กระทำความผิดในชั้นสอบสวน

และในชั้นพิจารณาคดีของศาลประกอบรวมกัน แต่อย่างไรก็ดี จากการศึกษาพบว่าโดยหลักแล้วศาลและพนักงานอัยการมักจะใช้ข้อมูลที่ได้มาจากผู้กระทำความผิดเป็นหลักเสียมากกว่า

ในส่วนของประเทศเยอรมนีนั้น จากการศึกษาพบว่าบทบัญญัติของกฎหมายในประเทศเยอรมนีไม่ได้ให้อำนาจศาลในการเข้าถึงข้อมูลทางภาษีของผู้กระทำความผิดที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานด้านภาษีแต่อย่างใด และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องก็ไม่มีอำนาจที่จะเปิดเผยข้อมูลทางภาษีของผู้กระทำความผิดให้ศาลทราบได้ อีกทั้งการเปิดเผยข้อมูลในทางภาษียังถือเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 355 ซึ่งต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีหรือโทษปรับอีกด้วย แต่อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่าตัวบทกฎหมายจะไม่ได้บัญญัติเอาไว้ในทางที่เอื้อต่อศาลในการเข้าถึงข้อมูลของผู้กระทำความผิดได้ แต่วิธีปฏิบัติของประเทศเยอรมนีสามารถช่วยให้ข้อมูลดังกล่าวเข้าสู่การรับรู้ของศาลได้เป็นอย่างดี เนื่องจากว่าในทางปฏิบัตินั้น ในรายงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งถือเป็นเอกสารส่วนหนึ่งของสำนวนคดีจะมีข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพการทำงาน อาชีพ และ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของผู้กระทำความผิดปรากฏอยู่ในเอกสารดังกล่าวอยู่แล้ว และก่อนเริ่มพิจารณาคดีศาลจะใช้วิธีการสอบถามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับรายได้ต่อเดือน สถานภาพการสมรส และ บุคคลผู้อยู่ในอุปการะเพื่อใช้เป็นข้อมูลเพิ่มเติมอีกทางหนึ่งด้วย นอกจากนี้ ด้วยเหตุที่กฎหมายของประเทศเยอรมนีไม่ได้ให้อำนาจแก่ศาลในการเข้าถึงข้อมูลของผู้กระทำความผิดได้ประกอบกับตามกฎหมายของประเทศเยอรมนีนั้น ผู้กระทำความผิดมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ ผู้กระทำความผิดจึงไม่มีหน้าที่ที่จะต้องเปิดเผยข้อมูลทางการเงินของตนเองให้ศาลทราบแต่อย่างใด ซึ่งหากผู้กระทำความผิดไม่ให้ข้อมูลก็อาจทำให้ศาลขาดข้อมูลในการกำหนดโทษปรับได้ ดังนั้น กฎหมายของประเทศเยอรมนีจึงได้หาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวเอาไว้โดยการบัญญัติให้อำนาจศาลสามารถประเมินรายได้ของผู้กระทำความผิดได้ โดยศาลจะประเมินรายได้ของผู้กระทำความผิดในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจและฐานะรายได้ของตน หรือให้ข้อมูลที่ไม่เพียงพอ หรือให้ข้อมูลที่ไม่มีความน่าเชื่อถือ หรือข้อมูลดังกล่าวไม่อาจที่จะพิสูจน์ได้หรือมีความยุ่งยากอย่างมากในการพิสูจน์ ทั้งนี้ กฎหมายเยอรมันยังให้สิทธิแก่ผู้กระทำความผิดที่รับรู้ถึงการประเมินดังกล่าว และหากผู้กระทำความผิดเห็นว่าการประเมินรายได้ของศาลไม่ถูกต้องก็สามารถคัดค้านการประเมินและขอให้ศาลประเมินใหม่ได้³⁰ ซึ่งการที่กฎหมายให้อำนาจศาลประเมินรายได้ของผู้กระทำความผิดได้นี้เอง ย่อมเป็นแรงจูงใจให้ผู้กระทำความผิดยินยอมที่จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ที่แท้จริงของตนมากขึ้นอีกทางหนึ่งด้วยความกลัวที่ว่าศาลอาจจะประเมินรายได้มากไปกว่าความเป็นจริงนั่นเอง

³⁰ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, “โครงการวิจัยเรื่อง ศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดชั้นโทษและการนำไปปรับใช้ในประมวลกฎหมายอาญา,” หน้า 201-203.

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกาที่เช่นเดียวกัน ตามกฎหมายแล้วหน่วยงานสรรพากรไม่มีอำนาจที่จะเปิดเผยข้อมูลภาษีของผู้กระทำความผิดต่อศาลเพื่อประโยชน์ในการกำหนดโทษปรับได้ อีกทั้งกฎหมายที่เกี่ยวกับความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลทั้งกฎหมายกลางและกฎหมายของมลรัฐต่างก็บัญญัติห้ามมิให้สถาบันการเงินเปิดเผยข้อมูลทางการเงินของบุคคลโดยไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล ดังนั้น ในส่วนที่เกี่ยวกับข้อมูลทางภาษี ศาลสหรัฐอเมริกาจึงไม่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะสามารถเข้าถึงข้อมูลทางภาษีของผู้กระทำความผิดได้เลย อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่ากฎหมายจะไม่ได้ให้อำนาจแก่ศาลในการเข้าถึงข้อมูลทางภาษีของผู้กระทำความผิดได้โดยตรง แต่กฎหมายและวิธีปฏิบัติในประเทศสหรัฐอเมริกาก็เอื้อประโยชน์และช่วยให้ศาลสามารถเข้าถึงข้อมูลทางการเงินของผู้กระทำความผิดทางอื่นได้ กล่าวคือ ศาลสามารถขอข้อมูลเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดจากหน่วยงานต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมได้โดยตรง เนื่องจากโดยปกติแล้วในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินคดี หน่วยงานต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมจะมีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดซึ่งรวมไปถึงข้อมูลทางการเงินของผู้กระทำความผิดเอาไว้ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวนี้ก็มาจากการเปิดเผยของผู้กระทำความผิดเอง และศาลสามารถขอข้อมูลจากหน่วยงานเหล่านี้ได้โดยที่กฎหมายไม่ได้บัญญัติห้ามเอาไว้แต่อย่างใด และนอกจากข้อมูลที่อยู่ในหน่วยงานต่างๆ แล้ว ศาลสหรัฐอเมริกายังสามารถทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดได้จากรายงานสืบเสาะของเจ้าพนักงานคุมประพฤติด้วย เนื่องจากตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Federal Rule of Criminal Procedure) มาตรา 32(c) หน่วยงานคุมประพฤติต้องจัดทำรายงานสืบเสาะก่อนการกำหนดโทษเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดส่งให้แก่ศาล โดยในรายงานดังกล่าวกฎหมายกำหนดให้มีรายละเอียดเกี่ยวกับสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดเพื่อประโยชน์ในการพิพากษากำหนดโทษต่อไปด้วย นอกจากนี้ ก่อนที่ศาลจะตัดสินลงโทษ ศาลยังมีอำนาจที่จะไต่สวนและสอบถามข้อมูลใดๆ ซึ่งรวมไปถึงข้อมูลที่จำเป็นต้องใช้ในการกำหนดโทษปรับจากผู้กระทำความผิดเพิ่มเติมได้อีกด้วย จะเห็นได้ว่าในประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดจะมีการรวบรวมเอาไว้ในหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งศาลยังใช้วิธีการสอบถามเอาจากผู้กระทำความผิดได้อีกด้วย ดังนั้น เมื่อนำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้ ศาลสหรัฐอเมริกาก็มีข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดอย่างเพียงพอที่จะนำมาใช้กำหนดโทษปรับได้ไม่ยาก

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดที่ประเทศต่างๆ ข้างต้นนำมาใช้ในการกำหนดโทษปรับนั้น โดยรวมแล้วจะนำมาจากข้อมูลทางภาษีที่อยู่ในครอบครองของกรมสรรพากร ข้อมูลในเอกสารที่มาจากขั้นตอนการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ข้อมูลที่หน่วยงานต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมได้เก็บรวบรวมไว้ และข้อมูลที่มาจากการแถลงตอบคำถามศาลในชั้นพิจารณาคดี ซึ่งที่มาของข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสถานภาพทางการเงิน

เงินที่ตามที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ ประเทศไทยจะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างไรบ้างเมื่อมีการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย ผู้เขียนขอแยกวิเคราะห์ดังนี้

ก. ข้อมูลทางภาษีที่อยู่ในความครอบครองของกรมสรรพากร

ในส่วนของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทางภาษีนั้น แม้ว่าโดยหลักแล้วประมวลรัษฎากรจะห้ามมิให้กรมสรรพากรเปิดเผยข้อมูลทางภาษีของบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของกรมสรรพากรแก่ผู้ใดก็ตาม แต่กฎหมายก็ไม่ได้ห้ามเด็ดขาดเสียทีเดียว เนื่องจากในประมวลรัษฎากร มาตรา 10^{*} ได้บัญญัติข้อยกเว้นเอาไว้ในตอนท้ายด้วยว่า “เว้นแต่จะมีอำนาจที่จะทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย” ทำให้เห็นได้ว่าหากมีกฎหมายให้อำนาจไว้ กรมสรรพากรย่อมสามารถเปิดเผยข้อมูลของบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของกรมสรรพากรได้โดยไม่ขัดต่อมาตรา 10 แต่อย่างใด นอกจากนี้ ในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มาตรา 24^{**} ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่บัญญัติห้ามมิให้หน่วยงานของรัฐเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลโดยปราศจากความยินยอมของเจ้าของข้อมูลนั้น ก็ยังบัญญัติข้อยกเว้นให้หน่วยงานของรัฐสามารถเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลได้โดยมิต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลก่อนหากเป็นการเปิดเผยใน 9 กรณีที่บัญญัติเอาไว้ โดยข้อยกเว้นหนึ่งซึ่งบัญญัติไว้ก็คือเป็นการเปิดเผยต่อศาลหรือหน่วยงานของรัฐหรือบุคคลที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะขอได้ ซึ่ง

* ประมวลรัษฎากร มาตรา 10 “เจ้าพนักงานผู้ใดโดยหน้าที่ราชการตามลักษณะนี้ ได้รู้เรื่องกิจการของผู้เสียภาษีอากร หรือของผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง ห้ามมิให้นำออกแจ้งแก่ผู้ใด หรือยังให้ทราบกันไปโดยวิธีใด เว้นแต่จะมีอำนาจที่จะทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย”

** พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มาตรา 24 “หน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลของตนต่อหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นหรือผู้อื่น โดยปราศจากความยินยอมเป็นหนังสือของเจ้าของข้อมูลที่ได้รับล่วงหน้าหรือในขณะนั้นมีได้ เว้นแต่เป็นการเปิดเผย ดังต่อไปนี้

- (๑) ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานของตนเพื่อการนำไปใช้ตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐแห่งนั้น
- (๒) เป็นการใช้อุปกรณ์ตามปกติภายในวัตถุประสงค์ของการจัดให้มีระบบข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลนั้น
- (๓) ต่อหน่วยงานของรัฐที่ทำงานด้านการวางแผนหรือการสถิติหรือสำมะโนต่าง ๆ ซึ่งมีหน้าที่ต้องรักษาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไว้ไม่ให้เปิดเผยต่อไปยังผู้อื่น
- (๔) เป็นการให้เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยโดยไม่ระบุชื่อหรือส่วนที่ทำให้รู้ว่าเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลใด
- (๕) ต่อหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร หรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามมาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง เพื่อการตรวจคุณค่าในการเก็บรักษา
- (๖) ต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อการป้องกันการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย การสืบสวน การสอบสวน หรือการฟ้องคดีไม่ว่าเป็นคดีประเภทใดก็ตาม
- (๗) เป็นการให้ซึ่งจำเป็นเพื่อการป้องกันหรือระงับอันตรายต่อชีวิตหรือสุขภาพของบุคคล
- (๘) ต่อศาล และเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐหรือบุคคลที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะขอเท็จจริงดังกล่าว
- (๙) กรณีอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลตามวรรคหนึ่ง (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) และ (๙) ให้มีการจัดทำบัญชีแสดงการเปิดเผยกำกับไว้กับข้อมูลข่าวสารนั้น ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง”

สอดคล้องและเป็นไปในทำนองเดียวกันกับบทบัญญัติในประมวลรัษฎากร ดังนั้น ในส่วนของข้อมูลทางภาษี แม้กฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในประเทศไทยจะไม่ได้กำหนดให้เปิดเผยข้อมูลทางภาษีของบุคคลเป็นหลักเหมือนในประเทศฟินแลนด์และสวีเดนก็ตาม แต่กฎหมายของไทยก็ไม่ได้ห้ามมิให้ศาลเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวเอาไว้เด็ดขาดเสียทีเดียว กฎหมายยังคงเปิดช่องให้ศาลสามารถขอข้อมูลทางภาษีจากกรมสรรพากรได้หากเข้าข้อยกเว้นตามที่กฎหมายกำหนดเอาไว้

การนำข้อมูลทางภาษีมาใช้ในการกำหนดโทษปรับนี้มีข้อดี คือ ข้อมูลทางภาษีถือได้ว่าเป็นฐานข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ของบุคคลที่ใหญ่ที่สุดและมีการเก็บรวบรวมเอาไว้อย่างเป็นระบบมากที่สุดในประเทศไทย อีกทั้งข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ของบุคคลทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลยังมีรายละเอียดที่มากเพียงพอที่ศาลจะนำมาใช้ประโยชน์ในการกำหนดโทษปรับได้ นอกจากนี้ ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสถานภาพทางการเงินที่อยู่ในฐานข้อมูลทางภาษีนั้นยังสามารถสันนิษฐานได้ก่อนว่าเป็นข้อมูลที่มีความถูกต้องและตรงกับความเป็นจริง แม้ในประเทศไทยจะใช้หลักการจัดเก็บภาษีแบบประเมินตนเอง (Self-Assessment) โดยผู้ชำระภาษีเป็นผู้ยื่นแสดงรายการชำระภาษีเองก็ตาม³¹ เนื่องจากว่าในทางภาษีนั้นกฎหมายได้กำหนดระบบการตรวจสอบที่ชัดเจนโดยให้เจ้าหน้าที่สามารถประเมินภาษีของบุคคลผู้เสียภาษีได้ ตลอดจนกำหนดบทลงโทษเอาไว้ในกรณีที่มีการหลบเลี่ยงภาษีหรือให้ข้อมูลอันเป็นเท็จเพื่อหลีกเลี่ยงการชำระภาษีด้วย

ส่วนข้อเสียของข้อมูลทางภาษี คือ ฐานข้อมูลทางภาษีของกรมสรรพากรจะครอบคลุมเฉพาะบุคคลที่มีรายได้อยู่ในเกณฑ์ที่จะต้องชำระภาษีตามกฎหมายเท่านั้น ส่วนบุคคลที่มีรายได้ไม่ถึงเกณฑ์ที่จะต้องชำระภาษีย่อมไม่มีหน้าที่ที่จะต้องยื่นแบบแสดงรายการชำระภาษีต่อกรมสรรพากรแต่อย่างใด กรมสรรพากรจึงไม่มีข้อมูลของบุคคลเหล่านี้อยู่ในฐานข้อมูลด้วย ดังนั้น สำหรับผู้กระทำความผิดบางรายจึงไม่อาจนำข้อมูลทางภาษีมาใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดโทษปรับได้ ทำให้จำเป็นต้องใช้แหล่งข้อมูลอื่นๆ แทน

ข. ข้อมูลที่อยู่ในรายงานการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

สำหรับข้อมูลในเอกสารที่มาจากขั้นตอนการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้น จากการศึกษาพบว่าในทางปฏิบัติของประเทศไทยในปัจจุบัน ข้อมูลที่อยู่ในรายงานหรือสำนวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานอัยการส่วนใหญ่แล้วจะไม่มีรายละเอียดที่เกี่ยวกับรายได้หรือสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดมากหรือละเอียดเพียงพอที่จะสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ได้ เนื่องจากในรายงานหรือเอกสารดังกล่าวจะระบุเอาไว้เพียงข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับ

³¹ ธีรธรรม เรื่องเดช, “การบังคับชำระหนี้ภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552), หน้า 12.

ทางคดีเท่านั้น โดยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้ต้องหาหรือผู้กระทำความผิดในบันทึกคำให้การของผู้ต้องหา จะมีเพียงชื่อผู้ต้องหา อายุ เชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา เบอร์โทรศัพท์ติดต่อ หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน ที่อยู่ ชื่อบิดามารดา แต่จะไม่มีข้อมูลในเรื่องของรายได้ที่ผู้กระทำความผิดได้รับเลย และแม้ในแบบฟอร์มจะมีช่องให้กรอกรายละเอียดเกี่ยวกับอาชีพ แต่ในทางปฏิบัติหากมีการระบุถึงอาชีพก็เป็นเพียงการระบุเอาไว้อ่างๆ เช่น อาชีพรับจ้าง หรือ รับราชการ เท่านั้น ซึ่งข้อมูลที่มีอยู่ในรายงานหรือเอกสารสำนวนคดีของไทยจะเห็นได้ชัดว่าแตกต่างไปจากแนวทางปฏิบัติของต่างประเทศที่ได้ศึกษามา ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดไม่ใช่ข้อมูลที่จำเป็นต้องใช้ในการพิจารณาคดีในศาลไทย เมื่อทำการสอบสวนจึงไม่มีการระบุเกี่ยวกับข้อมูลดังกล่าวเอาไว้มากนัก ดังนั้น หากมีการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมของไทย จึงอาจมีการปรับแนวทางการทำงานในส่วนนี้เพียงเล็กน้อยโดยการสอบถามเกี่ยวกับอาชีพ รายได้ ให้ละเอียดมากขึ้นกว่าในปัจจุบัน รวมทั้งสอบถามถึงสถานภาพและการศึกษาของผู้กระทำความผิดเพิ่มเติม ซึ่งในแบบฟอร์มบันทึกคำให้การก็มีช่องให้กรอกรายละเอียดเกี่ยวกับอาชีพอยู่แล้ว การสอบถามหรือให้ผู้กระทำความผิดกรอกข้อมูลดังกล่าวจึงสามารถกระทำได้ง่ายและไม่ใช้สิ่งใหม่ แต่เป็นเพียงการระบุรายละเอียดให้มากขึ้นเท่านั้นเอง

ข้อดีของการใช้ข้อมูลที่ได้มาจากรายงานการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ คือ ข้อมูลที่ได้ถือเป็นข้อมูลที่มีความทันสมัยและเป็นข้อมูลที่ใกล้เคียงกับปัจจุบันอยู่มาก เนื่องจากเป็นข้อมูลที่ได้มาในเวลาสอบสวนซึ่งไม่ห่างจากเวลาที่ศาลกำหนดโทษปรับมากนัก และถ้าหากข้อมูลดังกล่าวถูกต้องตรงกับความเป็นจริงแล้ว ศาลย่อมสามารถนำข้อมูลมาใช้กำหนดโทษปรับได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม นอกจากนี้ การนำข้อมูลที่อยู่ในรายงานการสอบสวนมาใช้ยังช่วยย่นระยะเวลาการพิจารณาคดีให้เสร็จเร็วยิ่งขึ้นอีกด้วย เนื่องจากรายงานการสอบสวนนั้นถือเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนคดีซึ่งศาลสามารถนำข้อมูลที่อยู่ในรายงานดังกล่าวมาใช้ได้ทันทีที่ศาลจะกำหนดโทษปรับโดยไม่ต้องไปขอข้อมูลจากหน่วยงานอื่นๆซึ่งอาจต้องใช้เวลาานกว่านั่นเอง

ส่วนข้อเสียของข้อมูลที่ได้มาจากรายงานการสอบสวนของตำรวจนั้นสืบเนื่องมาจากว่าในปัจจุบันกฎหมายไทยให้สิทธิแก่ผู้ต้องหาที่จะให้การหรือไม่ให้การอย่างไรก็ได้³² ดังนั้น การให้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเองรวมถึงข้อมูลในเรื่องรายได้และสถานภาพทางการเงินจึงเป็นความสมัครใจของผู้กระทำความผิดเอง โดยที่กฎหมายมิได้บังคับให้ผู้กระทำความผิดมีหน้าที่ที่จะต้องให้ข้อมูลแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานสอบสวนเหมือนกฎหมายของประเทศฟินแลนด์แต่อย่างใด ซึ่งผู้กระทำความผิดอาจไม่ยินยอมเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสถานภาพทางการเงินของตนเองก็ได้ ส่งผล

³² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 134/4

ทำให้ข้อมูลที่อยู่ในรายงานการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นอาจมีไม่เพียงพอที่ศาลจะนำมาใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดโทษปรับได้

ค. ข้อมูลที่อยู่ในหน่วยงานต่างๆในกระบวนการยุติธรรม

การนำข้อมูลของผู้กระทำความผิดที่อยู่ในหน่วยงานต่างๆในกระบวนการยุติธรรมมาใช้เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้นั้น เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกา นำมาใช้เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิด ซึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นหน่วยงานต่างๆในกระบวนการยุติธรรมต่างก็มีการจัดการและจัดเก็บข้อมูลเอาไว้อย่างเป็นระบบอยู่แล้ว เมื่อมีการนำโทษปรับตามวันและรายได้อันบังคับใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกา ศาลจึงสามารถขอข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆมาใช้ได้เลยโดยไม่มีปัญหาหรือข้อขัดข้องอย่างใด แต่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับประเทศไทยแล้วก็พบว่าแนวทางที่ปฏิบัติอยู่ในประเทศไทยนั้นแตกต่างออกไปจากประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจากในปัจจุบันหน่วยงานต่างๆในกระบวนการยุติธรรมของไทยนั้นยังไม่มีระบบรวบรวมข้อมูลของผู้กระทำความผิดเอาไว้อย่างเป็นระบบ อีกทั้งข้อมูลที่อยู่ในหน่วยงานต่างๆส่วนใหญ่แล้วก็ไม่ใช่ข้อมูลในเรื่องรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดที่จะนำมาใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้อันบังคับใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกา ดังนั้น หากมีการนำโทษปรับตามวันและรายได้อันบังคับใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมของไทย ข้อมูลที่อยู่ในหน่วยงานต่างๆในกระบวนการยุติธรรมของไทยจึงมีไม่เพียงพอที่จะให้ศาลนำมาใช้ได้ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าข้อมูลที่เก็บรวบรวมเอาไว้ในหน่วยงานต่างๆนี้เป็นเพียงแหล่งข้อมูลเสริมอีกแหล่งหนึ่งของประเทศสหรัฐอเมริกาเท่านั้น และถึงแม้ว่าในประเทศไทยศาลจะไม่สามารถใช้ข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆในกระบวนการยุติธรรมได้เหมือนในประเทศสหรัฐอเมริกาก็ตาม แต่ศาลก็ยังสามารถใช้ข้อมูลจากแหล่งอื่นๆได้อยู่ ซึ่งข้อมูลจากแหล่งอื่นๆก็มีเพียงพอที่ศาลจะนำมาใช้ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้อันบังคับใช้แล้ว จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้อ้างอิงข้อมูลนี้แต่อย่างใด

ง. ข้อมูลที่มาจากการเปิดเผยของผู้กระทำความผิดต่อศาล

สำหรับการสอบถามผู้กระทำความผิดในขั้นตอนการพิจารณาคดีอันเป็นวิธีการที่ทุกประเทศนำมาใช้เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดอีกทางหนึ่งนั้น เมื่อพิจารณาในส่วนในประเทศไทยก็พบว่าตามกฎหมายแล้วก่อนพิจารณาคดีศาลมีอำนาจสอบถามค่าให้การจำเลยและในทางปฏิบัติศาลก็ใช้อำนาจสอบถามเกี่ยวกับตัวจำเลยอยู่แล้ว ซึ่งในคดีสิ่งแวดล้อมก็เช่นเดียวกันไม่แตกต่างไปจากคดีอาญาอื่นๆที่ศาลมีอำนาจสอบถามจำเลยได้ ดังนั้น หากมีการนำโทษปรับตามวันและรายได้อันบังคับใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมของไทย ศาลย่อมมีอำนาจที่จะสอบถามจำเลยเกี่ยวกับรายได้ ทรัพย์สิน อาชีพ และข้อมูลอื่นๆที่จำเป็นต้องใช้ในการกำหนดโทษปรับ

ตามวันและรายได้ได้อยู่แล้ว โดยศาลเพียงสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลในส่วนนี้เพิ่มเติมขึ้นมาจากในปัจจุบันเท่านั้นเอง

การสอบถามจำเลยในชั้นพิจารณาคดีเกี่ยวกับรายได้และสถานภาพทางการเงินนี้มีข้อดี คือ ข้อมูลที่ศาลได้รับจะมีความทันสมัยและตรงกับสภาพทางการเงินในปัจจุบันของผู้กระทำความผิดมากที่สุด อีกทั้งการตอบคำถามในชั้นศาลยังเป็นการตอบคำถามภายใต้การสาบานตนซึ่งอาจส่งผลช่วยให้จำเลยเกรงกลัวและยินยอมที่จะเปิดเผยข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงมากขึ้น นอกจากนี้ การที่ศาลสอบถามจำเลยในชั้นพิจารณาคดียังทำให้ศาลมีโอกาสได้เห็นอากัปกิริยาของจำเลยในขณะที่ตอบคำถามศาลซึ่งจะมีส่วนช่วยให้ศาลสามารถประเมินข้อเท็จจริงที่จำเลยให้ต่อศาลได้อีกทางหนึ่งด้วย ส่วนข้อเสียของข้อมูลที่ได้มาจากชั้นพิจารณาคดีก็คล้ายกันกับข้อมูลที่ได้มาจากการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ กล่าวคือ จำเลยอาจไม่ให้การที่เป็นประโยชน์ต่อศาลเกี่ยวกับเรื่องรายได้และสถานภาพทางการเงินของตนเองก็ได้ เนื่องจากกฎหมายของไทยมิได้บังคับให้จำเลยต้องตอบคำถามของศาลในเรื่องดังกล่าว แต่เป็นสิทธิของจำเลยที่จะเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับรายได้หรือสถานภาพทางการเงินของตนเองต่อศาลหรือไม่ก็ได้ ซึ่งถ้าหากจำเลยไม่ยอมเปิดเผยข้อมูล ย่อมส่งผลให้ศาลจำเป็นต้องใช้ข้อมูลที่ได้มาจากทางอื่นแทน

จากที่ได้วิเคราะห์ถึงแหล่งที่มาของข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดที่ประเทศไทยอาจนำมาประยุกต์ใช้ได้ นั้น ผู้เขียนเห็นว่านอกจากการนำข้อมูลมาจากแหล่งข้อมูลต่างๆตามที่กล่าวข้างต้นแล้ว เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านมากขึ้นและตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด ตลอดจนเพื่อแก้ปัญหาในกรณีข้อมูลไม่เพียงพอ การพิจารณาถึงฐานะรายได้ ทรัพย์สิน และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดนั้นยังสามารถนำข้อมูลจากแหล่งอื่นๆมาพิจารณาได้อีก ซึ่งจะช่วยให้ศาลสามารถนำมาใช้เป็นข้อมูลสำหรับกำหนดโทษปรับได้ถูกต้องและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น โดยที่มาของข้อมูลในเรื่องรายได้ทรัพย์สินและสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดที่กล่าวถึงนี้ได้แก่ ข้อมูลที่อยู่ในความครอบครองของธนาคารหรือสถาบันการเงิน ข้อมูลจากสถานประกอบการที่เป็นนายจ้าง ข้อมูลจากหน่วยงานราชการต้นสังกัด ข้อมูลที่อยู่ในรายงานการสืบเสาะและพินิจของเจ้าพนักงานคุมประพฤติ และข้อมูลที่อยู่ในฐานข้อมูลของกรมที่ดิน

สำหรับข้อมูลที่อยู่ในความครอบครองของธนาคารหรือสถาบันการเงินต่างๆ เช่น บัญชีเงินฝากหรือข้อมูลหนี้สินที่มีต่อธนาคารนั้น เมื่อพิจารณากฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันพบว่า กฎหมายที่ให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของธนาคารหรือสถาบันการเงิน ได้แก่ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ. 2545 ซึ่งตามกฎหมายโดยหลักแล้วธนาคารหรือสถาบันการเงินจะต้องรักษาข้อมูลของลูกค้าเอาไว้เป็นความลับ การเปิดเผยข้อมูลของลูกค้าจะทำได้

ต่อเมื่อลูกค้าให้ความยินยอม แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายดังกล่าวก็ได้บัญญัติข้อยกเว้นให้สามารถเปิดเผยข้อมูลได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลที่เป็นลูกค้าเอาไว้ด้วย เช่น ในกรณีเป็นการเปิดเผยตามคำสั่งศาลหรือตามหมายศาล เป็นต้น³³ ดังนั้น ในปัจจุบันศาลจึงมีอำนาจตามกฎหมายในการเข้าถึงข้อมูลทางการเงินของผู้กระทำความผิดที่อยู่ในความครอบครองของธนาคารหรือสถาบันการเงินได้อยู่แล้ว ซึ่งถ้าหากมีการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อม ศาลย่อมอาศัยอำนาจในส่วนนี้ขอข้อมูลทางการเงินของผู้กระทำความผิดจากธนาคารหรือสถาบันการเงินมาประกอบการพิจารณากำหนดโทษปรับได้โดยไม่ขัดต่อกฎหมายแต่อย่างใด

ส่วนข้อมูลที่อยู่ในความครอบครองของสถานประกอบการนายจ้างในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นลูกจ้างของเอกชนนั้น จากการศึกษาพบว่าในปัจจุบันประเทศไทยไม่ได้มีการตรากฎหมายที่คุ้มครองเกี่ยวกับข้อมูลที่อยู่ในความครอบครองของเอกชนเอาไว้โดยเฉพาะเหมือนข้อมูลที่อยู่ในหน่วยงานของรัฐ ดังนั้น ในส่วนของข้อมูลรายได้ เงินเดือน หรือ ค่าตอบแทน ที่ผู้กระทำความผิดได้รับจากนายจ้าง จึงไม่มีกฎหมายบัญญัติห้ามมิให้เปิดเผย ศาลจึงสามารถขอข้อมูลดังกล่าวจากนายจ้างของผู้กระทำความผิดเพื่อมาประกอบการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษปรับได้โดยไม่ขัดต่อกฎหมายแต่อย่างใด แต่สำหรับข้อมูลที่อยู่ในหน่วยงานของรัฐต้นสังกัดของผู้กระทำความผิดในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นข้าราชการ พนักงานราชการ หรือลูกจ้างในหน่วยงานของรัฐนั้น การจะนำข้อมูลเกี่ยวกับเงินเดือนของผู้กระทำความผิดมาใช้จำเป็นต้องคำนึงถึงพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นกฎหมายที่คุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความครอบครองของหน่วยงานของรัฐโดยเฉพาะด้วย ตามกฎหมายฉบับดังกล่าวนั้นข้อมูลเกี่ยวกับฐานะรายได้ถือเป็นข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่โดยหลักแล้วหน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยโดยปราศจากความยินยอมของเจ้าของข้อมูลมิได้ แต่อย่างไรก็ดี ตามที่เคยได้กล่าวมาแล้วว่ากฎหมายฉบับดังกล่าวได้บัญญัติข้อยกเว้นเอาไว้ด้วย ซึ่งการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลต่อศาลถือเป็นข้อยกเว้นหนึ่งที่กฎหมายบัญญัติเอาไว้ ดังนั้น เมื่อพิจารณาตามกฎหมายแล้วศาลจึงสามารถขอข้อมูลในเรื่องรายได้ของผู้กระทำความผิดจากหน่วยงานของรัฐที่เป็นต้นสังกัดของผู้กระทำความผิดมาใช้กำหนดโทษปรับได้

สำหรับข้อมูลที่อยู่ในรายงานการสืบเสาะและพินิจของเจ้าพนักงานคุมประพฤตินั้น เนื่องจากตามกฎหมายก่อนพิพากษาคดีศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้เจ้าพนักงานคุมประพฤติทำการสืบเสาะเกี่ยวกับประวัติของผู้กระทำความผิดและทำรายงานสรุปพร้อมทั้งเสนอความเห็นเกี่ยวกับมาตรการลงโทษที่เหมาะสมสำหรับผู้กระทำความผิดแต่ละรายส่งต่อศาลเพื่อประกอบการใช้ดุลพินิจพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดได้ ซึ่งข้อมูลที่อยู่ในรายงานการสืบเสาะของเจ้าพนักงานคุมประเวตินี้ถือเป็นข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิดที่เป็นประโยชน์แก่ศาลในการนำมาใช้ประกอบการพิจารณา

³³ พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ. 2545 มาตรา 20

กำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ ดังนั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและตรงกับสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดมากที่สุด ศาลสามารถอาศัยอำนาจในส่วนนี้มีคำสั่งให้เจ้าพนักงานคุมประพฤติสืบเสาะเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด เพื่อนำข้อมูลที่ได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาปรับได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดร่วมกับข้อมูลจากทางอื่นๆ ด้วยก็ได้

นอกจากการพิจารณาถึงข้อมูลที่เป็นตัวเงินแล้ว ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดนั้นก็เป็นอย่างอื่นหนึ่งที่ต้องนำมาพิจารณาประกอบด้วย ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นโดยหลักๆแล้วจะสามารถทราบได้จากข้อมูลที่อยู่ในฐานข้อมูลของกรมที่ดินซึ่งจะทำให้ทราบได้ว่าผู้กระทำความผิดมีที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ที่เป็นกรรมสิทธิ์อยู่ด้วยหรือไม่และมีราคาประเมินเท่าไร โดยกรมที่ดินถือเป็นหน่วยงานของรัฐที่จะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 เช่นเดียวกัน ดังนั้น ในส่วนของข้อมูลที่อยู่ในความดูแลของกรมที่ดินนั้น ตามกฎหมายแล้วศาลจึงมีอำนาจที่จะขอมาประกอบการพิจารณากำหนดโทษปรับได้ตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

จากที่ได้วิเคราะห์มาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดในประเทศไทยนั้นมีอยู่มากมายหลายช่องทางด้วยกัน ซึ่งถือเป็นข้อได้เปรียบและเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย เพราะการที่ศาลได้ทราบถึงข้อมูลรายได้ของผู้กระทำความผิดได้มากและรอบด้านยิ่งขึ้นเท่าไร ย่อมมีส่วนช่วยให้ศาลสามารถกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละรายได้มากขึ้นเท่านั้น ซึ่งเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับการได้มาซึ่งข้อมูลของผู้กระทำความผิดในต่างประเทศแล้ว จะเห็นว่าแม้บทบัญญัติกฎหมายและวิธีปฏิบัติของประเทศไทยในปัจจุบันจะไม่ได้เอื้ออำนวยต่อการเข้าถึงข้อมูลรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดมากเท่ากับในประเทศฟินแลนด์และประเทศสวีเดนก็ตาม แต่บทบัญญัติกฎหมายและวิธีปฏิบัติของไทยก็ช่วยให้ศาลสามารถเข้าถึงข้อมูลของผู้กระทำความผิดได้มากและหลากหลายกว่าในประเทศเยอรมนีและสหรัฐอเมริกา ไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึงข้อมูลทางภาษีที่ถึงแม้ว่ากฎหมายจะไม่ได้ให้หน่วยงานทางภาษีต้องเปิดเผยข้อมูลทางภาษีของผู้กระทำความผิดเป็นหลักเหมือนดังเช่นกฎหมายของประเทศฟินแลนด์และสวีเดน แต่กฎหมายของไทยก็ไม่ได้ห้ามมิให้ศาลเข้าถึงข้อมูลทางภาษีของผู้กระทำความผิดเสียทีเดียว โดยกฎหมายได้บัญญัติเปิดช่องเอาไว้ให้หน่วยงานทางภาษีสามารถเปิดเผยข้อมูลภาษีของผู้กระทำความผิดได้หากมีกฎหมายให้อำนาจไว้ ต่างจากประเทศเยอรมนีและสหรัฐอเมริกาที่กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของทั้งสองประเทศจะเคร่งครัดกว่ามาก ศาลเยอรมันและศาลสหรัฐอเมริกาไม่อาจที่จะเข้าถึงข้อมูลทางภาษีของผู้กระทำความผิดได้เลย ข้อมูลในเรื่องรายได้ที่ทั้งสองประเทศนำมาใช้จึงมาจากการเปิดเผยของผู้กระทำความผิดทั้งสิ้น ทั้งการเปิดเผยต่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและการเปิดเผยต่อศาล หรือ ในเรื่องของข้อมูล

ที่ได้มาจากการเปิดเผยของผู้กระทำความผิดนั้น วิธีปฏิบัติของไทยในปัจจุบันก็สามารถที่จะปรับเปลี่ยนเล็กน้อยเพื่อให้ได้ข้อมูลในส่วนนี้มาได้เช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ

ดังนั้น เมื่อมีการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ประเด็นเรื่องของการได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดจึงไม่ใช่สิ่งที่จะเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จของการลงโทษปรับตามวันและรายได้แต่อย่างใด ยิ่งไปกว่านั้นผู้เขียนเห็นว่าการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ของศาลไทยน่าจะถูกต้องและเหมาะสมกับผู้กระทำความผิดแต่ละรายได้มากอีกด้วย เพราะเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับศาลเยอรมันและสหรัฐอเมริกาแล้ว ข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ของผู้กระทำความผิดที่ศาลนำมาใช้นั้นเรียกได้ว่ามาจากการเปิดเผยของตัวผู้กระทำความผิดทั้งสิ้น แต่ทั้งสองประเทศก็ไม่ได้มีปัญหาในเรื่องของการใช้ข้อมูลที่มาจากการรายงานของผู้กระทำความผิดเองแต่อย่างใด ในทางกลับกันยังประสบความสำเร็จในการบังคับใช้โทษปรับเป็นอย่างมากอีกด้วย นอกจากนี้ ในทางปฏิบัติของประเทศฟินแลนด์และสวีเดนนั้น ส่วนใหญ่แล้วก็มักจะใช้ข้อมูลที่มาจากการเปิดเผยของผู้กระทำความผิดเป็นหลักมากกว่าที่จะใช้ข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ ซึ่งการกำหนดโทษปรับของทั้งสองประเทศก็ไม่ได้มีปัญหาใดๆ ทั้งยังคงบังคับใช้โทษปรับอย่างประสบความสำเร็จเรื่อยมา

สรุป สำหรับประเทศไทยนั้น ศาลสามารถทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดที่ได้จากแหล่งข้อมูล ดังต่อไปนี้

- 1) ข้อมูลทางภาษีของกรมสรรพากร
- 2) ข้อมูลที่อยู่ในรายงานการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ
- 3) ข้อมูลที่มาจาก การเปิดเผยของผู้กระทำความผิดต่อศาลในชั้นพิจารณาคดี
- 4) ข้อมูลที่อยู่ในความครอบครองของธนาคารหรือสถาบันการเงิน
- 5) ข้อมูลที่อยู่ในความครอบครองของสถานประกอบการที่เป็นนายจ้างหรือหน่วยงานราชการที่เป็นต้นสังกัด
- 6) ข้อมูลจากรายงานการสืบเสาะและพินิจของเจ้าพนักงานคุมประพฤติ
- 7) ข้อมูลที่อยู่ในฐานข้อมูลของกรมที่ดิน

โดยผู้เขียนเห็นว่าสำหรับข้อมูลทางภาษีของกรมสรรพากร ข้อมูลที่อยู่ในความครอบครองของธนาคารหรือสถาบันการเงิน ข้อมูลที่อยู่ในความครอบครองของสถานประกอบการที่เป็นนายจ้างหรือหน่วยงานราชการที่เป็นต้นสังกัด และข้อมูลที่อยู่ในฐานข้อมูลของกรมที่ดินนั้น สมควรที่จะต้องมีการบัญญัติเป็นกฎหมายเอาไว้โดยเฉพาะให้อำนาจศาลในการเข้าถึงข้อมูลต่างๆ เหล่านี้ ทั้งนี้ เพื่อให้การปฏิบัติงานของศาลไปได้อย่างราบรื่นและสะดวกรวดเร็วซึ่งอาจจะกำหนดให้ศาลมีอำนาจไต่สวน

พยานหลักฐานเกี่ยวกับรายได้และสถานะทางการเงินของผู้กระทำความผิดและเรียกเช่นเดียวกับการไต่สวนคำร้องขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลในคดีแพ่ง หรืออาจจะบัญญัติให้อำนาจศาลเอาไว้เป็นพิเศษทำนองเดียวกับพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 25* ก็ได้ ส่วนข้อมูลที่อยู่ในรายงานการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ควรมีการปรับแนวทางการทำงานในส่วนนี้เล็กน้อยโดยการสอบถามเกี่ยวกับอาชีพ รายได้ ให้ละเอียดมากขึ้นรวมทั้งสอบถามถึงสถานภาพและการศึกษาของผู้กระทำความผิดเพิ่มเติม

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ศาลไม่สามารถทราบได้ถึงข้อมูลเกี่ยวกับฐานะรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดไม่ว่าจากแหล่งใดก็ตาม หรือศาลเห็นว่าข้อมูลดังกล่าวไม่มีความน่าเชื่อถือ หรือไม่อาจที่จะพิสูจน์ความถูกต้องได้หรือมีความยุ่งยากอย่างมากในการพิสูจน์ ผู้เขียนเห็นว่าในกรณีเช่นนี้ควรกำหนดให้อำนาจศาลในการประเมินรายได้เช่นเดียวกับในประเทศเยอรมนี และให้สิทธิแก่ผู้กระทำความผิดในการคัดค้านการประเมินรายได้ของศาลไปพร้อมกันด้วย

4.3.4 การกำหนดโทษปรับสำหรับบุคคลบางกลุ่ม

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าโทษปรับตามวันและรายได้เป็นโทษปรับที่นำเอาฐานะรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดเข้ามาเป็นหลักในการพิจารณากำหนดโทษปรับควบคู่ไปกับการพิจารณาถึงความร้ายแรงของการกระทำความผิดด้วย ดังนั้น ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้จึงจำเป็นที่จะต้องนำรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดมาใช้เพื่อคำนวณค่าปรับสำหรับผู้กระทำความผิดแต่ละราย แต่อย่างไรก็ดี สำหรับบุคคลบางกลุ่มการที่จะนำ

* พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 มาตรา 25 “เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาและตรวจสอบทรัพย์สิน ยึด หรืออายัดทรัพย์สินตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการ อนุกรรมการและเลขาธิการมีอำนาจดังต่อไปนี้

(๑) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ องค์การหรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจมาเพื่อให้ถ้อยคำส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชีเอกสาร หรือหลักฐานใดมาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา

(๒) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำส่งคำชี้แจง เป็นหนังสือ หรือส่งบัญชีเอกสารหรือหลักฐานใดมาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณา ทั้งนี้ รวมถึงการตรวจสอบจากธนาคาร ตลาดหลักทรัพย์ และสถาบันการเงินด้วย

(๓) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใดที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด หรือมีทรัพย์สินตามมาตรา ๒๒ ซุกซ่อนอยู่ เพื่อทำการตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ ยึด หรืออายัดทรัพย์สิน ในเวลากลางวันระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากไม่ดำเนินการในทันทีทรัพย์สินนั้นจะถูก ยักย้ายก็ให้มีอำนาจเข้าไปในเวลากลางคืน

ในกรณีตาม (๓) ประธานกรรมการ หรือเลขาธิการจะมอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติกรแทนแล้วรายงานให้ทราบก็ได้

ในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตามวรรคสองต้องแสดงเอกสารมอบหมายต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกครั้ง”

รายได้และสถานภาพทางการเงินมาใช้คำนวณโทษปรับนั้นอาจเป็นไปได้เลยหรือเป็นไปได้ยากมาก เนื่องจากบุคคลดังกล่าวอาจเป็นผู้ที่ไม่มีรายได้หรือมีรายได้ที่ไม่แน่นอน ยกตัวอย่างเช่น บุคคลว่างงาน แม่บ้านที่ไม่ได้ประกอบอาชีพใดๆ หรือ นักเรียน นักศึกษา เป็นต้น ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้นี้เป็นปัญหาที่ย่อมเกิดขึ้นได้กับทุกประเทศที่นำโทษปรับตามวันและรายได้ไปบังคับใช้ ดังนั้น ประเทศต่างๆจึงได้พยายามหาทางแก้ในเรื่องนี้เอาไว้ โดยทางแก้ที่แต่ละประเทศนำมาใช้นั้นก็จะแตกต่างกันออกไปตามแต่ความเหมาะสมของแต่ละประเทศ ดังนี้

ประเทศฟินแลนด์ซึ่งเป็นประเทศที่ได้ชื่อว่ามีสวัสดิการที่ดีที่สุดแห่งหนึ่งของโลกนั้น สำนักงานประกันสังคมของประเทศฟินแลนด์จะเป็นหน่วยงานหลักที่คอยให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆแก่ประชาชนทุกคนในประเทศ โดยสำนักงานประกันสังคมจะให้ความช่วยเหลือในเรื่องเงินสงเคราะห์และเงินสวัสดิการในกรณีต่างๆแทบทุกกรณี ไม่ว่าจะเป็นกรณีผู้ที่มีรายได้ต่ำ นักเรียน นักศึกษา ผู้สูงอายุ ผู้เกษียณอายุ หรือแม้กระทั่งผู้ที่ว่างงาน ซึ่งเงินช่วยเหลือต่างๆที่บุคคลเหล่านี้ได้รับมาจากรัฐจะถือว่าเป็นรายได้ของบุคคลเหล่านี้ด้วย ดังนั้น กลุ่มบุคคลเหล่านี้แม้จะเป็นกลุ่มบุคคลที่อาจมีปัญหาในเรื่องของการหาข้อมูลรายได้ แต่สำหรับประเทศฟินแลนด์แล้วเมื่อบุคคลเหล่านี้กระทำความผิดและต้องโทษปรับก็จะมีปัญหาในเรื่องของการหารายได้ที่จะนำมาใช้คำนวณโทษปรับแต่อย่างใด เพราะถือเอาเงินสวัสดิการช่วยเหลือที่บุคคลนั้นได้รับจากรัฐมาเป็นรายได้ของเขานั่นเอง

ประเทศสวีเดน ก็ใช้หลักการเดียวกันกับประเทศฟินแลนด์ โดยบุคคลที่ไม่มีรายได้หรือมีรายได้ที่ไม่แน่นอน เช่น นักเรียน นักศึกษา ผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ ผู้ที่มีรายได้ต่ำ ผู้เกษียณอายุ บุคคลเหล่านี้แม้จะไม่มีรายได้มาจากการทำงาน แต่ก็ถือว่ามีรายได้จากสวัสดิการที่รัฐให้ความช่วยเหลือ ดังนั้น เมื่อบุคคลเหล่านี้กระทำความผิด เงินช่วยเหลือต่างๆที่ได้รับมาจากรัฐจึงถูกนำมาใช้พิจารณาเป็นรายได้ของบุคคลเหล่านี้เพื่อประโยชน์ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ต่อไปเช่นเดียวกัน

ประเทศเยอรมนี การหารายได้เฉลี่ยต่อวันของผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้ที่มีรายได้ต่ำหรือไม่มีรายได้ เช่น ผู้ที่ลาออกจากงาน นักเรียนนักศึกษา แม่บ้าน หรือบุคคลว่างงาน ซึ่งอาจประสบปัญหาความยากลำบากในการหารายได้นั้น กฎหมายได้หาวิธีแก้ปัญหานี้เอาไว้โดยการบัญญัติให้อำนาจศาลเป็นผู้ประเมินรายได้ว่าผู้กระทำความผิดแต่ละรายนั้นเขาอาจมีรายได้หรือมีความสามารถที่จะมีรายได้เป็นจำนวนเท่าใดโดยพิจารณาจากสภาพส่วนตัวและสภาพทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดที่มีอยู่ เช่น ในกรณีของภรรยาที่เป็นแม่บ้านทำงานบ้านเพียงอย่างเดียว รายได้ของภรรยาจึงมีเพียงเงินที่ได้รับมาเป็นค่าใช้จ่ายภายในครอบครัวเท่านั้น นอกจากนี้ อำนาจในการประเมินรายได้ของศาลยังครอบคลุมถึงกรณีของผู้กระทำความผิดที่ไม่ยอมใช้โอกาสในการมีรายได้เนื่องจาก

คาดหมายได้ว่าตนเองจะต้องชำระค่าปรับ จึงหลีกเลี่ยงจากการที่ตนเองจะต้องชำระค่าปรับในอัตราที่สูงโดยการลาออกจากงานหรือย้ายไปทำงานในตำแหน่งที่มีรายได้น้อยลงกว่าเดิมอีกด้วย³⁴

ประเทศสหรัฐอเมริกา ในเรื่องของการหารายได้ของบุคคลบางกลุ่มที่จะนำมาใช้กำหนดโทษปรับ เช่น ผู้ที่ไม่มีรายได้หรือผู้ที่มีรายได้ที่ผิดกฎหมายนั้น ได้กำหนดวิธีแก้ไขปัญหามาไว้ ดังนี้³⁵

ข. กรณีของผู้ที่ไม่มีรายได้ ซึ่งได้แก่ แม่บ้าน นักเรียน ผู้พิการ หรือ ผู้ว่างงานนั้น วิธีการแก้ปัญหาที่ศาลเขตบริดจ์พอร์ตซึ่งเป็นศาลที่อยู่ในเขตที่ประสบกับปัญหาผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำที่ยาวนานได้นำมาใช้ก็คือ การนำเงินช่วยเหลือที่บุคคลเหล่านี้ได้รับมาจากโครงการสงเคราะห์สวัสดิการของท้องถิ่น (local general assistance welfare program) มาพิจารณาเป็นรายได้เพื่อใช้ในการกำหนดโทษปรับต่อไป ซึ่งวิธีนี้ยังถือเป็นวิธีที่ใช้ได้ดีกับกรณีที่มีอัตราการว่างงานสูงอีกด้วย

นอกจากนี้ ในคู่มือแนะนำของประเทศสหรัฐอเมริกายังมีการเสนอวิธีแก้ปัญหาในกรณีของผู้ที่ไม่มีรายได้อีกหลายวิธีซึ่งแต่ละวิธีก็มีจุดเด่นและจุดด้อยต่างกันออกไป ดังนี้

วิธีแรก เป็นการใช้จ่ายรายได้ของครอบครัวผู้กระทำความผิดเป็นเกณฑ์ โดยสมมติให้ผู้กระทำความผิดเป็นหัวหน้าครอบครัวและใช้จ่ายรายได้ของทั้งครอบครัวมาคำนวณหาจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ ซึ่งวิธีแรกนี้มีข้อเสียตรงที่ว่าค่าใช้จ่ายของครอบครัวนั้นเท่ากับเป็นการนำรายได้ของผู้อื่นซึ่งมิได้เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมาใช้ในการกำหนดโทษปรับแทน และการกระทำเช่นนี้ยังก่อให้เกิดความเดือดร้อนและส่งผลกระทบต่อบุคคลในครอบครัวทั้งหมดอีกด้วย

วิธีที่สอง เป็นการพิจารณาการรายได้ในตลาดแรงงานมาเป็นเกณฑ์ ซึ่งในสหรัฐอเมริกาจะแยกเป็นแรงงานไร้ฝีมือ (unskilled worker) เช่น พนักงานขายอาหารฟาสต์ฟูด พนักงานเช็คสินค้า พนักงานทำความสะอาด เป็นต้น แรงงานเหล่านี้จะใช้รายได้ขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนดหรือรายได้ที่จ่ายกันในตลาดแรงงานเป็นเกณฑ์ในการประมาณรายได้ กับแรงงานอีกประเภทหนึ่งคือแรงงานที่ใช้ฝีมือ (skilled worker) ซึ่งจะใช้รายได้ที่เขาเคยได้รับจากการทำงานครั้งล่าสุดมาเป็นเกณฑ์ในการประมาณการรายได้ที่เขาสมควรจะได้รับ แต่วิธีนี้ก็ยังมีข้อเสียตรงที่ว่าในบางครั้งก็ภาวะทาง

³⁴ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, “โครงการวิจัยเรื่อง ศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดชั้นโทษและการนำไปปรับใช้ในประมวลกฎหมายอาญา,” หน้า 200.

³⁵ Bureau of Justice Assistance, Office of Justice Programs, U.S. Department of Justice, How To Use Structured Fines (Day Fines) as an Intermediate Sanction, pp. 19-20.

เศรษฐกิจไม่สู้ดีนัก งานบางประเภทอาจไม่เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน ส่งผลให้การประมาณการรายได้ อาจจะไม่ตรงกับความเป็นจริง

วิธีที่สาม เป็นการใช้จ่ายของครอบครัวผู้กระทำความผิดเป็นเกณฑ์ แต่วิธีนี้ต่างจากวิธีแรกตรงที่ก่อให้เกิดภาระแก่คนในครอบครัวของผู้กระทำความผิดน้อยกว่า เนื่องจากเป็นการนำรายได้ของครอบครัวมาหักภาษีและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นทั้งหมดของครอบครัวออกไปก่อน เหลือจำนวนเท่าใดจึงถือเป็นรายได้สุทธิที่นำมาใช้เป็นรายได้ของผู้กระทำความผิดเพื่อใช้ในการคำนวณโทษปรับต่อไป

ค. กรณีของผู้ที่มีรายได้ไม่ถูกกฎหมาย เช่น ผู้กระทำความผิดที่ถูกฟ้องว่ากระทำความผิดฐานเล่นการพนัน ฐานจำหน่ายหรือครอบครองยาเสพติด หรือความผิดฐานเป็นโสเภณี วิธีการแก้ปัญหาที่ศาลนำมาใช้ก็คือ ศาลจะเป็นผู้ประเมินรายได้ของผู้กระทำความผิดเหล่านี้เอง โดยเหตุผลที่ศาลนำวิธีการประเมินรายได้มาใช้ก็เนื่องมาจากว่าวิธีนี้เป็นวิธีที่ศาลในสหรัฐอเมริกาใช้เป็นปกติอยู่แล้วในการประเมินสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดเพื่อกำหนดจำนวนเงินประกันและพิจารณาจัดหาหนทางความช่วยเหลือในคดี ซึ่งการประเมินรายได้ของผู้กระทำความผิดนั้น ศาลจะสังเกตการณ์จากตัวของผู้กระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นบุคลิกลักษณะ การแต่งกาย ประวัติ อาชญากรรม สถานภาพความเป็นอยู่ ทรัพย์สินที่มีในครอบครอง เช่น ยานพาหนะ โทรทัศน์ อุปกรณ์ไฟฟ้า เป็นต้น และลักษณะนิสัยความประพฤติ เช่น ผู้กระทำความผิดสูบบุหรี่หรือมีงานอดิเรกอะไรบ้าง เป็นต้น เพื่อนำข้อมูลทั้งหมดมาประเมินถึงรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดต่อไป

จะเห็นได้ว่าวิธีการที่ประเทศต่าง ๆ นำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาความยากลำบากในการหารายได้ของบุคคลที่ไม่มีรายได้หรือมีรายได้ที่ไม่แน่นอนหรือมีรายได้ที่ผิดกฎหมายนั้นจะมีอยู่หลายวิธีด้วยกัน ทั้งการนำเงินช่วยเหลือจากรัฐมาพิจารณาเป็นรายได้ของผู้กระทำความผิด การให้ศาลเป็นผู้ประเมินรายได้ การนำรายได้ของครอบครัวมาพิจารณาเป็นรายได้ของผู้กระทำความผิด การใช้จ่ายขั้นต่ำมาเป็นเกณฑ์ และ การใช้จ่ายที่เคยได้รับการดำเนินงานครั้งก่อนมาเป็นเกณฑ์ในการประเมินรายได้ ซึ่งวิธีการเหล่านี้ต่างก็มีทั้งข้อดีและข้อเสียที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้น การจะหาวิธีการที่เหมาะสมที่จะใช้ในประเทศไทยจึงจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงข้อดีข้อเสียของวิธีการต่างๆ ตลอดจนความเหมาะสมที่จะใช้กับประเทศไทยต่อไปด้วย

การนำเงินช่วยเหลือที่ได้รับจากรัฐมาพิจารณาเป็นรายได้ของผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นวิธีที่ประเทศฟินแลนด์ สวีเดน รวมทั้งศาลในสหรัฐอเมริกานำมาใช้ นั้น ข้อดีของวิธีการนี้ คือ เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาหารายได้ที่แน่นอนชัดเจนและเป็นมาตรฐานเดียวกัน ทั้งยังเป็นวิธีที่ไม่ยุ่งยากหรือซับซ้อนเกินกว่าที่ผู้เกี่ยวข้องจะสามารถเข้าใจถึงที่มาของรายได้ได้โดยง่าย นอกจากนี้

วิธีนี้ยังทำให้ศาลสามารถกำหนดโทษปรับได้ใกล้เคียงกับสถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้กระทำ ความผิดได้มากกว่าวิธีการอื่นๆด้วย เนื่องจากการนำเงินช่วยเหลือที่ผู้กระทำความผิดได้รับจริงมาใช้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้นั้นเอง ส่วนข้อเสียของวิธีการนี้ คือ วิธีนี้เป็นวิธีการที่ใช้ได้ดีเฉพาะกับประเทศที่มีระบบโครงสร้างสวัสดิการที่ดีเท่านั้น แต่สำหรับประเทศที่ไม่ใช่รัฐสวัสดิการอย่างเช่นประเทศไทย วิธีการดังกล่าวนี้ย่อมไม่อาจนำมาใช้แก้ปัญหาการหารายได้ของบุคคลบางกลุ่มได้อย่างครอบคลุม เนื่องจากในประเทศไทยแม้จะมีหน่วยงานประกันสังคมคอยให้ความช่วยเหลือในกรณีต่างๆแก่ประชาชนในประเทศก็ตาม แต่ลักษณะของการให้ความช่วยเหลือจากรัฐยังมีข้อจำกัดอยู่มากและเงินช่วยเหลือที่รัฐจ่ายให้ก็มีเพียงไม่กี่กรณีเท่านั้น เช่น รัฐให้เงินช่วยเหลือเฉพาะในกรณีเจ็บป่วย ชราภาพ เป็นต้น โดยผู้ที่มีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือดังกล่าวยังต้องเป็นผู้ที่ลงทะเบียนเอาไว้และต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดเอาไว้ด้วย ดังนั้น จะเห็นได้ว่าในประเทศไทยรัฐไม่ได้ให้เงินช่วยเหลือแก่ประชาชนทุกคน ต่างจากในประเทศฟินแลนด์และสวีเดนที่รัฐจะให้เงินสงเคราะห์และเงินช่วยเหลือในแทบทุกกรณี

การให้ศาลเป็นผู้ประเมินรายได้ในกรณีที่มีปัญหาในเรื่องการหารายได้ของบุคคลบางกลุ่มซึ่งเป็นวิธีการที่ประเทศเยอรมนีและศาลในสหรัฐอเมริกาใช้นั้น วิธีการนี้มีข้อดี คือ เป็นวิธีการที่สะดวกและรวดเร็ว เนื่องจากศาลสามารถใช้ดุลพินิจประเมินรายได้ที่ผู้กระทำความผิดสามารถที่จะมีได้หรืออาจมีได้ไปได้เลยตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏ ทำให้ไม่ต้องเสียเวลาในการรื้อข้อมูลมากเท่ากับการใช้วิธีการอื่น นอกจากนี้ วิธีการประเมินรายได้ยังทำให้ศาลสามารถกำหนดจำนวนรายได้ของผู้กระทำความผิดได้ตรงกับระดับความสามารถในการมีรายได้ของบุคคลนั้นๆมากกว่าการใช้วิธีการอื่นด้วย เนื่องจากในบางกรณีการหารายได้โดยวิธีการอื่น เช่น การนำรายได้ที่ได้รับจากรัฐหรือการนำค่าแรงขั้นต่ำมาใช้เป็นรายได้ของผู้กระทำความผิดนั้น รายได้ที่คิดคำนวณออกมาอาจมีจำนวนที่ต่ำกว่าระดับความสามารถในการมีรายได้ของผู้กระทำความผิดมากจนเกินไป ทั้งๆที่เขามีความสามารถที่จะมีรายได้ที่สูงกว่านั้น หรือในบางกรณีการใช้วิธีนำรายได้ของครอบครัวมาพิจารณาเป็นรายได้ของผู้กระทำความผิดก็อาจทำให้รายได้ที่คำนวณออกมาที่มีจำนวนที่สูงเกินกว่าความสามารถในการมีรายได้ของผู้กระทำความผิดไปอีกด้วย ส่งผลให้ค่าปรับที่คำนวณได้นั้นมีจำนวนที่ต่ำหรือสูงจนเกินไป ดังนั้น การนำวิธีการประเมินรายได้มาใช้จึงทำให้ศาลสามารถกำหนดรายได้ที่เหมาะสมสำหรับผู้กระทำความผิดแต่ละรายไปได้ แต่อย่างไรก็ดี การนำวิธีการประเมินรายได้มาใช้มีข้อเสียอยู่บ้าง คือ การพิจารณารายได้ของผู้กระทำความผิดนั้นไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนและชัดเจน แต่จะขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลที่จะประเมินรายได้ไปตามความเป็นไปได้ทางข้อเท็จจริงที่มีอยู่หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือเป็นการคาดเดาของศาลบนพื้นฐานของข้อเท็จจริงทั้งหมดที่ปรากฏนั่นเอง ซึ่งอาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการประเมินรายได้ไปได้

การนำรายได้ของครอบครัวมาพิจารณาเป็นรายได้ของผู้กระทำความผิดอันเป็นวิธีของศาลในสหรัฐอเมริกา นั้น แม้จะมีข้อดีตรงที่เป็นการทำให้การพิจารณารายได้มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนชัดเจน และเป็นการนำรายได้ที่ได้รับจริงมาใช้ก็ตาม แต่วิธีการนี้มีข้อเสียคือ การนำรายได้ของครอบครัวผู้กระทำความผิดมาใช้นั้นย่อมก่อให้เกิดผลกระทบและสร้างความเดือดร้อนให้กับบุคคลอื่นที่ไม่ได้มีส่วนในการกระทำความผิดด้วย เนื่องจากการนำเงินที่ต้องใช้จ่ายภายในครอบครัวมาใช้เป็นฐานในการคำนวณโทษปรับ ส่งผลให้เป็นการลงโทษที่เกินความจำเป็นและขัดกับหลักการลงโทษทางอาญาที่การลงโทษจะต้องมีผลเป็นการเฉพาะตัวเท่านั้น นอกจากนี้ วิธีการนำรายได้ครอบครัวมาใช้เป็นรายได้ของผู้กระทำความผิดนี้ยังไม่อาจนำมาใช้ได้กับกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้ที่ไม่มีครอบครัวหรือญาติพี่น้องอีกด้วย

ส่วนการใช้รายได้ขั้นต่ำมาพิจารณาเป็นรายได้ซึ่งถือเป็นอีกหนึ่งวิธีที่ศาลในสหรัฐอเมริกานำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาในเรื่องของการหารายได้ของผู้กระทำความผิดนั้น ข้อดีของวิธีการนี้ก็คือ เป็นวิธีที่นำมาปรับใช้ได้โดยง่าย ทั้งยังทำให้การทำงานของศาลเป็นไปได้อย่างสะดวกและรวดเร็วกว่าวิธีอื่นๆ เพราะศาลสามารถนำรายได้ขั้นต่ำของประชากรในประเทศในขณะนั้นมาใช้เป็นรายได้ของผู้กระทำความผิดและกำหนดโทษปรับไปได้เลยในทันทีโดยไม่ต้องพิจารณาข้อมูลอื่นๆ ซึ่งจะช่วยให้การพิจารณาคดีนั้นเสร็จไปได้โดยเร็วอีกด้วย แต่สำหรับข้อเสียของวิธีการนี้ คือ การใช้รายได้ขั้นต่ำมาพิจารณาเป็นรายได้สำหรับผู้กระทำความผิดทุกรายโดยไม่ได้แยกว่าเป็นผู้กระทำความผิดที่เป็นแม่บ้าน คนว่างงาน หรือ นักเรียนนักศึกษา ย่อมไม่ตรงต่อสภาพความเป็นจริงที่บุคคลเหล่านี้ย่อมมีรายได้ที่แตกต่างกันออกไป อีกทั้งการนำรายได้ขั้นต่ำมาพิจารณาเป็นรายได้ของผู้กระทำความผิดในประเทศไทยนั้น อาจส่งผลให้จำนวนเงินค่าปรับที่คำนวณออกมานั้นมีจำนวนที่น้อยจนเกินไปด้วย เนื่องจากในปัจจุบันอัตรารายได้ขั้นต่ำในประเทศไทยยังมีจำนวนที่ไม่สูงมากนักเมื่อเทียบกับในประเทศสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ อัตรารายได้ขั้นต่ำยังเป็นไปตามภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศอีกด้วย ดังนั้น เมื่อประเทศเข้าสู่ช่วงที่ภาวะทางเศรษฐกิจไม่ดี อัตรารายได้ขั้นต่ำก็จะมีจำนวนไม่มากซึ่งย่อมส่งผลทำให้เงินค่าปรับที่คำนวณออกมานั้นมีจำนวนที่น้อยมากตามไปอีกด้วย

สำหรับวิธีการสุดท้ายคือการใช้รายได้ที่เคยได้รับจากการทำงานครั้งก่อนมาเป็นเกณฑ์ในการประเมินรายได้ ซึ่งข้อดีของวิธีการนี้คือ เป็นการกำหนดเกณฑ์ที่ชัดเจน และทำให้ศาลสามารถกำหนดรายได้ได้ใกล้เคียงกับฐานะรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดได้มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้กระทำความผิดที่เพิ่งลาออกหรือเพิ่งว่างงานไม่นานก่อนเวลาที่ศาลกำหนดโทษปรับ แต่อย่างไรก็ดี วิธีนี้ก็ไม่เหมาะที่จะใช้ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้ที่ไม่เคยประกอบอาชีพใดๆมาก่อน หรือเป็นผู้ที่ว่างงานมานานแล้วก่อนที่ศาลจะกำหนดโทษปรับ เนื่องจากในกรณีผู้ที่ไม่เคยทำงานย่อมไม่มีรายได้ที่แน่นอนชัดเจนที่ศาลจะนำมาใช้ได้อยู่แล้ว ส่วนผู้ที่ว่างงานมาเป็นระยะนาน รายได้ที่เขา

เคยได้รับอาจเทียบไม่ได้กับค่าเงินหรือสภาพเศรษฐกิจในเวลาที่เราที่กำหนดโทษปรับ ส่งผลให้การกำหนดรายได้นั้นคลาดเคลื่อนไม่ตรงกับสภาพความเป็นจริงได้

สำหรับประเทศไทย ด้วยเหตุที่โทษปรับที่บังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมและในคดีอาญาทั่วไปของไทยเป็นโทษปรับแบบตายตัว ซึ่งฐานะรายได้ของผู้กระทำความผิดไม่ใช่ปัจจัยหลักที่ต้องนำมาใช้ในการกำหนดโทษปรับดังเช่นโทษปรับตามวันและรายได้ ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่ไม่มีรายได้หรือมีรายได้ที่ไม่แน่นอน จึงไม่มีปัญหาในการกำหนดโทษปรับแก่บุคคลเหล่านี้แต่อย่างใด ศาลย่อมกำหนดโทษปรับไปได้อยู่แล้ว ดังนั้น ถ้าหากมีการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมของไทยจึงจำเป็นที่จะต้องเตรียมหาวิธีแก้ไขในกรณีนี้เอาไว้ด้วย

จากที่ได้วิเคราะห์ถึงข้อดีและข้อเสียของวิธีการที่ต่างประเทศได้นำมาใช้เพื่อแก้ปัญหาในเรื่องของการหารายได้ของบุคคลบางกลุ่ม ผู้เขียนเห็นว่าสำหรับประเทศไทยในกรณีของบุคคลที่ไม่มีรายได้หรือมีรายได้ที่ไม่แน่นอนจนเป็นปัญหาในการนำรายได้มาคำนวณโทษปรับนั้นอาจนำแนวทางของประเทศเยอรมนีและสหรัฐอเมริกามาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหานี้ได้ โดยการกำหนดให้อำนาจศาลประเมินรายได้ของผู้กระทำความผิดเหล่านี้ และเพื่อให้การพิจารณารายได้ของผู้กระทำความผิดมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาที่ชัดเจนมากขึ้น ในกรณีของผู้กระทำความผิดที่เป็นแม่บ้านไม่ได้ประกอบอาชีพใดๆ นักเรียนนักศึกษา หรือผู้ที่ว่างงานมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน อาจใช้ค่าจ้างขั้นต่ำเป็นเกณฑ์ในการประเมินรายได้ก็ได้ ส่วนบุคคลที่เพิ่งว่างงานได้ไม่นาน เช่น เพิ่งลาออกจากตำแหน่งงานเดิมเมื่อถูกฟ้องดำเนินคดี กรณีนี้อาจใช้รายได้ที่บุคคลดังกล่าวเคยได้รับมาเป็นเกณฑ์ในการประเมินก็ได้ แต่ทั้งนี้ศาลอาจจะประเมินรายได้ให้แตกต่างไปจากค่าจ้างขั้นต่ำหรือรายได้ที่เขาเคยได้รับมาก็ได้ตามที่ศาลเห็นสมควรโดยพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏ เนื่องจากข้อเท็จจริงที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับฐานะรายได้ของผู้กระทำความผิดแต่ละรายย่อมไม่เหมือนกันอยู่แล้ว

4.3.5 ขั้นตอนก่อนการใช้มาตรการบังคับชำระค่าปรับ

ขั้นตอนก่อนการใช้มาตรการบังคับชำระค่าปรับนี้นับว่าเป็นส่วนที่มีความสำคัญอย่างมากอีกส่วนหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้การบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้เกิดประสิทธิผลได้อย่างสูงสุด เนื่องจากการลงโทษปรับนั้นจะถือว่าบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างเต็มที่ก็ต่อเมื่อการกำหนดโทษปรับนั้นผู้กระทำความผิดมีการชำระค่าปรับอย่างถูกต้องครบถ้วนด้วย โดยผลการศึกษาวิจัยของประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่า การนำระบบการจับเก็บเงินค่าปรับที่มีประสิทธิภาพมาใช้ควบคู่ไปกับการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ได้นั้น ส่งผลทำให้อัตราการจับเก็บเงินค่าปรับเพิ่มสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่สามารถชำระค่าปรับได้อย่างครบถ้วนโดยไม่ต้องใช้มาตรการอื่นในการ

บังคับชำระค่าปรับ ในขณะที่อัตราการไม่ชำระค่าปรับนั้นก็พบในจำนวนที่น้อยมากอีกด้วย³⁶ และจากการศึกษาผู้เขียนพบว่าประเทศที่บังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้จะกำหนดขั้นตอนก่อนการใช้มาตรการบังคับชำระค่าปรับเอาไว้อย่างเป็นระบบเพื่อกระตุ้นให้ผู้กระทำความผิดชำระเงินค่าปรับให้ถูกต้องครบถ้วน โดยทุกประเทศจะพยายามหาวิธีการที่จะช่วยให้ผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับได้อย่างถูกต้องครบถ้วนเสียก่อน จะไม่ใช้มาตรการอื่นมาบังคับชำระค่าปรับในทันทีเหมือนในประเทศไทย ต่อเมื่อไม่อาจมีการชำระค่าปรับได้แล้วไม่ว่าด้วยเหตุใดจึงจะใช้มาตรการในการบังคับชำระค่าปรับ โดยขั้นตอนก่อนการบังคับชำระค่าปรับที่แต่ละประเทศกำหนดเอาไว้มีรายละเอียดดังนี้

ประเทศฟินแลนด์ ในส่วนของการชำระเงินค่าปรับนั้นจะมีหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบแยกออกมาต่างหากจากขั้นตอนของการกำหนดโทษปรับโดยพนักงานอัยการหรือศาล ซึ่งหน่วยงานที่กล่าวถึงนี้ก็คือ Legal Register Centre โดยหลังจากที่พนักงานอัยการหรือศาลกำหนดโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดแล้ว จะมีการแจ้งข้อมูลรายละเอียดการลงโทษปรับในคดีนั้นๆ ไปยัง Legal Register Centre เพื่อนำข้อมูลการลงโทษเข้าสู่ระบบ³⁷ ในทางปฏิบัติขั้นตอนนี้จะใช้ระยะเวลาประมาณสองเดือนนับจากวันที่กำหนดโทษปรับ ข้อมูลจึงจะเข้าสู่ระบบของ Legal Register Centre โดยสมบูรณ์ โดยในช่วงเวลาระหว่างนี้ผู้กระทำความผิดสามารถที่จะชำระเงินค่าปรับบางส่วนไปก่อนก็ได้โดยใช้รหัสหมายเลขอ้างอิงที่ได้รับ³⁸ และเมื่อข้อมูลเข้าสู่ระบบเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ระบบจะทำการตรวจสอบว่าผู้กระทำความผิดได้ชำระค่าปรับไปบ้างแล้วหรือไม่ หากผู้กระทำความผิดรายใดยังไม่ได้ชำระเงินค่าปรับ Legal Register Centre จะออกจดหมายแจ้งไปยังผู้กระทำความผิดให้ชำระเงินค่าปรับโดยใช้ที่อยู่ตามข้อมูลที่มีในสำนักทะเบียนราษฎร อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่เป็นการกำหนดโทษปรับโดยพนักงานอัยการ ผู้กระทำความผิดอาจจะชำระเงินค่าปรับในทันทีที่ได้รับจดหมายแจ้งจากเจ้าหน้าที่ตำรวจอีกทางหนึ่งก็ได้³⁹ เพราะเมื่อพนักงานอัยการกำหนดโทษปรับแล้ว เจ้าหน้าที่ตำรวจจะออกจดหมายแจ้งไปยังผู้กระทำความผิดให้ทราบถึงโทษปรับที่ได้รับ ซึ่งในจดหมายแจ้งดังกล่าวจะ

³⁶Laura A. Winterfield and Sally T. Hillsman, The Staten Island Day-fine project National Institute of Justice research in brief, p. 5. [Online], January 1993. Available from <http://www.vera.org/sites/default/files/resources/downloads/1566.pdf>

³⁷Legal Register Centre , Matters of enforcement and collection - This is how you settle fines and other payments [Online], 4 January 2013 Available from <http://www.oikeus.fi/oikeusrekisterikeskus/18479.htm>

³⁸Legal Register Centre , Frequently asked questions [Online], 22 March 2013 Available from <http://www.oikeus.fi/oikeusrekisterikeskus/18600.htm>

³⁹Legal Register Centre, Matters of enforcement and collection - This is how you settle fines and other payments [Online], 4 January 2013 Available from <http://www.oikeus.fi/oikeusrekisterikeskus/18479.htm>

ไม่มีวันที่กำหนดให้ชำระค่าปรับและวันที่พนักงานอัยการกำหนดโทษระบุเอาไว้ ทำให้ในกรณีนี้ผู้กระทำความผิดสามารถชำระค่าปรับได้ทันทีที่ได้รับจดหมายนั่นเอง⁴⁰

ภายหลังจากที่ Legal Register Centre มีจดหมายแจ้งให้ผู้กระทำความผิดชำระเงินค่าปรับแล้ว ถ้าหากมีการชำระค่าปรับอย่างถูกต้องภายในกำหนด โทษปรับก็จะระงับไป แต่ถ้าหากผู้กระทำความผิดไม่สามารถชำระค่าปรับภายในกำหนดเวลาดังกล่าวได้ ก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการบังคับชำระค่าปรับต่อไปนั้น กฎหมายของประเทศฟินแลนด์กำหนดให้ผู้กระทำความผิดสามารถยื่นคำร้องต่อ Legal Register Centre เพื่อขอเลื่อนระยะเวลาชำระค่าปรับออกไปได้ โดยคำร้องที่ยื่นเข้ามานั้น กฎหมายไม่ได้กำหนดแบบเอาไว้เพียงแต่ให้ทำเป็นหนังสือระบุรายละเอียดเรื่องที่ร้องขอ เหตุผลที่ขอเลื่อนระยะเวลาชำระค่าปรับ ความสามารถในการชำระเงินค่าปรับ แผนการชำระเงินค่าปรับ ข้อมูลในการติดต่อ พร้อมทั้งลายมือชื่อของผู้กระทำความผิดเท่านั้น เมื่อได้รับคำร้องดังกล่าวแล้ว Legal Register Centre มีอำนาจอนุญาตให้เลื่อนระยะเวลาชำระค่าปรับออกไปได้อีกตามที่เห็นสมควร โดยระยะเวลาการชำระค่าปรับที่เลื่อนออกไปนั้น อาจจะเป็นการเลื่อนระยะเวลาการชำระค่าปรับทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้ ซึ่งระยะเวลาที่เลื่อนออกไปนี้สามารถเลื่อนออกไปได้สูงสุดไม่เกิน 1 ปี ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับเหตุผลที่ระบุมาในคำร้องขอ และถ้าหากในคำร้องขอดังกล่าวนี้ ผู้กระทำความผิดระบุแผนการชำระเงินค่าปรับทั้งหมดให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี คำสั่งอนุญาตตามแผนนั้นสามารถกระทำได้โดยไม่มีเงื่อนไขใดๆ แต่ถ้าเป็นแผนการชำระเงินค่าปรับที่เกินกว่า 1 ปี จึงจะชำระเสร็จสิ้นแล้ว การจะอนุญาตตามแผนได้จะต้องมีการชำระเงินค่าปรับบางส่วนเสียก่อน และในกรณีนี้ Legal Register Centre อาจจะทำหนดเงื่อนไขและจำนวนเงินที่ให้ผ่อนชำระในแต่ละงวดโดยคำนึงถึงรายได้ของผู้กระทำความผิดด้วยก็ได้ อย่างไรก็ตาม ในการพิจารณาคำร้องขอเลื่อนระยะเวลาการชำระค่าปรับนี้ หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าแม้จะอนุญาตตามคำร้องขอ ผู้กระทำความผิดก็ไม่สามารถชำระเงินค่าปรับได้ครบถ้วน Legal Register Centre จะยกคำร้องดังกล่าว นอกจากนี้ ในกรณีที่มิคำสั่งอนุญาตโดยกำหนดเงื่อนไขในการชำระเงินค่าปรับนั้น คำสั่งดังกล่าวก็อาจถูกแก้ไขหรือเพิกถอนได้ หากปรากฏว่าผู้กระทำความผิดไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข หรือ เป็นที่เห็นได้อย่างแน่ชัดว่าผู้กระทำความผิดจะไม่ปฏิบัติตามหรือไม่สามารถปฏิบัติตามเงื่อนไขได้ หรือ มีเหตุพิเศษอื่นที่ทำให้ต้องแก้ไขหรือเพิกถอนคำสั่งอนุญาตดังกล่าว

อย่างไรก็ดี แม้ว่าคดีจะเข้าสู่ขั้นตอนของการบังคับคดีซึ่งอยู่ในอำนาจของเจ้าพนักงานบังคับคดีไปแล้วก็ตาม ผู้กระทำความผิดก็ยังสามารถที่จะร้องขอไปยังเจ้าพนักงานบังคับคดีขอเลื่อน

⁴⁰Legal Register Centre, Frequently asked questions [Online], 22 March 2013 Available from <http://www.oikeus.fi/oikeusrekisterikeskus/18600.htm>

ระยะเวลาชำระค่าปรับออกไปได้อีกด้วย ซึ่งการจะอนุญาตหรือไม่ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของเจ้าพนักงานบังคับคดีที่จะส่งไปตามที่เห็นสมควร⁴¹

ประเทศสวีเดน ในขั้นตอนของการชำระค่าปรับจะมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการชำระค่าปรับโดยเฉพาะแยกต่างหากจากองค์กรที่ทำหน้าที่กำหนดโทษปรับเช่นเดียวกันกับประเทศฟินแลนด์ซึ่งได้แก่ National police board โดยหลังจากที่พนักงานอัยการหรือศาลกำหนดโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดแล้ว National police board จะส่งใบชำระเงินค่าปรับ หรือ paying-in slip⁴² ไปให้แก่ผู้กระทำความผิดเพื่อให้ผู้กระทำความผิดชำระเงินค่าปรับผ่านทางธนาคารเข้าบัญชีของ National police board ซึ่งจะแยกเป็นสองบัญชี ได้แก่ บัญชีสำหรับการชำระเงินค่าปรับจากภายในประเทศ และ บัญชีสำหรับการชำระเงินค่าปรับจากต่างประเทศ โดยการชำระค่าปรับนั้นจะต้องชำระภายใน 30 วัน นับแต่วันที่การกำหนดโทษปรับมีผลบังคับ กล่าวคือ ในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นผู้กำหนดโทษปรับ โทษปรับจะมีผลบังคับในสองกรณี กรณีแรก คือ โทษปรับมีผลบังคับเมื่อผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับเต็มจำนวน ในกรณีนี้ถือว่าการกำหนดโทษปรับมีผลบังคับและโทษปรับก็ระงับไปพร้อมกัน กรณีที่สอง คือ โทษปรับมีผลบังคับเมื่อผู้กระทำความผิดทำความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรยอมรับความผิดและโทษปรับตามที่พนักงานอัยการกำหนด โดยผู้กระทำความผิดต้องส่งคำยินยอมเข้ามาก่อนวันครบกำหนดยื่นคำยินยอมตามที่ระบุไว้ในคำสั่งกำหนดโทษปรับนั้นด้วย ส่วนในกรณีที่ศาลเป็นผู้กำหนดโทษปรับ โทษปรับจะมีผลบังคับก็ต่อเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาอุทธรณ์หรือฎีกาแล้วแต่กรณี⁴³

อย่างไรก็ตาม หากผู้กระทำความผิดไม่ชำระค่าปรับภายในกำหนดเวลาข้างต้น National police board จะแจ้งเตือนไปยังผู้กระทำความผิดอีกครั้งหนึ่งก่อน และถ้าหากยังไม่มีชำระค่าปรับภายใน 2 สัปดาห์ คดีก็จะถูกโอนไปอยู่ในอำนาจของ Swedish enforcement Authority ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการบังคับคดีโดยตรง โดยในขั้นนี้เจ้าพนักงานบังคับคดีจะมีจดหมายแจ้งให้ผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับอีกครั้ง จะยังไม่มีการบังคับคดีในทันที และเมื่อผู้กระทำความผิดได้รับจดหมายแจ้งจากเจ้าพนักงานบังคับคดีแล้ว ผู้กระทำความผิดสามารถติดต่อไปยังเจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อขอเลื่อนระยะเวลาการชำระค่าปรับหรือขอแบ่งชำระเป็นงวดได้ โดยเจ้าพนักงานบังคับคดีถือเป็นผู้มีอำนาจที่จะอนุญาตตามคำขอหรือไม่ก็ได้ ถ้าหากผู้กระทำความผิดไม่ได้มี

⁴¹Legal Register Centre, granting respite for payment [Online] 14 November 2011 Available from <http://www.oikeus.fi/oikeusrekisterikeskus/18592.htm>

⁴²The Swedish Court, Fines [Online], 7 February 2012 Available from <http://www.forvaltningsratteni stockholm.domstol.se/Funktioner/English/Legal-proceedings/Criminal-sanctions/Fines/>

⁴³The Swedish police, Payment [Online], 17 August 2013 Available from <http://www.polisen.se/en/Languages/Laws-and-Regulations/Fines/Payment/>

การขอเลื่อนระยะเวลาชำระค่าปรับ หรือขอเลื่อนระยะเวลาแล้วแต่เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่อนุญาต และผู้กระทำความผิดไม่ได้ชำระค่าปรับ เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงจะดำเนินการบังคับคดีต่อไป⁴⁴

ประเทศเยอรมนี ในส่วนของการชำระค่าปรับตามคำพิพากษานั้นจะไม่ได้มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่เฉพาะต่างหากแยกจากองค์กรที่ทำหน้าที่กำหนดโทษปรับเหมือนดังเช่นประเทศฟินแลนด์และสวีเดน แต่ตามกฎหมายของประเทศเยอรมนีก็ได้กำหนดมาตรการบางอย่างเอาไว้เพื่อเป็นการช่วยส่งเสริมให้ผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับอย่างครบถ้วนโดยไม่ต้องใช้มาตรการบังคับชำระค่าปรับเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ตามกฎหมายของประเทศเยอรมนีแล้ว ศาลสามารถใช้ดุลพินิจกำหนดระยะเวลาชำระค่าปรับของผู้กระทำความผิดแต่ละรายให้แตกต่างกันไปตามความเหมาะสมได้ และถ้าหากผู้กระทำความผิดไม่สามารถชำระเงินค่าปรับทั้งหมดได้ในทันที ศาลก็มีอำนาจที่จะสั่งอนุญาตให้ผู้กระทำความผิดผ่อนชำระค่าปรับเป็นงวดๆ หรือ มีคำสั่งให้พักการชำระค่าปรับเป็นระยะเวลาหนึ่งก็ได้⁴⁵ ซึ่งถ้าหากผู้กระทำความผิดไม่ชำระเงินค่าปรับภายในกำหนดอีก ศาลจึงจะพิจารณาใช้มาตรการบังคับชำระค่าปรับเป็นลำดับต่อไป

ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อมีการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาทดลองใช้ก็ได้มีการปรับปรุงให้มีระบบการจัดเก็บเงินค่าปรับแบบใหม่ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยกำหนดให้มีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในส่วนที่เกี่ยวกับการชำระค่าปรับเอาไว้โดยเฉพาะ คือ Day-fines officer (DFO) ซึ่งหน้าที่ความรับผิดชอบที่ DFO จะต้องปฏิบัติในขั้นตอนก่อนที่จะบังคับใช้มาตรการบังคับชำระค่าปรับเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับอย่างครบถ้วนมากขึ้นนั้นจะเริ่มตั้งแต่หลังจากที่ศาลกำหนดโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิด โดย DFO จะทำการสัมภาษณ์ผู้กระทำความผิดเพื่อกำหนดแผนการชำระเงินค่าปรับซึ่งอาจให้ผ่อนชำระเป็นงวดได้ถ้าจำเป็น โดยเจ้าหน้าที่จะสอบถามถึงข้อมูลที่ต้องใช้ในการติดต่อผู้กระทำความผิด อันได้แก่ ที่อยู่และเบอร์โทรศัพท์ที่ติดต่อได้ และสอบถามข้อมูลที่จำเป็นต้องใช้ในการบังคับชำระค่าปรับต่อไปในกรณีที่มีการผิดนัดชำระค่าปรับ ซึ่งได้แก่ ชื่อและที่อยู่ปัจจุบันของนายจ้าง หมายเลขประกันสังคมของผู้กระทำความผิด และ รายได้ที่ได้รับ เมื่อจัดทำแผนการชำระค่าปรับเสร็จก็จะให้ผู้กระทำความผิดลงลายมือชื่อซึ่งในเอกสารดังกล่าวจะระบุถึงมาตรการทางกฎหมายที่จะบังคับต่อไปในกรณีที่ผู้กระทำความผิดผิดนัดชำระค่าปรับด้วย โดยในระหว่างที่อยู่ภายในระยะเวลาการชำระค่าปรับตามแผนนั้น DFO จะมีการติดตามการชำระค่าปรับของผู้กระทำความผิดอย่างต่อเนื่องโดยนำเอาระบบคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยในส่วนนี้ด้วย โดยเมื่อใกล้ครบกำหนดชำระค่าปรับของผู้กระทำความผิดรายใดหรือมีการผิดนัดชำระค่าปรับตามแผน ระบบ

⁴⁴The Swedish Court, Fines [Online], 7 February 2012 Available from <http://www.forvaltningsratten.istockholm.domstol.se/Funktioner/English/Legal-proceedings/Criminal-sanctions/Fines/>

⁴⁵German Criminal Code Section 42

จะแจ้งเตือนเจ้าหน้าที่ให้ทราบ เจ้าหน้าที่จะแจ้งเป็นจดหมายไปยังผู้กระทำความผิดทันทีที่ระบบแจ้งเตือนทุกครั้ง และเมื่อผู้กระทำความผิดได้รับจดหมายแจ้งเตือนจากเจ้าหน้าที่แล้ว หากไม่สามารถชำระค่าปรับได้ตามแผนเดิมก็สามารถติดต่อมายังเจ้าหน้าที่เพื่อขอกำหนดแผนการชำระเงินใหม่ได้ นอกจากนี้ ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่ได้ติดต่อมายังเจ้าหน้าที่เกินกว่าหนึ่งสัปดาห์ ระบบยังสามารถประมวลผลจากเบอร์โทรติดต่อของผู้กระทำความผิดและแสดงขึ้นมาเป็นรายชื่อผู้กระทำความผิดในกลุ่มดังกล่าวเพื่อเจ้าหน้าที่จะได้ทราบและคอยติดตามอีกด้วย

สำหรับประเทศไทย ในส่วนที่เกี่ยวกับการชำระค่าปรับนั้นไม่ได้มีหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการชำระหรือจัดเก็บค่าปรับโดยเฉพาะ การชำระค่าปรับในประเทศไทยจึงเป็นการชำระให้กับผู้ที่ทำหน้าที่รับชำระเงินค่าปรับซึ่งก็คือศาลหรือเจ้าพนักงานศาล ซึ่งในทางปฏิบัติเมื่อศาลพิพากษาลงโทษปรับ ผู้กระทำความผิดก็มักจะนำเงินมาชำระค่าปรับในวันพิพากษานั้นเอง โทษปรับก็เป็นอันระงับไป ถ้าไม่ชำระค่าปรับในวันนั้น ศาลก็มักจะสั่งให้กักขังแทนค่าปรับไปพลางก่อนเสมอ สาเหตุก็เนื่องมาจากความจำเป็นในทางปฏิบัติหลายประการ นอกจากนี้ในประเทศไทยยังไม่มีการใช้มาตรการกระตุ้นหรือสร้างแรงจูงใจให้ผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับเหมือนดังเช่นในต่างประเทศ ทางปฏิบัติของไทยจึงแตกต่างไปจากประเทศอื่นๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ประเทศต่างๆ ที่ศึกษามานี้ล้วนแล้วแต่พยายามที่จะหาวิธีการหรือมาตรการที่จะมาใช้เพื่อช่วยให้ผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับให้ครบถ้วน ไม่ว่าจะเป็นการแจ้งเตือนผู้กระทำความผิดให้ชำระค่าปรับเมื่อใกล้ถึงกำหนด การอำนวยความสะดวกในการชำระค่าปรับให้แก่ผู้กระทำความผิด หรือการเลื่อนระยะเวลาชำระค่าปรับให้แก่ผู้กระทำความผิด ซึ่งผู้เขียนเห็นว่ามาตรการในการสร้างแรงจูงใจหรือกระตุ้นให้ผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับนี้แม้จะมีข้อดีตรงที่ว่าช่วยทำให้อัตราการชำระค่าปรับของผู้กระทำความผิดเพิ่มสูงขึ้นและเป็นแนวทางที่ทุกประเทศนำมาบังคับใช้เหมือนกันก็ตาม แต่การนำวิธีการหรือมาตรการกระตุ้นหรือสร้างแรงจูงใจให้ผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับมาใช้ก็มีข้อที่น่าพิจารณาคืออาจไปกระทบกับหลักความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษาได้ เนื่องจากการใช้มาตรการเหล่านี้จะทำให้การบังคับโทษปรับไม่ต่างไปจากการทวงถามให้ชำระหนี้ทางแพ่ง และอาจส่งผลทำให้ความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษาลดลงรวมทั้งยังทำให้กระบวนการในการบังคับค่าปรับหย่อนยานลงไปและไม่น่าเกรงกลัวเหมือนเดิม ทั้งนี้ คำพิพากษาคourtจะต้องมีความศักดิ์สิทธิ์และเป็นหน้าที่ของผู้ต้องคำพิพากษาเองที่จะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด การนำมาตรการในการสร้างแรงจูงใจตามแบบของต่างประเทศมาประยุกต์ใช้จึงอาจไม่เหมาะสมนักกับประเทศไทย เนื่องจากปัจจุบันนี้ในทางปฏิบัติแม้แต่การกักขังแทนค่าปรับก็ยังไม่สามารถทำให้ผู้ต้องโทษปรับเกรงกลัวและชำระค่าปรับได้ อย่างไรก็ตาม มาตรการบางประการที่ใช้อยู่ในต่างประเทศซึ่งได้แก่ การอำนวยความสะดวกในการชำระค่าปรับโดยการเพิ่มช่องทางการชำระเงินค่าปรับให้หลากหลายมากขึ้นนั้นน่าจะเป็นมาตรการที่มีประโยชน์กับกระบวนการจัดเก็บค่าปรับของไทย ทั้งยังเป็นมาตรการที่ไม่สิ้นเปลืองทั้งงบประมาณและกำลังบุคลากรมากนักและไม่ทำให้

กระบวนการบังคับค่าปรับหย่อนยานลงไปด้วย ดังนั้น ในส่วนของการจัดเก็บค่าปรับผู้เขียนจึงเห็นว่าควรมีการปรับปรุงโดยกำหนดให้ผู้กระทำความผิดสามารถชำระค่าปรับผ่านทางธนาคารได้อีกวิธีหนึ่ง นอกเหนือไปจากการชำระที่ศาล ซึ่งการนำมาตรการดังกล่าวมาปรับใช้น่าจะมีส่วนช่วยเพิ่มโอกาสการชำระค่าปรับของผู้กระทำความผิดให้สูงขึ้นได้อีกทางหนึ่ง

4.3.6 มาตรการบังคับในกรณีไม่ชำระค่าปรับ

โทษปรับตามวันและรายได้นั้นแม้จะมีประสิทธิภาพและมีการกำหนดมาตรการในการบังคับใช้ที่ดีเพียงไร แต่ในความเป็นจริงก็เป็นที่ยอมรับกันว่าย่อมต้องมีผู้กระทำความผิดบางรายที่ไม่ยอมชำระค่าปรับตามที่กำหนดอยู่ด้วย โดยมาตรการบังคับค่าปรับของแต่ละประเทศที่บังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้นำมาใช้ในขั้นแรกจะเป็นการบังคับเอาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดก่อน ต่อเมื่อไม่สามารถบังคับเอาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดได้แล้วหรือบังคับเอาทรัพย์สินแล้วแต่ยังไม่เพียงพอที่จะชำระค่าปรับได้เท่านั้นจึงจะเปลี่ยนจากโทษปรับมาเป็นมาตรการอื่นแทน ซึ่งโดยหลักมาตรการที่ทุกประเทศนำมาใช้ก็คือการจำคุกแทนค่าปรับนั่นเอง

ประเทศฟินแลนด์ เมื่อผู้กระทำความผิดไม่ชำระเงินค่าปรับภายในกำหนดแล้ว มาตรการขั้นต่อมาก็คือการบังคับค่าปรับเอาแก่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด ซึ่งได้แก่ มาตรการอายัดเงินเดือน ค่าจ้าง เงินบำนาญ หรือยึดทรัพย์สินอื่นๆ ออกขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระค่าปรับ โดยเจ้าพนักงานบังคับคดีที่ประจำอยู่ในพื้นที่ที่ผู้กระทำความผิดอาศัยอยู่จะเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการในส่วนนี้⁴⁶ ซึ่งถ้าหากผู้กระทำความผิดไม่มีเงินหรือทรัพย์สินอื่นใดที่จะนำมาชำระค่าปรับได้หรือเจ้าพนักงานบังคับคดีบังคับชำระค่าปรับเอาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดแล้วแต่ก็ยังไม่พอชำระค่าปรับ มาตรการที่ใช้ต่อไปก็คือ การเปลี่ยนโทษปรับเป็นโทษจำคุกแทน โดยอัตราแลกเปลี่ยนของการจำคุกแทนค่าปรับที่กำหนดเอาไว้ คือ 3 วันปรับ ต่อ 1 วันจำคุก ซึ่งในการคำนวณระยะเวลาการจำคุกแทนค่าปรับนี้ เมื่อคำนวณแล้วหากมีเศษเหลือไม่ถึง 3 วันปรับ จะยกประโยชน์ให้แก่ผู้ต้องโทษปรับ โดยไม่นำเศษดังกล่าวมาคำนวณเพื่อเปลี่ยนเป็นเป็นโทษจำคุก แต่ในกรณีที่มีการชำระเงินค่าปรับเพียงบางส่วนและเป็นการชำระไม่เต็มจำนวน 1 วันปรับนั้นจะถือว่ายังไม่ได้ชำระค่าปรับสำหรับจำนวน 1 วันปรับดังกล่าวเลย เมื่อคำนวณระยะเวลาการจำคุกแทนค่าปรับจึงต้องนำมารวมคำนวณด้วย อย่างไรก็ตาม กฎหมายของฟินแลนด์ได้กำหนดกรอบขั้นต่ำและขั้นสูงของจำนวนวันที่จำคุกแทนค่าปรับเอาไว้ด้วยว่า จะต้องไม่เป็นการเปลี่ยนโทษมาเป็นโทษจำคุกที่ต่ำกว่า 4 วัน และจะต้องไม่เกินไปกว่า 60 วัน ซึ่งหมายความว่า โทษปรับที่น้อยกว่า 12 วันปรับ จะเปลี่ยนเป็นโทษจำคุกไม่ได้ ยกเว้นในกรณีมีเหตุผลเป็นพิเศษก็อาจจะกำหนดให้จำคุกแทนค่าปรับที่ต่ำกว่า 12 วันปรับ

⁴⁶Judicial system, Enforcement [Online], 3 May 2011 Available from <http://www.oikeus.fi/8851.htm>

ก็ได้ จากนั้นเมื่อศาลมีคำสั่งให้จำคุกแทนค่าปรับแล้ว ศาลจะแจ้งมายัง Legal Register Centre ซึ่ง Legal Register Centre จะแจ้งให้ผู้กระทำความผิดทราบเพื่อให้โอกาสในการชำระค่าปรับอีกครั้ง หากผู้กระทำความผิดยังมีได้ชำระเงินค่าปรับเต็มจำนวน เรื่องจะถูกส่งไปที่เจ้าพนักงานบังคับคดีประจำเขตที่ผู้กระทำความผิดมีภูมิลำเนาอยู่เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดไปจำคุกแทนการชำระค่าปรับ ซึ่งในขั้นตอนนี้ผู้กระทำความผิดยังมีโอกาสชำระค่าปรับทั้งหมดแก่เจ้าพนักงานบังคับคดีอีกครั้งเพื่อหลีกเลี่ยงการจำคุกแทนค่าปรับได้⁴⁷

ประเทศสวีเดน เมื่อผู้กระทำความผิดไม่ชำระค่าปรับตามกำหนดแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีจะดำเนินการบังคับคดีเอาทรัพย์สินอื่นของผู้กระทำความผิดเพื่อชำระค่าปรับ และถ้าหากผู้กระทำความผิดไม่มีทรัพย์สินอื่นที่จะบังคับคดีได้หรือบังคับคดีเอาทรัพย์สินอื่นแล้วยังไม่พอชำระค่าปรับอีก ผู้กระทำความผิดก็จะถูกนำตัวไปจำคุกแทนค่าปรับ ซึ่งกฎหมายกำหนดอัตราการจำคุกแทนค่าปรับเอาไว้คือ ให้จำคุกได้ต่ำสุด 14 วัน และสูงสุดไม่เกิน 3 เดือน

ประเทศเยอรมนี ถ้าหากผู้กระทำความผิดไม่ชำระเงินค่าปรับภายในกำหนดทั้งในกรณีปกติและในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ชำระเป็นงวดหรือเลื่อนระยะเวลาชำระค่าปรับแล้ว กฎหมายของประเทศเยอรมนีกำหนดให้ยึดและอายัดเงินเดือนและทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเพื่อนำไปชำระค่าปรับตามที่กำหนดในคำพิพากษา ต่อเมื่อผู้กระทำความผิดไม่มีเงินเดือนหรือทรัพย์สินเพียงพอที่จะยึดและอายัดมาใช้แทนค่าปรับได้แล้วเท่านั้น กฎหมายจึงจะให้เปลี่ยนจากโทษปรับมาเป็นการลงโทษจำคุก ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ 1 วันปรับเปลี่ยนมาเป็นการลงโทษจำคุก 1 วัน โดยที่ไม่ได้กำหนดจำนวนวันลงโทษจำคุกขั้นสูงเอาไว้ และในกรณีที่ผู้กระทำความผิดมีการชำระเงินค่าปรับไปบางส่วนแล้ว การเปลี่ยนเป็นโทษจำคุกก็ต้องหักวันที่ต้องโทษจำคุกออกไปตามส่วนด้วย ทั้งนี้ ผู้กระทำความผิดจะขอให้ศาลลงโทษจำคุกแทนการชำระค่าปรับไปเลยไม่ได้ เนื่องจากโทษปรับนั้นถือเป็นโทษหลักตามคำพิพากษา⁴⁸

อย่างไรก็ดี นอกจากการจำคุกแทนค่าปรับแล้ว กฎหมายของประเทศเยอรมนียังได้บัญญัติทางเลือกในการบังคับคดีโดยการจำคุกแทนค่าปรับเอาไว้อีกด้วยว่าศาลสามารถกำหนดให้ผู้กระทำความผิดที่ต้องถูกจำคุกแทนค่าปรับทำงานบริการสังคมแทนได้ ส่วนรายละเอียดจะเป็นเช่นไรนั้นก็เป็นเรื่องของแต่ละมลรัฐจะพิจารณา แต่โดยหลักแล้วผู้กระทำความผิดจะต้องทำงานบริการสังคมเป็นเวลา 6 ชั่วโมง เพื่อทดแทนการจำคุกหนึ่งวัน โดยการทำงานบริการสังคมจะไม่ได้รับค่าตอบแทนใดๆ

⁴⁷ Legal Register Centre, Matters of enforcement and collection - This is how you settle fines and other payments [online], 4 January 2013 Available from <http://www.oikeus.fi/oikeusrekisterikeskus/18479.htm>

⁴⁸ Gary M. Friedman, "The West German DAY-FINE System: A possibility for the United States?" *University of Chicago law review*: 290-291.

และต้องไม่ได้เป็นไปได้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาประโยชน์ในทางเศรษฐกิจด้วย ในทางปฏิบัติ ส่วนมากมักจะเป็นการทำงานในสถานที่สาธารณะประโยชน์ หรือสถานที่ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม เมื่อผู้กระทำความผิดทำงานบริการสังคมจนครบตามระยะเวลา การจำคุกแทนค่าปรับก็เป็นอันระงับไป นอกจากนี้ การทำงานบริการสังคมสามารถยกเลิกและให้จำคุกแทนค่าปรับต่อไปได้ หากผู้กระทำความผิดทำงานไม่ดี ไม่ทำงาน หรือ ไม่มาทำงานโดยไม่มีข้อแก้ตัวด้วย⁴⁹

ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อผู้กระทำความผิดไม่ชำระค่าปรับตามที่กำหนดแล้ว เจ้าหน้าที่ DFO ก็จะมีร้องขอต่อศาลให้ออกหมายบังคับคดี จากนั้นเจ้าหน้าที่จะออกเป็นจดหมายแจ้งเตือนให้ผู้กระทำความผิดทราบถึงหมายบังคับคดีที่ศาลออกและแจ้งให้ทราบด้วยว่าหากไม่ชำระค่าปรับอาจถูกบังคับคดีเอาทรัพย์สินได้ทันที และถ้าหากภายในหนึ่งสัปดาห์หลังจากทราบถึงการแจ้งเตือนผู้กระทำความผิดยังไม่ติดต่อมา เจ้าหน้าที่ก็จะร้องขอให้ศาลออกหมายจับเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาขึ้นศาล ซึ่งในการพิจารณาคดีนั้นหากศาลเห็นว่าผู้กระทำความผิดตั้งใจไม่ชำระค่าปรับ ศาลสามารถเลือกวิธีการบังคับค่าปรับได้สองทาง คือ ให้บังคับเอาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด เช่น อายัดเงินเดือน นำทรัพย์สินอื่นออกขายทอดตลาด หรือ อีกทางหนึ่งคือการลงโทษจำคุกแทนค่าปรับ ซึ่งโดยปกติแล้วศาลมักจะใช้วิธีแรกคือการบังคับเอาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดก่อน และถ้าหากไม่มีทรัพย์สินใดให้บังคับค่าปรับได้หรือบังคับเอาทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดแล้วยังไม่พอชำระค่าปรับ ศาลจึงจะสั่งให้มีการจำคุกแทนค่าปรับต่อไป โดยอัตราการจำคุกแทนค่าปรับที่กำหนดเอาไว้วันนั้นก็คือ 3 วันปรับเท่ากับ 1 วันจำคุก

สำหรับประเทศไทย มาตรการบังคับในกรณีของการไม่ชำระค่าปรับที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ นั้นมีอยู่ 2 ทาง ซึ่งศาลมีอำนาจเลือกกระทำได้อย่างใดอย่างหนึ่งได้ตามสมควร ได้แก่ การยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ และ การกักขังแทนค่าปรับ ซึ่งโดยหลักแล้วศาลควรจะต้องยึดทรัพย์สินของผู้ต้องคำพิพากษามาใช้แทนค่าปรับก่อน เนื่องจากเมื่อใดที่มีคำพิพากษาให้ลงโทษปรับเป็นเงินแล้วก็ย่อมเป็นความประสงค์ของกฎหมายที่จะบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษา ถ้าหากไม่มีทรัพย์สินที่จะยึดมาใช้แทนค่าปรับได้ หรือยึดทรัพย์สินมาขายทอดตลาดแล้วได้เงินมาไม่เพียงพอชำระค่าปรับแล้ว จึงจะใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับต่อไป⁵⁰ อย่างไรก็ตาม ในการยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับนั้น หากศาลมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้นั้นจะไม่ชำระค่าปรับ ศาลมีอำนาจที่จะเรียกประกันหรือสั่งขังไปพลางก่อนได้ แต่ในทางปฏิบัติการยึดทรัพย์สินใช้แทนค่าปรับมักไม่ค่อยปรากฏเท่าใดนัก ส่วนใหญ่แล้วศาลมักจะใช้วิธีการกักขังแทนค่าปรับเสียมากกว่าเนื่องจากความจำเป็นที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติดังที่เคยได้กล่าว

⁴⁹ สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, “โครงการวิจัยเรื่อง ศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดชั้นโทษ และการนำไปปรับใช้ในประมวลกฎหมายอาญา,” หน้า 206.

⁵⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 429/2476

มาแล้ว ซึ่งการกักขังแทนค่าปรับนั้น กฎหมายกำหนดให้ถืออัตรา 200 บาท ต่อหนึ่งวัน และห้ามมิให้กักขังเกินกว่า 1 ปี เว้นแต่เป็นกรณีที่ศาลพิพากษาให้ปรับตั้งแต่ 80,000 บาท ขึ้นไป ศาลอาจสั่งให้กักขังเกินกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 2 ปี ก็ได้ ซึ่งศาลจะสั่งเช่นนั้นหรือไม่ก็ได้ ถือเป็นดุลยพินิจของศาล หากศาลจะให้กักขังเกินกว่า 1 ปี ก็จะต้องกำหนดเอาไว้เป็นพิเศษในคำพิพากษาด้วย⁵¹ โดยการคำนวณระยะเวลาที่กักขังแทนค่าปรับนี้จะนับวันที่เริ่มกักขังแทนค่าปรับรวมเข้าไปด้วย และถ้าหากผู้ต้องโทษปรับถูกคุมขังมาแล้วก่อนพิพากษา จำนวนวันที่ถูกกักขังแทนค่าปรับก็จะถูกหักออกไปตามส่วน

อย่างไรก็ดี นอกจากมาตรการบังคับในกรณีไม่ชำระค่าปรับตามที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว กฎหมายของไทยยังบัญญัติเอาไว้อีกด้วยว่า ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ปรับไม่เกินแปดหมื่นบาท ผู้ต้องโทษปรับที่เป็นบุคคลธรรมดาสามารถยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีนั้นเพื่อขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนการชำระค่าปรับได้ และถ้าหากศาลเห็นสมควรจะสั่งให้ผู้นั้นทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับก็ได้ โดยระยะเวลาการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนการชำระค่าปรับนั้น กฎหมายให้ถือตามระยะเวลาการจำคุกแทนค่าปรับโดยอนุโลม และในกรณีที่ศาลมิได้กำหนดให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานติดต่อกันไปนั้น การทำงานดังกล่าวต้องอยู่ภายในระยะเวลาสองปีนับแต่วันเริ่มทำงานตามที่ศาลกำหนดด้วย และในระหว่างการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับนั้น ผู้ต้องโทษปรับยังอาจขอเปลี่ยนไปรับโทษปรับ หรือ กักขังแทนค่าปรับก็ได้ ในกรณีนี้ให้กฎหมายกำหนดให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตตามคำร้อง โดยให้หักจำนวนวันที่ทำงานมาแล้วออกจากจำนวนเงินค่าปรับ นอกจากนี้ หากภายหลังจากที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับแล้ว ความปรากฏแก่ศาลเองหรือตามคำแถลงของโจทก์หรือเจ้าพนักงานว่าผู้ต้องโทษปรับมีเงินพอชำระค่าปรับได้ในเวลาที่ยื่นคำร้อง หรือผู้ต้องโทษปรับฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ศาลจะเพิกถอนคำสั่งอนุญาตดังกล่าวและสั่งให้ปรับหรือกักขังแทนค่าปรับ โดยหักจำนวนวันที่ทำงานมาแล้วออกจากจำนวนเงินค่าปรับก็ได้

จะเห็นได้ว่ามาตรการบังคับค่าปรับในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่ชำระค่าปรับที่ใช้ในต่างประเทศและมาตรการที่ใช้ในอยู่ประเทศไทยนั้นมีความคล้ายคลึงและเป็นไปในทำนองเดียวกัน แต่มาตรการบังคับในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่ชำระค่าปรับของไทยจะกำหนดเอาไว้หลากหลายกว่าในต่างประเทศ อีกทั้งการใช้มาตรการกักขังแทนค่าปรับตามกฎหมายไทยก็ยังเป็นมาตรการที่ไม่รุนแรงเท่ากับการจำคุกแทนค่าปรับดังเช่นที่ใช้บังคับอยู่ในต่างประเทศด้วย ซึ่งผู้เขียนเห็นว่ามาตรการที่ประเทศไทยจะนำมาใช้นั้นนับว่ามีความเหมาะสมดีอยู่แล้ว ดังนั้น จึงไม่จำเป็นต้องมีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด และเมื่อมีการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้กับคดี

⁵¹ อุททิศ แสนโกศิก, กฎหมายอาญาภาค 1, หน้า 252.

สิ่งแวดล้อมของไทย มาตรการบังคับค่าปรับที่กำหนดเอาไว้ในกฎหมายก็สามารถนำมาบังคับใช้ได้เป็นอย่างดี โดยในส่วนของอัตราแลกเปลี่ยนสำหรับการกักขังแทนค่าปรับที่กฎหมายกำหนดเป็นหน่วยจำนวนเงิน คือ อัตรา 200 บาท ต่อการกักขังหนึ่งวันนั้น ผู้เขียนเห็นว่าอัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าวถึงแม้จะไม่ได้กำหนดอยู่ในรูปของจำนวนวันปรับดังเช่นในต่างประเทศก็ตาม แต่ก็สามารถนำมาปรับใช้ได้กับการลงโทษปรับตามวันและรายได้และยังสะดวกกว่าการกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนในรูปของจำนวนวันปรับอีกด้วย เนื่องจากไม่ว่าศาลจะกำหนดโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดเป็นจำนวนกี่วันปรับและกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเป็นเท่าใดก็ตาม ขั้นตอนสุดท้ายก็ต้องคำนวณออกมาเป็นจำนวนเงินค่าปรับที่ผู้ต้องโทษปรับจะต้องชำระอยู่แล้ว ซึ่งถ้าหากผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับเป็นเงินจำนวนเท่าใด ศาลก็สามารถคำนวณวันที่ต้องกักขังแทนค่าปรับไปได้เลยในทันทีโดยไม่ต้องมาเปลี่ยนจำนวนค่าปรับที่ค้างชำระให้เป็นจำนวนวันปรับเพื่อนำมาคำนวณอัตราการกักขังแทนค่าปรับอีกซึ่งจะทำให้เกิดความยุ่งยากและหลายขั้นตอนมากกว่า

4.3.7 กฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษากฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศฟินแลนด์ สวีเดน เยอรมนี และ สหรัฐอเมริกา พบว่า กฎหมายที่กำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศฟินแลนด์ สวีเดน และ เยอรมนี โดยหลักแล้วจะเป็นไปในลักษณะและแนวทางเดียวกัน แต่ในส่วนของประเทศสหรัฐอเมริกานั้นจะแตกต่างออกไปจากทั้งสามประเทศ

ในกรณีของประเทศฟินแลนด์ สวีเดน และ เยอรมนี กฎหมายที่กำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อมของทั้งสามประเทศนั้นจะเป็นในส่วนของกฎหมายสารบัญญัติ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลักเหมือนกันและทั้งสองส่วนนี้ก็เชื่อมโยงถึงกันด้วย โดยในขั้นตอนของการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อมนั้นจะต้องพิจารณากฎหมายทั้งสองส่วนนี้ประกอบกันไป อันได้แก่

1) กฎหมายส่วนที่บัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้

สำหรับกฎหมายในส่วนที่บัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้นั้น พบว่า ทั้งประเทศฟินแลนด์ สวีเดน และ เยอรมนี จะบัญญัติหลักเกณฑ์ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้รวมเอาไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเพียงแห่งเดียวซึ่งเป็นการบัญญัติเอาไว้ในกฎหมายทั่วไป โดยจะบัญญัติแยกออกมาเป็นหมวดที่เกี่ยวกับการลงโทษปรับโดยเฉพาะ หลักเกณฑ์ที่กำหนดเอาไว้จึงเป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้สำหรับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้โดยทั่วไป ไม่ได้แบ่งแยกหรือเจาะจงให้ใช้กับคดีประเภทใดประเภทหนึ่งโดยเฉพาะ เนื่องจากทั้ง

สามประเทศได้นำเอาโทษปรับตามวันและรายได้นำมาใช้เป็นรูปแบบของการกำหนดโทษปรับหลักในทุกคดีแทนที่การกำหนดโทษปรับแบบตายตัว ดังนั้น เมื่อใดก็ตามที่กฎหมายบัญญัติโทษปรับสำหรับความผิดฐานใดเอาไว้ หากกฎหมายไม่ได้กำหนดเอาไว้เป็นพิเศษให้ลงโทษปรับในรูปแบบอื่นแล้ว โทษปรับที่ว่านี้ย่อมหมายถึงโทษปรับตามวันและรายได้นั่นเอง ซึ่งการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีอาญาทุกประเภทรวมถึงการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อมนั้น ล้วนแล้วแต่จะต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติอยู่ในกฎหมายส่วนนี้ทั้งสิ้น โดยประเทศฟินแลนด์จะบัญญัติเอาไว้ในประมวลกฎหมายอาญา หมวด 2(a) ซึ่งเป็นหมวดที่ว่าด้วยการลงโทษปรับโดยเฉพาะ หลักเกณฑ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษปรับ ทั้งโทษปรับตามวันและรายได้และโทษปรับแบบตายตัวจะบัญญัติอยู่ในหมวดนี้ทั้งหมด สำหรับประเทศสวีเดนจะบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา หมวด 25 ซึ่งเป็นหมวดที่กำหนดเกี่ยวกับโทษปรับทั้งหมด ทั้งโทษปรับตามวันและรายได้และโทษปรับในรูปแบบอื่น ส่วนประเทศเยอรมนีนั้นจะบัญญัติเอาไว้ในประมวลกฎหมายอาญา หมวด 3 ซึ่งเป็นหมวดที่กำหนดเกี่ยวกับสภาพบังคับทางอาญาทุกประเภท ซึ่งภายในหมวดดังกล่าวจะกำหนดเกี่ยวกับโทษปรับตามวันและรายได้รวมเข้าไว้ด้วย

2) กฎหมายส่วนที่บัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดอันเป็นความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมและบทลงโทษปรับสำหรับความผิดดังกล่าว

กฎหมายในส่วนนี้ถือเป็นกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมโดยตรง เพราะเป็นกฎหมายในส่วนที่บัญญัติให้ลงโทษปรับตามวันและรายได้สำหรับการกระทำความผิดฐานต่างๆในคดีสิ่งแวดล้อมนั่นเอง ซึ่งทั้งสามประเทศจะรวบรวมกฎหมายในส่วนนี้เอาไว้เป็นหมวดหมู่หรือรวบรวมเอาไว้อยู่ในที่เดียวกันและจะบัญญัติเอาไว้เหมือนกัน คือ ทุกประเทศจะบัญญัติเพียงให้ลงโทษปรับโดยไม่ได้บัญญัติรายละเอียดใดๆเพิ่มเติมเอาไว้เลย ดังนั้น การกำหนดโทษปรับจึงต้องกำหนดในรูปแบบของโทษปรับตามวันและรายได้และจะต้องไปพิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายส่วนแรก ซึ่งก็คือหลักเกณฑ์ที่กำหนดอยู่ในประมวลกฎหมายอาญาของทั้งสามประเทศดังที่กล่าวมาแล้วนั่นเอง อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์ที่บัญญัติรายละเอียดในส่วนนี้ของแต่ละประเทศจะแตกต่างกันออกไป ดังนี้

ประเทศฟินแลนด์ กฎหมายส่วนที่บัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดอันเป็นความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมและบทลงโทษปรับสำหรับความผิดดังกล่าวนั้นแบ่งออกได้เป็น การบัญญัติไว้ในกฎหมายทั่วไป ซึ่งได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 48 ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (Environmental offences) และ หมวด 48(a) ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ (Natural resources offences) และ การบัญญัติไว้ในกฎหมายเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งได้แก่

พระราชบัญญัติเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อมฉบับต่างๆ เช่น Environment Protection Act หรือ Nature Conservation Act เป็นต้น

ประเทศสวีเดน กฎหมายส่วนที่บัญญัติเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมและบทลงโทษปรับสำหรับความผิดดังกล่าวนั้นก็คือกฎหมายเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม อันได้แก่ประมวลกฎหมายสิ่งแวดล้อม หมวด 29 ว่าด้วยบทกำหนดโทษ (penalty provisions forfeiture) ซึ่งเป็นหมวดที่นำเอาบทลงโทษสำหรับการกระทำผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมฐานต่างๆมารวบรวมไว้

ประเทศเยอรมนี กฎหมายในส่วนที่บัญญัติเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมและบทลงโทษปรับสำหรับความผิดดังกล่าวจะบัญญัติอยู่ในกฎหมายทั่วไป อันได้แก่ประมวลกฎหมายอาญา หมวด 29 ว่าด้วยการกระทำความผิดต่อสิ่งแวดล้อม (offences against environment)

ส่วนในกรณีของประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น ด้วยเหตุที่การบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้เป็นการนำมาทดลองใช้ในศาลของประเทศสหรัฐอเมริกาเท่านั้น หลักเกณฑ์ต่างๆที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้รวมถึงประเภทคดีที่บังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้จึงไม่ได้มีการบัญญัติเป็นกฎหมายดังเช่นทั้งสามประเทศที่กล่าวมาข้างต้น หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้จะกำหนดเป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้ในแต่ละศาลเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นหลักเกณฑ์เดียวกันหรือหากจะแตกต่างกันก็เป็นเพียงรายละเอียดเล็กน้อยเท่านั้น ส่วนประเภทคดีที่มีการลงโทษปรับตามวันและรายได้นั้นก็จะแตกต่างกันไปในแต่ละศาล ขึ้นอยู่กับว่าศาลที่นำโทษปรับตามวันและรายได้ไปทดลองบังคับใช้นั้นจะมีเขตอำนาจพิจารณาคดีประเภทใดได้บ้าง เช่น ศาลอาญาริมมอนต์ (สเตเทน ไอแลนด์ มลรัฐนิวยอร์ก) เป็นศาลชั้นต้นที่มีอำนาจพิจารณาเฉพาะคดีความผิดอาญาที่ไม่ร้ายแรง ประเภทคดีที่มีการลงโทษปรับตามวันและรายได้ในศาลแห่งนี้จึงจำกัดอยู่เพียงคดีอาญาประเภทที่ไม่ร้ายแรงเท่านั้น ดังนั้น การบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงไม่มีการบัญญัติเป็นกฎหมายเอาไว้ ทั้งในส่วนหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้และประเภทคดีที่มีการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้

สำหรับประเทศไทย กฎหมายที่กำหนดโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมนั้น โดยหลักๆแล้วก็มีความคล้ายคลึงกับประเทศฟินแลนด์ สวีเดน และ เยอรมนี กล่าวคือ กฎหมายที่กำหนดโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยจะเป็นส่วนของกฎหมายสารบัญญัติ โดยหลักเกณฑ์ต่างๆเกี่ยวกับโทษปรับจะบัญญัติเอาไว้ในประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไปและนำไปบังคับใช้กับการกำหนดโทษปรับในคดีอาญาทุกประเภทรวมทั้งคดีสิ่งแวดล้อม ส่วนกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมและกำหนดให้ลงโทษปรับสำหรับความผิดฐานต่างๆในคดีสิ่งแวดล้อม

นั้นมียุ่่มากมายหลายฉบับและกระจัดกระจายกันออกไป ไม่ได้มีการรวมเอาไว้เป็นหมวดหมู่หรือรวมอยู่ในที่เดียวกันอย่างเช่นในประเทศฟินแลนด์ สวีเดน หรือ เยอรมนี โดยพบว่ามีการบัญญัติทั้งในกฎหมายทั่วไป อันได้แก่ บทบัญญัติที่เกี่ยวกับคดีสิ่งแวดล้อมในประมวลกฎหมายอาญาซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 3 มาตรา และ ในกฎหมายเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม อันได้แก่ พระราชบัญญัติฉบับต่างๆ ที่มีเนื้อหาเฉพาะเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมซึ่งในปัจจุบันมีอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 หรือ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 เป็นต้น

อย่างไรก็ดี แม้ว่ากฎหมายที่กำหนดโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของต่างประเทศและประเทศไทยจะมีความคล้ายคลึงกัน แต่เนื่องจากโทษปรับที่บังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยรวมไปถึงคดีอาญาอื่น ๆ นั้นเป็นโทษปรับที่กำหนดอัตราเอาไว้เป็นจำนวนที่แน่นอนตายตัว ทำให้ไม่ต้องการคำนวณโทษปรับเหมือนดังเช่นการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ อีกทั้งกฎหมายแต่ละฉบับจะกำหนดการกระทำที่เป็นความผิดและอัตราโทษปรับสำหรับความผิดฐานดังกล่าวเอาไว้ในกฎหมายฉบับนั้นๆ แยกต่างหากจากกฎหมายฉบับอื่น ส่งผลให้ในปัจจุบันการกำหนดโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของไทยสามารถพิจารณาอัตราโทษปรับสำหรับความผิดฐานต่างๆ จากกฎหมายที่บัญญัติฐานความผิดนั้นได้โดยตรง หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการบังคับใช้โทษปรับที่ประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติไว้ถือเป็นเพียงหลักกว้างๆ ที่ต้องปฏิบัติตามเท่านั้น แต่จะไม่เกี่ยวข้องกับการกำหนดอัตราโทษปรับที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดแต่อย่างใด แตกต่างจากประเทศที่บังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ที่การพิจารณากำหนดอัตราโทษปรับแก่ผู้กระทำความผิดนั้นจะพิจารณาจากกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมโดยตรงเพียงอย่างเดียวไม่ได้ แต่จะต้องพิจารณาควคูไปกับกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับโทษปรับตามวันและรายได้ซึ่งก็คือประมวลกฎหมายอาญาด้วย

เมื่อพิจารณากฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับโทษปรับทั้งของต่างประเทศและของประเทศไทยแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าแนวทางการบัญญัติกฎหมายและการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อรองรับการนำโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยที่อาจเป็นไปได้นั้นมีอยู่ทั้งหมด 3 แนวทาง ดังนี้

- 1.) แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา โดยการบัญญัติเพิ่มมาตราที่กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ทั้งหมดเอาไว้เป็นการทั่วไปและกำหนดเอาไว้ว่าในกรณีที่กฎหมายใดมีได้บัญญัติอัตราโทษปรับเอาไว้แล้ว ให้กำหนดโทษปรับในรูปแบบของโทษปรับตามวันและรายได้ พร้อมทั้งแก้ไขบทบัญญัติในกฎหมายสิ่งแวดล้อมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโทษปรับให้สอดคล้องกัน โดยการยกเลิกการบัญญัติอัตรา

โทษปรับในมาตราต่างๆและเปลี่ยนมาบัญญัติเป็นโทษปรับตามวันและรายได้แทน ทั้งนี้ อาจจะไม่แก้ไขกฎหมายสิ่งแวดล้อมทุกฉบับหรือบางฉบับก็ได้

ข้อดี คือ การนำหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้มาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเป็นการทั่วไปถือเป็นการบัญญัติกฎหมายที่ทุกประเทศปฏิบัติเหมือนกัน อีกทั้งหลักเกณฑ์ต่างๆที่เกี่ยวกับโทษปรับของไทยก็ยังบัญญัติเอาไว้ในประมวลกฎหมายอาญา นอกจากนี้ การนำหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้มาบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญายังมีข้อดีตรงที่ว่าเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพียงหนึ่งฉบับ แต่สามารถใช้อ้างอิงในกฎหมายสิ่งแวดล้อมอื่นๆได้ทุกฉบับ และยังสามารถประยุกต์ใช้ได้ในระยะยาว โดยในอนาคตหากต้องการจะนำโทษปรับตามวันและรายได้ไปใช้กับกฎหมายสิ่งแวดล้อมฉบับใดหรือกฎหมายในเรื่องอื่นๆก็สามารถนำไปบังคับใช้ได้โดยไม่ต้องแก้ไขตราโทษปรับในกฎหมายฉบับนั้นๆและบัญญัติให้มาใช้โทษปรับตามวันและรายได้ตามหลักเกณฑ์ที่อยู่ในประมวลกฎหมายอาญาแทนซึ่งสะดวกและรวดเร็วกว่า

ข้อเสีย คือ เป็นการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไป แต่การบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้นี้เป็นการนำมาบังคับใช้เฉพาะกับคดีสิ่งแวดล้อมเท่านั้น จึงไม่มีความจำเป็นและไม่เหมาะสมที่จะไปแก้ไขในประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นกฎหมายหลักและเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับกับคดีอาญาทั่วไปทุกคดี ทั้งการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญายังก่อให้เกิดความยุ่งยากมากกว่าอีกด้วย

- 2.) แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายสิ่งแวดล้อม โดยการบัญญัติหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้เอาไว้ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมที่ถือเป็นกฎหมายแม่บทอย่างพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และกำหนดให้บังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้กับกฎหมายสิ่งแวดล้อมทุกฉบับหรือบางฉบับก็ได้ พร้อมทั้งแก้ไขบทบัญญัติในกฎหมายสิ่งแวดล้อมฉบับต่างๆในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโทษปรับโดยยกเลิกการบัญญัติอัตราโทษปรับในแต่ละมาตราและเปลี่ยนมาใช้โทษปรับตามวันและรายได้แทน

ข้อดี คือ เป็นการบัญญัติเอาไว้ในกฎหมายสิ่งแวดล้อมโดยตรง ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะ อันเป็นการแยกการลงโทษปรับตามวันและรายได้ซึ่งบังคับใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมออกจากการลงโทษปรับในคดีประเภทอื่นๆให้เห็นอย่างชัดเจน ไม่ไปปะปนกับการลงโทษปรับในคดีประเภทอื่นๆ

ข้อเสีย คือ แม้ว่าพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 อาจถือได้ว่าเป็นกฎหมายแม่บทในเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยก็ตาม แต่กฎหมายฉบับดังกล่าวก็ไม่ใช่มกฎหมายหลักที่รวบรวมหลักเกณฑ์ หน้าที่ และความรับผิดชอบเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทั้งหมดเอาไว้ ซึ่งแม้จะนำหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้มาบัญญัติเอาไว้ในกฎหมายฉบับดังกล่าว แต่ก็ต้องไปแก้ไขอัตราโทษปรับในกฎหมายสิ่งแวดล้อมฉบับอื่นๆ เช่นเดียวกับกรณีการนำหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ไปบัญญัติเอาไว้ในประมวลกฎหมายอาญา นอกจากนี้ โทษปรับตามวันและรายได้ถือเป็นโทษปรับที่กำหนดในอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งการบัญญัติกฎหมายในส่วนหลักเกณฑ์ต่างๆเกี่ยวกับโทษปรับนั้น โดยหลักแล้วทุกประเทศก็บัญญัติเอาไว้ในกฎหมายอาญาซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไป ยกตัวอย่างเช่น ประเทศสวีเดนที่บังคับใช้โทษปรับหลายรูปแบบซึ่งหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับไม่ว่าในรูปแบบใดก็บัญญัติเอาไว้ในประมวลกฎหมายอาญาทั้งสิ้น ไม่ได้นำมาบัญญัติเอาไว้ในกฎหมายเฉพาะด้านแต่อย่างใด

- 3.) นำหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ไปบัญญัติเอาไว้ในร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมซึ่งในปัจจุบันอยู่ในขั้นตอนการร่างกฎหมายของคณะทำงานฯของศาลอาญา และบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้กับคดีสิ่งแวดล้อมตามที่บัญญัติเอาไว้ในร่างพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ทั้งนี้ เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวจะได้บังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ไปพร้อมๆกันได้ พร้อมทั้งแก้ไขในส่วนของอัตราโทษปรับในกฎหมายสิ่งแวดล้อมฉบับต่างๆให้สอดคล้องกัน โดยยกเลิกการบัญญัติอัตราโทษปรับในแต่ละมาตราและเปลี่ยนมาบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้แทน

ข้อดี คือ เป็นการแยกเอาระบบการลงโทษปรับตามวันและรายได้มาบัญญัติเอาไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะ เป็นการให้ความสำคัญกับคดีสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นคดีที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างไปจากคดีอาญาประเภทอื่นและควรที่จะบังคับใช้มาตรการการลงโทษที่แตกต่างออกไปจากคดีอาญาทั่วไป ทั้งการนำเอาหลักเกณฑ์ต่างๆเกี่ยวกับการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้มาบัญญัติเอาไว้ในร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมยังมีความเหมาะสมมากกว่าในแง่ที่ว่าการลงโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อมจะไม่ไปปะปนกับคดีอื่นๆ และยังทำให้เกิดความสะดวกในการใช้งาน โดยเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมในอนาคตก็สามารถนำโทษปรับตามวันและรายได้ซึ่งเป็นเรื่องใหม่มาใช้บังคับกับการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวได้ทันทีโดยไม่ต้องไปพิจารณากฎหมายหลายฉบับ

ข้อเสีย คือ ในปัจจุบันพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมยังอยู่ในขั้นตอนการร่างกฎหมายของคณะทำงานฯ เท่านั้น ยังไม่ได้มีการบังคับใช้จริงแต่อย่างใด

จากข้อดีและข้อเสียที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่า การนำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยควรจะมีบัญญัติหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้เอาไว้ในร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นกฎหมายที่ในอนาคตจะนำมาบังคับใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะ โดยเพิ่มเติมบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าวเข้าไป และกำหนดให้บังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อมตามที่กำหนดเอาไว้ในร่างพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว พร้อมด้วยการยกเลิกอัตราโทษปรับในกฎหมายสิ่งแวดล้อมฉบับต่างๆ ตามที่ระบุอยู่ในร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับบทบัญญัติในร่างพระราชบัญญัติฯ ที่ให้บังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้แทนโทษปรับแบบเดิม

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากจนส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน และความสงบสุขของบ้านเมืองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาในเรื่องของมลพิษ หรือ ปัญหาในเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลายจนร่อยหรอ ส่วนใหญ่แล้วล้วนเป็นผลที่เกิดมาจากการกระทำของมนุษย์แทบทั้งสิ้น ดังนั้น เพื่อปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติไม่ให้เกิดการทำลายมากขึ้นและเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่ในสภาพที่ดีจึงมีความจำเป็นที่รัฐจะต้องเข้ามาควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมให้อยู่ภายในกรอบที่กำหนด ซึ่งเครื่องมือสำคัญที่รัฐนำมาใช้ในการควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมก็คือ การบัญญัติกฎหมายห้ามมิให้บุคคลกระทำการใดๆหรือกำหนดหน้าที่ให้บุคคลต้องปฏิบัติ พร้อมทั้งกำหนดสภาพบังคับหรือบทลงโทษควบคู่กันไปหากมีการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม ด้วยเหตุนี้ โทษทางอาญาจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดการกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในลักษณะของการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อไม่ให้มีการกระทำความผิดขึ้น ซึ่งบทลงโทษทางอาญาที่นำมาใช้ลงโทษผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมโดยทั่วไปแล้ว ได้แก่ โทษจำคุก และ โทษปรับ

อย่างไรก็ดี แม้บทลงโทษทางอาญาที่ใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมจะมีทั้งโทษจำคุกและโทษปรับก็ตาม แต่โทษจำคุกมักไม่เป็นที่นิยมในการนำมาใช้ลงโทษผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมมากนัก ส่วนใหญ่แล้วโทษจำคุกจะใช้เฉพาะในกรณีที่มีการกระทำความผิดมีความรุนแรงมากและจำเป็นที่จะต้องลงโทษจำคุกเท่านั้น เนื่องจากว่าแม้โทษจำคุกจะเป็นโทษที่มีประสิทธิภาพและเป็นโทษที่จำเป็นสำหรับการกระทำความผิดบางอย่าง แต่โทษจำคุกก็ยังคงมีข้อเสียอยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งโทษจำคุกระยะสั้นที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใดๆ ในขณะที่ยังเป็นการลงโทษในทางทรัพย์สินมีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ลงโทษการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมนั้น ส่วนใหญ่แล้วผู้กระทำความผิดมักจะมีผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจหรือทรัพย์สินเงินทองเป็นแรงจูงใจในการกระทำความผิด การลงโทษปรับจึงเป็นการลงโทษที่ตรงจุดเพราะเป็นการบังคับเอาทรัพย์สินมาจากผู้กระทำความผิด ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดต้องนำทรัพย์สินของตนเองไปชำระค่าปรับ ซึ่งเท่ากับว่าแทนที่จะได้รับผลประโยชน์หรือทรัพย์สินมา แต่กลับต้องเสียทรัพย์สินของตนเองไปแทน อันเป็นการทำให้เกิดความเกรงกลัวโดยมุ่งลงโทษไปที่ทรัพย์สินซึ่งเป็นแรงจูงใจหลักของการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ข้อดีของโทษปรับที่เหนือกว่าโทษจำคุกอย่างเห็นได้ชัดก็คือว่าโทษปรับเป็นโทษที่มีต้นทุนในการจัดการต่ำที่สุดแต่สามารถป้องปรามและยับยั้งการกระทำความผิดได้ดีไม่แพ้โทษจำคุกหรือดีกว่าเสียด้วยซ้ำไป

ความเหมาะสมของโทษปรับในการนำมาใช้เป็นบทลงโทษในคดีสิ่งแวดล้อมที่กล่าวมานี้ สอดคล้องกับในทางปฏิบัติที่ประเทศต่างๆมักจะนำโทษปรับมาใช้เป็นบทลงโทษหลักสำหรับลงโทษผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมเช่นเดียวกัน รวมถึงในประเทศไทยเองที่แม้โทษที่นำมาใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมนั้นจะมีทั้งโทษปรับและโทษจำคุกก็ตาม แต่โทษปรับถือได้ว่าเป็นโทษที่ถูกนำมาใช้มากที่สุด สาเหตุก็เนื่องมาจากว่าในบทบัญญัติของกฎหมายสิ่งแวดล้อมนั้นบทลงโทษที่กำหนดเอาไว้ส่วนใหญ่จะเป็นโทษปรับมากกว่า นอกจากนี้ ในกรณีที่นิติบุคคลเป็นผู้กระทำความผิด โทษจำคุกย่อมไม่อาจนำมาใช้บังคับได้โดยสภาพ โทษที่จะนำมาใช้ได้ก็มีเพียงโทษปรับเท่านั้น ส่วนในกรณีที่บุคคลธรรมดากระทำความผิด แม้จะสามารถลงโทษประเภทอื่นอย่างเช่นโทษจำคุกได้ก็ตาม แต่เนื่องจากมีบทบัญญัติกฎหมายหลายมาตราที่บัญญัติเหตุผลโทษหรือเหตุบรรเทาโทษเอาไว้ ทำให้ส่วนใหญ่แล้วศาลมักจะระอการลงโทษเอาไว้และลงโทษปรับไปเพียงสถานเดียว จากเหตุต่างๆเหล่านี้ส่งผลให้โทษปรับกลายเป็นโทษที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในฐานะที่เป็นบทลงโทษหลักในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย ตลอดจนเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ในขณะที่โทษปรับเป็นโทษที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากในฐานะเป็นบทลงโทษทางอาญาที่ถูกนำมาใช้มากที่สุด ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย แต่การบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยกลับไม่เกิดประสิทธิผลในอย่างที่ควรจะเป็น โดยพบว่าการบังคับใช้โทษปรับในประเทศไทยนั้นประสบกับปัญหาหลายประการ ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นล้วนแล้วแต่มีสาเหตุมาจากรูปแบบของโทษปรับที่กำหนดเอาไว้เป็นจำนวนเงินตายตัวโดยไม่ได้คำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจหรือรายได้ของบุคคลที่ย่อมมีความแตกต่างกันออกไปตามความเป็นจริง ทำให้โทษปรับที่ใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมยังไม่มี ความเหมาะสมเพียงพอ ส่งผลให้โทษปรับไม่สามารถแสดงศักยภาพออกมาได้อย่างเต็มที่ การบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยจึงยังไม่สัมฤทธิ์ผลอย่างแท้จริง โดยปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยพบว่ามีดังต่อไปนี้คือ

1) ปัญหาโทษปรับไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษ ทั้งในแง่ของการข่มขู่ยับยั้งมิให้มีการกระทำความผิด และในแง่ของการลงโทษที่มุ่งหมายจะบังคับต่อทรัพย์สินและทดแทนโทษจำคุกระยะสั้น เนื่องจากโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันกำหนดเอาไว้เป็นจำนวนตายตัวโดยไม่ได้คำนึงถึงฐานะรายได้หรือสถานภาพทางการเงินของบุคคลแต่ละคนที่เป็นจริงนั้นย่อมแตกต่างกันออกไป ในขณะที่ผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมพบได้ในทุกฐานะ ตั้งแต่คนที่มีฐานะยากจนไปจนถึงคนที่มีฐานะร่ำรวย ผลกระทบที่เกิดจากการลงโทษปรับที่มีต่อผู้กระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมจึงไม่เท่ากัน ในกรณีของผู้กระทำความผิดที่มีฐานะดี โทษปรับจึงไม่สามารถข่มขู่ยับยั้งผู้กระทำความผิดได้ ส่วนในกรณีของผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจน โทษปรับอาจสร้างความ

เดือดร้อนอย่างมากต่อผู้กระทำความผิดและครอบครัว ซึ่งผู้กระทำความผิดอาจไม่สามารถชำระค่าปรับได้จนในที่สุดต้องถูกนำตัวไปกักขังแทนค่าปรับ

2) ปัญหาโทษปรับมีความล่าช้าหลังไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เนื่องจากโทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันส่วนใหญ่ไม่ได้รับการแก้ไขในส่วนของอัตราโทษปรับ หรือหากจะมีการแก้ไขก็เป็นเพียงการแก้ไขในบางมาตรา อีกทั้งระยะเวลาที่แก้ไขอัตราโทษปรับในแต่ละครั้งก็ห่างกันนานมาก ส่งผลให้อัตราโทษปรับในกฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทยยังคงที่ไม่เปลี่ยนแปลง ตรงข้ามกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปตามเวลา อัตราโทษปรับในกฎหมายสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่จึงมีค่าต่ำมากจนสังคมอาจไม่คิดว่าเป็นการลงโทษอยู่ก็ได้

3) ปัญหาโทษปรับไม่สอดคล้องกับการได้มาซึ่งประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ เนื่องจากในคดีสิ่งแวดล้อม ผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดได้รับตอบแทนจากการกระทำความผิดมักมีจำนวนมาก ในขณะที่อัตราโทษปรับตามกฎหมายยังมีอัตราที่ต่ำมากเมื่อเทียบกับผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับ เมื่อผลประโยชน์จากการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมมีมากกว่าผลเสียที่เกิดจากการลงโทษปรับ ผู้กระทำความผิดจึงยอมเสี่ยงที่จะทำความผิดเพราะถึงแม้จะถูกลงโทษปรับแต่ก็เทียบไม่ได้กับผลตอบแทนที่ได้มา ความไม่สอดคล้องของผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจที่ได้มาจากการกระทำความผิดกับอัตราโทษปรับจึงกลายมาเป็นแรงจูงใจให้คนในสังคมกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

4) ปัญหาของโทษปรับในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณของรัฐ เนื่องจากโทษปรับถือได้ว่าเป็นแหล่งที่มาของรายได้ทางหนึ่งของรัฐ แม้ว่ารายได้จากการชำระค่าปรับจะไม่ใช่วัตถุประสงค์หลักของการลงโทษปรับก็ตาม แต่เงินจากการชำระค่าปรับก็สร้างรายได้ให้กับรัฐเป็นจำนวนที่สูงมาก โดยเฉพาะในคดีสิ่งแวดล้อมที่มูลค่าของผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดได้รับนั้นส่วนใหญ่มักจะมีมูลค่าสูง ซึ่งรัฐสามารถนำเอาเงินรายได้ในส่วนนี้ไปใช้ประโยชน์ดำเนินการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมด้านอื่นๆต่อไปอีกได้ การกำหนดโทษปรับที่ไม่เหมาะสมกับรายได้ของผู้กระทำความผิดแต่ละรายดังเช่นโทษปรับที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันจึงทำให้รัฐต้องขาดรายได้ที่ควรจะได้ไปเป็นจำนวนมาก ทั้งในส่วนของการกำหนดอัตราโทษปรับที่น้อยหรือต่ำกว่าความสามารถในการชำระค่าปรับของผู้กระทำความผิดที่มีฐานะดี และในส่วนของการกำหนดอัตราโทษปรับเกินกว่าความสามารถในการชำระค่าปรับของผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจน

จากที่กล่าวมาข้างต้นเมื่อรูปแบบในการกำหนดโทษปรับเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยไม่มีประสิทธิภาพแล้ว ดังนั้น การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจึงควรกระทำโดยการหาแนวทางในการปรับปรุงรูปแบบของการกำหนดโทษปรับให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ซึ่งจากการศึกษาถึงการบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของต่างประเทศพบว่าในต่างประเทศได้มีการพัฒนารูปแบบของการกำหนดโทษปรับจากโทษปรับแบบตายตัวที่ยังมี

ข้อบกพร่องอยู่มากมาเป็นการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ หรือ Day fine ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นมาเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของโทษปรับแบบตายตัว และทำให้โทษปรับมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของการลงโทษปรับได้อย่างแท้จริง ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นแนวทางที่นับว่ามีความเหมาะสมมากที่สุดในปัจจุบันอีกด้วย โดยโทษปรับตามวันและรายได้มีแนวคิดพื้นฐานที่ว่า การลงโทษปรับควรจะต้องได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของความผิด (proportionate) และในขณะเดียวกันต้องก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจต่อผู้กระทำความผิดที่มีฐานะรายได้แตกต่างกันอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันด้วย (equitable)¹ การกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้จึงไม่ได้พิจารณาถึงความร้ายแรงของการกระทำความผิดเพียงอย่างเดียว แต่จะนำเอาฐานะรายได้หรือสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดเข้ามาเป็นหลักในการพิจารณาควบคู่กันไป ซึ่งการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้นั้นจะแตกต่างออกไปจากการกำหนดโทษปรับแบบตายตัว เนื่องจากโทษปรับตามวันและรายได้จะกำหนดออกมาในรูปของจำนวนวันปรับแทนการกำหนดในรูปของจำนวนเงิน จากนั้นจึงจะแปลงจากจำนวนวันปรับให้มาอยู่ในรูปของจำนวนเงินอีกครั้ง โดยตัวแปรที่ใช้ในการแปลงจากวันปรับให้มาเป็นจำนวนเงินก็คือรายได้ของผู้กระทำความผิดนั่นเอง ด้วยเหตุนี้ จำนวนค่าปรับที่ผู้กระทำความผิดแต่ละรายจะต้องชำระจึงแตกต่างกันออกไปตามรายได้ แม้ว่าเขาจะได้รับโทษปรับเป็นจำนวนวันปรับที่เท่ากันก็ตาม

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากปัญหาในการบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยตามที่ได้ศึกษามา ทั้งนี้ เพื่อให้การบังคับใช้โทษปรับในคดีสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างสัมฤทธิ์ผลและเกิดประสิทธิผลได้อย่างเต็มที่ ผู้เขียนเห็นสมควรให้มีการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้ในคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย โดยมีข้อเสนอแนะในด้านการบัญญัติกฎหมาย และข้อเสนอแนะในด้านแนวทางการปฏิบัติงานเพื่อรองรับการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาใช้ดังต่อไปนี้

5.2.1 ข้อเสนอแนะในด้านการบัญญัติกฎหมาย

¹Susan Turner and Judith Greene, "The FARE probation experiment: Implementation and outcomes of day fines for felony offenders in Maricopa county," *Justice System Journal* (1999): 2.

1) เพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับการลงโทษปรับตามวันและรายได้ในร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งกำหนดให้ลงโทษปรับตามวันและรายได้สำหรับการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมตามที่กำหนดเอาไว้ในร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว และบัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้เอาไว้ ดังนี้

1.1) กำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำและขั้นสูงของจำนวนวันปรับ ซึ่งควรบัญญัติเอาไว้เป็นกรอบกว้างๆ เพื่อให้ใช้ได้กับความผิดสิ่งแวดล้อมฐานต่าง ๆ โดยบัญญัติให้ครอบคลุมทั้งกรณีการกระทำความผิดฐานเดียว และกรณีการกระทำความผิดหลายฐาน อันเป็นการสร้างหลักเกณฑ์ที่แน่นอนและกำหนดกรอบการใช้ดุลพินิจของศาลไปในตัว ในขณะที่เดียวกันยังทำให้โทษปรับมีความยืดหยุ่น เพราะการกำหนดช่วงของจำนวนวันปรับเอาไว้กว้างๆ ทำให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับให้เหมาะสมกับพฤติการณ์แห่งคดีที่แตกต่างกันไปในแต่ละคดีได้ โดยผู้เขียนเห็นว่าอาจบัญญัติจำนวนวันปรับเอาไว้ระหว่าง 5 - 360 วันปรับ สำหรับการกระทำความผิดฐานเดียว ส่วนในกรณีที่มีการกระทำความผิดหลายฐานนั้นให้ศาลใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับเพิ่มได้ไม่เกินไปกว่าจำนวนวันปรับของความผิดทุกฐานรวมกัน โดยผลรวมของจำนวนวันปรับสำหรับความผิดทุกฐานรวมกันจะต้องไม่เกินไปกว่า 720 วันปรับ ซึ่งเป็นช่วงของจำนวนวันปรับที่กว้างเพียงพอที่จะลงโทษการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยได้อย่างครอบคลุม เนื่องจากกฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยมีอยู่มากมายหลายฉบับและแต่ละฉบับก็บัญญัติขึ้นมาเพื่อปกป้องคุ้มครองสิ่งแวดล้อมในด้านต่างๆที่แตกต่างกันออกไป ส่งผลให้ฐานความผิดและอัตราโทษปรับตามกฎหมายสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยมีความแตกต่างและหลากหลาย ซึ่งการกำหนดกรอบจำนวนวันปรับที่ไม่แคบเกินไปจะช่วยให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจได้เหมาะสมกับการกระทำความผิดในแต่ละคดีได้มากยิ่งขึ้น

1.2) กำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเป็นเกณฑ์เอาไว้ว่าให้มีค่าเท่ากับเท่าใด ซึ่งอาจกำหนดให้จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับมีค่าเท่ากับส่วนหนึ่งของรายได้เฉลี่ยสุทธิต่อวันที่ผู้กระทำความผิดได้รับ โดยให้ศาลเป็นผู้พิจารณากำหนดจากรายได้ที่ผู้กระทำความผิดได้รับต่อปี รวมถึงทรัพย์สินต่างๆของผู้กระทำความผิด หักค่าภาษีที่ผู้กระทำความผิดต้องชำระ รวมทั้งค่าใช้จ่ายที่จำเป็นต่างๆในการดำรงชีวิตออกไปด้วย สำหรับรายละเอียดขั้นตอนและหลักเกณฑ์ในการคำนวณจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนั้น ควรกำหนดให้เป็นไปตามกฎหมายอื่นที่บัญญัติออกมารองรับการกำหนดรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ซึ่งอาจจะเป็นข้อบังคับของประธานศาลฎีกาหรือข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาก็ได้

นอกจากนี้ ในเรื่องของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนี้ ควรบัญญัติอัตราขั้นต่ำ และขั้นสูงของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้ในกฎหมายด้วย เพื่อป้องกันไม่ให้จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับมีจำนวนที่ต่ำเกินไปในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้มีรายได้ต่ำมาก และเพื่อป้องกันไม่ให้จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับที่กำหนดออกมา มีจำนวนที่สูงจนเกินไปในกรณีที่ผู้กระทำความผิดมีรายได้สูง ทั้งนี้ อัตราขั้นต่ำของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับควรกำหนดให้ต่ำกว่ารายได้ขั้นต่ำของประชาชนในประเทศ เพื่อให้ผู้กระทำความผิดสามารถมีเงินเหลือเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ได้ โดยอาจกำหนดให้จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับจะต้องไม่ต่ำกว่า 200 บาท ซึ่งเป็นจำนวนเงินที่เท่ากับอัตราที่ใช้คำนวณการกักขังแทนค่าปรับพอดี ส่วนอัตราขั้นสูงของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับอาจกำหนดไว้ให้ไม่เกินไปกว่า 200,000 บาท ก็ได้ อย่างไรก็ตาม ในเรื่องของอัตราขั้นต่ำและขั้นสูงของจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับนั้น ผู้เขียนเห็นว่าในขั้นนี้คงไม่สามารถกำหนดให้มีความเหมาะสมที่สุดได้ เนื่องจากเป็นเรื่องที่จะพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบและเกี่ยวเนื่องกับปัจจัยอื่นๆ อีกมาก ซึ่งควรที่จะต้องทำการศึกษาเพื่อหาหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมต่อไป

1.3) กำหนดให้อำนาจศาลในการเข้าถึงข้อมูลรายได้ของผู้กระทำความผิดเอาไว้ด้วยว่า เพื่อประโยชน์ในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ ให้ศาลมีอำนาจในการเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิดที่อยู่ในความครอบครองของเอกชน สถาบันการเงินต่างๆ หน่วยงานรัฐ และหน่วยงานอื่นใดที่มีข้อมูลของผู้กระทำความผิดอยู่ในครอบครองได้ทั้งหมด โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลก่อน อันเป็นการบัญญัติให้อำนาจศาลเอาไว้เป็นพิเศษ โดยอาจบัญญัติให้อำนาจศาลสอบถาม หรือเรียกเจ้าหน้าที่หรือพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชีเอกสาร หรือหลักฐานใดมาเพื่อตรวจสอบหรือเพื่อประกอบการพิจารณากำหนดโทษปรับของศาล รวมทั้งควรกำหนดให้ศาลมีอำนาจไต่สวนพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่ศาลเห็นสมควรด้วย เพื่อให้ศาลมีข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดอย่างครบถ้วน ซึ่งจะช่วยให้ศาลสามารถกำหนดโทษปรับได้อย่างเหมาะสมต่อไป

1.4) กำหนดให้คำพิพากษาต้องระบุรายละเอียดในเรื่องของจำนวนวันปรับและจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้ด้วย เพื่อให้คำพิพากษามีความชัดเจนและโปร่งใส และทำให้เข้าใจได้ดีถึงที่มาในการกำหนดโทษปรับของศาล

1.5) กำหนดให้อำนาจศาลในการประเมินรายได้ของผู้กระทำความผิด ในกรณีที่ศาลไม่สามารถทราบได้ถึงข้อมูลเกี่ยวกับฐานะรายได้และสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิด ไม่ว่าจะจากแหล่งใดก็ตาม หรือศาลเห็นว่าข้อมูลดังกล่าวไม่มีความน่าเชื่อถือ หรือไม่อาจที่จะพิสูจน์

ความถูกต้องได้หรือมีความยุ่งยากอย่างมากในการพิสูจน์ ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้กระทำความผิดเป็นผู้ที่มีรายได้น้อยหรือไม่มีรายได้ เช่น บุคคลว่างงาน นักเรียน นักศึกษา หรือแม่บ้าน หรือแม่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้มีรายได้แต่ก็อาจเกิดกรณีตามที่กล่าวมาได้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ ควรบัญญัติให้สิทธิแก่ผู้กระทำความผิดในการคัดค้านการประเมินรายได้ของศาลไปพร้อมกันด้วย ซึ่งกระบวนการเหล่านี้จะมีส่วนทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความหวั่นเกรงว่าศาลอาจจะประเมินรายได้สูงกว่าที่ตนได้รับมาจริง และทำให้ผู้กระทำความผิดยอมเปิดเผยหรือนำหลักฐานใดๆมาแสดงให้ศาลเห็นถึงรายได้ที่แท้จริงของตน อันเป็นการช่วยกระตุ้นให้ศาลได้มาซึ่งข้อมูลของผู้กระทำความผิดที่ตรงกับความจริงมากยิ่งขึ้นอีกทางหนึ่ง

ทั้งนี้ บทบัญญัติที่บัญญัติเพิ่มเติมดังกล่าวอาจบัญญัติเอาไว้โดยมีใจความ ดังนี้

“มาตรา คดีอาญา ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ลงโทษปรับ ให้ศาลลงโทษปรับตามวันและรายได้น้อยกว่าวันปรับแต่ไม่เกินสามร้อยหกสิบวันปรับ เว้นแต่ในกรณีความผิดหลายกระทง ศาลจะกำหนดโทษปรับเกินกว่าสามร้อยหกสิบวันปรับแต่ไม่เกินไปกว่าผลรวมของจำนวนวันปรับสำหรับความผิดทุกกระทงรวมกันก็ได้ แต่ไม่ว่ากรณีจะเป็นอย่างไรก็ตาม เมื่อรวมจำนวนวันปรับทุกกระทงแล้ว โทษปรับทั้งสิ้นจะเกินไปกว่าเจ็ดร้อยยี่สิบวันปรับมิได้

ในการกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ ให้ศาลเป็นผู้กำหนดจากรายได้เฉลี่ยสุทธิต่อวันของผู้กระทำความผิด โดยคำนึงถึงรายได้ ลักษณะส่วนตัว สภาพและฐานะทางเศรษฐกิจ ทรัพย์สิน และค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพของผู้กระทำความผิด ซึ่งจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับที่ศาลกำหนดจะต้องไม่ต่ำกว่าสองร้อยบาทและไม่เกินกว่าสองแสนบาท หลักเกณฑ์และวิธีการคำนวณจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับให้เป็นไปตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา และเพื่อประโยชน์ในการกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ ให้ศาลมีอำนาจไต่สวนพยานหลักฐานหรือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดที่เกี่ยวข้อง หรือเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ องค์กร หรือหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือธนาคารหรือสถาบันการเงินมาเพื่อให้ถ้อยคำ ส่งคำชี้แจงเป็นหนังสือ หรือส่งบัญชีเอกสารหรือหลักฐานใดในอันที่จะทราบข้อมูลของผู้กระทำความผิดมาเพื่อตรวจสอบหรือประกอบการพิจารณาได้ตามที่เห็นสมควร

ในกรณีที่ไม้อาจทราบข้อมูลเกี่ยวกับรายได้หรือสถานภาพและฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดไม่ว่าโดยเหตุใด หรือศาลเห็นว่าข้อมูลดังกล่าวไม่มีความน่าเชื่อถือหรือไม่อาจที่จะพิสูจน์ความถูกต้องได้หรือมีความยุ่งยากอย่างมากในการพิสูจน์ ในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการกำหนดโทษปรับ ศาลมีอำนาจที่จะประเมินรายได้หรือสถานภาพและฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดได้ ทั้งนี้ ศาลต้องให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสในการโต้แย้งคัดค้านการประเมินดังกล่าวด้วย

จำนวนวันปรับและจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ ให้ศาลกำหนดเอาไว้ในคำพิพากษา”

2) วางแนวทางในการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้เพื่อให้ศาลนำไปปฏิบัติ อันเป็นการกำหนดรายละเอียดต่างๆเกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้เพิ่มเติมจากที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม โดยอาจออกเป็นข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาและบัญญัติรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1) กำหนดให้ศาลใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับตามหลักเกณฑ์ทั่วไปที่ศาลนำมาใช้ในการกำหนดโทษปรับดังเช่นที่เคยปฏิบัติมา เช่น พิจารณาจากความร้ายแรงของความผิด สภาพและพฤติการณ์ในการกระทำความผิด และ ลักษณะของผู้กระทำความผิด เป็นต้น และกำหนดเป็นเกณฑ์เอาไว้ว่าในการใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับนั้น จะไม่นำสถานภาพทางการเงินของผู้กระทำความผิดมาพิจารณาร่วมด้วย

2.2) กำหนดขั้นตอนและหลักเกณฑ์ในการคำนวณจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้เพื่อให้ศาลนำมาใช้เป็นวิธีการในการคำนวณเหมือนกัน โดยอาจกำหนดขั้นตอนการคำนวณ คือ ให้นำรายได้ที่ผู้กระทำความผิดได้รับในหนึ่งปีหลังจากการหักภาษีที่ต้องชำระแล้ว มาคำนวณหารายได้เฉลี่ยต่อวันโดยการหารด้วย 365 ซึ่งจะทำให้ง่ายต่อการคำนวณสำหรับผู้ปฏิบัติงานและง่ายต่อการทำความเข้าใจสำหรับผู้กระทำความผิด เนื่องจากในประเทศไทยบุคคลที่มีรายได้ที่อยู่ในข่ายที่จะต้องเสียภาษีนั้น การประเมินภาษีจะใช้หลักการประเมินรายได้ต่อปี การคำนวณจากรายได้ต่อปีจึงเป็นวิธีการที่คุ้นเคยดีอยู่แล้ว จากนั้นหากผู้กระทำความผิดมีทรัพย์สินอื่นๆอีกก็ให้นำมูลค่าทรัพย์สินตามอัตราส่วนที่กำหนดมาบวกเข้ากับรายได้ของผู้กระทำความผิด เมื่อคำนวณได้เท่าใดแล้วจึงนำค่าใช้จ่ายต่างๆที่จำเป็นในการดำรงชีวิตของบุคคลมาหักเป็นค่าลดหย่อนต่อไป โดยในส่วนของการหักค่าลดหย่อนนี้ควรกำหนดเป็นหลักเกณฑ์การหักค่าลดหย่อนที่แน่นอน โดยอาจใช้เกณฑ์การหักค่าลดหย่อนเหมือนการหักค่าลดหย่อนในทางภาษีที่หักเป็นจำนวนร้อยละก็ได้ หรืออาจใช้เส้นความยากจนของประเทศเป็นเกณฑ์ในการหักค่าลดหย่อนก็ย่อมได้

2.3) ระบุถึงแหล่งที่มาของข้อมูลรายได้ของผู้กระทำความผิดที่ศาลอาจนำมาใช้ในการพิจารณากำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ เพื่อความสะดวกในการปฏิบัติงานและเพื่อให้การพิจารณาข้อมูลเป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยแหล่งที่มาของข้อมูลดังกล่าวที่ศาลอาจนำมาใช้ได้มีดังนี้

- ข้อมูลทางภาษีของกรมสรรพากร

- ข้อมูลที่อยู่ในรายงานการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ
- ข้อมูลที่มาจากเปิดเผยของผู้กระทำความผิดต่อศาลในชั้นพิจารณาคดี
- ข้อมูลที่อยู่ในความครอบครองของธนาคารหรือสถาบันการเงิน
- ข้อมูลที่อยู่ในความครอบครองของสถานประกอบการที่เป็นนายจ้างหรือหน่วยงานราชการที่เป็นต้นสังกัด
- ข้อมูลจากรายงานการสืบเสาะและพินิจของเจ้าพนักงานคุมประพฤติ
- ข้อมูลที่อยู่ในฐานข้อมูลของกรมที่ดิน

2.4) กำหนดหลักเกณฑ์ในการประเมินรายได้ของศาลในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้ที่มีรายได้ไม่แน่นอนหรือไม่มีรายได้ เพื่อให้การประเมินรายได้มีหลักในการประเมินที่ชัดเจนและเป็นแบบแผนมากขึ้น ในกรณีของผู้กระทำความผิดที่เป็นแม่บ้านไม่ได้ประกอบอาชีพใดๆ นักเรียนนักศึกษา หรือผู้ที่ว่างงานมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน อาจกำหนดให้ศาลใช้ค่าจ้างขั้นต่ำเป็นเกณฑ์ในการประเมินรายได้ก็ได้ ส่วนบุคคลที่เพิ่งว่างงานได้ไม่นาน เช่น เพิ่งลาออกจากตำแหน่งงานเดิมเมื่อถูกฟ้องดำเนินคดี กรณีนี้อาจใช้รายได้ที่บุคคลดังกล่าวเคยได้รับมาเป็นเกณฑ์ในการประเมิน แต่ทั้งนี้ ควรกำหนดเอาไว้ด้วยว่าศาลอาจจะประเมินรายได้ให้แตกต่างไปจากค่าจ้างขั้นต่ำหรือรายได้ที่เขาเคยได้รับมาก็ได้ ตามที่ศาลเห็นสมควรโดยพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏ เนื่องจากข้อเท็จจริงที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับฐานะรายได้ของผู้กระทำความผิดแต่ละรายย่อมแตกต่างกันออกไปซึ่งอาจมีผลทำให้ระดับรายได้ที่ควรจะเป็นของแต่ละคนไม่เท่ากัน

ทั้งนี้ รายละเอียดที่กล่าวมาข้างต้นอาจบัญญัติเอาไว้โดยมีใจความ ดังนี้

“ข้อ การใช้ดุลพินิจลงโทษปรับตามวันและรายได้ของศาล ให้ศาลพิจารณาตามหลักเกณฑ์และวิธีการดังต่อไปนี้

(1) ให้ศาลกำหนดจำนวนวันปรับที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดเสียก่อนแล้วจึงกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ หลังจากนั้นให้นำจำนวนวันปรับมาคูณด้วยจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ ผลลัพธ์ที่ได้เป็นจำนวนเงินค่าปรับที่ต้องชำระ

(2) ในการกำหนดจำนวนวันปรับ ให้ศาลพิจารณากำหนดจำนวนวันปรับแก่ผู้กระทำความผิดตามหลักเกณฑ์ทั่วไปในการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษ เช่น การพิจารณาจากความร้ายแรงของความผิด สภาพและพฤติการณ์ในการกระทำความผิด หรือลักษณะของผู้กระทำความผิด เป็นต้น ทั้งนี้ ให้ศาลคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ประกอบด้วย

(2.1) การกำหนดจำนวนวันปรับ ไม่ว่าจะได้มีการลดโทษหรือเพิ่มโทษตามกฎหมายด้วยแล้วหรือไม่ ศาลจะต้องกำหนดให้ไม่ต่ำกว่าห้าวันปรับ และไม่เกินไปกว่าสามร้อยหกสิบวันปรับในกรณีความผิดกระทงเดียว หรือไม่เกินไปกว่าเจ็ดร้อยยี่สิบวันปรับในกรณีความผิดหลายกระทง

(2.2) จำนวนวันปรับที่ลงแก่ผู้กระทำความผิดจะต้องกำหนดเป็นจำนวนเต็ม ศาลจะกำหนดให้เป็นเศษของวันปรับมิได้

(2.3) ในการใช้ดุลพินิจกำหนดจำนวนวันปรับ ศาลจะต้องไม่นำรายได้หรือสถานภาพและฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดมาพิจารณาไปด้วย

(3) ในการกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ ให้ศาลพิจารณากำหนดตามหลักเกณฑ์และขั้นตอน ดังนี้

(3.1) จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ ให้กำหนดจากรายได้เฉลี่ยที่ผู้กระทำความผิดได้รับในหนึ่งวัน หรือถ้าหากผู้กระทำความผิดไม่มีรายได้ หรือศาลไม่อาจทราบข้อมูลเกี่ยวกับรายได้หรือสถานภาพและฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดไม่ว่าโดยเหตุใด หรือศาลเห็นว่าข้อมูลดังกล่าวไม่มีความน่าเชื่อถือหรือไม่อาจที่จะพิสูจน์ความถูกต้องหรือมีความยุ่งยากอย่างมากในการพิสูจน์ ก็ให้ศาลกำหนดจากรายได้เฉลี่ยที่ผู้กระทำความผิดอาจได้รับหรือสามารถที่จะมีได้ในหนึ่งวัน ในกรณีเช่นว่านี้ ให้ศาลเป็นผู้ประเมินรายได้หรือสถานภาพและฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดจากหลักฐานและข้อเท็จจริงที่ปรากฏตามที่เห็นสมควร โดยต้องให้อีกโอกาสผู้กระทำความผิดในการโต้แย้งคัดค้านด้วย ทั้งนี้ ในการประเมินดังกล่าว ศาลอาจใช้รายได้ที่ผู้กระทำความผิดเคยได้รับก่อนว่างงานหรืออัตราค่าจ้างขั้นต่ำตามประกาศคณะกรรมการค่าจ้างที่บังคับใช้อยู่ในขณะกำหนดโทษปรับเป็นเกณฑ์ในการประเมินก็ได้

(3.2) การคำนวณจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ ให้คำนวณโดยนำรายได้ที่ผู้กระทำความผิดได้รับในปีที่มีการกำหนดโทษปรับหักด้วยค่าภาษีที่ต้องชำระแล้วหารด้วยสามร้อยหกสิบห้า ได้เท่าใดถือเป็นรายได้เฉลี่ยต่อวันของผู้กระทำความผิด จากนั้นถ้าหากผู้กระทำความผิดมีทรัพย์สินอื่นอีก ให้ศาลพิจารณาบวกเงินเพิ่มตามมูลค่าทรัพย์สินตามที่ศาลเห็นสมควร แล้วจึงพิจารณาหักค่าใช้จ่ายสำหรับการดำรงชีพตามสมควรต่อไป

(3.3) การกำหนดจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ ไม่ว่าจะคำนวณได้เท่าใด ศาลจะต้องกำหนดให้ไม่ต่ำกว่าสองร้อยบาท และไม่เกินไปกว่าสองแสนบาท

(3.4) จำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับ จะต้องกำหนดเป็นเงินบาท และต้องกำหนดเป็นจำนวนเต็มบาท จะกำหนดให้เป็นเศษสตางค์มิได้

(3.5) ในกรณีที่มีการประเมินรายได้หรือสถานภาพและฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด ให้ระบุถึงเหตุผลในการประเมินไว้ในคำพิพากษา

(4) ข้อมูลของผู้กระทำความผิดที่ศาลนำมาใช้ประกอบการพิจารณากำหนดโทษปรับ อาจพิจารณาจากข้อมูลดังต่อไปนี้

(4.1) ข้อมูลที่อยู่ในความครอบครองหรือดูแลของกรมสรรพากร

(4.2) ข้อมูลที่ระบุในรายงานการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

(4.3) ข้อมูลที่มาจาก การเปิดเผยของผู้กระทำความผิดในชั้นพิจารณาคดี

(4.4) ข้อมูลที่อยู่ในความครอบครองของธนาคารหรือสถาบันการเงิน

(4.5) ข้อมูลที่อยู่ในความครอบครองของสถานประกอบการนายจ้างหรือหน่วยงานราชการต้นสังกัดของผู้กระทำความผิด

(4.6) ข้อมูลที่มาจาก รายงานการสืบเสาะและพินิจของเจ้าพนักงานคุมประพฤติ

(4.7) ข้อมูลที่อยู่ในความครอบครองหรือดูแลของกรมที่ดิน

(5) เพื่อความชัดเจนและโปร่งใส ให้ศาลระบุถึงจำนวนวันปรับและจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับไว้ในคำพิพากษา”

3) แก้อิทธิพลของบทบัญญัติในกฎหมายสิ่งแวดล้อมฉบับต่างๆที่บัญญัติอยู่ในร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม โดยการยกเลิกการระบุนอัตราโทษปรับในแต่ละมาตราและเปลี่ยนมาบัญญัติเป็นการลงโทษปรับตามวันและรายได้แทน

5.2.2 ข้อเสนอแนะในด้านแนวทางการปฏิบัติงาน

1) ก่อนมีการนำโทษปรับตามวันและรายได้มาบังคับใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยควรมีการแต่งตั้งคณะทำงานที่ประกอบไปด้วยบุคคลที่มีความรู้ ความชำนาญ และมี

ประสบการณ์เกี่ยวกับการพิจารณาคดีและการกำหนดโทษ ทั้งในคดีอาญาทั่วไปและคดีสิ่งแวดล้อมขึ้นมา เพื่อทำการศึกษาค้นหาแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการนำโทษปรับตามวันและรายได้อัตโนมัติมาใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมของประเทศไทย นอกจากนี้ ควรดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้ด้วย

1.1) จัดทำบัญชีกำหนดจำนวนวันปรับสำหรับความผิดแต่ละฐานเอาไว้ให้ศาลนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดโทษในแต่ละคดี เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการปฏิบัติงานและเพื่อให้ศาลใช้ดุลพินิจเป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยนำเอาแนวทางการจัดทำบัญชีกำหนดโทษของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นต้นแบบในการประยุกต์ใช้กับประเทศไทย และจัดทำเป็นบัญชีกำหนดโทษที่ใช้เหมือนกันในทุกเขตอำนาจศาล ซึ่งการจะกำหนดจำนวนวันปรับให้เหมาะสมสำหรับความผิดแต่ละฐานได้นั้นจำเป็นที่จะต้องศึกษาอย่างละเอียดและใช้เวลาพอสมควร เพื่อให้สามารถกำหนดจำนวนวันปรับให้ได้เหมาะสมและครอบคลุมมากที่สุด โดยอัตราโทษปรับที่ระบุในบัญชีกำหนดโทษนั้น ผู้เขียนเห็นว่าควรระบุเอาไว้เป็นช่วงของจำนวนวันปรับแทนการระบุเอาไว้เป็นจำนวนวันปรับที่แน่นอนตายตัวเพียงค่าเดียว ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการใช้ดุลพินิจกำหนดโทษปรับของศาลในกรณีที่มีการเพิ่มโทษหรือลดโทษในแต่ละคดี เช่น ระบุจำนวนวันปรับสำหรับความผิดฐานหนึ่งว่าให้ลงโทษปรับได้ตั้งแต่ 30-40 วันปรับ เป็นต้น

1.2) จัดทำตารางบัญชีคำนวณจำนวนรายได้อัตโนมัติต่อหนึ่งวันปรับเอาไว้ให้ศาลนำมาใช้ โดยนำเอาตารางคำนวณจำนวนรายได้อัตโนมัติต่อหนึ่งวันปรับของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นต้นแบบในการศึกษาและจัดทำ ทั้งนี้ เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการปฏิบัติงานศาล ทั้งยังจะทำให้การคำนวณจำนวนรายได้อัตโนมัติต่อหนึ่งวันปรับมีความถูกต้องแม่นยำกว่า เนื่องจากการคำนวณจำนวนรายได้อัตโนมัติต่อหนึ่งวันปรับมีขั้นตอนที่ซับซ้อนเพราะต้องมีการหักค่าลดหย่อนต่างๆซึ่งหากไม่มีการจัดทำตารางคำนวณเอาไว้จะทำให้การคำนวณผิดพลาดได้

2) ควรมีการจัดอบรมและจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการลงโทษปรับตามวันและรายได้อัตโนมัติให้แก่หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย รวมทั้งจัดทำเอกสารเผยแพร่ให้กับนายความ คู่ความในคดี และบุคคลทั่วไปได้ทำความเข้าใจ เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนเกี่ยวกับระบบการลงโทษปรับตามวันและรายได้อัตโนมัติซึ่งนับว่ายังเป็นเรื่องใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรมของไทย

3) เมื่อมีการนำโทษปรับตามวันและรายได้อัตโนมัติมาใช้ ควรมีการพัฒนาปรับปรุงระบบการจัดเก็บเงินค่าปรับ เพื่อให้การบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้อัตโนมัติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยควรกำหนดให้สามารถชำระค่าปรับผ่านทางธนาคารได้อีกวิธีหนึ่งนอกเหนือจากการชำระที่ศาลเท่านั้น อันเป็นการอำนวยความสะดวกในการชำระเงินค่าปรับซึ่งจะมีส่วนช่วยเพิ่มอัตราการชำระค่าปรับให้

สูงมากขึ้นตามมา นอกจากนี้ ในส่วนของเงินค่าปรับทั้งหมดที่รัฐได้รับจากการลงโทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อมควรมีการกำหนดเอาไว้ด้วยว่าต้องนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินการเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะ ซึ่งจะช่วยพัฒนาในเรื่องของสิ่งแวดล้อมได้อีกทางหนึ่ง

4) ควรมีการศึกษาหาแนวทางหรือมาตรการที่จะนำมาใช้นอกเหนือไปจากการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้ในคดีสิ่งแวดล้อมด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดผลในทางป้องปรามยับยั้งการกระทำความผิดในคดีสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เนื่องจากการบังคับใช้โทษปรับตามวันและรายได้เพียงอย่างเดียวอาจไม่สามารถป้องปรามยับยั้งการกระทำความผิดได้เท่าที่ควร โดยอาจจะนำเอามาตรการในเรื่องของค่าเสียหายในเชิงลงโทษ (Punitive damage) มาช่วยอีกทางหนึ่งก็ได้ ซึ่งก็เป็นเรื่องที่ต้องทำการศึกษาถึงความเป็นไปได้และความเหมาะสมต่อไป

รายการอ้างอิง

- Fines and fining - an Evaluation. University of Pennsylvania Law Review (May 1953): 1013-1030.
- บันทึกของนายยอร์ช ปาดูซ์ ที่ปรึกษาการร่างกฎหมายของรัฐบาลสยามเกี่ยวกับการร่างกฎหมาย ลักษณะอาญา ร.ศ.127. วารสารนิติศาสตร์ 18, 2 (มิถุนายน 2531): 1-38.
- ยี่ดพะยุง. คมชัดลึก (29 กรกฎาคม 2556): 2.
- Albrecht, H. Sanction policies and alternative measures to incarceration - European experiences with intermediate and alternative criminal penalties in UNAFEI resource material series no.80 [Online]. March 2010. Available from: http://www.unafei.or.jp/english/pdf/RS_No80/No80_07VE_Albrecht.pdf
- . Sentencing in Germany: Explaining Long-Term Stability in the Structure of Criminal Sanctions and Sentencing, Law and Contemporary Problems, A Global Perspective on Sentencing Reform [Online]. 2013. Available from: <http://scholarship.law.duke.edu/lcp/vol76/iss1/10>
- Babbitt, C.J.; Cory, D.C; and Kruchek, B.L. Discretion and the Criminalization of Environmental Law. Duke Environmental Law and Policy Forum (Fall 2004): 1-64.
- Bank of Thailand. Statistical data Thailand's macro economic indicators 1 [Online]. Available from: <http://www2.bot.or.th/statistics/ReportPage.aspx?reportID=409&language=eng> [2013, September 2.]
- Bartel, R. Sentencing for environmental offences: An Australian exploration [Online]. February 2008. Available from: <http://njca.anu.edu.au/Professional%20Development/programs%20by%20year/2008/Sentencing%20Conference%202008/papers/Bartel.pdf>
- Bjallas, U. Experiences of Sweden's Environmental courts, Journal of court innovation [Online]. 2010. Available from: http://www.law.pace.edu/sites/default/files/IJEA/jciBjallas_Final%203-17_cropped.pdf
- Boyd, C. C. Expanding the arsenal for sentencing environmental crimes: Would therapeutic jurisprudence and restorative justice work? William and Mary Environmental Law and Policy Review (Winter 2008): 483-512.
- Brickey, K. F. Environmental crime at the crossroad: The intersection of environmental and criminal law theory. Tulane Law Review (December 1996): 487-528.
- Bureau of Justice Assistance, Office of Justice Programs, U.S. Department of Justice. How to Use Structured Fines (Day Fines) as an Intermediate Sanction [Online]. November 1996. Available from: <https://www.ncjrs.gov/pdffiles/156242.pdf>

- Faure, M. G., and Heine G. Criminal Enforcement of Environmental Law in the European Union Report [Online]. July 2000. Available from: <http://impel.eu/wp-content/uploads/2010/02/2000-04-criminal-enforcement-FINAL-REPORT.pdf>
- Friedman, G. M. The West German DAY-FINE System: A possibility for the United States? University of Chicago law review (Winter 1983): 1-20.
- Frohlich, T. final Report Organised Environmental Crime in the EU member states' [Online]. 15 May 2003. Available from: http://ec.europa.eu/environment/legal/crime/pdf/organised_member_states.pdf
- Froyen, R. T. Macroeconomics: theories and policies. 8th ed. New Jersey: Pearson Prentice Hall, 2005.
- Gillespie, R. W. Fines as an alternative criminal sanction to incarceration: an international perspective, faculty working papers 712 [Online]. 1980. Available from: <https://archive.org/details/finesasalternati712gill>
- Government offices of Sweden. How it works in Sweden [Online]. 7 February 2012. Available from: <http://www.government.se/sb/d/15473>
- Greene, J. A, Vera Institute of Justice. The Maricopa county FARE probation experiment: An effort to introduce a means-based monetary sanction as a targeted felony-level intermediate sanction [Online]. April 1996. Available from: <http://www.vera.org/pubs/maricopa-county-fare-probation-experiment-effort-introduce-means-based-monetary-sanction>
- Heinz, W. Penal Sanction and Sanctioning Practice in the Federal Republic of Germany 1882-2004 [Online]. 31 July 2006. Available from: http://www.uni-konstanz.de/rtf/kis/sanks04_eng.htm#_Toc142128867 [2013, December 21.]
- Hillsman, S. T., and Greene, J. A. Improving the use and administration of criminal fines: a report of Richmond County Criminal Court Day-Fine Planing Project [Online]. 16 December 1987. Available from: <http://www.vera.org/sites/default/files/resources/downloads/1521.pdf>
- . Tailoring criminal fines to the financial means of the offender. Judicature 72, 1 (June-July 1988): 38-45.
- Hinkkanen, V., and Lappi-Seppala, T. Sentencing theory, policy, and research in the Nordic countries. Crime and Justice (2011): 349-404.
- Jacobsson, M. L. Sweden, Criminal penalties in EU member states' environmental law, final report [Online]. 15 September 2003. Available from: http://ec.europa.eu/environment/legal/crime/pdf/criminal_penalties2.pdf [2013, December 17.]

- Jehle, J. Criminal Justice in Germany Facts and Figures, Fifth Edition [Online]. 2009.
Available from:
http://www.bmj.de/SharedDocs/Downloads/EN/StudienUntersuchungenFachbuecher/Criminal_Justice_in_Germany_Numbers_and_Facts.pdf?__blob=publicationFile [2013, December 27.]
- . Criminal Justice in Germany Facts and Figures, Fourth Edition [Online]. 2005.
Available from:
<http://www.unigoettingen.de/de/document/download/9be436fc1f89cbf6b32fb0c8391d2a36.pdf/Criminal%20Justice%20in%20Germany%202005.pdf> [2013, December 25.]
- Judicial system. Enforcement [Online]. 3 May 2011. Available from:
<http://www.oikeus.fi/8851.htm> [2013, August 20.]
- Kela. Our Services [Online]. 16 August 2013. Available from:
<http://www.kela.fi/web/en>
- . Unemployment [Online]. Available from:
<http://www.kela.fi/web/en/unemployment> [2013, August 15.]
- Kubasek, K. N.; Browne M. N.; and Williamson C. The Role of Criminal Enforcement in Attaining Environmental Compliance in The United State and Abroad. University of Baltimore Journal of Environmental Law (Spring 2000): 122-160.
- Kuner, C. Judgment of the Munich Court in the "CompuServe Case" (Somm Case) [Online]. Available from: <http://www.kuner.com/data/reg/somm.html> [2013, December 25.]
- Lappi-Seppala, T. Crime prevention and community sanctions in Scandinavia in UNAFEI resource material series no.74 [Online]. January 2008. Available from:
http://www.unafei.or.jp/english/pdf/RS_No74/No74_06VE_Seppala2.pdf [2013, January 7.]
- . Nordic youth justice. Crime and Justice (2011): 199-243.
- . Penal policy in Scadinavia. Crime and Justice (2007): 1-54.
- Legal Register Centre. Frequently asked questions [Online]. 22 March 2013. Available from: <http://www.oikeus.fi/oikeusrekisterikeskus/18600.htm>
- . granting respite for payment [Online]. 14 November 2011. Available from:
<http://www.oikeus.fi/oikeusrekisterikeskus/18592.htm>
- . Legal register centre [Online]. 12 August 2013. Available from:
<http://www.oikeus.fi/oikeusrekisterikeskus/12727.htm>
- . Matters of enforcement and collection - This is how you settle fines and other payments [Online]. 4 January 2013. Available from:
<http://www.oikeus.fi/oikeusrekisterikeskus/18479.htm>

- Locke, R. C. Environmental Crimes: The Absence of "intent" and the Complexities of Compliance, Symposium on Environmental Crimes: "Crimes Against the Environment: Current Policies and Future Trends in Environmental Criminal Enforcement". Columbia Journal of Environmental Law (1991): 311-331.
- Mandiberg, S. F., and Faure, M. G. A graduated punishment approach to environmental crimes: Beyond vindication of administrative authority in the United States and Europe. Columbia Journal of Environmental Law (2009): 447-511.
- Mcdonald, D. C.; Greene, J.; and Worzella, C, U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, National Institute of Justice. Day fines in American courts: The Staten Island and Milwaukee Experiments [Online]. April 1992. Available from: <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/Digitization/136611NCJRS.pdf> [2013, May 7.]
- Miethe, T. D., and Lu, H. Punishment: A comparative historical perspective. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.
- Official statistics of Finland (OSF). Prosecution, sentences and punishments [e-publication] [Online]. 8 August 2013. Available from: http://tilastokeskus.fi/til/sytttr/kas_en.html.
- Pease, K., and Hukkila, K. Criminal justice systems in Europe and North America report of the ad hoc expert group on a cross-national study of trends in crime and information sources on criminal justice and crime prevention in Europe and North America. Helsinki: 1990.
- Situ Y., and Emmonds D. Environmental Crime: The Criminal Justice System's Role in Protecting the Environment. London: Sage Publications, 2000.
- The Swedish Court. Fines [Online]. 7 February 2012. Available from: <http://www.forvaltningsrattenistockholm.domstol.se/Funktioner/English/Legal-proceedings/Criminal-sanctions/Fines/>
- The Swedish police. National police board [Online]. 17 August 2013. Available from: <http://www.polisen.se/en/Languages/The-Swedish-Police/Direction-/National-Police-Board/>
- . Payment [Online]. 17 August 2013. Available from: <http://www.polisen.se/en/Languages/Laws-and-Regulations/Fines/Payment/>
- Tonry, M., and Lynch M. Intermediate sanctions. Crime and Justice (1996): 99-138.
- Turner, S., and Greene, J. The FARE probation experiment: Implementation and outcomes of day fines for felony offenders in Maricopa county. Justice System Journal (1999): 1-24.
- Valimaki, M. Finnish CSS cases [Online]. 29 January 2010. Available from: <http://www.valimaki.com/org/docs/css/>

- Wikipedia. Deutsche Mark [Online]. 25 November 2013. Available from:
http://en.wikipedia.org/wiki/Deutsche_Mark
- . Max Planck Society [Online]. 21 November 2013. Available from:
http://en.wikipedia.org/wiki/Max_Planck_Society
- Winterfield L. A., and Hillsman S. T. The Staten Island Day-fine project, National Institute of Justice research in brief [Online]. January 1993. Available from:
<http://www.vera.org/sites/default/files/resources/downloads/1566.pdf> [2013, January 8.]
- Wolf, S., and White, A. Environmental Law. London: Cavendish Publishing, 1995.
- Zedlewski, E. W, National Institute of Justice. Alternatives to custodial supervision: The day fine [Online]. April 2010. Available from:
<http://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/230401.pdf> [2013, January 7.]
- กระทรวงแรงงาน. อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ [Online]. Available from:
http://www.mol.go.th/employee/interesting_information/4131 [1 มกราคม 2556.]
- โกเมน ภัทรภิรมย์. โทษปรับ. วารสารอัยการ 14, 163 (กันยายน 2534): 161-167.
- ครอบครัวข่าว 3. ชมพร-สก็ดจับแก๊งค์ตัวนิ่ม กว่า 100 ตัว มูลค่า 2 ล้านบาท [Online]. 18 พฤษภาคม 2556. Available from: <http://www.krobkruakao.com>
- . รายงานพิเศษ..การลักลอบค้าสัตว์ป่า ชุกกิจผิดกฎหมาย [Online]. 28 กุมภาพันธ์ 2556. Available from: <http://www.krobkruakao.com>
- . สกจนคร-จับไม้พะยูนเกินกว่า 100 ท่อน [Online]. 19 กรกฎาคม 2555. Available from: <http://www.krobkruakao.com/>
- คัมภีร์ แก้วเจริญ. โทษปรับผ่อนส่งได้หรือไม่. วารสารอัยการ 2, 14 (กุมภาพันธ์ 2522): 55-69.
- จันทน์ นาคเจริญวารี. การกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2547.
- จิตติ ติงศภักดิ์. กฎหมายอาญา ภาค 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2536.
- ชนาธิป เหมือนพะวงศ์. พยานผู้เชี่ยวชาญในคดีแพ่งที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2550.
- ชาย เสวิกุล. คำสอนชั้นปริญญาตรี อาชญวิทยา และทัณฑวิทยา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2509.
- ณรงค์ ไจหาญ. กฎหมายอาญาว่าด้วยโทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543.
- . การประสานความร่วมมือในการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ก่อมลพิษ. รายงานวิจัยหลักสูตรผู้บริหาร กระบวนการยุติธรรมระดับสูง รุ่นที่ 6 วิทยาลัยการยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม. 2546.

- ณัฐพงษ์ มุอำหัด ฝ่ายข่าว สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7. รายการโทรทัศน์ชุด "ห้องข่าว 7 สี" ทำไมลอบตัดไม้พะยุง จ.ศรีสะเกษ [Online]. 7 มกราคม 2556. Available from: http://news.bugaboo.tv/watch/43240/เหยี่ยวข่าว_7_สี_-_ทำไมลอบตัดไม้พะยุง_จ.ศรีสะเกษ.html
- ณัฐวรรณ เรื่องเดช. การบังคับชำระหนี้ภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2552.
- ไทยพับลิก้า. "ณัฐพล ณัฐสมบัติ" อธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรม กับความไม่พร้อมกำจัด "ขยะพิษ" ของประเทศไทย [Online]. 29 พฤษภาคม 2556. Available from: <http://thaipublica.org/2013/05/nathapol-nathasoboon/>
- ไทยรัฐออนไลน์. จับแก๊งค์ค้าสัตว์ป่า 'งูเห่า-เต่า' จ่อส่งประเทศเพื่อนบ้าน [Online]. 13 กรกฎาคม 2556. Available from: <http://www.thairath.co.th/content/region/356941>
- . จับตร.สงขลาใช้รถตราโล่ขนงาช้าง 20 งา มูลค่ากว่า 10 ล้านบาท [Online]. 3 กุมภาพันธ์ 2556. Available from: <http://www.thairath.co.th/content/region/324240>
- . นายกฯ ขอข้อมูลไม้พะยุง ก่อนเสนอ 'ไซเตส' คุ้มครองค้า [Online]. 5 มีนาคม 2556. Available from: <http://www.thairath.co.th/content/edu/330517>
- . วงจรรูปสัตว์ ตลาดสัตว์ป่า ชีวิตธรรมชาติที่สูญไปเพราะเงิน [Online]. 7 กันยายน 2556. Available from: <http://www.thairath.co.th/page/wildAnimalMarket>
- ปกป้อง จันวิทย์. การวิเคราะห์กฎหมายด้วยหลักเศรษฐศาสตร์: แนวคิดและวรรณกรรมปริทัศน์ โครงการวิเคราะห์กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยเศรษฐศาสตร์ รายงานฉบับสมบูรณ์ เล่มที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2554.
- ปกรณ์ มณีปกรณ์. อาชญาวิทยา และ ทัณฑวิทยา. กรุงเทพมหานคร: เอ็ม.ที.เพรส, 2553.
- พิชยนต์ นิพาสพงษ์. โทษปรับโดยกำหนดตามวันและรายได้. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2542.
- พิพัฒน์ จักรางกูร. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษา กฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2525.
- พิรุฬห์ ไตศุกถวรรณ. การลงโทษปรับทางอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2532.
- มณิศรา เทพหัสติน ณ อยุธา. การกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีสิ่งแวดล้อม. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2553.
- มุกดาหารนิวส์. ศูนย์ป้องกันปราบปรามทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สนธิกำลังหน่วยข้างเคียงภายในจังหวัดมุกดาหารตรวจยึดไม้พะยุง 238 ท่อน มูลค่า 30 ล้านบาท [Online]. 3 กรกฎาคม 2556. Available from: <http://www.mukdahannews.com/news-03-07-56pts.html>
- รองพล เจริญพันธ์. การใช้โทษปรับเป็นมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคในเรื่องค่าพรรณาคุณภาพสินค้าหรือ การโฆษณาที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค. วารสารนิติศาสตร์ 10, 2 (2521): 316-329.

- ราชทัณฑ์, กรม. รายงานข้อมูลและสถิติ สำหรับผู้บริหาร [Online]. 10 กันยายน 2556. Available from: http://www.correct.go.th/mis/datacorrect/2_2.html
- วรานุช ภูวรักษ์. ปัญหาการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมในศาลชั้นต้น. รายงานการศึกษาหลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 10 วิทยาลัยการยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม. 2555.
- วรารณ ศรีสัจจวัฒน์. โทษปรับ: ศึกษากรณีระบบวันปรับ. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2540.
- วินัย เรืองศรี. ดุลพินิจการลงโทษอาญาในคดีสิ่งแวดล้อม [Online]. 29 กรกฎาคม 2552. Available from: <http://www.supremecourt.or.th/webportal/maincode/content.php?content=component/library/libview.php&id=4&base=26>
- . ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินคดีสิ่งแวดล้อมในศาลยุติธรรม. ในโครงการผลักดันนโยบายสาธารณะเพื่อพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม. หน้า 232-268. กรุงเทพมหานคร, 2550.
- . เอกสารประกอบการบรรยายหลักสูตรการศึกษาอบรมผู้ช่วยผู้พิพากษารุ่นที่ 55 ภาควิทยาการหัวข้อวิชากฎหมายสิ่งแวดล้อมและวิธีพิจารณาคดีสิ่งแวดล้อม ณ สถาบันพัฒนาตุลาการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม วันที่ 24 มิถุนายน 2551. กรุงเทพมหานคร.
- วีระพงษ์ บุญโญภาส. รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาวิจัยเรื่องการลงโทษอย่างอื่นแทนการปรับเสนอสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา [Online]. 2548. Available from: http://www.lawreform.go.th/lawreform/index.php?Itemid=11&id=293&option=com_content&task=view, page 104
- วีระพงษ์ บุญโญภาส และคณะ. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการพัฒนามาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับและมาตรการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา [Online]. 4 มกราคม 2551. Available from: <http://www.oja.go.th/doc/Lists/doc1/DispForm.aspx?ID=377>
- วีระพล ปานะบุตร. โทษปรับในสวีเดน. วารสารอัยการ 2, 14 (กุมภาพันธ์ 2522).
- ศันนกรณ โสทธิพันธ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และลาภมิควรได้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553.
- ศุภวิทย์ ตั้งตรงจิตร และคณะ. การใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลยุติธรรม. รายงานการศึกษาหลักสูตรผู้พิพากษาผู้บริหารในศาลชั้นต้น รุ่นที่ 3 วิทยาลัยข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม. 2549.
- สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. โครงการวิจัยเรื่อง ศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดชั้นโทษและการนำไปปรับใช้ในประมวลกฎหมายอาญา. รายงานการศึกษาคณะฉบับสมบูรณ์ 2549.
- สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และ สุนทร ตันมันทอง. นิติเศรษฐศาสตร์ของระบบยุติธรรมทางอาญาของไทย โครงการวิเคราะห์กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยเศรษฐศาสตร์ รายงานฉบับสมบูรณ์เล่มที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2554.

- สมพร พรหมหิตาธร. การบังคับคดีอาญา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2553.
- . โทษปรับ. อัยการนิเทศ 31 (2512): 443-485.
- สมยศ วัฒนภิรมย์. การรอกการลงโทษและการรอกการกำหนดโทษปรับ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2536.
- สหชน รัตน์ไพจิตร. ความประสงค์ของการลงโทษอาญา: ศึกษาเฉพาะประเทศไทยสมัยใช้กฎหมาย ลักษณะอาญาและประมวลกฎหมายอาญา. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 2527.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สัดส่วนรายได้ของประชากร จำแนกตามกลุ่มประชากรตามระดับรายได้ (Quintile by Income) ปี พ.ศ. 2531 - 2552 [Online]. Available from: http://social.nesdb.go.th/SocialStat/StatReport_Final.aspx?reportid=199&template=1R2C&yeartype=M&subcatid=40 [24 ธันวาคม 2555.]
- สำนักงานพิทักษ์ชนกลุ่มน้อยและสำนักงานดูแลความเสมอภาค, กระทรวงมหาดไทยประเทศฟินแลนด์. ความเสมอภาคในฟินแลนด์ ข้อมูลสำหรับคนเข้าเมืองที่เป็นผู้หญิงและผู้ชาย [Online]. Available from: [http://www.poliisi.fi/intemin/images.nsf/files/D18D544268F2EF43C22576C4003EC864/\\$file/sm_tasaarvo_thai_low.pdf](http://www.poliisi.fi/intemin/images.nsf/files/D18D544268F2EF43C22576C4003EC864/$file/sm_tasaarvo_thai_low.pdf) [16 สิงหาคม 2556.]
- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. เศรษฐศาสตร์น่ารู้ [Online]. 16 กันยายน 2547. Available from: <http://www.fpo.go.th/S-I/Source/ECO/ECO14.htm>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. คนไทยมีรายได้แตกต่างกันแค่ไหน [Online]. Available from: http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/citizen/news/news_income.jsp [24 ธันวาคม 2555.]
- สำนักแผนงานและงบประมาณศาลยุติธรรม. ข้อมูลสถิติคดี [Online]. 20 ธันวาคม 2555. Available from: <http://www.coj.go.th/oppb/info.php?cid=1>
- สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. การบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2542.
- สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, พงษ์เดช วานิชกิตติกุล และคณะ. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการการศึกษาวิเคราะห์คดีสิ่งแวดล้อมในศาลยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร: 2547.
- สุปิ่น พูลพัฒน์. คำอธิบายเรียงมาตราประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1 บทบัญญัติทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จรัสสินทวงศ์, 2523.
- หยุด แสงอุทัย. กฎหมายอาญาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2516.
- อุดมศักดิ์ สินธิพงษ์. กฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2554.
- อุททิต แสนโกศิก. กฎหมายอาญาภาค 1. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์บริการเอกสารและวิชาการ กองวิชาการ กรมอัยการ, 2525.
- เอกชัย ฤทธิภักดี. อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม : ศึกษากรณีโรงงานอุตสาหกรรม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2539.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก.
กฎหมายของต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

กฎหมายของประเทศฟินแลนด์

The Criminal Code of Finland

Chapter 2(a) - Fine, conversion sentence and summary penal fee

Fine

Section 1 - Number of day fines

(1) A fine shall be passed as day fines, the minimum number of which is one and the maximum number is 120.

(2) Chapter 7 contains provisions on the maximum and minimum numbers for a joint punishment to a fine.

(3) For a special reason, the specific minimum or maximum number may be provided by an Act, within the limits laid down in subsection 1.

(4) A specific minimum or maximum number provided by an Act enacted before 1 June 1969 does not apply.

Section 2 - Amount of a day fine

(1) The amount of a day fine shall be set so that it is reasonable in view of the solvency of the person fined.

(2) One sixtieth of the average monthly income of the person fined, less the taxes and fees defined by a Decree and a fixed deduction for basic consumption, is deemed to be a reasonable amount of a day fine. The maintenance liability of the person fined may decrease the day fine.

(3) The primary basis for the calculation of the monthly income is the income of the person fined as indicated in the most recent taxation. If the income of the person fined cannot be reliably ascertained from the tax records or it has essentially changed since the most recent taxation, it may be assessed also on the basis of other information.

(4) In court, the day fine is set on the basis of the information available at the time of the court proceedings, and in proceedings on the basis of the Summary Penal Fee Act, the day fine is set on the basis of the information available at the time when the fine is set or when the request for a summary penal fee is made. However, the prosecutor shall set the day fine on the basis of the information available at the time the summary penal fee is issued, if it has become evident that the solvency of the person for whom the summary penal fee has been requested has in the meantime essentially changed.

(5) More detailed provisions on the calculation of the average monthly income, the rounding-off of the amount of the day fine, the amount of the fixed deduction for basic consumption, the manner in which the maintenance liability is to be taken into account, and the minimum amount of a day fine shall be issued by a Decree.

Section 3 - Total amount of the fine

(1) The total amount of the fine is equal to the number of day fines times the amount of a day fine.

(2) It may be provided by Decree that the total amount of the fine imposed for given offences is to be increased in order to equal the maximum summary penal fee payable for the same type of offence.

(3) Chapter 7, section 3(a) contains provisions on the increase in the total amount when setting a joint punishment for offences punishable by a fine and a summary penal fee.

Conversion sentence

Section 4 - Passing a conversion sentence

A person who has been sentenced to a fine and from whom the collection of the fine has failed, shall be ordered to imprisonment in lieu of the unpaid fine. A conversion sentence shall be passed for an unpaid threat of a fine, the collection of which has failed, if the court has imposed it in order to ensure the conduct of court proceedings or pursuant to the Enforcement Code. Any other threat of fine may not be converted into imprisonment.

Section 5 - Duration of the conversion sentence

(1) A conversion sentence for a fine is imposed so that three unpaid day fines correspond to imprisonment for one day. If the number of day fines to be converted is not divisible by three, the remainder shall be left unconverted. If only a part of a day fine has been paid, the day fine shall be deemed unpaid.

(2) When passing a conversion sentence for a threat of a fine, imposed as a lump sum in euros, every full 30 euros correspond to imprisonment for one day.

(3) However, a conversion sentence shall be passed for at least four days and at most 60 days. A conversion sentence shall not be passed without a special reason if the unpaid number of day fines is less than 12 or the unpaid amount of the day fines is less than 120 euros.

(4) If two or more fines are to be converted at the same time, only one conversion sentence shall be passed, in accordance with subsection 3. In this event, a threat of a fine corresponds to a fine.

(5) For reasons referred to in section 6, subsection 1 or section 7, a court may pass a conversion sentence that is shorter than what has been provided in this section, but nevertheless for at least four days.

Section 6 - Waiver of conversion of a fine or a part of a fine

(1) A court may waive a conversion sentence, if

- (1) the offence giving rise to the fine, taking into consideration its detrimental nature, is to be deemed petty when assessed as a whole,
- (2) the offence giving rise to the fine has been committed by a person under 18 years of age, or
- (3) the conversion sentence is to be deemed unreasonable or pointless in view of the personal circumstances of the person fined, the other consequences of the offence to that person, the measures undertaken by the social welfare or health authorities, or other circumstances.

(2) When passing a conversion sentence for a joint punishment of a fine, the court shall assess the proportion of the fines that are not susceptible to conversion in the joint punishment and waive conversion for that part.

(3) The part of the total amount of the fine that has been increased under section 3(2) or chapter 7 section 3(a) shall not be converted into imprisonment.

(4) A fine imposed in penal order proceedings shall not be converted into imprisonment. Such a fine shall also not be converted into imprisonment when it has been imposed by the court in court proceedings following upon an objection to the issuing of the penal order.

Chapter 7 - Joint punishment

Section 3 - Joint fine

(1) If a person is to be sentenced at the same time to fines for two or more offences, he or she shall instead be sentenced to a joint fine.

(2) The maximum for a joint fine is two hundred and forty day fines. However, a joint fine may not be greater than the sum of the maximum punishments for the separate offences. If a minimum number of day fines has been provided for an offence in an Act enacted after 1 June 1969, the joint fine may not be less than the said minimum.

(3) What is provided above does not apply to the threat of a fine imposed in euros.

กฎหมายของประเทศสวีเดน

PART THREE

ON SANCTIONS

Chapter 25

On Fines, etc.

Section 1

Fines shall be imposed according to the provisions laid down for the crime in question as day-fines, summary fines or standardised fines. If a particular form of fine is not prescribed for the crime, fines shall be imposed as day-fines or, if the crime is punishable with less than thirty day-fines, as summary fines.

Section 2

Day-fines shall be determined in number to at least thirty and at most one hundred and fifty.

Each day-fine shall be imposed as a fixed amount from thirty up to and including one thousand Swedish crowns, having regard to what is judged to be reasonable with account taken of the income, wealth, obligations to dependants and

other economic circumstances of the accused. If special reasons exist, the amount of the day-fine may be adjusted.

The lowest amount for a day-fine is four hundred and fifty Swedish crowns.

Section 3

Summary fines shall be imposed to an amount of at least one hundred Swedish crowns and at most two thousand Swedish crowns. However, if a lower maximum amount is specially provided for, it shall be applicable.

Section 4

Standardised fines are fines that, in accordance with what is provided for the crime, shall be determined according to a special basis of computation.

The lowest amount for a standardised fine is one hundred Swedish crowns.

Section 5

Fines may be used as a consolidated punishment for several crimes, if fines can be imposed for each and every one of the crimes.

If special reasons exist, the court may impose summary fines for one or more crimes for which such sanction is prescribed and at the same time impose another form of fine for other criminality.

Consolidated fines may not be imposed for crime for which standardised fines or fines that may not be converted into imprisonment are prescribed.

Section 6

Fines as a consolidated punishment for several crimes are imposed as day-fines, if any one of the crimes is punishable with a day-fine.

Day-fines as a consolidated punishment may be imposed up to a number of at most two hundred, and summary fines up to an amount of at most five thousand Swedish crowns.

If a certain minimum fine is prescribed for any one the crimes a lesser fine may not be imposed.

Section 7

Fines accrue to the State.

Section 8

The provisions of the Enforcement of Fines Act regulate the collection and enforcement of fines.

Fines that are not paid may, unless otherwise provided, be converted into imprisonment for at least fourteen days and at most three months in accordance with the provisions of the Enforcement of Fines Act.

Section 9

With regard to a conditional fine imposed upon a person in a particular case by decision of a court or other public authority, Sections 7 and 8 shall be correspondingly applicable.

So far as other conditional fines are concerned, the provisions of this Chapter on fines shall be applicable.

กฎหมายของประเทศเยอรมนี

German Criminal Code

Chapter Three

Sanctions

First Title

Penalties

—Fine—

Section 40

Day fine units

(1) A fine shall be imposed in daily units. The minimum fine shall consist of five and, unless the law provides otherwise, the maximum shall consist of three hundred and sixty full daily units.

(2) The court shall determine the amount of the daily unit taking into consideration the personal and financial circumstances of the offender. In doing so, it shall typically base its calculation on the actual average one-day net income of the offender or the average income he could achieve in one day. A daily unit shall not be set at less than one and not at more than thirty thousand euros.

(3) The income of the offender, his assets and other relevant assessment factors may be estimated when setting the amount of a daily unit.

(4) The number and amount of the daily units shall be indicated in the decision.

Section 41

Fines in addition to imprisonment

If the offender through the commission of the offence enriched or tried to enrich himself, a fine which otherwise would not have been provided for or only in the alternative may be imposed in addition to imprisonment if this appears appropriate taking into consideration the personal and financial circumstances of the offender. This does not apply if the court imposes an order pursuant to section 43a.

Section 42

Allowing time for payment; instalments

If a convicted offender, due to his personal or financial circumstances, cannot be expected to pay the full fine immediately, the court shall allow a certain time for payment or allow payment in specified instalments. The court may also order that the privilege of paying the fine in fixed instalments will be revoked if the convicted offender fails to pay an instalment in time. The court shall also allow for such conditions of payment if without them the restitution by the offender of any damage caused by the offence were to be substantially impaired; the court may require the offender to present proof of restitution.

Section 43

Imprisonment for default of payment

If the fine cannot be recovered, it shall be replaced by imprisonment. One daily unit shall correspond to one day of imprisonment. The minimum term of imprisonment for default of payment shall be one day.

Third Title

Sentencing for Multiple Offences

Section 53

Multiple offences committed by multiple acts

(1) If a person has committed more than one offence, all of which are to be adjudicated at the same time, and incurred more than one sentence of imprisonment or more than one fine, an aggregate sentence shall be imposed.

(2) If a term of imprisonment concurs with a fine, an aggregate sentence shall be imposed. The court may impose a separate fine; if fines are to be imposed for more than one offence, an aggregate fine shall to that extent be imposed.

(3) If the offender, pursuant to a law according to which section 43a is applicable or under the terms of section 52(4), has as one of the individual sentences incurred imprisonment for life or a fixed term of more than two years, the court may impose a confiscatory expropriation order in addition to the aggregate sentence formed pursuant to subsections (1) or (2) above; if in such cases a confiscatory expropriation order is to be imposed for more than one offence, an aggregate expropriation order shall to that extent be imposed. Section 43a(3) shall apply mutatis mutandis.

(4) Section 52(3) and (4) 2nd sentence shall apply mutatis mutandis.

Section 54

Fixing of aggregate sentence

(1) If one of the sentences for the individual offences is imprisonment for life, an aggregate sentence of imprisonment for life shall be imposed. In all other cases the aggregate sentence shall be fixed by increasing the most severe individual sentence incurred and, in the case of different kinds of penalties, by increasing the sentence

that is most severe in nature. The person of the offender and the individual offences shall be considered in their totality.

(2) The aggregate sentence shall be less than the sum of the individual sentences. It shall not, in the case of imprisonment for a fixed term, exceed fifteen years, in the case of a confiscatory expropriation order, the value of the offender's assets, and in the case of a fine, seven hundred and twenty daily units; section 43a(1) 3rd sentence shall apply mutatis mutandis.

(3) If an aggregate sentence is to be fixed based on a term of imprisonment and a fine, one daily unit shall correspond to one day's imprisonment for the purpose of calculating the sum of the individual sentences.

ภาคผนวก ข.

ตัวอย่างบัญชีกำหนดโทษปรับของศาลอาญาริชมอนต์ (สเตเทน ไอแลนด์) ประเทศสหรัฐอเมริกา

Staten Island Day Fine Unit Scale
(Selected Offense Categories)

<i>Penal Law Charge*</i>	<i>Type of Offense**</i>	<i>Number of Day Fine Units Discount - PRESUMPTIVE - Premium</i>
120.00 AM	Assault 3: Range of 20–95 DF A. Substantial Injury <i>Stranger-to-stranger; or where victim is known to assailant, he/she is weaker, vulnerable</i>	81 - 95 - 109
	B. Minor Injury <i>Stranger-to-stranger; or where victim is known to assailant, he/she is weaker, vulnerable; or altercations involving use of a weapon</i>	59 - 70 - 81
	C. Substantial Injury <i>Altercations among acquaintances; brawls</i>	38 - 45 - 52
	D. Minor Injury	17 - 20 - 23
110/120.00 BM	Attempted Assault 3: Range of 15–45 DF A. Substantial Injury <i>Stranger-to-stranger; or where victim is known to assailant, he/she is weaker, vulnerable</i>	38 - 45 - 52

* AM = Class A Misdemeanor; BM = Class B Misdemeanor; vio = Violation

** DF = Day Fine

Staten Island Day Fine Unit Scale (continued)

<i>Penal Law Charge*</i>	<i>Type of Offense**</i>	<i>Number of Day Fine Units Discount - PRESUMPTIVE - Premium</i>
	B. Minor Injury <i>Stranger-to-stranger; or where victim is known to assailant, he/she is weaker, vulnerable; or altercations involving use of a weapon</i>	30 - 35 - 40
	C. Substantial Injury <i>Altercations among acquaintances; brawls</i>	17 - 20 - 23
	D. Minor Injury <i>Altercations among acquaintances; brawls</i>	13 - 15 - 17
120.15 BM	Menacing: Range of 30–45 DF A. Threat of Serious Physical Injury <i>Stranger-to-stranger; or where victim is weaker, vulnerable</i>	38 - 45 - 52
	B. Threat of Serious Physical Injury <i>Altercations among acquaintances; brawls</i>	25 - 30 - 35
140.05 vio	Trespass	13 - 15 - 17
140.10 BM	Criminal Trespass 3	17 - 20 - 23
140.15 AM	Criminal Trespass 2	42 - 50 - 58
110/140.15 BM	Attempted Criminal Trespass 2	25 - 30 - 35

* AM = Class A Misdemeanor; BM = Class B Misdemeanor; vio = Violation

** DF = Day Fine

Staten Island Day Fine Unit Scale (continued)

<i>Penal Law Charge*</i>	<i>Type of Offense**</i>	<i>Number of Day Fine Units Discount - PRESUMPTIVE - Premium</i>
140.35 AM	Possession of Burglary Tools	42 - 50 - 58
145.00 AM	Criminal Mischief 4: Range of 15–60 DF <i>(Damage to property scaled as for petit larceny)</i> \$1,000 or more \$700–\$999 \$500–\$699 \$300–\$499 \$150–\$299 \$1–\$149	51 - 60 - 69 42 - 50 - 58 34 - 40 - 46 25 - 30 - 35 17 - 20 - 23 13 - 15 - 17
110/145 BM	Attempted Criminal Mischief 4: Range of 15–30 DF <i>(Damage to property scaled as for attempted petit larceny)</i> \$1,000 or more \$600–\$999 \$1–\$599	25 - 30 - 35 17 - 20 - 23 13 - 15 - 17
155.25 AM	Petit Larceny: Range of 15–60 DF \$1,000 or more \$700–\$999 \$500–\$699 \$300–\$499 \$150–\$299 \$1–\$149	51 - 60 - 69 42 - 50 - 58 34 - 40 - 46 25 - 30 - 35 17 - 20 - 23 13 - 15 - 17

* AM = Class A Misdemeanor; BM = Class B Misdemeanor; vio = Violation

** DF = Day Fine

Staten Island Day Fine Unit Scale (continued)

<i>Penal Law Charge*</i>	<i>Type of Offense**</i>	<i>Number of Day Fine Units Discount - PRESUMPTIVE - Premium</i>
110/155.25 BM	Attempted Petit Larceny: Range of 15–30 DF \$1,000 or more \$600–\$999 \$1–\$599	25 - 30 - 35 17 - 20 - 23 13 - 15 - 17
110/155.30 AM	Attempted Grand Larceny Range of 20–65 DF A. Purse Snatch <i>Regardless of amount of value</i> B. Extortion <i>Regardless of amount of value</i> C. Value Exceeding \$1,000 D. Stolen Credit Card E. Stolen Motor Vehicle: Range of 20–60 DF <i>(Car value scaled as for petit larceny)</i> \$1,000 or more \$700–\$999 \$500–\$699 \$300–\$499 \$150–\$299 \$1–\$149	55 - 65 - 75 55 - 65 - 75 51 - 60 - 69 51 - 60 - 69 51 - 60 - 69 42 - 50 - 58 34 - 40 - 46 25 - 30 - 35 17 - 20 - 23 13 - 15 - 17

* AM = Class A Misdemeanor; BM = Class B Misdemeanor; vio = Violation

** DF = Day Fine

Staten Island Day Fine Unit Scale (continued)

<i>Penal Law Charge*</i>	<i>Type of Offense**</i>	<i>Number of Day Fine Units Discount - PRESUMPTIVE - Premium</i>
220.03 AM	Criminal Possession of a Controlled Substance 7: Range of 35–50 DF A. Possession of cocaine, heroin, PCP, LSD, or other “street jobs” B. Criminal possession of valium, methadone, or other pharmaceutical drugs	42 - 50 - 58 30 - 35 - 40
221.05 vio	Unlawful Possession of Marijuana	13 - 15 - 17
221.10	Possession of Marijuana 5	13 - 15 - 17
230.00	Prostitution	13 - 15 - 17
240.20 vio	Disorderly Conduct	13 - 15 - 17
240.25 vio	Harassment	13 - 15 - 17
240.30 AM	Aggravated Harassment 2	42 - 50 - 58
240.37 B BM	Loitering for Prostitution	13 - 15 - 17
265.01 AM	Criminal Possession of a Weapon 4: Range of 35–60 DF A. Criminal Possession of a Firearm B. Criminal Possession of Any Other Dangerous or Deadly Weapon	51 - 60 - 69 30 - 35 - 40

* AM = Class A Misdemeanor; BM = Class B Misdemeanor; vio = Violation

** DF = Day Fine

Staten Island Day Fine Unit Scale (continued)

<i>Penal Law Charge*</i>	<i>Type of Offense**</i>	<i>Number of Day Fine Units Discount - PRESUMPTIVE - Premium</i>
110/265.01 BM	Attempted Criminal Possession of a Weapon 4: Range of 15–25 DF A. Criminal Possession of a Firearm B. Criminal Possession of Any Other Dangerous or Deadly Weapon	21 - 25 - 29 13 - 15 - 17

* AM = Class A Misdemeanor; BM = Class B Misdemeanor; vio = Violation

** DF = Day Fine

ที่มา Bureau of Justice Assistance, Office of Justice Programs, U.S. Department of Justice, How To Use Structured Fines (Day Fines) as an Intermediate Sanction [online], November 1996 Available from <https://www.ncjrs.gov/pdffiles/156242.pdf>

ภาคผนวก ค.

ตัวอย่างตารางคำนวณจำนวนรายได้ต่อหนึ่งวันปรับของศาลอาญาริชมอนต์ (สเตเทน ไอแลนด์)
ประเทศสหรัฐอเมริกา

Staten Island, New York, Valuation Table

Dollar Value of One Day Fine Unit, by Net Daily Income and Number of Dependents

Net Daily Income (\$)	Number of Dependents (Including Self)							
	1	2	3	4	5	6	7	8
3	1.28	1.05	0.83	0.68	0.53	0.45	0.37	0.30
4	1.70	1.40	1.10	0.90	0.70	0.60	0.50	0.40
5	2.13	1.75	1.38	1.13	0.88	0.75	0.62	0.50
6	2.55	2.10	1.65	1.35	1.05	0.90	0.75	0.60
7	2.98	2.45	1.93	1.58	1.23	1.05	0.87	0.70
8	3.40	2.80	2.20	1.80	1.40	1.20	1.00	0.80
9	3.83	3.15	2.48	2.03	1.58	1.35	1.12	0.90
10	4.25	3.50	2.75	2.25	1.75	1.50	1.25	1.00
11	4.68	3.85	3.03	2.47	1.93	1.65	1.37	1.10
12	5.10	4.20	3.30	2.70	2.10	1.80	1.50	1.20
13	5.53	4.55	3.58	2.93	2.28	1.95	1.62	1.30
14	7.85	4.90	3.85	3.15	2.45	2.10	1.75	1.40
15	8.42	5.25	4.13	3.38	2.63	2.25	1.87	1.50
16	8.98	5.60	4.40	3.60	2.80	2.40	2.00	1.60
17	9.54	5.95	4.68	3.83	2.98	2.55	2.12	1.70
18	10.10	6.30	4.95	4.05	3.15	2.70	2.25	1.80
19	10.66	8.78	5.23	4.28	3.33	2.85	2.37	1.90
20	11.22	9.24	5.50	4.50	3.50	3.00	2.50	2.00
21	11.78	9.70	5.78	4.73	3.68	3.15	2.62	2.10
22	12.34	10.16	6.05	4.95	3.85	3.30	2.75	2.20
23	12.90	10.63	6.33	5.18	4.03	3.45	2.87	2.30
24	13.46	11.09	8.71	5.40	4.20	3.60	3.00	2.40
25	14.03	11.55	9.08	5.63	4.38	3.75	3.12	2.50

Staten Island, New York, Valuation Table (continued)

Dollar Value of One Day Fine Unit, by Net Daily Income and Number of Dependents

Net Daily Income (\$)	Number of Dependents (Including Self)							
	1	2	3	4	5	6	7	8
26	14.59	2.01	9.44	5.85	4.55	3.90	3.25	2.60
27	15.15	12.47	9.80	6.08	4.73	4.05	3.37	2.70
28	15.71	12.94	10.16	8.32	4.90	4.20	3.50	2.80
29	16.27	13.40	10.53	8.61	5.07	4.35	3.62	2.90
30	16.83	13.86	10.89	8.91	5.25	4.50	3.75	3.00
31	17.39	14.32	11.25	9.21	5.43	4.65	3.87	3.10
32	17.95	14.78	11.62	9.50	5.60	4.80	4.00	3.20
33	18.51	15.25	11.98	9.80	7.62	4.95	4.12	3.30
34	19.07	15.71	12.34	10.10	7.85	5.10	4.25	3.40
35	19.64	16.17	12.71	10.40	8.09	5.25	4.37	3.50
36	20.20	16.63	13.07	10.69	8.32	5.40	4.50	3.60
37	20.76	17.09	13.43	10.99	8.55	5.55	4.62	3.70
38	21.32	17.56	13.79	11.29	8.78	7.52	4.75	3.80
39	21.88	18.02	14.16	11.58	9.01	7.72	4.87	3.90
40	22.44	18.48	14.52	11.88	9.24	7.92	5.00	4.00
41	23.00	18.94	14.88	12.18	9.47	8.12	5.12	4.10
42	23.56	19.40	15.25	12.47	9.70	8.32	5.25	4.20
43	24.12	19.87	15.61	12.77	9.93	8.51	7.09	4.30
44	24.68	20.33	15.97	13.07	10.16	8.71	7.26	4.40
45	25.25	20.79	16.34	13.37	10.40	8.91	7.42	4.50
46	25.81	21.25	16.70	13.66	10.63	9.11	7.59	4.60
47	26.37	21.71	17.06	13.96	10.86	9.31	7.75	4.70
48	26.93	22.18	17.42	14.26	11.09	9.50	7.92	6.34
49	27.49	22.64	17.79	14.55	11.32	9.70	8.08	6.47
50	28.05	23.10	18.15	14.85	11.55	9.90	8.25	6.60
51	28.61	23.56	18.51	15.15	11.78	10.10	8.41	6.73
52	29.17	24.02	18.88	15.44	12.01	10.30	8.58	6.86
53	29.73	24.49	19.24	15.74	12.24	10.49	8.74	7.00

Staten Island, New York, Valuation Table (continued)

Dollar Value of One Day Fine Unit, by Net Daily Income and Number of Dependents

Net Daily Income (\$)	Number of Dependents (Including Self)							
	1	2	3	4	5	6	7	8
54	30.29	24.95	19.60	16.04	12.47	10.69	8.91	7.13
55	30.86	25.41	19.97	16.34	12.71	10.89	9.07	7.26
56	31.42	25.87	20.33	16.63	12.94	11.09	9.24	7.39
57	31.98	26.33	20.69	16.93	13.17	11.29	9.40	7.52
58	32.54	26.80	21.05	17.23	13.40	11.48	9.57	7.66
59	33.10	27.26	21.42	17.52	13.63	11.68	9.73	7.79
60	33.66	27.72	21.78	17.82	13.86	11.88	9.90	7.92
61	34.22	28.18	22.14	18.12	14.09	12.08	10.06	8.05
62	34.78	28.64	22.51	18.41	14.32	12.28	10.23	8.18
63	35.34	29.11	22.87	18.71	14.55	12.47	10.39	8.32
64	35.90	29.57	23.23	19.01	14.78	12.67	10.56	8.45
65	36.47	30.03	23.60	19.31	15.02	12.87	10.72	8.58
66	37.03	30.49	23.96	19.60	15.25	13.07	10.89	8.71
67	37.59	30.95	24.32	19.90	15.48	13.27	11.05	8.84
68	38.15	31.42	24.68	20.20	15.71	13.46	11.22	8.98
69	38.71	31.88	25.05	20.49	15.94	13.66	11.38	9.11
70	39.27	32.34	25.41	20.79	16.17	13.86	11.55	9.24
71	39.83	32.80	25.77	21.09	16.40	14.06	11.71	9.37
72	40.39	33.26	26.14	21.38	16.63	14.26	11.88	9.50
73	40.95	33.73	26.50	21.68	16.86	14.45	12.04	9.64
74	41.51	34.19	26.86	21.98	17.09	14.65	12.21	9.77
75	42.08	34.65	27.23	22.28	17.33	14.85	12.37	9.90
76	42.64	35.11	27.59	22.57	17.56	15.05	12.54	10.03
77	43.20	35.57	27.95	22.87	17.79	15.25	12.70	10.16
78	43.76	36.04	28.31	23.17	18.02	15.44	12.87	10.30
79	44.32	36.50	28.68	23.46	18.25	15.64	13.03	10.43
80	44.88	36.96	29.04	23.76	18.48	15.84	13.20	10.56

Staten Island, New York, Valuation Table (continued)

Dollar Value of One Day Fine Unit, by Net Daily Income and Number of Dependents

Net Daily Income (\$)	Number of Dependents (Including Self)							
	1	2	3	4	5	6	7	8
81	45.44	37.42	29.40	24.06	18.71	16.04	13.36	10.69
82	46.00	37.88	29.77	24.35	18.94	16.24	13.53	10.82
83	46.56	38.35	30.13	24.65	19.17	16.43	13.69	10.96
84	47.12	38.81	30.49	24.95	19.40	16.63	13.86	11.09
85	47.69	39.27	30.86	25.25	19.64	16.83	14.02	11.22
86	48.25	39.73	31.22	25.54	19.87	17.03	14.19	11.35
87	48.81	40.19	31.58	25.84	20.10	17.23	14.35	11.48
88	49.37	40.66	31.94	26.14	20.33	17.42	14.52	11.62
89	49.93	41.12	32.31	26.43	20.56	17.62	14.68	11.75
90	50.49	41.58	32.67	26.73	20.79	17.82	14.85	11.88
91	51.05	42.04	33.03	27.03	21.02	18.02	15.01	12.01
92	51.61	42.50	33.40	27.32	21.25	18.22	15.18	12.14
93	52.17	42.97	33.76	27.62	21.48	18.41	15.34	12.28
94	52.73	43.43	34.12	27.92	21.71	18.61	15.51	12.41
95	53.30	43.89	34.49	28.22	21.95	18.81	15.67	12.54
96	53.86	44.35	34.85	28.51	22.18	19.01	15.84	12.67
97	54.42	44.81	35.21	28.81	22.41	19.21	16.00	12.80
98	54.98	45.28	35.57	29.11	22.64	19.40	16.17	12.94
99	55.54	45.74	35.94	29.40	22.87	19.60	16.33	13.07
100	56.10	46.20	36.30	29.70	23.10	19.80	16.50	13.20

ที่มา Bureau of Justice Assistance, Office of Justice Programs, U.S. Department of Justice, How To Use Structured Fines (Day Fines) as an Intermediate Sanction [online], November 1996 Available from <https://www.ncjrs.gov/pdffiles/156242.pdf>

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวภัทรพร ระดมสุทธิศาล เกิดเมื่อวันที่ 8 เมษายน 2527 สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี
นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับสอง) คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา
2549 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายอาญาและกระบวนการ
ยุติธรรมทางอาญา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2553

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY